

สุยามรณจสุต เตปิฏกํ

๑๖

สุตตบทปิฏเก
สํยุตตนิกายสุต
นิทานวคโค

ห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ

สัพฺพุตฺตนิกาโย

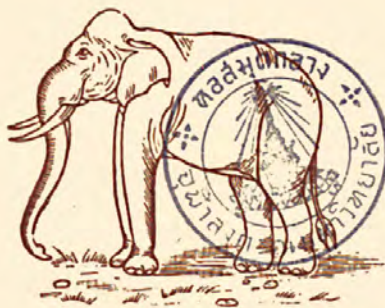

୩ ୨୩ ଲ
ଲ. ୧୬ ଲ. ୩

สุตตนต์ปิฎก สัมมุตตนิกายส
 นิตานวคโค

คิ่ล่ล่ทคคคเตเรน ฌมมบิฏเกน

ราชปบุเชน ดุยามรฐจวดีนา มหาชเนน มุทุทาบีโต

ศุขามรณจสุต ราชธานี
มหามกุฏราชวิทยาลัย เชน ปกาสิโต
พุทธปริณิพพานา ๒๔๗๐

34482

มกกรรมลัทธิตามพระราชบัญญัติ

กรุงเทพ ฯ

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนสามเสน

ไต่ชนปตฺต

อสุทฺธปาไซ	อสุทฺธปาไซ	ปพฺเพ	องฺเก
ผสฺสณโรชา	ผสฺสณโรชา	๒๔	๕-๓๐
สพฺยตณฺนทาโน	สพฺยตณฺนทาโน	๒๕	๓๔
สอฺพนิสฺ	สอฺพนิสฺ	๒๕	๓๖
อภากิจฺเขยฺย	อภากิจฺเขยฺย	๔๗	๕๔
วิหรนฺต	วิหรนฺต	๓๓๓	๖๔
สงฺฆารปจฺจยา	สงฺฆารปจฺจยา	๓๒๘	๗๒
วิมฺบวณฺ	วิมฺบวณฺ		
โหติ	โหติ	๓๔๗	๗๔
โหติ	โหติ	๓๕๒	๘๒
โลกสฺสํสาต	โลกสฺสํสาติ	๓๕๓	๘๔
จตุห	จตุหิ	๓๕๘	๘๕
ปฏฺจจ	ปฏฺจจ	๓๖๖	๘๘
สฺสฺตฺตณฺตบฏฺเก	สฺสฺตฺตณฺตบฏฺเก	๓๗๖	๘๒
ชาติ	ชาติ	๓๘๔	๓๐๓
อฺปาทานโรโร	อฺปาทานโรโร	๒๐๒	๓๐๔
เขตฺทโหสิ	เขตฺทโหสิ	๒๕๐	๓๒๖
ภกฺขุติ	ภกฺขุติ	๒๖๗	๓๓๘
วิมฺบวณฺโรชา	วิมฺบวณฺโรชา	๒๗๐	๓๔๓

ອຸທຸຣປາໂສ	ອຸທຸຣປາໂສ	ປພຸເພ	ອງເກ
ທິງຊີນິຊຸຣມານກຸຣນຸດຍາ	ທິງຊີນິຊຸຣມານກຸຣນຸດຍາ	໒໗໔	໓໔໔
ນາມຣູປ໌ ອປຍາເປນຸຕິ	ນາມຣູປ໌ ອປຍາເປຕິ	໒໗໔	໓໔໕
ອທຸໝາ	ອທຸໝາ	໒໗໕	໓໕໐
ສຸຈຸດກຸດວາ	ສຸຈຸດກຸດວາ	໓໐໗	໓໕໒
ປງຸຈາ	ປງຸຈາ	໓໔໒	໓໗໒
ນິກຸຂເປຍຸຍ	ນິກຸຂເປຍຸຍ	໓໕໗	໓໒໒
ສເມຕ	ສເມຕິ	໓໗໑	໓໒໒
ສທຸ	ສທຸ	໓໒໐	໓໒໔
ສເມນຸຕ	ສເມນຸຕິ	໓໒໑	໓໒໒
ປງິວິຣເຕທ	ປງິວິຣເຕທິ	໓໒໔	໓໒໒
ອກິນນຸທຕ	ອກິນນຸທຕິ	໔໑໓	໒໐໒
ປາຣທາຣິກາຕ	ປາຣທາຣິກາຕິ	໔໔໒	໒໒໓
ໂຣທິສຸສານວຸກໂຕ	ໂຣທິສຸສານ ວຸກໂຕ	໔໒໓	໒໒໗
ສົວຕຸເຍຍຸນຸຕ	ສົວຕຸເຍຍຸນຸຕິ	໔໒໒	໒໓໒
ຕໂຕນທານ໌	ຕໂຕນທານ໌	໔໗໗	໒໓໗
ສມາຊິສຸມ	ສມາຊິສຸມ໌	໕໓໔	໒໒໔
ຊິນຸທຕ	ຊິນຸທຕິ	໕໗໗	໒໗໒
ສິກຸຂິຕພຸພນຸຕິ	ສິກຸຂິຕພຸພນຸຕິ	,,	,,
ຕານ	ຕານີ	໒໒໕	໓໐໒

ໂສໝປຕຸ້ມ

໓

ອຸທຸຟາໂຈ	ອຸທຸຟາໂຈ	ປພຸເພ	ອຸເກ
ອາດຕີ	ອິດຕີ	໒໔໓	໓໑໒
ກາດູ	ກິດູ	໒໔໒	໓໑໔
ອາດຸໂສຕ	ອາດຸໂສຕີ	„	„

กิตฺตนปฺตํ อภิสมยสํยุตฺตํ

พุทฺธวคฺโค	ปพฺเพ ๓	องฺเก ๓
คณฺหาภายา	.. ๑๐	.. ๓
ภคฺคปฺพุทฺทกา	.. ๒๒	.. ๕
ทฺถุทฺถนฺนสํมฺทโย	.. ๒๓	.. ๗
ทฺถุทฺถนฺนนิโรโห	.. ๒๔	.. ๘
ทฺถุทฺถนฺนสํมฺทโย	.. ๒๖	.. ๑๑
ทฺถุทฺถนฺนนิโรโห	.. ๒๗	.. ๑๓
อาหารวคฺโค	.. ๒๘	.. ๑๔
อาหารปญฺหา	.. ๓๒	.. ๑๕
ชราภรณาทุยาปฺชานนํ	.. ๓๘	.. ๑๗
ชราภรณาภิปฺชานนํ	.. ๔๑	.. ๑๘
ขมฺมกถิกปฺจุณา	.. ๔๕	.. ๒๑
สยฺกตทฺถุทฺทปญฺหา	.. ๔๘	.. ๒๓
อุปสํปทายาจนา	.. ๕๑	.. ๒๕
สุทฺททฺถุทฺทพยากรณํ	.. ๕๕	.. ๒๗
พาสฺสณฺทิตฺตนาณคฺคํ	.. ๕๘	.. ๒๘
สุทฺธิฐฺฐภาโว	.. ๖๓	.. ๓๑

ทศพลวคฺโค	ปพฺเพ ๖๔	อํเเก ๓๓
อาศวทฺชโย	.. ๖๘	.. ๓๕
ยถาณิณฺสปวตฺตทฺฐทฺฐปมา	.. ๗๐	.. ๓๗
ปฏิจฺจุสฺสมุปฺปนฺนกกา	.. ๗๓	.. ๓๘
ปฏิจฺจุสฺสมุปฺปนฺนกกา	.. ๗๖	.. ๔๓
ปฏิจฺจุสฺสมุปฺปนฺนภาสํ	.. ๗๘	.. ๔๓
ปฏิจฺจุสฺสมุปฺปนฺนกกา	.. ๘๐	.. ๔๕
กายวจฺมํหาภิสํขรณํ	.. ๘๓	.. ๔๗
ปฏิจฺจุสฺสมุปฺปนฺนกกา	.. ๘๗	.. ๔๘
ชราภรณาทิปชานนํ	.. ๘๙	.. ๕๓
ชราภรณาทุยาปริชานนํ	.. ๘๙	.. ๕๓
ชราภรณาทิปชานนํ	.. ๘๗	.. ๕๕
กพารชตฺติยวคฺโค	.. ๘๘	.. ๕๖
ตํชาตฺตมฺมกกา	.. ๙๐๓	.. ๕๗
ภคฺควนฺตฺตปสงฺกมณํ	.. ๙๐๕	.. ๕๘
ตฺฐปาทานนิตานาทิกโว	.. ๙๐๘	.. ๖๓
ตํชฏการทณํ	.. ๙๑๓	.. ๖๓
ภคฺควนฺตาโรจนํ	.. ๙๑๖	.. ๖๕
ฌานวตฺตทฺฐทฺฐ	.. ๙๑๘	.. ๖๗
ชาตฺตยาทิกกา	.. ๙๒๓	.. ๖๘

กิตติชนปศุศ

๗

ฉนวนวตฤกถา	ปพเพ ๓๒๗	ปจเก ๗๓
ภวาทิปุจฉา	.. ๓๓๓	.. ๗๓
ชราภรณาทิปุจฉา	.. ๓๓๘	.. ๗๕
ปฏิจจุสสมุปปาตกถา	.. ๓๔๔	.. ๗๗
ทุกขกฺขณฺชนิโรโธ	.. ๓๔๘	.. ๗๘
ทุกขกฺขณฺชนิโรโธ	.. ๓๕๐	.. ๘๓
คหปติวคฺโค	.. ๓๕๓	.. ๘๒
โสตาปคฺคิยฺกานิ	.. ๓๕๓	.. ๘๓
อริยฌาโย	.. ๓๕๘	.. ๘๕
โลกสมฺมุตโย	.. ๓๖๔	.. ๘๗
ทุกขกฺขณฺชนิโรโธ	.. ๓๖๗	.. ๘๘
ภควนฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค	.. ๓๗๕	.. ๘๓
โลกนิโรโธ	.. ๓๘๓	.. ๘๓
ทิฏฺฐิสมฺมปฺนฺนคฺคาคิ	.. ๓๘๗	.. ๘๕
ทุกฺขวคฺโค	.. ๓๘๘	.. ๘๗
อวิชฺชาปหานํ	.. ๓๘๘	.. ๘๘
สาธุการทานํ	.. ๓๘๕	.. ๓๐๓
เตตปฺปทํโปกฺปมา	.. ๒๐๓	.. ๓๐๓
มหาวิญญูโปกฺปมา	.. ๒๐๗	.. ๓๐๕
ตฺตวิญญูโปกฺปมา	.. ๒๐๓	.. ๓๐๗

มหาบุรุษโฆปมา	ปพฺเพว ๒๒๓	อังกุเก ๓๐๘
ทุกฺขกฺขณฺนิโรโฆ	.. ๒๒๘	.. ๓๓๓
มหาบุรุษโฆปมา	.. ๒๒๘	.. ๓๓๓
มหาวคฺคโค	.. ๒๓๐	.. ๓๓๔
รฐปาทินพิพิตา	.. ๒๓๔	.. ๓๓๕
อสุมฺปมา	.. ๒๓๘	.. ๓๓๗
กตฺถการาหารกถา	.. ๒๔๓	.. ๓๓๘
วิญญาณาหารกถา	.. ๒๔๔	.. ๓๓๙
รชกิตฺตการุณฺปมา	.. ๒๔๗	.. ๓๔๓
กฺุฏาการสาธฺปมา	.. ๒๔๘	.. ๓๔๕
ทุกฺขกฺขณฺนิโรโฆ	.. ๒๕๒	.. ๓๔๗
ปฺราณณฺชสุปมา	.. ๒๕๓	.. ๓๔๘
คณฺหุปฺปคฺติภาโว	.. ๒๕๘	.. ๓๕๑
อาปานิยกํสุปมา	.. ๒๖๐	.. ๓๕๓
อาปานิยกํสุปมา	.. ๒๖๒	.. ๓๕๕
สยํกตฺตรามรณปฺจุณา	.. ๒๖๔	.. ๓๕๗
อจุณฺริยพฺภุตภาโว	.. ๒๖๗	.. ๓๕๘
ชฺรามรณาทิปฺจุณา	.. ๒๗๐	.. ๓๔๑
นิพฺพานปฺจุณา	.. ๒๗๔	.. ๓๔๓
สํตฺตฺตฺตฺกตฺติภาโว	.. ๒๗๘	.. ๓๔๕

กิตฺตนปคฺคํ

๘

อิทธิวิชฌุญฺญา	ปพฺพ ๒๘๓	อฺงฺเก ๓๔๗
ทิพฺพจกฺขุญฺญา	.. ๒๘๗	.. ๓๔๘
วิตุถารภาสํ	.. ๒๘๙	.. ๓๕๓
ชรามรณาทินิโรชฌุญฺญา	.. ๒๘๕	.. ๓๕๓
ชยคํสํวรายาจา	.. ๓๐๒	.. ๓๕๕
อจฺจยปฏิกุคฺคณํ	.. ๓๐๔	.. ๓๕๗
สมณพฺราหฺมณวคฺโค	.. ๓๐๕	.. ๓๕๘
ชาตฺยาปชานนาทิ	.. ๓๐๘	.. ๓๕๘
อนฺตรเปยฺยาโต	.. ๓๐๘	.. ๓๖๐
สิกฺขาทิกฺรณํยตา	.. ๓๑๐	.. ๓๖๓
อภิสํยวคฺโค	.. ๓๑๑	.. ๓๖๒
มหานทฺฐปมา	.. ๓๑๕	.. ๓๖๓
มหคฺคฺคภาโว	.. ๓๒๒	.. ๓๖๕
หิมวณฺทฺฐปมา	.. ๓๒๘	.. ๓๖๗
มหาชคฺคภาโว	.. ๓๓๒	.. ๓๖๘

ฐาตุสํยุตฺตํ

นานคฺควคฺโค	.. ๓๓๓	.. ๓๗๐
ฐาตุนานคฺคํ	.. ๓๔๐	.. ๓๗๓
ฐาตุนานคฺคํ	.. ๓๔๕	.. ๓๗๓
ฐาตุนานคฺคํ	.. ๓๔๘	.. ๓๗๕

ชาตุนานศุติ	ปพฺพ ๓๕๓	อญฺเฏ ๓๗๗
ชาตุนานศุติ	.. ๖๖	.. ๓๗๘
ทุติยวคฺโค	.. ๓๕๒	.. ๓๘๐
กามวิตถุกาติอฺปฺปศุติ	.. ๓๕๖	.. ๓๘๑
เนกขมมวิตถุกาติอฺปฺปศุติ	.. ๓๕๘	.. ๓๘๓
ชาตุสัถฺตํสนฺทนี	.. ๓๖๔	.. ๓๘๕
กถุยาณามิสมุตฺติกตาติ	.. ๓๖๗	.. ๓๘๗
ชีวสัถฺตํสนฺทนี	.. ๓๗๓	.. ๓๘๘
สทฺธวาทิสัถฺตํสนฺทนี	.. ๓๗๔	.. ๓๘๙
อหิริกาทิสัถฺตํสนฺทนี	.. ๓๘๐	.. ๓๙๓
อปฺปสัถฺตวาทิสัถฺตํสนฺทนี	.. ๓๘๗	.. ๓๙๕
กุสัถวาทิสัถฺตํสนฺทนี	.. ๓๘๘	.. ๓๙๗
ทสฺสมมปถวคฺโค	.. ๓๙๐	.. ๓๙๘
ปาณาติปาตาทิสัถฺตํสนฺทนี	.. ๓๙๕	.. ๓๙๙
มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภาทิสัถฺตํสนฺทนี	.. ๔๐๓	.. ๔๐๓
จตุตฺถวคฺโค	.. ๔๐๓	.. ๔๐๓
ปจฺจวราตฺตอสุสํสาโท	.. ๔๐๘	.. ๔๐๕
ปจฺจวราตฺตกุฏฐตา	.. ๔๑๓	.. ๔๐๗
จตุรธาตฺตปชานนํ	.. ๔๑๗	.. ๔๐๘
ปจฺจวราตฺตปชานนภาติ	.. ๔๒๐	.. ๔๑๓

กิตฺติคนปตฺติ

๓๓

อนมตคฺคตฺถยฺกตฺ

ปจฺมวคฺคโค	ปพฺพ ๔๒๓	อิงเก ๒๓๒
อตฺถสฺสพฺพตฺรภาโว	.. ๔๒๕	.. ๒๓๓
กปฺปพฺพตฺรภาโว	.. ๔๓๐	.. ๒๓๕
กปฺปพฺพตฺรภาโว	.. ๔๓๕	.. ๒๓๗
อฏฺฐิปปญฺจสมหนฺตภาโว	.. ๔๔๓	.. ๒๓๘
ทฺตฺติยวคฺคโค	.. ๔๔๓	.. ๒๒๓
อนนํคฺคกฺกปฺพภาโว	.. ๔๕๓	.. ๒๒๓
กฺกปฺพกภา	.. ๔๕๘	.. ๒๒๕
สํขารานํจภาโว	.. ๔๖๓	.. ๒๒๗

กตฺถสฺสยฺกตฺ

ปจฺม	.. ๔๖๒	.. ๒๒๘
ทฺตฺติย	.. ๔๖๔	.. ๒๓๐
อนนาคานํภาโว	.. ๔๖๖	.. ๒๓๓
ตฺตฺติย	.. ๔๗๐	.. ๒๓๓
กฺกปฺกภาโว	.. ๔๗๓	.. ,,
จตฺต	.. ๔๗๔	.. ๒๓๕
กฺกปฺกภาโว	.. ,,	.. ,,
กตฺถสฺสยฺกตฺสํกมณํ	.. ๔๗๗	.. ๒๓๗
ปณฺณม	.. ๔๗๘	.. ๒๓๘

สารุการทานํ	ปพฺเพ ๔๘๒	อังกเ ๒๓๘
นฏฺฐิ	.. ๔๘๓	.. ๒๔๐
อจุจยาจาณา	.. ๔๘๗	.. ๒๔๓
สคฺคํ	.. ๔๘๘	.. ๒๔๒
วฺจฺจกฺคิภาโว	.. ๔๘๙	.. ๒๔๓
อฏฺฐมํ	.. ๔๘๔	.. ๒๔๕
ภคฺคณฺตฺตปสงฺกมฺ	.. ๖	.. ๖
อนารณฺณิกคฺคตฺ	.. ๔๙๖	.. ๒๔๗
นวมํ	.. ๔๙๗	.. ๒๔๘
อากาธานณฺจายคฺ	.. ๕๐๓	.. ๒๔๘
ปฺรจิตฺตวิชฺชา	.. ๕๐๘	.. ๒๕๓
ทสฺมํ	.. ๕๑๒	.. ๒๕๓
มหากสฺสฺตปสงฺกมฺ	.. ๖	.. ๖
อานนฺทปฏฺฐิฏฺฐา	.. ๕๑๕	.. ๒๕๕
เอกาทสฺมํ	.. ๕๑๘	.. ๒๕๗
กุมารกฺวาโ	.. ๕๒๓	.. ๖
มหากสฺสฺตปภาสิตํ	.. ๕๒๔	.. ๒๕๘
ทฺวาทสฺมํ	.. ๕๒๘	.. ๒๖๓
มหากสฺสฺตปสงฺกมฺ	.. ๖	.. ๖
เทรตฺมํ	.. ๕๓๓	.. ๒๖๓

กิตฺตนปฺตํ

๕๓

อนฺตรชานกกา	ปพฺเพ ๕๓๒	อํเฏ ๒๖๓
อนนฺตรชานกกา	.. ๕๓๕	.. ๒๖๕

ถาภสํกการสํยุตํ

ปชฺมวคฺโค	.. ๕๓๖	.. ๒๖๖
ภฺตปฺพพคฺคา	.. ๕๔๓	.. ๒๖๗
กัสมฺภพมา	.. ๕๔๘	.. ๒๖๘
ปคฺชพมา	.. ๕๕๖	.. ๒๗๓
นิกมวจํ	.. ๕๕๘	.. ๒๗๓
ทฺตยวคฺโค	.. ๕๖๐	.. ๒๗๔
ถาภาทิหารุณภาโว	.. ๕๖๔	.. ๒๗๕
ตตยวคฺโค	.. ๕๖๕	.. ๒๗๖
ธาวิกาปมาณภาโว	.. ๕๗๒	.. ๒๗๗
รชฺชเวจฺจิตชฺชพมา	.. ๕๗๘	.. ๒๗๘
ถาภาทิหารุณภาโว	.. ๕๘๓	.. ๒๘๓
จคฺคตฺถวคฺโค	.. ๕๘๒	.. ๒๘๒
อัสสํคฺคพมา	.. ๕๘๐	.. ๒๘๓
ถาภาทิหารุณภาโว	.. ๕๘๗	.. ๒๘๕

วาทุสสํยุตํ

ปชฺมวคฺโค	.. ๕๘๘	.. ๒๘๗
จกฺขุสฺสมฺภสฺสชาเวทนา	.. ๖๐๘	.. ๒๘๘

ปจฺวืชาตฺวาที	ปพฺพ ๖๓๗	ขิงฺเก ๒๘๓
ทฺติยวคฺโค	.. ๖๒๐	.. ๒๘๓
มานสฺปฺจุฉา	.. ๖๓๓	.. ๒๘๕
มานสฺพฺยากรณํ	.. ๖๓๕	.. ๒๘๗

สภฺชณสํยฺตฺตํ

ปชฺมวคฺโค	.. ๖๓๖	.. ๒๘๘
โคฆาตกวิปาโก	.. ๖๔๐	.. ๒๘๘
สฺฐิจิกวิปาโก	.. ๖๔๘	.. ๓๐๓
ทฺติยวคฺโค	.. ๖๕๐	.. ๓๐๓
ปาปสํมณเฑรวีวิปาโก	.. ๖๖๓	.. ๓๐๕

โอปมฺมสํยฺตฺตํ

ปชฺมํ	.. ๖๖๒	.. ๓๐๗
ทฺติยํ	.. ๖๖๓	.. ๖๖
ตติยํ	.. ๖๖๕	.. ๓๐๘
จตุตฺถํ	.. ๖๖๗	.. ๖๖
ปณฺจมํ	.. ๖๖๘	.. ๓๐๘
เจโตวิมฺมุคฺติเมตฺตา	.. ๖๖๘	.. ๖๖
นฏฺฐํ	.. ๖๗๐	.. ๓๑๐
สคฺคํ	.. ๖๗๒	.. ๓๑๓
สฺสสฺสคฺคาโว	.. ๖๗๓	.. ๖๖

กิตฺตฺนปคฺคํ

๓๕

อฏฺฐมํ	ปพฺพ ๖๗๕	อฏฺฐเก ๓๓๒
นวมํ	.. ๖๗๗	.. ๓๓๓
ภคฺคปพฺพคฺค	.. ๖๗๘	.. ๖
ทศมํ	.. ๖๘๐	.. ๓๓๕
อินฺทริยสํวโร	.. ๖๘๒	.. ๖
เอกาทศมํ	.. ๖๘๓	.. ๓๓๖
ทฺวาทศมํ	.. ๖๘๕	.. ๓๓๗
กตญฺญกตเวทิตา	.. ๖	.. ๖

ภิกฺขุสํยคฺคํ

ปจฺมํ	.. ๖๘๖	.. ๓๓๘
ทฺติยํ	.. ๖๘๘	.. ๓๓๙
อหฺงการาทิสํหตฺตภาโว	.. ๖๙๐	.. ๖
ตฺติยํ	.. ๖๙๓	.. ๓๔๐
หิมนนฺตฺตปมา	.. ๖๙๔	.. ๓๔๑
จตุตฺถํ	.. ๖๙๖	.. ๓๔๒
ภิกฺขุวามนฺตํ	.. ๖๙๘	.. ๓๔๓
ปณฺจมํ	.. ๗๐๐	.. ๓๔๔
ฉฏฺฐํ	.. ๗๐๓	.. ๓๔๕
สํตฺตมํ	.. ๗๐๖	.. ๖
ขมฺมํกถาสํนุเทตฺตนา	.. ๖	.. ๖

อฏฺฐมํ	ปพฺพ ๗๐๘	อภฺง ๓๒๗
นวมํ	.. ๗๑๓	.. ๖๖
ภควนฺตฺตฺตํ	.. ๖๖	.. ๖๖
ทตฺตํ	.. ๗๑๖	.. ๓๒๘
เอภฺจฺจกฺก	.. ๗๑๘	.. ๓๒๘
เอภฺจฺจทตฺตํ	.. ๗๒๒	.. ๓๓๐
ทตฺตํ	.. ๗๒๕	.. ๓๓๓
ปตฺตํ	.. ๗๒๖	.. ๖๖

ชาติ ชาติปัจจุยา ธรรมมณเฑ โสภปริเทวทุกข โทมนัสสุปายาสา
 สัมภวนติ ฯ เหวเมตตัสส เหวตตัสส ทุกขทุกขมตตัสส สัมมุตโย โหติ ฯ
 อมฺ วจุจติ ภิกขเว ปฏิจจุสสมุปปาโต ฯ

[๓] อวิชชา ย เทว อเสตวิราคะนิโรชา สงฺขารนิโรช สงฺขาร-
นิโรชา วิญญานนิโรช วิญญานนิโรชา นามรูปนิโรช นาม-
รูปนิโรชา สฬายตนนิโรช สฬายตนนิโรชา ผลุตฺตนิโรช ผลุต-
ตนิโรชา เวทนานิโรช เวทนานิโรชา ตณฺหานิโรช ตณฺหา-
นิโรชา อุปาทานนิโรช อุปาทานนิโรช ภวนิโรช ภวนิโรชา
ชาตินิโรช ชาตินิโรชา ชรามรณํ โสภปรเทวทุกฺข โทมนสฺส-
ปายาสํ นิรุชฺฌนํ ๑ เอวเมตฺสฺส เภวตฺสฺส ทุกฺขทุกฺขนฺตฺสฺส นิโรช
โหตฺตํ ๑ อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทนํ ๑ ปจฺมํ ๑

[๔] สาวศุภย วิหริติ... ปฏิจจสมุปบาทံ โว ภิกขเว เทสัสสุสามิ
 วิภชัสสามิ ตं สุนาถ สาธุกံ มนสิการโธ ภาสัสสามีติ ฯ เอวံ
 ภนเตติ โห เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจสโสสุ ฯ

[๕] ภคฺวา เอตทโวจ กตฺโม จ ภิกฺขเว ปฏิจฺจສມປ-
ປາໂທ ອວິຊາປຈຸຍາ ກິຖຸເວ ສ່ຽວາ ສ່ຽວາປຈຸຍາ ວິນຸວານໍ
ວິນຸວານປຈຸຍາ ນາມຮູປໍ ນາມຮູປປຈຸຍາ ສ່ພາຍຕົນ ສ່ພາຍຕນ-
ປຈຸຍາ ຜສໍໂສ ຜສໍສປຈຸຍາ ເວທນາ ເວທນາປຈຸຍາ ຕຣຸທາ
ຕຣຸທາປຈຸຍາ ອຸປາທານໍ ອຸປາທານປຈຸຍາ ກໂວ ກວປຈຸຍາ

ชาติ ชาติปัจจุยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺข โทมนัสสุปายาสา
สมฺภวณฺติ ฯ เหวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส ทุกฺขกฺขณฺธสฺส สมฺมทโย โหติ ฯ

[๖] กตมณฺจ ภิกฺขเว ชรามรณํ ฯ ยถา เตสํ เตสํ สํคฺคตานิ
ตมฺหิ ตมฺหิ สํคฺคตนิกาเย ชรา ชฺรณตา ธนฺทิจฺจํ ปาติจฺจํ วตฺติตฺตจตา
อายุโน ลํหาณิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก อयํ อจฺจุจติ ชรา ฯ กตมณฺจ
ภิกฺขเว มรณํ ยถา เตสํ เตสํ สํคฺคตานิ ตมฺหา ตมฺหา สํคฺคตนิกาเย
จติ จวนตา เกโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ชนฺธานํ เกโท
กเพวรสฺส นิกฺขเวยโป ชฺวีตฺติณฺทฺริยสฺส อฺปฺปจฺเจโต อิทํ อจฺจุจติ มรณํ ฯ
อิตติ อยณฺจ ชรา อิทํ จ มรณํ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ชรามรณํ ฯ

[๗] กตมา จ ภิกฺขเว ชาติ ฯ ยถา เตสํ เตสํ สํคฺคตานิ ตมฺหิ
ตมฺหิ สํคฺคตนิกาเย ชาติ สณฺหาชาติ โสภกฺกณฺติ นิพฺพุตฺติ อภินิพฺพุตฺติ
ชนฺธานํ ปาตุภาโว อายตฺตานํ ปญฺจตาโก อยํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ชาติ ฯ

[๘] กตโม จ ภิกฺขเว ภาโว ฯ ตโยเม ภิกฺขเว ภาว
กามภาโว รูปภาโว อรูปภาโว อยํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ภาโว ฯ

[๙] กตมณฺจ ภิกฺขเว อฺปฺปาทานํ จตฺตาริมาณิ ภิกฺขเว
อฺปฺปาทานานิ กามฺปฺปาทานํ ทิฏฺฐปฺปาทานํ สํสพฺพตฺตฺปาทานํ อตฺต-
วาอฺปฺปาทานํ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว อฺปฺปาทานํ ฯ

[๓๐] กตมา จ ภิกฺขเว ตณฺหา ฯ ทณฺเฬเม ภิกฺขเว ตณฺหาภายา
รูปตณฺหา สํสํกตณฺหา คณฺธตณฺหา รสตณฺหา โสภณฺตณฺหา
ชฺมมตณฺหา อยํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ตณฺหา ฯ

[๑๑] กตมา ๑ ภิกขเว เวทนา ๑ ถยิเม ภิกขเว เวทนาภาษา
จกขุสสมุสสุตธา เวทนา โสตสมุสสุตธา เวทนา ฆานสมุสสุตธา
เวทนา ชิวัหาตสมุสสุตธา เวทนา กายสมุสสุตธา เวทนา มโน-
สมุสสุตธา เวทนา อยัม อัจฉติ ภิกขเว เวทนา ๑

[๑๒] กตโม ๑ ภิกขเว ผลโส ๑ ถยิเม ภิกขเว ผลโสภาษา
จกขุสสมุสสุตโส โสตสมุสสุตโส ฆานสมุสสุตโส ชิวัหาตสมุสสุตโส กาย-
สมุสสุตโส มโนสมุสสุตโส อยัม อัจฉติ ภิกขเว ผลโส ๑

[๑๓] กตมญจ ภิกขเว สฬายตนัม ๑ จกขุวายตนัม โสตตายตนัม
ฆานายตนัม ชิวัหายตนัม กายายตนัม มนายตนัม อิทัม อัจฉติ ภิกขเว
สฬายตนัม ๑

[๑๔] กตมญจ ภิกขเว นามรูปัม ๑ เวทนา สัมปะนา เจตนา
ผลโส มนสิกาโร อิทัม อัจฉติ นามัม ๑ จตฺตาโร ๑ มหาภูตา
จตฺนญจ มหาภูตานัม อูปาทายรูปัม อิทัม อัจฉติ รูปัม ๑ อิติ
อิตญจ นามัม อิตญจ รูปัม อิทัม อัจฉติ ภิกขเว นามรูปัม ๑

[๑๕] กตมญจ ภิกขเว วิญญานัม ถยิเม ภิกขเว วิญญาน-
ภาษา จกขุวิญญานัม โสตวิญญานัม ฆานวิญญานัม ชิวัหาวิญญานัม
กายวิญญานัม มโนวิญญานัม อิทัม อัจฉติ ภิกขเว วิญญานัม ๑

[๑๖] กตเม ๑ ภิกขเว สงฺขารรา ตโยเม ภิกขเว สงฺขารรา
กายสงฺขารโร วจฺสงฺขารโร จิตฺตสงฺขารโร อิเม อัจฉนติ ภิกขเว
สงฺขารรา ๑

[๑๗] กตมา ๑ ภิกฺขเว อวิชฺชา ยํ โห ภิกฺขเว ทุกฺขเ
 อดฺฒณํ ทุกฺขสํมุทเย อดฺฒณํ ทุกฺขนิโรธเ อดฺฒณํ ทุกฺข-
 นิโรธคามินิยา ปฏฺิปปทาย อดฺฒณํ อयํ ธุจฺจติ ภิกฺขเว อวิชฺชา ฯ
 อิติ โห ภิกฺขเว อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ
 ฯ เป ฯ เหวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส ทุกฺขกฺขณฺหสฺส สํมุทโย โหติ ฯ

[๑๘] อวิชฺชาย เทวอเสสํวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ สงฺขาร-
 นิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ ฯ เป ฯ เหวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส ทุกฺขกฺขณฺหสฺส
 นิโรโธ โหตฺติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๑๙] สํวตฺถิยํ วิหริติ... มิจฺฉาปฏฺิปปทญฺจ โว ภิกฺขเว เทสํ-
 สามี สํมมาปฏฺิปปทญฺจ คํ สฺสณาท สํวตฺถิยํ มนสิโกโรธ ภาสํสํวตฺถิยํ
 เหว ภาเนตฺติ โห เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสฺสํ ฯ

[๒๐] ภควา เขตฺทโวจ กตมา ๑ ภิกฺขเว มิจฺฉาปฏฺิปปทา
 อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ฯ เป ฯ
 เหวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส ทุกฺขกฺขณฺหสฺส สํมุทโย โหติ ฯ อयํ ธุจฺจติ
 ภิกฺขเว มิจฺฉาปฏฺิปปทา ฯ

[๒๑] กตมา ๑ ภิกฺขเว สํมมาปฏฺิปปทา อวิชฺชาย เทวอ
 สเสสํวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ
 ฯ เป ฯ เหวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส ทุกฺขกฺขณฺหสฺส นิโรโธ โหติ ฯ อยํ
 ธุจฺจติ ภิกฺขเว สํมมาปฏฺิปปทาติ ฯ ตติยํ ฯ

[๒๒] สํวตฺถิยํ วิหริติ... วิปสฺสสฺสํ ภิกฺขเว ภควโต อรฺทโต

สมฺมาสมฺพุทฺธสํ ปุพฺเพว สมฺโพชา อนภิสํพุทฺธสํ โพธิสํคฺคตสํเสว
 สโต เอตทโหสิ กิจฺจํ วตํ โถโก อํปนฺโน ชายติ จ ชียยติ จ
 มียยติ จ จวติ จ อุปฺปชฺชติ จ อถ จ ปณฺิสํสํ ทฺวํสํสํ นิสํสํวณํ
 นปฺปชานาติ ชรามรณสํสํ กุทสํสํ นาม อิมสํสํ ทฺวํสํสํ นิสํสํวณํ
 ปณฺณายิสํสํติ ชรามรณสํสํติ ฯ

[๒๓] อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสํสํ โพธิสํคฺคตสํ เอตทโหสิ
 กิมฺหิ นุ โข สติ ชรามรณํ โหติ กัปปจฺจุยา ชรามรณนฺติ ฯ
 อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสํสํ โพธิสํคฺคตสํ โยนิโสมนสํการา อหุ
 ปณฺณาย อภิสํมโย ชาติยา โข สติ ชรามรณํ โหติ ชาติปจฺจุยา
 ชรามรณนฺติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสํสํ โพธิสํคฺคตสํ เอตทโหสิ
 กิมฺหิ นุ โข สติ ชาติ โหติ กัปปจฺจุยา ชาตํติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว
 วิปสฺสีสํสํ โพธิสํคฺคตสํ โยนิโสมนสํการา อหุ ปณฺณาย อภิสํมโย
 ภเว โข สติ ชาติ โหติ ภวปจฺจุยา ชาตํติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว
 วิปสฺสีสํสํ โพธิสํคฺคตสํ เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ โข สติ ภโว โหติ
 กัปปจฺจุยา ภโวติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสํสํ โพธิสํคฺคตสํ
 โยนิโสมนสํการา อหุ ปณฺณาย อภิสํมโย อฺปาทาเน โข สติ
 ภโว โหติ อฺปาทานปจฺจุยา ภโวติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสํสํ
 โพธิสํคฺคตสํ เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ โข สติ อฺปาทานํ โหติ
 กัปปจฺจุยา อฺปาทานนฺติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสํสํ โพธิสํคฺคตสํ
 โยนิโสมนสํการา อหุ ปณฺณาย อภิสํมโย คณฺหยา โข สติ

อูปาทานํ โหติ ตณฺหาปจฺจยา อูปาทานนฺติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว
 วิปสฺสึสฺสํ โพธิสฺสคฺคตสฺสํ เอตทโหสิํ กิมฺหิ นุ ไช สติ ตณฺหา โหติ
 กิंपจฺจยา ตณฺหาติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺสํ โพธิสฺสคฺคตสฺสํ
 โยนิโสมนนฺตีการว อหุ ปณฺณาย อภิสมฺมโย เวทนาย ไช สติ
 ตณฺหา โหติ เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว
 วิปสฺสึสฺสํ โพธิสฺสคฺคตสฺสํ เอตทโหสิํ กิมฺหิ นุ ไช สติ เวทนา โหติ
 กิंपจฺจยา เวทนาติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺสํ โพธิสฺสคฺคตสฺสํ
 โยนิโสมนนฺตีการว อหุ ปณฺณาย อภิสมฺมโย ผสฺสเส ไช สติ เวทนา
 โหติ ผสฺสสฺปจฺจยา เวทนาติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺสํ
 โพธิสฺสคฺคตสฺสํ เอตทโหสิํ กิมฺหิ นุ ไช สติ ผสฺสโส โหติ กิंपจฺจยา
 ผสฺสโสติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺสํ โพธิสฺสคฺคตสฺสํ โยนิโสมนนฺตีการว
 อหุ ปณฺณาย อภิสมฺมโย สํพายตนเน ไช สติ ผสฺสโส โหติ สํพา-
 ยตนปจฺจยา ผสฺสโสติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺสํ โพธิสฺสคฺคตสฺสํ
 เอตทโหสิํ กิมฺหิ นุ ไช สติ สํพายตนํ โหติ กิंपจฺจยา
 สํพายตนนฺติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺสํ โพธิสฺสคฺคตสฺสํ โยนิโส-
 มนฺตีการว อหุ ปณฺณาย อภิสมฺมโย นามรูปเน ไช สติ สํพายตนํ
 โหติ นามรูปปจฺจยา สํพายตนนฺติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺสํ
 โพธิสฺสคฺคตสฺสํ เอตทโหสิํ กิมฺหิ นุ ไช สติ นามรูปํ โหติ กิंपจฺจยา
 นามรูปนฺติ ฯ อถ ไช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺสํ โพธิสฺสคฺคตสฺสํ โยนิโส-
 มนฺตีการว อหุ ปณฺณาย อภิสมฺมโย วิญฺญาเน ไช สติ นามรูปํ

โหติ วิญญาณปจฺจุยา นามรูปนฺติ ฯ อถ โห ภิภูวเว วิปสฺสึสฺส
 โพธิสฺสคฺคสฺส เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ โห สติ วิญญาณํ โหติ
 กปฺปจฺจุยา วิญญาณนฺติ ฯ อถ โห ภิภูวเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสคฺคสฺส
 โยนิสํมณสิการา อหุ ปณฺณาย อภิสํมโย สงฺขารเว โห สติ
 วิญญาณํ โหติ สงฺขารปจฺจุยา วิญญาณนฺติ ฯ อถ โห ภิภูวเว
 วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสคฺคสฺส เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ โห สติ สงฺขารเว
 โหติ กปฺปจฺจุยา สงฺขารเวติ ฯ อถ โห ภิภูวเว วิปสฺสึสฺส
 โพธิสฺสคฺคสฺส โยนิสํมณสิการา อหุ ปณฺณาย อภิสํมโย อวิชฺชาย
 โห สติ สงฺขารเว โหติ อวิชฺชاپจฺจุยา สงฺขารเวติ ฯ อติ
 หิทํ อวิชฺชاپจฺจุยา สงฺขารเว สงฺขารปจฺจุยา วิญญาณํ ฯ เป ฯ
 เขวเมตสฺส เกวตสฺส ทฺถวทฺถนฺตสฺส สํมุตโย โหติ ฯ สํมุตโย
 สํมุตโยติ โห ภิภูวเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสคฺคสฺส ปุพฺเพ อนนฺตสฺสคฺค
 รมฺเมตฺส จกฺขุ อุตฺปาติ ฌาณํ อุตฺปาติ ปณฺณเว อุตฺปาติ วิชฺชา
 อุตฺปาติ อาโตโก อุตฺปาติ ฯ

[๒๕] อถ โห ภิภูวเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสคฺคสฺส เอตทโหสิ
 กิมฺหิ นุ โห อตฺติ ชรามรณํ น โหติ กิสฺส นโรชา ชรา-
 มรณนโรโรติ ฯ อถ โห ภิภูวเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสคฺคสฺส โยนิสํ-
 มณสิการา อหุ ปณฺณาย อภิสํมโย ชาติยา โห อตฺติ ชรามรณํ
 น โหติ ชาตินโรชา ชรามรณนโรโรติ ฯ อถ โห ภิภูวเว
 วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสคฺคสฺส เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ โห อตฺติ ชาติ น

โหติ กิสุสฺส นิโรธา ชาตนิโรโธติ ฯ อถ โช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺส
 โพธิสฺสตุตตัสส โยนิโสมนสิการา อหุ ปณฺณาย อภิสัมมโย ภเว
 โช อสฺสติ ชาติ น โหติ ภวนิโรธา ชาตนิโรโธติ ฯ อถ โช
 ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสตุตตัสส เขตฺทโหสิ กิมุหิ นุ โช อสฺสติ
 ภโว น โหติ กิสุสฺส นิโรธา ภวนิโรโธติ ฯ อถ โช ภิกฺขเว
 วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสตุตตัสส โยนิโสมนสิการา อหุ ปณฺณาย อภิสัมมโย
 อุปาทาเน โช อสฺสติ ภโว น โหติ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธติ ฯ
 อถ โช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสตุตตัสส เขตฺทโหสิ กิมุหิ นุ
 โช อสฺสติ อุปาทานํ น โหติ กิสุสฺส นิโรธา อุปาทานนิโรโธติ ฯ
 อถ โช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสตุตตัสส โยนิโสมนสิการา อหุ
 ปณฺณาย อภิสัมมโย ตณฺหาย โช อสฺสติ อุปาทานํ น โหติ
 ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธติ ฯ อถ โช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺส
 โพธิสฺสตุตตัสส เขตฺทโหสิ กิมุหิ นุ โช อสฺสติ ตณฺหา น โหติ
 กิสุสฺส นิโรธา ตณฺหานิโรโธติ ฯ อถ โช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺส
 โพธิสฺสตุตตัสส โยนิโสมนสิการา อหุ ปณฺณาย อภิสัมมโย เวทนาย
 โช อสฺสติ ตณฺหา น โหติ เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธติ ฯ
 อถ โช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสตุตตัสส เขตฺทโหสิ กิมุหิ นุ
 โช อสฺสติ เวทนา น โหติ กิสุสฺส นิโรธา เวทนานิโรโธติ ฯ
 อถ โช ภิกฺขเว วิปสฺสึสฺส โพธิสฺสตุตตัสส โยนิโสมนสิการา อหุ
 ปณฺณาย อภิสัมมโย ผสฺสเถ โช อสฺสติ เวทนา น โหติ ผสฺส-

๒๖] อภิสัมมยสังยุตตสูตร พุทธชวคเค ทุกขกถนุสสมุทโย ๓๓

นิโรธติ ๑ อถ ไช ภิกขเว วิปัสสีสูตร โพธิสคตสูตร โยนิโส-
มนสิการา อหุ ปณณาย อภิสัมมโย อวิชชาโย ไช อสตี สงฺขาราน
น โหนติ อวิชชานิโรธา สงฺขารนิโรธติ ๑ อิติ หิ อวิชชา-
นิโรธา สงฺขารนิโรโธ สงฺขารนิโรธา วิญญานนิโรโธ ๑ เป ๑
เอวเมตตัสส เกวตตัสส ทุกขกถนุสส นิโรโธ โหติ ๑ นิโรโธ
นิโรธติ ไช ภิกขเว วิปัสสีสูตร โพธิสคตสูตร ปุพฺเพ อนนุตฺตเตสุ
สมฺเมสุ จกฺขุ อุตฺปาทิ ฌานํ อุตฺปาทิ ปณณาย อุตฺปาทิ วิชฺชา
อุตฺปาทิ อาโลโก อุตฺปาทิตี ๑ จตฺตมํ ๑

[๒๕] สคฺคณนํ ปุทฺธานํ เอวํ วิตุถาเรตฺตพฺโพ ๑ สิวินฺตัสส
ภิกขเว ภควโต อรหโต สมนาสมฺพุทฺธัสส...เวสสํภุสฺส ภิกขเว
ภควโต อรหโต สมนาสมฺพุทฺธัสส...กถนุสส ภิกขเว ภควโต
อรหโต สมนาสมฺพุทฺธัสส...โกนาคมนสฺส ภิกขเว ภควโต อรหโต
สมนาสมฺพุทฺธัสส...กถสํปสฺส ภิกขเว ภควโต อรหโต สมนา-
สมฺพุทฺธัสส... ๑

[๒๖] ปุพฺเพว เม ภิกขเว สมนโพรธา อนภิสมฺพุทฺธัสส โพธิ-
สคตสฺสเสว สโต เอตทโหสิ กิจฺจํ วตฺถํ โลโก อาปนฺโน ชายติ
จ ชียฺยติ จ มียฺยติ จ จวติ จ อุปฺปชฺชติ จ อถ จ ปณินตัสส
ทุกฺขสฺส นิสฺสํวณํ นปฺปชานาตี ชรามวณสฺส กุทฺตสฺสุ นาม อิมสฺส
ทุกฺขสฺส นิสฺสํวณํ ปณณายิสฺสตี ชรามวณสฺสํวณํ ๑ ตสฺส มยฺหํ
ภิกขเว เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ ไช สติ ชรามวณํ โหติ กิํปจฺจยา

ชราวมรณนุติ ๑ ศสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสํการา อหุ ปณฺณาย
 อภิสํมโย ชาตียา โห ติ ชราวมรณํ โหติ ชาติปจฺจยา
 ชราวมรณนุติ ๑ ศสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ โห
 ติ ชาติ โหติ ๑ เป ๑ ภโว... อุปาทานํ... ตณฺหา... เวทนา...
 ผสฺโส... สํพายคณํ... นามรูปํ... วิญฺญาณํ... สงฺขารา โหหนฺติ
 กิปปจฺจยา สงฺขาราคิ ๑ ศสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสํการา
 อหุ ปณฺณาย อภิสํมโย อวิชฺชาย โห ติ สงฺขารา โหหนฺติ
 อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคิ ๑ อิติ หิ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาร
 สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ๑ เป ๑ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขณสฺส
 สํมุกโย โหติ ๑ - สํมุกโย สํมุกโยติ โห เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ
 อนนุสฺสํเตสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขุ อุตฺปาติ ญาณํ อุตฺปาติ ปณฺณา
 อุตฺปาติ วิชฺชา อุตฺปาติ อาโตโก อุตฺปาติ ๑

[๒๗] ศสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ โห อสฺติ
 ชราวมรณํ น โหติ กิสฺสํ นิโรธา ชราวมรณนิโรธติ ๑ ศสฺส
 มยฺหํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสํการา อหุ ปณฺณาย อภิสํมโย ชาตียา
 โห อสฺติ ชราวมรณํ น โหติ ชาตินิโรธา ชราวมรณนิโรธติ ๑
 ศสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ โห อสฺติ ชาติ น
 โหติ ๑ เป ๑ ภโว... อุปาทานํ... ตณฺหา... เวทนา... ผสฺโส...
 สํพายคณํ... นามรูปํ... วิญฺญาณํ... สงฺขารา น โหหนฺติ กิสฺสํ
 นิโรธา สงฺขารนิโรธติ ๑ ศสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสํการา

๒๗] อภิสัมยตฺตํคตฺตํ พุทฺธวคฺเค ทุกฺขทฺตฺตนิโรธ ๑๓

อหุ ปณฺณาย อภิสัมโย อวิชฺชาย โธ อสฺสติ สงฺขาราน โหนฺติ
อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรธติ ฯ อิติ หิทํ อวิชฺชานิโรธา สงฺขาร-
นิโรโธ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ ฯ เป ฯ เหวเมตฺตํ
เกวตฺตํ ทุกฺขทฺตฺตํคตฺตํ นิโรโธ โหติ ฯ นิโรโธ นิโรธติ โธ เม
ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนุสฺสํเตสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขุํ อุตฺปาติ ฌานํ อุตฺปาติ
ปณฺณมา อุตฺปาติ วิชฺชา อุตฺปาติ อาโตโก อุตฺปาตํติ ฯ ทสฺมํ ฯ

พุทฺธวคฺโค ปจฺจโม ฯ

คตฺตํ อุตฺตานํ ภวติ

เทสฺสทวิภังคํ ปฏิปทญฺจ

วิปสฺสํ สิทฺธิํ จ เวสฺสํญ

ภกฺตํนุโธ โภจนาคมนโน จ กตฺตํโฆ

มหาตฺถกฺขมุนีํ จ โคตโมติ ฯ

อาหารวคฺโค ทุติโย

[๒๘] เอวมฺเม สํคํ เอกํ สมยํ ภควา สํวตฺถิณํ วิหริติ
เชตฺวเน อนาถมีณฺหิณฺสํ อารามे ฯ จตุตฺตาริเม ภิกฺขเว อาหารา
ภูตานํ वा สํคฺตानํ จิตฺติยา สํภเวสฺสํ वा อนุกฺคฺคฺหาย ฯ กตฺเม
จตุตฺตาริ ฯ กวฬฺกัาริ อาหาริ โยพาริโก वा สฺซุโม वा
ผสฺสํโส ทุติโย มโนสฺสเบตฺตนา ตติยา วิญฺญาณํ จตุตฺตํ ฯ
อิมे โช ภิกฺขเว จตุตฺตาริ อาหารา ภูตานํ वा สํคฺตानํ จิตฺติยา
สํภเวสฺสํ वा อนุกฺคฺคฺหาย ฯ

[๒๙] อิมे จ ภิกฺขเว จตุตฺตาริ อาหารา กัณฺฐิทานา กัสมฺมุทฺยา
กัชาตฺติกา กัปฺภวา ฯ อิมे จตุตฺตาริ อาหารา ตณฺหานิทานา
ตณฺหาสํมุทฺยา ตณฺหาชาตฺติกา ตณฺหาปฺภวา ฯ ตณฺหา จายํ ภิกฺขเว
กัณฺฐิทานา กัสมฺมุทฺยา กัชาตฺติกา กัปฺภวา ฯ ตณฺหา เวทฺหานิทานา
เวทฺหาสํมุทฺยา เวทฺหาชาตฺติกา เวทฺหาปฺภวา ฯ เวทฺหา จายํ ภิกฺขเว
กัณฺฐิทานา กัสมฺมุทฺยา กัชาตฺติกา กัปฺภวา ฯ เวทฺหา ผสฺสํสัณฺฑิทานา
ผสฺสํสํมุทฺยา ผสฺสํสชาตฺติกา ผสฺสํสปฺภวา ฯ ผสฺสํโส จายํ ภิกฺขเว
กัณฺฐิทานํ กัสมฺมุทฺโย กัชาตฺติโก กัปฺภโว ฯ ผสฺสํโส สํพายตฺตนิทฺธานํ
สํพายตฺตสํมุทฺโย สํพายตฺตชาตฺติโก สํพายตฺตปฺภโว ฯ สํพายตฺตญฺจิตฺตํ
ภิกฺขเว กัณฺฐิทานํ กัสมฺมุทฺยํ กัชาตฺติกํ กัปฺภवं ฯ สํพายตฺตํ นามรูปนิตฺธานํ
นามรูปสํมุทฺยํ นามรูปชาตฺติกํ นามรูปปฺภवं ฯ นามรูปญฺจิตฺตํ ภิกฺขเว

กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ ๑ นามรูปํ วิญฺเญวณฺนิทานํ
 วิญฺเญวณฺสํมุขํ วิญฺเญวณฺชาตักํ วิญฺเญวณฺเปภวํ ๑ วิญฺเญวณฺญจิทํ
 ภิกฺขเว กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ ๑ วิญฺเญวณํ สงฺขาร-
 นิทานํ สงฺขารสํมุขํ สงฺขารชาตักํ สงฺขารเปภวํ ๑ สงฺขารว จิเม
 ภิกฺขเว กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ กัณฺโถ ๑ สงฺขารว อวิชฺชา-
 นิทานว อวิชฺชาสํมุขว อวิชฺชาชาตักว อวิชฺชาเปภวว ๑ อิติ โข
 ภิกฺขเว อวิชฺชาปจฺจุยา สงฺขารว สงฺขารปจฺจุยา วิญฺเญวณํ ๑ เป ๑
 เอวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส ทฺถกฺขณฺนุสฺสสฺส สํมุทโย โหติ ๑

[๓๐] อวิชฺชาเย เตวว อเสสํวิราคานิโรธว สงฺขารนิโรธว สงฺขาร-
 นิโรธว วิญฺเญวณนิโรธว ๑ เป ๑ เอวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส ทฺถกฺข-
 ณฺนุสฺสสฺส นิโรธว โหติติ ๑ ปจฺจํ ๑

[๓๑] สวคฺคณิํ วิหริตฺติ... จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อารยว ภูตานิ
 วา สคฺคานิ จิตฺตานิ สํภเวสฺสํนิ วา อณฺุคฺคหยา ๑ กตฺตเม จตฺตาโร ๑
 กตฺตพฺปารว อารยว โอฬาริกว วา สจฺจโม วา สสฺสโส ทฺถกฺคณิํ
 มโนสฺสเจตฺตนา คตฺตานิ วิญฺเญวณํ จตฺตํ ๑ อิมํ โข ภิกฺขเว
 จตฺตาโร อารยว ภูตานิ วา สคฺคานิ จิตฺตานิ สํภเวสฺสํนิ วา
 อณฺุคฺคหยาติ ๑

[๓๒] เอวํ วุคฺเค อายสฺมา โมถิยสคฺคณิํ ภกฺคณิํ เอตฺทโวจ
 โก นุ โข ภนฺเต วิญฺเญวณนารว อารยเวตฺติติ ๑ โน กตฺตโต
 ปณฺเฑหติ ภกฺคว อโวจ อารยเวตฺติติ อหํ น วทามิ อารยเวตฺติติ

จําหํ วเทยฺยํ ตตฺตฺรสฺสํ กถฺโต ปโมฺหํ โก นุ ไช ฆนฺเต
 อหาเรตฺติ เหวณฺจําหํ น วทามิ เหวํ มํ อวทนต์ โย
 เหวํ ปุจฺเจยฺยํ กิธฺสํ นุ ไช ฆนฺเต วิญฺญาณาหาโรติ เอส
 กถฺโต ปโมฺหํ ตตฺตฺรํ กถฺตํ เวยฺยากรณํ วิญฺญาณาหาโร
 อายตฺติ ปุณฺพภวาทินิพฺพตฺติยา ตสฺมिํ ภูเต สติ สํพายคณํ สํพายคณ-
 ปจฺจยา ผสฺสโสติ ฯ

[๓๓] โก นุ ไช ฆนฺเต ผสฺสตฺติ ฯ โน กถฺโต ปโมฺหติ
 ภควา อโวจ ผสฺสตฺติ อหํ น วทามิ ผสฺสตฺติ จําหํ วเทยฺยํ
 ตตฺตฺรสฺสํ กถฺโต ปโมฺหํ โก นุ ไช ฆนฺเต ผสฺสตฺติ เหวณฺจําหํ
 น วทามิ เหวํ มํ อวทนต์ โย เหวํ ปุจฺเจยฺยํ กิปฺจฺจยา
 นุ ไช ฆนฺเต ผสฺสโสติ เอส กถฺโต ปโมฺหํ ตตฺตฺรํ กถฺตํ
 เวยฺยากรณํ สํพายคณปจฺจยา ผสฺสโส ผสฺสปจฺจยา เวทนาติ ฯ

[๓๔] โก นุ ไช ฆนฺเต เวทยตฺติ ฯ โน กถฺโต ปโมฺหติ
 ภควา อโวจ เวทยตฺติ อหํ น วทามิ เวทยตฺติ จําหํ วเทยฺยํ
 ตตฺตฺรสฺสํ กถฺโต ปโมฺหํ โก นุ ไช ฆนฺเต เวทยตฺติ เหวณฺจําหํ
 น วทามิ เหวํ มํ อวทนต์ โย เหวํ ปุจฺเจยฺยํ กิปฺจฺจยา
 นุ ไช ฆนฺเต เวทนาติ เอส กถฺโต ปโมฺหํ ตตฺตฺรํ กถฺตํ
 เวยฺยากรณํ ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ ฯ

[๓๕] โก นุ ไช ฆนฺเต ตณฺหียตฺติ ฯ โน กถฺโต ปโมฺหติ
 ภควา อโวจ ตณฺหียตฺติ อหํ น วทามิ ตณฺหียตฺติ จําหํ

๓๘] อภิสัมมยัตถุตตัสส อหารวคฺเค ชรามรณาทฺยาปชานนํ ๓๘

วเทยฺยํ ตตฺตรสฺสํ กถฺโถ ปโมฺห โก นุ โห ฆนฺเต ตณฺหียตฺติ
เอวณฺจจํ น วทามิ เอวํ มํ อวทนต์ํ โย เอวํ ปุจฺเจยฺย
กึ ปจฺจยา นุ โห ฆนฺเต ตณฺหาติ เอส กถฺโถ ปโมฺห
ตตฺร กถฺถํ เวยฺยาकरणํ เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา
อุปาทานนฺติ ฯ

[๓๖] โก นุ โห ฆนฺเต อุปาทียตฺติ ฯ โน กถฺโถ ปโมฺหติ
ภควา อโวจ อุปาทียตฺติ อหํ น วทามิ อุปาทียตฺติ จํ
วเทยฺยํ ตตฺตรสฺสํ กถฺโถ ปโมฺห โก นุ โห ฆนฺเต อุปาทียตฺติ
เอวณฺจจํ น วทามิ เอวํ มํ อวทนต์ํ โย เอวํ ปุจฺเจยฺย
กึ ปจฺจยา นุ โห ฆนฺเต อุปาทานนฺติ เอส กถฺโถ ปโมฺห
ตตฺร กถฺถํ เวยฺยาकरणํ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทาน-
ปจฺจยา ภโวติ ฯ เป ฯ เอวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส ทุกฺขกฺขนฺนสฺส
ธมฺมทโย โหติ ฯ

[๓๗] ฌนฺนํ เควว ผคฺคฺน ผสฺสํายตนาณํ อเสถวิราคฺคิโรชา
ผสฺสํนิโรช ผสฺสํนิโรชา เวทนานิโรช เวทนานิโรชา ตณฺหา-
นิโรช ตณฺหานิโรชา อุปาทานนิโรช อุปาทานนิโรชา ภว-
นิโรช ภวนิโรชา ชาตฺติโรช ชาตฺติโรชา ชรามรณํ โสภ-
ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาสํ นิรุชฺฌนฺติ ฯ เอวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส
ทุกฺขกฺขนฺนสฺสํ นิโรช โหตฺติ ฯ ทฺติยํ ฯ

[๓๘] สํวคฺคิยํ วิหริติ... เป หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา

พราหมณา วา ชรามรณํ นปฺปชานนฺติ ชรามรณสํมูหํ นปฺปชานนฺติ ชรามรณนิโรธํ นปฺปชานนฺติ ชรามรณนิโรธคามินํปฺปชานนฺติ ๑ ชาตํ ๑ เป ๑ ภวํ... อุปาทานํ... ตณฺหํ... เวทนํ... ผสฺสํ... สํพายตนํ... นามรูปํ... วิญฺญาณํ... สงฺขาระ นปฺปชานนฺติ สงฺขารสํมูหํ นปฺปชานนฺติ สงฺขารนิโรธํ นปฺปชานนฺติ สงฺขารนิโรธคามินํปฺปชานนฺติ ๑ น เมเต ภิกฺขเว สํมณาวา พราหมณา วา สมนฺเตสุ วา สมนฺตสํมุตตา พราหมณฺเตสุ วา พราหมณสํมุตตา น จ ปน เต อายสํมุนฺโต สามณฺญสฺสวคฺคํ วา พราหมณฺญสฺสวคฺคํ วา ทิฏฺฐะเร ชมฺเม สยํ อภิณฺเฎวา สจฺจนิคฺคฺคา อุปสํปชฺช วิหรนฺติ ๑

[๓๘] เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สํมณาวา พราหมณา วา ชรามรณํ ปชานนฺติ ชรามรณสํมูหํ ปชานนฺติ ชรามรณนิโรธํ ปชานนฺติ ชรามรณนิโรธคามินํปฺปชานนฺติ ๑ ชาตํ ๑ เป ๑ ภวํ... อุปาทานํ... ตณฺหํ... เวทนํ... ผสฺสํ... สํพายตนํ... นามรูปํ... วิญฺญาณํ... สงฺขาระ ปชานนฺติ สงฺขารสํมูหํ ปชานนฺติ สงฺขารนิโรธํ ปชานนฺติ สงฺขารนิโรธคามินํปฺปชานนฺติ ๑ เต โขเม ภิกฺขเว สํมณาวา พราหมณา วา สมนฺเตสุ เจว สมนฺตสํมุตตา พราหมณฺเตสุ จ พราหมณสํมุตตา เต จ ปนายสํมุนฺโต สามณฺญสฺสวคฺคญฺจ พราหมณฺญสฺสวคฺคญฺจ ทิฏฺฐะเร ชมฺเม สยํ อภิณฺเฎวา สจฺจนิคฺคฺคา อุปสํปชฺช วิหรนฺตํติ ๑ คติยํ ๑

๔๓] อภิสมยสังยุตตสูตร อารยวคฺเค ชรามรณาทิปชานนํ ๓๘

[๔๐] สํวตฺถิยํ วิหริติ... เอ หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา
พฺรหฺมณฺนา วา อิมํ ชมฺเม นปฺปชานนฺติ อิมํสํ ชมฺมานํ สํมูทํ
นปฺปชานนฺติ อิมํสํ ชมฺมานํ นิโรธํ นปฺปชานนฺติ อิมํสํ ชมฺมานํ
นิโรธคามินํปฺปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ ฯ กตเม ชมฺเม นปฺปชานนฺติ
กตเมสํ ชมฺมานํ สํมูทํ นปฺปชานนฺติ กตเมสํ ชมฺมานํ นิโรธํ
นปฺปชานนฺติ กตเมสํ ชมฺมานํ นิโรธคามินํปฺปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ ฯ
ชรามรณํ นปฺปชานนฺติ ชรามรณสํมูทํ นปฺปชานนฺติ ชรามรณ-
นิโรธํ นปฺปชานนฺติ ชรามรณนิโรธคามินํปฺปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ ฯ
ชาติํ ฯ เป ฯ ภวํ... อปฺปาทนํ... ตณฺหํ... เวทนํ... ผสฺสํ...
สํพายคณํ... นามรูปํ... วิญฺญานํ... สงฺขารํ นปฺปชานนฺติ สงฺขาร-
สํมูทํ นปฺปชานนฺติ สงฺขารนิโรธํ นปฺปชานนฺติ สงฺขารนิโรธคามินํ-
ปฺปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ ฯ อิมํ ชมฺเม นปฺปชานนฺติ อิมํสํ ชมฺมานํ
สํมูทํ นปฺปชานนฺติ อิมํสํ ชมฺมานํ นิโรธํ นปฺปชานนฺติ อิมํสํ
shmmanam nirothakaminampipittham nappachannanti ฯ น เมเต ภิกฺขเว
สมนฺนา วา พฺรหฺมณฺนา วา สมนฺเนสุ วา สมนฺนสํมุตฺตา พฺรหฺมณฺเนสุ
วา พฺรหฺมณฺนสํมุตฺตา น จ ปน เต อายสํมุตฺโต สํมณฺณตฺถํ
วา พฺรหฺมณฺณตฺถํ วา ทิฏฺฐเฐว ชมฺเม สยํ อภินฺนุตา สจฺจิกิตฺถวา
อุปสํปชช วิหริตฺติ ฯ

[๔๑] เอ จ โห เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พฺรหฺมณฺนา วา
อิมํ ชมฺเม ปชานนฺติ อิมํสํ ชมฺมานํ สํมูทํ ปชานนฺติ อิมํสํ

รมฺมานํ นิโรธํ ปชานนฺติ อิมํ รมฺมานํ นิโรธคามินํปฏิปทํ
 ปชานนฺติ ฯ กตเม รมฺเม ปชานนฺติ กตเมสํ รมฺมานํ สัมมุตฺตํ
 ปชานนฺติ กตเมสํ รมฺมานํ นิโรธํ ปชานนฺติ กตเมสํ รมฺมานํ
 นิโรธคามินํปฏิปทํ ปชานนฺติ ฯ ชรามรณํ ปชานนฺติ ชรามรณ-
 สัมมุตฺตํ ปชานนฺติ ชรามรณนิโรธํ ปชานนฺติ ชรามรณนิโรธคามินํ-
 ปฏิปทํ ปชานนฺติ ฯ ชาตํ ฯ เป ฯ ภวํ... อุปาทานํ... ตณฺหํ...
 เวทนํ... ผลสฺส... สฬายคณํ... นามรูปํ... วิญญฺณํ... สงฺขาร-
 ปชานนฺติ สงฺขารสัมมุตฺตํ ปชานนฺติ สงฺขารนิโรธํ ปชานนฺติ สงฺขาร-
 นิโรธคามินํปฏิปทํ ปชานนฺติ ฯ อิมํ รมฺเม ปชานนฺติ อิมํ รมฺมานํ
 สัมมุตฺตํ ปชานนฺติ อิมํ รมฺมานํ นิโรธํ ปชานนฺติ อิมํ รมฺมานํ
 นิโรธคามินํปฏิปทํ ปชานนฺติ ฯ เต โขเม ภิกฺขเว สมนฺนา วา
 พุราหุมนฺนา วา สมนฺเนสุ เจว สมนฺเนสุมฺมตา พุราหุมนฺเนสุ จ
 พุราหุมนฺเนสุมฺมตา เต จ ปณายสุมฺมโต สามณฺเณตฺตญฺจ พุราหุมนฺ-
 เณตฺตญฺจ ทิฏฺฐเชว รมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺคา อุปสम्मปชฺช
 วิหรนฺตํติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๔๒] สํวตฺถิยํ วิหริติ... อถ โข อายสุมฺมา กจฺจํนโคตฺโต
 เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โข อายสุมฺมา กจฺจํนโคตฺโต
 ภควนฺตํ เอตทวาจ สุมฺมาทิฏฺฐิ สุมฺมาทิฏฺฐีติ ภนฺเต วุจฺจติ
 กิตฺตาวตฺตา นุ โข ภนฺเต สุมฺมาทิฏฺฐิ โหตฺติติ ฯ

[๔๓] ทวยนิสฺสํโสโต ไชยํ กจฺจํ โถโก เขภฺยุเยน อตฺถิ-
ตณฺเฏว นตฺถิตณฺเฏ จ โถกสฺมทฺธํ จ ไช กจฺจํ ยถาภูตํ
สम्मปฺปญฺณาย ปสฺสโต ยา โถเก นตฺถิตา สํ น โหติ ฯ
โถกนิโรธํ ไช กจฺจํ ยถาภูตํ สम्मปฺปญฺณาย ปสฺสโต ยา
โถเก อตฺถิตา สํ น โหติ ฯ อูปายูปาทานาภินเวสวินิพฺพนุ-
ชฺวายํ กจฺจํ โถโก เขภฺยุเยน ตณฺเฎายํ อูปายูปาทานํ เจตโส
อริยฺเจตํ อภินเวสํสูยํ น อูปติ น อูปาทิยติ นาริยฺเจตํ อตฺตา
เมติ ฯ ทุกฺขเมว อูปฺปชฺชํมานํ อูปฺปชฺชติ ทุกฺขํ นิรุชฺชํมานํ นิรุชฺช-
ตฺติ น กงฺขติ น วิจิกิञฺชติ ฯ อปรปฺปจฺจยา ฌาณเมวสฺสํ เขตฺถ
โหติ ฯ เขตฺตาวตฺตา ไช กจฺจํ สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ ฯ

[๔๔] สหฺพพมตฺถติ ไช กจฺจํ อยมโก อนุโต สหฺพํ นตฺถติ
อํ ทุติโย อนุโต ฯ เอเต เต กจฺจํ อุกโก อนุเต อนุปคฺคม-
มชฺฌเนน ตถากโต ชมฺมํ เทเสติ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารวรา สงฺขาร-
ปจฺจยา วิญฺญาณํ ฯ เป ฯ เอวเมตสฺสํ เกวตสฺสํ ทุกฺขกฺขนฺตสฺสํ
สํมุกฺโข โหติ ฯ อวิชฺชาย เตวว อเสสํวิราคนิโรธา สงฺขารนิโร-
สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโห ฯ เป ฯ เอวเมตสฺสํ เกวตสฺสํ
ทุกฺขกฺขนฺตสฺสํ นิโรโห โหตฺติ ฯ ปญฺจํ ฯ

[๔๕] สํวคฺคิยํ วิหริติ... อถ ไช อญฺเจตโร ภิกฺขุ เยน
ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อฺอุปสงฺกมิเตว ภควนฺตํ อภิวาเทเตว เอกมฺนตํ
นิสฺสีติ ฯ เอกมฺนตํ นิสฺสินโน ไช โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เขตฺตวาจ

ชมฺมกถิโก ชมฺมกถิโกติ ฆนฺเต อจฺจุติ กิตฺตาวคฺคา นุ ไช ฆนฺเต
 ชมฺมกถิโก โหคฺคํ ๑

[๔๖] ชรามรณสัจจ เจ ภิกฺขุ นิพฺพุทฺธาย วิราคาย นิโรธาย
 ชมฺมํ เทเสติ ชมฺมกถิโก ภิกฺขุติ อตํ อจฺจนาย ๑ ชรามรณสัจจ
 เจ ภิกฺขุ นิพฺพุทฺธาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ชมฺมา-
 นุชฺชมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขุติ อตํ อจฺจนาย ๑ ชรามรณสัจจ เจ ภิกฺขุ
 นิพฺพุทฺธา วิราคํ นิโรธํ ออนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ทิฏฺฐชฺม-
 มนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกฺขุติ อตํ อจฺจนาย ๑ ชาตียา เจ ภิกฺขุ ๑ เป-
 ภาวสัจจ เจ ภิกฺขุ... อูปาทานสัจจ เจ ภิกฺขุ... คณฺหาห เจ
 ภิกฺขุ... เวทนาย เจ ภิกฺขุ... ฆสฺสสัจจ เจ ภิกฺขุ... สฬายตนสัจจ
 เจ ภิกฺขุ... นามรูปสัจจ เจ ภิกฺขุ... วิญฺญาณสัจจ เจ ภิกฺขุ...
 สงฺขารานญฺเจ ภิกฺขุ... อวิชฺชชฺช เจ ภิกฺขุ นิพฺพุทฺธาย วิราคาย
 นิโรธาย ชมฺมํ เทเสติ ชมฺมกถิโก ภิกฺขุติ อตํ อจฺจนาย ๑
 อวิชฺชชฺช เจ ภิกฺขุ นิพฺพุทฺธาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ
 ชมฺมานุชฺชมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขุติ อตํ อจฺจนาย ๑ อวิชฺชชฺช เจ ภิกฺขุ
 นิพฺพุทฺธา วิราคํ นิโรธํ ออนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ทิฏฺฐชฺม-
 มนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกฺขุติ อตํ อจฺจนายาติ ๑ นนฺทํ ๑

[๔๗] เอวฺวมเม สัจฺจํ เอกํ สํมยํ ภคฺวา ราชคเห วิหริติ
 เวพฺพเน กถนฺตฺถกนิวาเป ๑ อถ ไช ภคฺวา ปุพฺพพณฺหสํมยํ นิวาเสตฺถวา
 ปตฺตจฺจํวราทาย ราชคเห ปิณฺณทนาย ปาวิสี ๑ อทฺทสํ ไช อเจโต

๔๘] อภิสัมยตฺตฺตฺส อหาววคฺเค สยํกตทฺทฺชปณฺหา ๒๓

กตฺสโป ภควนฺตํ ทูรโถว อากฺขณฺตํ ทิสฺวาน เยน ภควา
เคนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมนฺโถติ สมนฺโถทฺนํยิ
กถิ สํวราณํยิ วิคิสาเรตฺวา เอกมณฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ

[๔๘] เอกมณฺตํ จีโต โช อเจโต กตฺสโป ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
ปฺจุเจยฺยาม มยํ ภวนฺตํ โคตมํ กณฺจิทฺเว เทสํ สเจ โน ภวํ
โคตโม โອกาสํ กโรติ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณายาติ ฯ อกาโล
โช ตาว กตฺสโป ปณฺหสฺส อนฺตรฆรํ ปวิฏฺฐมฺหาติ ฯ ทฺติยํ
โช อเจโต กตฺสโป ภควนฺตํ เขตฺทโวจ ปฺจุเจยฺยาม มยํ
ภวนฺตํ โคตมํ กณฺจิทฺเว เทสํ สเจ โน ภวํ โคตโม โອกาสํ
กโรติ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณายาติ ฯ อกาโล โช ตาว กตฺสโป
ปณฺหสฺส อนฺตรฆรํ ปวิฏฺฐมฺหาติ ฯ ตฺติยํ โช ฯ เป ฯ
ปวิฏฺฐมฺหาติ ฯ

[๔๘] เหวํ วุตฺเต อเจโต กตฺสโป ภควนฺตํ เขตฺทโวจ น
โช ปน มยํ ภวนฺตํ โคตมํ พหุเทว ปฺจุณิตฺตฺกามาติ ฯ ปฺจุณ
กตฺสโป ยทาภวฺสสฺสตี ฯ ที่ นุ โช โภ โคตม สยํกตํ ทฺทฺชนฺติ ฯ
มา เหวํ กตฺสโปติ ภควา อโวจ ฯ ที่ ปน โภ โคตม ปรกตํ
ทฺทฺชนฺติ ฯ มา เหวํ กตฺสโปติ ภควา อโวจ ฯ ที่ นุ โช
โภ โคตม สยํกตญฺจ ปรกตญฺจ ทฺทฺชนฺติ ฯ มา เหวํ กตฺสโปติ
ภควา อโวจ ฯ ที่ ปน โภ โคตม อสยํการํ อปรการํ อธิจฺจ
สมุปฺปนฺนํ ทฺทฺชนฺติ ฯ มา เหวํ กตฺสโปติ ภควา อโวจ ฯ ที่

นุ ไซ โภ โคตม นตฺถิ ทฺวณฺหิ ๑ น ไซ กสฺสเป นตฺถิ ทฺวณฺหิ
 อตฺถิ ไซ กสฺสเป ทฺวณฺหิ ๑ เตนฺหิ ภวํ โคตโม ทฺวณฺหิ น
 ชานาติ น ปสฺสํคํติ ๑ น ชฺวาทํ กสฺสเป ทฺวณฺหิ น ชานามิ น
 ปสฺสํคามิ ชานามิ ชฺวาทํ กสฺสเป ทฺวณฺหิ ปสฺสํคามิ ชฺวาทํ กสฺสเป
 ทฺวณฺหิ ๑ ก็ นุ ไซ โภ โคตม สยํกํ ทฺวณฺหิ อิติ ปุญฺโง สฺมาโน
 มา เหวํ กสฺสเปติ วเทสิ ก็ ปน โภ โคตม ปรกํ ทฺวณฺหิ
 อิติ ปุญฺโง สฺมาโน มา เหวํ กสฺสเปติ วเทสิ ก็ นุ ไซ โภ
 โคตม สยํกตฺตํ ปรกตฺตํ ทฺวณฺหิ อิติ ปุญฺโง สฺมาโน มา
 เหวํ กสฺสเปติ วเทสิ ก็ ปน โภ โคตม อสยํการํ อปรการํ
 อธิจฺจ สมนุสฺสํ ทฺวณฺหิ อิติ ปุญฺโง สฺมาโน มา เหวํ
 กสฺสเปติ วเทสิ ก็ นุ ไซ โภ โคตม นตฺถิ ทฺวณฺหิ อิติ ปุญฺโง
 สฺมาโน น ไซ กสฺสเป นตฺถิ ทฺวณฺหิ อตฺถิ ไซ กสฺสเป ทฺวณฺหิ
 วเทสิ เตนฺหิ ภวํ โคตโม ทฺวณฺหิ น ชานาติ น ปสฺสํคํติ อิติ
 ปุญฺโง สฺมาโน น ชฺวาทํ กสฺสเป ทฺวณฺหิ น ชานามิ น ปสฺสํคามิ
 ชานามิ ชฺวาทํ กสฺสเป ทฺวณฺหิ ปสฺสํคามิ ชฺวาทํ กสฺสเป ทฺวณฺหิ
 วเทสิ อาจิกฺขตุ จ เม ภนฺเต ภควา ทฺวณฺหิ เทเสตุ จ เม
 ภนฺเต ภควา ทฺวณฺหิ ๑

[๕๐] โส กโรติ โส ปฺยิสํเวทฺยคํติ ไซ กสฺสเป อาทิตฺตํ สโต
 สยํกํ ทฺวณฺหิ อิติ วทํ สสฺสํคํ เอตํ ปเรติ ๑ อญฺโฆ กโรติ
 อญฺโฆ ปฺยิสํเวทฺยคํติ ไซ กสฺสเป เวทฺทณฺณคฺคฺคํ สโต ปรกํ

๕๓] อภิสัมมยัตถุคตัสส ออาหารวคฺเค อุปตัมปทายาจนา ๒๕

ทุกฺขนฺติ อิติ วทํ อุกฺกเถํ เขตํ ปเรติ ฯ เอเต เต กตฺถสฺส อุโก
อนฺเต อนุปคฺมม มชฺฌเนน ตถาคโต ชมฺมํ เทเสติ อวิชฺชาปจฺจุยา
สงฺขารรา สงฺขารปจฺจุยา วิญฺญาณํ ฯ เป ฯ เอวเมตฺถสฺส เกวตฺถสฺส
ทุกฺขทุกฺขนฺตสฺส สํมูทโย โหติ ฯ อวิชฺชาย เตวว อเสสํวิราคานิโรชา
สงฺขารนิโรโห สงฺขารนิโรชา วิญฺญาณนิโรโห ฯ เป ฯ เอวเมตฺถสฺส
เกวตฺถสฺส ทุกฺขทุกฺขนฺตสฺส นิโรโห โหตฺติ ฯ

[๕๓] เอวํ วคฺเค อเจโต กตฺถสฺสไป ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยธามิ ภนฺเต นิกฺกขฺชิตฺติ
วา อุกฺกชฺเชยฺย ฯ เป ฯ จกฺขมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตํติ เอวเมว
ภควตา อนนฺทปริยาเยน ชมฺโม ปกาสิโต เอสํหํ ภนฺเต ภควนฺตํ
สฺรณํ คจฺจนามิ ชมฺมมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆมณฺจ ตถายะหํ ภนฺเต ภควโต
สฺนฺติเก ปพฺพชฺชํ ตถายํ อุปตัมปทนฺติ ฯ โย โห กตฺถสฺส อนนฺ-
ตฺติคฺคิยปฺพุโผ อิมสฺมํ ชมฺมวินฺเย อากงฺขติ ปพฺพชฺชํ อากงฺขติ อุป-
ตัมปทํ โส จตฺตาโร มาเส ปวิวสฺติ จตฺตุนํ มาสํนํ อจฺจุเยน
ปวิวตฺตปฺปวิจาสํ อารทฺชจิตฺตา ภิกฺขุ อากงฺขมานา ปพฺพาเสนฺติ อุป-
ตัมปาทนฺติ ภิกฺขุภาวาย อปฺปจฺ มया ปุคฺคตเวมตฺตตา วินฺตาคิ ฯ
สเจ ภนฺเต อนนฺตฺติคฺคิยปฺพุพา อิมสฺมํ ชมฺมวินฺเย อากงฺขนฺตา
ปพฺพชฺชํ อากงฺขนฺตา อุปตัมปทํ จตฺตาโร มาเส ปวิวสฺนฺติ จตฺตุนํ
มาสํนํ อจฺจุเยน ปวิวตฺตปฺปวิจาสํ อารทฺชจิตฺตา ภิกฺขุ อากงฺขมานา
ปพฺพาเสนฺติ อุปตัมปาทนฺติ ภิกฺขุภาวาย อหํ จตฺตาวี วสฺสํนํ

ปวิธัสสัมมิ จคฺขันนํ วสฺสํ อจฺจเยน ปวิธุตฺตปวิธํ อารทฺธจิตฺตา
ภิกฺขุ ปพฺพาเสนคฺคํ อุปสฺมปาเทนคฺคํ ภิกฺขุภาวยาติ ฯ

[๕๒] อตฺตถ โห อเจโต กสฺสโป ภควโต สันติเก ปพฺพชฺชํ
อตฺตถ อุปสฺมปทํ ฯ อจิริรูปสฺมปฺพนโน จ ปนายสฺมา กสฺสโป
เอโก วูปกฺกฺโข อปฺปมคฺคโต อาตานิ ปหิตคฺคโต วิหรนฺโต นจิรสฺสว
ยสฺสสฺสทฺถาย กุตฺตคฺคา สมฺมเทว อคฺวารสฺมา อนคฺวาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ
ศทฺทนต์รํ พุทฺทมจฺริยปรีโยธํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺฉนิ
กตฺวา อุปสฺมปชฺช วิหาสิ ชีณวา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺทมจฺริยํ กตํ
กณฺณํ นاپวํ อิตฺตคฺคยาติ อพฺภณฺณวาสิ ฯ อณฺณตโร จ ปนา
ยสฺมา กสฺสโป อรหํ อโหสฺสติ ฯ สคฺคํ ฯ

[๕๓] สํวตฺถิยํ วิหริติ... อถ โห ติมฺพรฺกฺโข ปวิพฺพาชโก
เยน ภควา เทนุสฺสํกมิ อุปสฺสํกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิติ
สมฺโมทณฺียํ กถํ สํวราณฺียํ วุตฺติสํวเรตฺวา เอกมณฺติ นิสฺสิติ ฯ

[๕๔] เอกมณฺติ นิสฺสินโน โห ติมฺพรฺกฺโข ปวิพฺพาชโก ภควนฺตํ
เอตทโวจํ ทิ นุ โห โภ โคตม สยํกตํ สุตฺตทฺถนฺติ ฯ มา
เหวํ ติมฺพรฺกฺขาทิ ภควา อโวจ ฯ ทิ ปน โภ โคตม ปรกตํ
สุตฺตทฺถนฺติ ฯ มา เหวํ ติมฺพรฺกฺขาทิ ภควา อโวจ ฯ ทิ นุ โห
โภ โคตม สยํกตมฺจ ปรกตมฺจ สุตฺตทฺถนฺติ ฯ มา เหวํ ติมฺพ
รฺกฺขาทิ ภควา อโวจ ฯ ทิ ปน โภ โคตม อสยํการํ อปรการํ
อจิจฺจ สมฺปฺปนฺนํ สุตฺตทฺถนฺติ ฯ มา เหวํ ติมฺพรฺกฺขาทิ ภควา

อโวจ ๑ กิ นุ ไช โภ โคตม นตฺถิ สฺขทฺทฺชนฺตํ ๑ น ไช
 ติมฺพรุกฺข นตฺถิ สฺขทฺทฺชํ อตฺถิ ไช ติมฺพรุกฺข สฺขทฺทฺชนฺตํ ๑
 เตนฺหิ ภวํ โคตโม สฺขทฺทฺชํ น ชานาติ น ปสฺสํตํ ๑ น ชฺวาทํ
 ติมฺพรุกฺข สฺขทฺทฺชํ น ชานามิ น ปสฺสํมิมิ ชานามิ ชฺวาทํ ติมฺพรุกฺข
 สฺขทฺทฺชํ ปสฺสํมิมิ ชฺวาทํ ติมฺพรุกฺข สฺขทฺทฺชนฺตํ ๑ กิ นุ ไช โภ
 โคตม สยํกํ สฺขทฺทฺชนฺตํ อิติ ปฺญุโส สฺมาโน มา เหวํ ติมฺพ-
 รุกฺขชาติ วเทสํ กิ ปน โภ โคตม ปรกํ สฺขทฺทฺชนฺตํ อิติ
 ปฺญุโส สฺมาโน มา เหวํ ติมฺพรุกฺขชาติ วเทสํ กิ นุ ไช โภ
 โคตม สยํกคณฺจ ปรกคณฺจ สฺขทฺทฺชนฺตํ อิติ ปฺญุโส สฺมาโน
 มา เหวํ ติมฺพรุกฺขชาติ วเทสํ กิ ปน โภ โคตม อสยํการํ
 อปรการํ อธิจฺจ สฺมปฺปนํ สฺขทฺทฺชนฺตํ อิติ ปฺญุโส สฺมาโน มา
 เหวํ ติมฺพรุกฺขชาติ วเทสํ กิ นุ ไช โภ โคตม นตฺถิ สฺขทฺทฺชนฺตํ
 อิติ ปฺญุโส สฺมาโน น ไช ติมฺพรุกฺข นตฺถิ สฺขทฺทฺชํ อตฺถิ ไช
 ติมฺพรุกฺข สฺขทฺทฺชนฺตํ วเทสํ เตนฺหิ ภวํ โคตโม สฺขทฺทฺชํ น
 ชานาติ น ปสฺสํตํ อิติ ปฺญุโส สฺมาโน น ชฺวาทํ ติมฺพรุกฺข
 สฺขทฺทฺชํ น ชานามิ น ปสฺสํมิมิ ชานามิ ชฺวาทํ ติมฺพรุกฺข สฺขทฺทฺชํ
 ปสฺสํมิมิ ชฺวาทํ ติมฺพรุกฺข สฺขทฺทฺชนฺตํ วเทสํ อากิฏฺตํ จ เม ภวํ
 โคตโม สฺขทฺทฺชํ เทเสตฺถ จ เม ภวํ โคตโม สฺขทฺทฺชนฺตํ ๑

[๕๕] สํ เวทนา สํ เวทยคํติ ไช ติมฺพรุกฺข อาทิตฺตํ สโต
 สยํกํ สฺขทฺทฺชนฺตํ เอวญฺจาทํ น วทามิ ๑ อญฺญา เวทนา อญฺญ

เวทยตีติ โห ติมพรุกข เวทนาภิตุนนุสส สโต ปรกคิ สขทุกขนุติ
 เหวณจาทิ น วทามิ ฯ เอเต เต ติมพรุกข อูโก อนเต อนุปนุคัมม
 มชฺฌเนน ตถาคโค ฆมฺมํ เทเสติ อวิชฺชาปจฺจุยา สงฺขารวา สงฺขาร-
 ปจฺจุยา วิญฺญาณํ ฯ เป ฯ เหวเมตสฺส เภวตสฺส ทุกขทุกขนุสส
 สมุทโย โหติ ฯ อวิชฺชาย เทวว อเสสวिरากนิโรธา สงฺขารนิโรโห
 สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโห ฯ เป ฯ เหวเมตสฺส เภวตสฺส ทุกขทุก-
 ขนุสส นิโรโห โหตตีติ ฯ

[๕๖] เหว อุกเต ติมพรุกขอิ ปรีพพชโก ภคณุตํ เขตท-
 โวจ อภิกกณุตํ โภ โคตม อภิกกณุตํ โภ โคตม ฯ เป ฯ เหวสํ
 ภนเต ภนุตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ฆมฺมณฺจ ภิกขุสงฺฆณฺจ
 อูปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ทาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณูปเต สรณ-
 คตฺตติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๕๗] สํวคฺคิยํ วิหริติ... อวิชฺชานํวณฺสส ภิกฺขเว พาสสส
 คณฺหยา สัจจตนุสส เหวมยํ กาโย สมุทาคโค อิติ อยณฺจเว
 กาโย พหิทฺธา จ นามรูปํ อิตฺเตตํ ทวยํ ทวยํ ปฏฺิจฺจ ผสฺโส
 สเพวายตนา นิ เยหิ ผุจฺโจ พาสโต สขทุกฺขํ ปฏฺิจฺจเวทยติ เอเตสํ
 วา อณฺณตเรน ฯ อวิชฺชานํวณฺสส ภิกฺขเว ปณฺทิตสฺส คณฺหยา
 สัจจตนุสส เหวมยํ กาโย สมุทาคโค อิติ อยณฺจเว กาโย พหิทฺธา
 จ นามรูปํ อิตฺเตตํ ทวยํ ทวยํ ปฏฺิจฺจ ผสฺโส สเพวายตนา นิ เยหิ
 ผุจฺโจ ปณฺทิตโต สขทุกฺขํ ปฏฺิจฺจเวทยติ เอเตสํ วา อณฺณตเรน ฯ

๕๘] อภิสมยสังยุตตสูตร อารยวคฺเค พาทปนฺนิตินานตฺติ ๒๘

[๕๘] ตตฺร ภิกฺขเว โก จิเสโส โก อธิปฺปายโส กิณฺณานาภรณ
ปนฺนิติตตฺตํ พาทเณนาติ ฯ ภควํมุตฺตา โน ภนฺเต ชมฺมา ภควิ
เนตฺติกา ภควํปฺปฐิรฺรณา ตํชฺช วต เม ภนฺเต ภควนฺตํเยว ปฏฺิภาตฺ
เขตตฺตํ ภาตฺติตตฺตํ อตฺถโก ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ชฺวาเรตฺตํนํตฺติ ฯ
เคนหิ ภิกฺขเว สุตฺวาถ ตํชฺชํ มนสิกโรถ ภาตฺติสํมํตฺติ ฯ เอวํ
ภนฺเตติ โห เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุตฺตํโสสุ ฯ

[๕๘] ภควา เขตฺทโวจ ยาย จ ภิกฺขเว อวิชฺชาย นินฺนิตตฺตํ
พาทตฺตํ ยาย จ ตณฺหาย สังยุตฺตตฺตํ อโย กายโย สมนฺทาคโต ตํ
เจว อวิชฺชา พาทตฺตํ อปฺปทึนฺนา ตํ จ ตณฺหา อปฺริกฺขณฺนา ตํ
กิตฺตํ เหตุ น หิ ภิกฺขเว พาทโต อจฺริ พุทฺทมจฺริยํ สมนฺมา
ทุกฺขกฺขยาย ตตฺตฺมา พาทโต กายตฺตํ เกทา กายูปโค โหติ โส
กายูปโค สมนฺโน น ปริมุจฺจติ ชาตฺติยา ชฺราย มรณฺเน โสเกหิ
ปฺริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺสํเสหิ อฺปปายาเสหิ น ปริมุจฺจติ ทุกฺขตฺตฺมาติ
วทามิ ฯ ยาย จ ภิกฺขเว อวิชฺชาย นินฺนิตตฺตํ ปณฺนิติตตฺตํ ยาย จ
ตณฺหาย สังยุตฺตตฺตํ อโย กายโย สมนฺทาคโต ตํ เจว อวิชฺชา
ปนฺนิติตตฺตํ ปทึนฺนา ตํ จ ตณฺหา ปฺริกฺขณฺนา ตํ กิตฺตํ เหตุ อจฺริ
ภิกฺขเว ปณฺนิติตโต พุทฺทมจฺริยํ สมนฺมา ทุกฺขกฺขยาย ตตฺตฺมา ปณฺนิติตโต
กายตฺตํ เกทา น กายูปโค โหติ โส อกายูปโค สมนฺโน
ปริมุจฺจติ ชาตฺติยา ชฺราย มรณฺเน โสเกหิ ปฺริเทเวหิ ทุกฺเขหิ
โทมนสฺสํเสหิ อฺปปายาเสหิ ปริมุจฺจติ ทุกฺขตฺตฺมาติ วทามิ ฯ อโย

โธ ภิกขเว วิเลโส อัมมํ อธิปฺปายโส อิทนฺนนากรณํ ปณฺหิตตฺส
พาเตน ยทิตํ พรหมจฺริยวาโสติ ฯ นวมนํ ฯ

[๖๐] สวาทุณย์ วิหริติ... ปฏิจុตมุปປာທဏှာ ခါး ဂိက္ခဝေ
 တေဇတံသမိ ပြိတ္တိဇ္ဇမုပ္ပနမေ ခ ဓမ္မမေ တံ နုဏ္ဍာနံ နာဇ္ဇနံ မနသိ-
 ဂြောဟိတံ ဂာတိတံသမိတိ ဟံ ဧဝံ ဂမ္ဘဇေတိ ဟံ တေ ဂိက္ခု ဂန္တဝါတ
 ပဉ္စဉ္စတိတံ ဟံ

[๖๓] ภคฺวา เอตทโวจ กตฺโม จ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมุปฺปาตโ
 ชาติปฺปจฺยา ภิกฺขเว ชรามรณํ อุပ္ປာທာ ဘ တဏှဏာံ ဝနပ္ປာທာ
 ဘ တဏှဏာံ ခိတဘ ဓံ ဇာတု နမ္မဗ္ဗုဒ္ဓိတဿ နမ္မနိယာမတဿ ဝိတပ္ပ
 ပဉ္စညတဿ တံ တဏှဇတိ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေတိ ဝဂ္ဂိတမေတိ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေတိဘူ
 ဝဂ္ဂိတမေတုဘူ ဝာရိက္ခတိ တေတေတိ ပဏ္ဍေပေတိ ပဏ္ဍေပေတိ ဝိဘတိ ဝိဘတိ
 ဝုတုတဏှိဂ္ဂိတိ ပတိတဏှတိ ဇာတံ ဘ ဇာတိပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ ဇာတိပဉ္စညာ
 ဘ ပေ ဘ ဝပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ ဇာတိ... ဝပဉ္စညာပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ ဝပဉ္စညာ...
 တဏှာပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ ဝပဉ္စညာ... ဝေတဏှာပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ တဏှာ...
 မတိတပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ ဝေတဏှာ... တပဉ္စညာပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ မတိတ...
 နာမရူပပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ တပဉ္စညာ... ဝိညာဏပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ နာမ
 ရူပ... တပဉ္စညာပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ ဝိညာဏ... တပဉ္စညာပဉ္စညာ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေ
 တပဉ္စညာ ဝပဉ္စညာ ဘ တဏှဏာံ ဝနပ္ປာທာ ဘ တဏှဏာံ ဘ တဏှဏာံ
 ခိတဘ ဓံ ဇာတု နမ္မဗ္ဗုဒ္ဓိတဿ နမ္မနိယာမတဿ ဝိတပ္ပပဉ္စညတဿ တံ
 တဏှဇတိ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေတိ ဝဂ္ဂိတမေတိ ဝဂ္ဂိတမ္ပပုဗ္ဗေတိဘူ ဝဂ္ဂိတမေတုဘူ

ចាទិកុធិ ពេស្តេតិ បល្លេបេតិ ប្បខុសេតិ ជិវរតិ វិកធិ ឧត្តុតាណិករិ
 ប្រស្តុតាទិ កាហ ។ ឧវិធិធាប្បុត្តយា ភិកុធាវេ ឥន្ទធារា ។ ធិតិ ខៃ
 ភិកុធាវេ មា គគុរ គតតា ឧវិគតតា ឧវល្លេបតា ធិតប្បុត្តយតា
 ធម៌ ទុត្តតិ ភិកុធាវេ ប្បិទុត្តមុប្បាតោ ។

[២២] កតមេ ។ ភិកុធាវេ ប្បិទុត្តមុប្បប្បណា ធម្មមា ធរាមរណ៍
 ភិកុធាវេ ឧវិទុត្ត ឥន្ទុត្ត ប្បិទុត្តមុប្បប្បណិ ធម្មមម្ពំ ធម្មមម្ពំ វិរាគ-
 មម្ពំ និរោធមម្ពំ ។ ធាតិ ភិកុធាវេ ឧវិទុត្ត ឥន្ទុត្តា ប្បិទុត្តមុប្ប-
 ប្បណា ធម្មមម្ពំ ធម្មមម្ពំ វិរាគមម្ពំ និរោធមម្ពំ ។ ភាវិ
 ភិកុធាវេ ឧវិទុត្ត ឥន្ទុត្ត ប្បិទុត្តមុប្បប្បណិ ធម្មមម្ពំ ធម្មមម្ពំ
 វិរាគមម្ពំ និរោធមម្ពំ ។ ឧបាតាណំ ភិកុធាវេ ។ បេ ។ គណេ
 ភិកុធាវេ... គេតា ភិកុធាវេ... ធម្មត្ថ ភិកុធាវេ... ឥន្ទុត្ត ភិកុធាវេ...
 ធម្មរូបំ ភិកុធាវេ... ធម្មធាណំ ភិកុធាវេ... ឥន្ទុត្តា ភិកុធាវេ...
 ឧវិធិធា ភិកុធាវេ ឧវិទុត្ត ឥន្ទុត្តា ប្បិទុត្តមុប្បប្បណា ធម្មមម្ពំ ធម្ម-
 មម្ពំ វិរាគមម្ពំ និរោធមម្ពំ ។ ធិមេ ទុត្តតិ ភិកុធាវេ ប្បិទុត្ត-
 មុប្បប្បណា ធម្មមា ។

[២៣] មតិ ខៃ ភិកុធាវេ ឧវិធិធាវគ្គកេ ឧបាយ ប្បិទុត្តមុប្បាតោ
 ធិមេ ។ ប្បិទុត្តមុប្បប្បណា ធម្មមា មតាភ្នំ ឥន្ទុត្តមុប្បប្បណាយ សុតិខ្មុទ្ធា
 តិណ្ឌិ ត្ថៃ បុព្វត្ថំ កា ឧបាតាវិធីតិ ឧត្ថត្ថំ មុ ឧបាតា
 ឧត្ថត្ថត្ថុត្ថំ មុ ខៃ ឧត្ថត្ថំ ឧត្ថត្ថត្ថុត្ថំ កំ មុ ខៃ ឧត្ថត្ថំ
 ឧត្ថត្ថត្ថុត្ថំ កតំ មុ ខៃ ឧត្ថត្ថំ ឧត្ថត្ថត្ថុត្ថំ កំ កុត្តា កំ

ทศพลวคฺโค ทติโย

[๖๔] ส้าวคฺคิยํ วิหริติ... ทศพลสมนฺนาคโค ภิกฺขเว ตถาคโค
 จตุทฺธิ ๑ เวสํารชฺเชทฺธิ สมนฺนาคโค อาสภณฺเจานํ ปฏิขานาติ ปริสาสุ
 สํหนาทํ นทติ พุรหมจฺกุกํ ปวคฺเคติ อิติ รูปํ อิติ รูปสฺส สมฺทโย
 อิติ รูปสฺส อตฺตงฺกโม อิติ เวทนา อิติ เวทนาย สมฺทโย อิติ
 เวทนาย อตฺตงฺกโม อิติ สญฺเฆมา อิติ สญฺเฆนาย สมฺทโย อิติ
 สญฺเฆนาย อตฺตงฺกโม อิติ สงฺขารวรา อิติ สงฺขารวราณํ สมฺทโย อิติ
 สงฺขารวราณํ อตฺตงฺกโม อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สมฺทโย
 อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺตงฺกโม อิติ อิมสฺมึ สติ อิทํ โหติ
 อิมสฺสํปฺปาทา อิทํ อฺปฺปชฺชติ อิมสฺมึ อสฺติ อิทํ น โหติ อิมสฺสํ
 นิโรชา อิทํ นิรุชฺฌติ ยทฺทํ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารวรา สงฺขาร-
 ปจฺจยา วิญฺญาณํ ๑ เป ๑ เอวเมคฺสฺสํ เกวลสฺสํ ทฺถกฺขณฺหฺสฺสํ
 สมฺทโย โหติ ๑ อวิชฺชาย เตวว อเสสํวิราคฺคิโรชา สงฺขารนิโรช
 สงฺขารนิโรชา วิญฺญาณนิโรช ๑ เป ๑ เอวเมคฺสฺสํ เกวลสฺสํ ทฺถกฺข-
 ณฺหฺสฺสํ นิโรช โหตฺติ ๑ ปจฺจํ ๑

[๖๕] ส้าวคฺคิยํ วิหริติ... ทศพลสมนฺนาคโค ภิกฺขเว ตถาคโค
 จตุทฺธิ ๑ เวสํารชฺเชทฺธิ สมนฺนาคโค อาสภณฺเจานํ ปฏิขานาติ ปริสาสุ
 สํหนาทํ นทติ พุรหมจฺกุกํ ปวคฺเคติ อิติ รูปํ อิติ รูปสฺส สมฺทโย
 อิติ รูปสฺส อตฺตงฺกโม - อิติ เวทนา อิติ เวทนาย สมฺทโย อิติ

เวทนาย อตถกโม อิติ สณฺหา อิติ สณฺหาเย สมฺทโย อิติ
 สณฺหาเย อตถกโม อิติ สงฺขารว อิติ สงฺขารวํ สมฺทโย อิติ
 สงฺขารวํ อตถกโม อิติ วิญฺเณวํ อิติ วิญฺเณวสฺสํ สมฺทโย
 อิติ วิญฺเณวสฺสํ อตถกโม อิติ อิมสฺมํ สติ อิทํ โหติ
 อิมสฺสํ ปปาทา อิทํ อปฺปชฺชติ อิมสฺมํ อตฺติ อิทํ น โหติ อิมสฺสํ
 นิโรชา อิทํ นิรุชฺชติ ยทิตํ อวิชฺชาปจฺจุยา สงฺขารว สงฺขาร-
 ปจฺจุยา วิญฺเณวํ ๑ เป ๑ เอวเมตสฺสํ เกวตสฺสํ ทุกฺขกฺขนฺธสฺสํ
 สมฺทโย โหติ ๑ อวิชฺชาย เตวว อเสสํวิราคานิโรชา สงฺขารนิโรช
 สงฺขารนิโรชา วิญฺเณวนิโรช ๑ เป ๑ เอวเมตสฺสํ เกวตสฺสํ
 ทุกฺขกฺขนฺธสฺสํ นิโรช โหติ ๑

[๖๖] เหวํ สฺวากฺขาโต ภิกฺขเว มยา ชมฺโม อุตฺตนาโน วิวญฺเ
 ปกาสํโต ฉินฺหํบีโถติโก ๑ เหวํ สฺวากฺขาเต โห ภิกฺขเว มยา
 ชมฺเม อุตฺตนาเน วิวญฺเ ปกาสํเต ฉินฺหํบีโถติเก อถเมว สํทฺธา-
 ปพฺพชิตฺเตน กุตฺตปฺพเตน วิริยํ อารภิตฺถํ ทามํ ตโจ ๑ นหารุ ๑
 อญฺชิ ๑ อวสฺสํสฺสํ สวํเร อปฺปสฺสํสฺสํ มํสํโตหิตํ ยนฺตํ ปุริสธามาเน
 ปุริสํวิริเยเน ปุริสํปรกฺกเมเน ปตฺตพฺพํ น ตํ อปฺปาปฺปณฺติเตวา ปุริสํสฺสํ
 วิริยสฺสํ สํณฺจํญํ ภวิสฺสํตํติ ๑ ทุกฺขํ ภิกฺขเว กุสฺสํโต วิหริติ โวกิณฺโณ
 ปาปเกหิ อกฺกุสฺสเกหิ ชมฺเมหิ มหฺนตฺตญฺจ สํทคฺคํ ปริหาเปติ ๑
 อารทฺธวิริโย ๑ โห ภิกฺขเว สฺสํ วิหริติ ปวิจิตฺโต ปาปเกหิ
 อกฺกุสฺสเกหิ ชมฺเมหิ มหฺนตฺตญฺจ สํทคฺคํ ปริปุเรติ ๑ น ภิกฺขเว

ที่เนน อคฺคสฺสํ ปตฺติ โหติ อคฺคเณ จ โห อคฺคสฺสํ ปตฺติ
โหติ ฯ มนฺเตนเปยฺยมิทํ ภิกฺขเว พุรฺหมจฺริยํ สํคฺคา สํมมุจฺจุโตะ ฯ

[๖๗] ตสฺสมาติห ภิกฺขเว วิริยํ อารภถ อปฺปคฺคตสฺสํ ปตฺติยา
อนนฺทคฺคสฺสํ อนนฺทคฺคมา ย สจฺจุณฺณคฺคสฺสํ สจฺจุณฺณคฺคิรียาย เอวํ โน อํ
อมฺหากํ ปพฺพชฺชา อวฺกคา อวณฺณมา ภวิสฺสํติ สํผลา สํอุทฺทวยา
เยถํ มํ ปริภุญฺชาม จีวรํมีนฺเตนปาทเสนาสนํคิถานปจฺจุยภณฺตชฺช-
ปริภุจฺวารํ เคถํ เค การว อเมหฺสํ มหปฺปมา ภวิสฺสํนฺติ มหานิสฺสํติ
เอวํ หิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ อตฺตคฺคํ วา หิ ภิกฺขเว สํมปฺปสฺส-
มานเนน อตเมว อปฺปมาเทน สํมปาเทตฺถ ฯ ปฺรคฺคํ วา หิ ภิกฺขเว
สํมปฺปสฺสํมานเนน อตเมว อปฺปมาเทน สํมปาเทตฺถ ฯ อุกฺกคฺคํ วา หิ
ภิกฺขเว สํมปฺปสฺสํมานเนน อตเมว อปฺปมาเทน สํมปาเทตฺถนฺติ ฯ ทฺติยํ ฯ

[๖๘] สํวคฺคิยํ วิหฺรติ... ชานโตหํ ภิกฺขเว ปสฺสโต อาสวานํ
ชยํ วทามิ โน อชานโต โน อปสฺสโต ฯ กิณฺจ ภิกฺขเว
ชานโต ก็ ปสฺสโต อาสวานํ ชโย โหติ ฯ อิติ รุปํ อิติ รุปสฺสํ
สํมุกฺโข อิติ รุปสฺสํ อตฺถกฺกโม ฯ เป ฯ อิติ เวทนา ฯ เป ฯ
อิติ สณฺณมา ฯ เป ฯ อิติ สงฺขารวาทา ฯ เป ฯ อิติ วิญฺญาณํ อิติ
วิญฺญาณสฺสํ สํมุกฺโข อิติ วิญฺญาณสฺสํ อตฺถกฺกโมติ ฯ เอวํ โห
ภิกฺขเว ชานโต เอวํ ปสฺสโต อาสวานํ ชโย โหติ ฯ

[๖๙] ยมฺมี คํ ภิกฺขเว ชยสฺมี ชเย ฌานํ คมฺมี สํอุปนิสํ
วทามิ โน อนุปนิสํ ฯ กา จ ภิกฺขเว ชเย ฌานสฺสํ อุปนิสํ ฯ

๗๐] อภิสัมมยสังยุตตสูตร ทฬทลวคฺเค ยถา นินฺนปวตฺตฺตฺทกฺกุปฺมา ๓๗

ชาติมฺปหํ ภิกฺขเว สอุปฺนิสํ วทามิ โน อนฺอุปฺนิสํ ฯ กา จ
ภิกฺขเว ชาติยา อุปฺนิสา ฯ ภโวติสฺส วจฺนียํ ฯ ภวมฺปหํ ภิกฺขเว
สอุปฺนิสํ วทามิ โน อนฺอุปฺนิสํ ฯ กา จ ภิกฺขเว ภวสฺส อุปฺนิสา ฯ
อุปาทานนฺติสฺส วจฺนียํ ฯ อุปาทานมฺปหํ ภิกฺขเว สอุปฺนิสํ วทามิ
โน อนฺอุปฺนิสํ ฯ กา จ ภิกฺขเว อุปาทานสฺส อุปฺนิสา ฯ ตณฺหา-
ติสฺส วจฺนียํ ฯ ตณฺหามฺปหํ ภิกฺขเว สอุปฺนิสํ วทามิ โน อนฺ-
อุปฺนิสํ ฯ กา จ ภิกฺขเว ตณฺหา อุปฺนิสา ฯ เวทนาติสฺส วจฺนียํ
ฯ เป ฯ ผลโสติสฺส วจฺนียํ... สฬายตนนฺติสฺส วจฺนียํ... นามรูปนฺติสฺส
วจฺนียํ... วิญฺญาณนฺติสฺส วจฺนียํ... สงฺขาราทิสฺส วจฺนียํ ฯ สงฺขาร-
มฺปหํ ภิกฺขเว สอุปฺนิสํ วทามิ โน อนฺอุปฺนิสํ ฯ กา จ ภิกฺขเว
สงฺขารานํ อุปฺนิสา ฯ อวิชฺชาติสฺส วจฺนียํ ฯ อิติ ไช ภิกฺขเว
อวิชฺชูปฺนิสา สงฺขาราสฺส สงฺขารูปฺนิสํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณูปฺนิสํ นาม-
รูปํ นามรูปูปฺนิสํ สฬายตนํ สฬายตฺตูปฺนิโส ผลโส ผลสฺสูปฺนิสา
เวทนา เวทฺตูปฺนิสา ตณฺหา ตณฺหูปฺนิสํ อุปาทานํ อุปาทาน-
ูปฺนิโส ภโว ภวูปฺนิสา ชาติ ชาติูปฺนิสํ ทุกฺขํ ทุกฺขูปฺนิสา
สทฺธา สทฺธูปฺนิสํ ปามุขฺชํ ปามุขฺชูปฺนิสา ปิตี ปิตฺตูปฺนิสา
ปัสสทฺธิ ปัสสทฺธูปฺนิสํ สุขํ สุขูปฺนิโส สมาธิ สมารูปฺนิสํ
ยถาภูตญาณทสฺสํ ยถาภูตญาณทสฺสํอุปฺนิสา นิพฺพิทา นิพฺพิท-
ูปฺนิโส วิราโค วิราคูปฺนิสา วิมุตฺติ วิมุตฺตูปฺนิสํ ขเย ฌาณํ ฯ

[๗๐] เสยฺยถา นี ภิกฺขเว อุปฺริ ปพฺพเต กุตฺตตฺตฺตฺตฺเต เทเว

วสฺสเนเต ตํ อุกกํ ยถาณินฺนํ ปวตฺตมานํ ปพฺพตกนฺทร ปทฺร ธาธา
 ปรีปฺปเวติ ปพฺพตกนฺทร ปทฺร ธาธา ปรีปฺปรา กุสฺสํพฺพะ ปรีปฺปเรณฺติ
 กุสฺสํพฺพะ ปรีปฺปรา มหาโสพฺพะ ปรีปฺปเรณฺติ มหาโสพฺพะ ปรีปฺปรา
 กุณฺนทโย ปรีปฺปเรณฺติ กุณฺนทโย ปรีปฺปรา มหानทโย ปรีปฺปเรณฺติ
 มหानทโย ปรีปฺปรา มหาสมุทฺทํ ปรีปฺปเรณฺติ เอวเมว โช ภิกฺขเว
 อวิชฺฐูปนินฺสา สงฺฆารว ปนินฺสํ วิณฺณวณฺณํ วิณฺณวณฺณูปนินฺสํ
 นามรูปํ นามรูปูปนินฺสํ สํพายตณํ สํพายตณูปนินฺสํ ผสฺสํ ผสฺส-
 ูปนินฺสา เวทนา เวทนูปนินฺสา ตณฺหา ตณฺหูปนินฺสํ อูปาทานํ อูปา-
 ทานูปนินฺสํ ภโว ภวูปนินฺสา ชาติ ชาตูปนินฺสํ ทุกฺขํ ทุกฺข-
 ูปนินฺสา สํสฺสํ สํสฺสูปนินฺสํ ปามุขฺชํ ปามุขฺชูปนินฺสา ปีติ ปีติ-
 ูปนินฺสา ปลสฺสํทฺธิ ปลสฺสํทฺธิูปนินฺสํ สํสํ สํสูปนินฺสํ สํมา-
 ฐูปนินฺสํ ยถาภูตวณฺณทสฺสํ ยถาภูตวณฺณทสฺสูปนินฺสา นิพฺพิทา
 นิพฺพิทูปนินฺสํ วิราโค วิราคูปนินฺสา วิมุตฺติ วิมุตฺตูปนินฺสํ ชเย
 ฌานนฺติ ฯ ตติยํ ฯ

[๗๓] ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน... อถ โช อายสฺมา สารี-
 ปุคฺโค ปุพฺพณฺโหสมํ นิวาเสตุวา ปตฺตจํวรมาทาย ราชคหํ ปีนฺทาย
 ปาวิสี ฯ อถ โช อายสฺมาโต สารีปุคฺคสฺส เอตทโหสี อติปฺปโค
 โช คาว ราชคเห ปีนฺทาย จริตุํ ยนฺนุนาหํ เยน อณฺเฑติคฺคิยานํ
 ปรีพฺพาชกานํ อวราโม เทนุปลงฺกเมยฺยนฺติ ฯ อถ โช อายสฺมา
 สารีปุคฺโค เยน อณฺเฑติคฺคิยานํ ปรีพฺพาชกานํ อวราโม เทนุปลงฺกมิ

๗๓] อภิสัมมยัตถุคตัสส ทสพทวคฺเค ปฏิจฺจุสฺมุปฺปนฺนกถา ๓๘

อุปลงฺกมิตฺวา เตหิ อณฺเณตฺติเยหิ ปริพฺพาชເေหิ สํทຸຂີ ສັມໂມທິ
ສັມໂມທນຶຍໍ ກຕໍ ສາຣາຣນຶຍໍ ວິຕິສາເຣຕຸວາ ເອກມນຸຕໍ ນິສິຕິ າ

[๗๔] ເອກມນຸຕໍ ນິສິນຸນໍ ໂຂ ອາຍສັມນຸຕໍ ສາຣິປຸຕຸຕໍ ເຕ ອນຸເວ-
ດີຕຸຕິຍາ ປຣິພຸພາສກາ ເອຕທໂວຈຸ ສຸນຸຕາຸໄສ ສາຣິປຸຕຸຕ ເອເ
ສັມເນພຸຣາຮຸມເນ ກມຸມວາທາ ສຍິກຕໍ ທຸຖຸຂໍ ປຣເບເນເຕ າ ສຸນຸຕິ
ປຸນາຸໄສ ສາຣິປຸຕຸຕ ເອເ ສັມເນພຸຣາຮຸມເນ ກມຸມວາທາ ປຣກຕໍ
ທຸຖຸຂໍ ປຣເບເນເຕ າ ສຸນຸຕາຸໄສ ສາຣິປຸຕຸຕ ເອເ ສັມເນພຸຣາຮຸມເນ
ກມຸມວາທາ ສຍິກຕເບ ປຣກຕເບ ທຸຖຸຂໍ ປຣເບເນເຕ າ ສຸນຸຕິ
ປຸນາຸໄສ ສາຣິປຸຕຸຕ ເອເ ສັມເນພຸຣາຮຸມເນ ກມຸມວາທາ ອສຍິກາຣິ
ອປຣກາຣິ ອຮິຈຸ ສັມຸປຸປຸນຸນໍ ທຸຖຸຂໍ ປຣເບເນເຕ າ ອິຕ ປຸນາຸໄສ
ສາຣິປຸຕຸຕ ສັມໂເ ໂຄຕໂມ ກິວາທິ ກິມຸຖາຍິ ກຕໍ ພຸຍາກຣມາຣາ ຈ
ມຍິ ວຸຕຸຕວາທິໂ ເຈວ ສັມເນສຸສ ໂຄຕມສຸສ ອສຸສາມ ນ ຈ ສັມເນ
ໂຄຕມໍ ອກູເຕນ ອພຸຣາຈິກຸເຍຍາມ ຮມຸມສຸສ ຈານຸຮມຸມໍ ພຸຍາກເຣຍາມ
ນ ຈ ໂກຈິ ສຸຮມຸມິໂກ ວາທານຸປາໂຕ ຄາຣຍຸທິ ສານໍ ອາຄຈຸເຍຍາຕິ າ

[๗๕] ປຣິຈຸຈສັມຸປຸປຸນຸນໍ ໂຂ ອາຸໄສ ທຸຖຸຂໍ ວຸຕຸຕໍ ກວຕາ ກິ
ປຣິຈຸ ຜສຸສໍ ປຣິຈຸ ອິຕິ ວທໍ ວຸຕຸຕວາທິ ເຈວ ກວໂຕ ອສຸສ ນ
ຈ ກວນຸຕໍ ອກູເຕນ ອພຸຣາຈິກຸເຍຍ ຮມຸມສຸສ ຈານຸຮມຸມໍ ພຸຍາກເຣຍ
ນ ຈ ໂກຈິ ສຸຮມຸມິໂກ ວາທານຸປາໂຕ ຄາຣຍຸທິ ສານໍ ອາຄຈຸເຍຍ າ
ຕຸຕຸຣາຸໄສ ເຍ ເຕ ສັມເນພຸຣາຮຸມເນ ກມຸມວາທາ ສຍິກຕໍ ທຸຖຸຂໍ
ປຣເບເນເຕ ຕທຶ ຜສຸສປຈຸຍາ າ ເຍມິ ເຕ າ ເປ າ ເຍມິ ເຕ

๗๖] อภิสัมยัคยุดตสฺส ทสฺสพทวคฺเค ปฏิจฺຈสํပុပ္พนกคา ๕๑

กรมาโน พุยากรเยย ๑ ปฏิจຈสํပុပ္พนํ โห อานนฺท ทฺถุํ อุดฺคํ
มยา ก็ ปฏิจຈ ฝสฺสํ ปฏิจຈ อิติ วทํ อุดฺควาทํ เจว เม
อสฺสํ น จ มํ อญฺเตน อพฺภากิจฺเจยฺย ธมฺมสฺสํ จานฺธมฺมํ พุยากรเยย
น จ โภจิสฺส ธมฺมมิกิ วาทานฺปาโต คารยฺหํ จานํ อากฺขเยย ๑
คตฺตรานนฺท เย เต สํณพฺพรหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ ทฺถุํ
ปณฺณเปเนติ คทมึ ฝสฺสํปจฺจยา ๑ เขมึ เต ๑ เป ๑ เขมึ เต
๑ เป ๑ เขมึ เต สํณพฺพรหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ อปรการํ
อิจฺຈ สํပุပ္พนํ ทฺถุํ ปณฺณเปเนติ คทมึ ฝสฺสํปจฺจยา ๑ คตฺตรานนฺท
เขมึ เต สํณพฺพรหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ ทฺถุํ ปณฺณเปเนติ
เต วต อญฺญตร ฝสฺสํ ปฏิสํเวทยนฺตํติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ๑
เขมึ เต ๑ เป ๑ เขมึ เต ๑ เป ๑ เขมึ เต สํณพฺพรหฺมณา
กมฺมวาทา อสยํการํ อปรการํ อิจฺຈ สํပุပ္พนํ ทฺถุํ ปณฺณเปเนติ
เต วต อญฺญตร ฝสฺสํ ปฏิสํเวทยนฺตํติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ๑

[๗๖] เอกมิตาหํ อานนฺท สมนํ อิจฺฉว ราชคฺเห วิหฺรามิ
เวพฺพเน กถนฺทกนิวาเป ๑ อถ ขฺวาทํ อานนฺท ปุพฺพณฺหสฺมยํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺฉวมาทาย ราชคฺหํ ปิณฺฑาทาย ปาวิสี ๑ ตสฺส
มยฺหํ อานนฺท เอตทโหสี อติปฺปโก โห ตาว ราชคฺเห ปิณฺฑาทาย
จริตุํ ยนฺนุนาหํ เยน อญฺญตฺติคฺคิยานํ ปรีพฺพาทกานํ อารามิ
เตนุปลงฺกเมยฺยนฺติ ๑ อถ ขฺวาทํ อานนฺท เยน อญฺญตฺติคฺคิยานํ
ปรีพฺพาทกานํ อารามิ เตนุปลงฺกมํ ยฺยปลงฺกมิตฺวา เตหิ อญฺญ-

ติตฺติเยหิ ปริพฺพาสเกหิ สทฺธิ สมนฺโหมทํ สมนฺโหมทํนํ กถํ สํวราณํยํ
 วจิตฺตํเรตฺวา เอกมฺหํ นิสิตํ ๑ เอกมฺหํ นิสินฺนํ โข มํ อานนฺท
 เต อณฺเณติตฺติยา ปริพฺพาสกา เอตทโวจํ สันตฺวาสุโธ โคตม
 เอเก สมนฺเพราหุมนฺนา กมฺมวาทา สยํกตํ ทฺวํ ปณฺณเปเนติ
 สันติ ปนาสุโธ โคตม เอเก สมนฺเพราหุมนฺนา กมฺมวาทา ปรกตํ
 ทฺวํ ปณฺณเปเนติ สันตฺวาสุโธ โคตม เอเก สมนฺเพราหุมนฺนา
 กมฺมวาทา สยํกตญฺจ ปรกตญฺจ ทฺวํ ปณฺณเปเนติ สันติ
 ปนาสุโธ โคตม เอเก สมนฺเพราหุมนฺนา กมฺมวาทา อสยํการํ
 อปรการํ อธิจฺจุ สมนุปรนฺนํ ทฺวํ ปณฺณเปเนติ ๑ อธิ โน อายสฺมา
 โคตโม กิวาทํ กิมนฺทํ กถํ พฺยากรมณฺนา จ มยํ วุตฺตวาทีโน
 เจว อายสฺมโต โคตมสฺส อสฺสํ น จ อายสฺมํนํ โคตมํ
 อญฺเณน อพฺภาจิกฺเขยฺยาม ชมฺมสฺส จานุชฺมมํ พฺยากรเขยฺยาม น
 จ โกจิ สหชฺมมิกโก วาทานุปาโต คารยฺหํ จ्ञานํ อากฺขณฺยาติ ๑
 เอวํ วุตฺตาหํ อานนฺท เต อณฺเณติตฺติเย ปริพฺพาสเก เอตทโวจํ
 ปฏฺิจฺจุสมนุปรนฺนํ โข วาสุโธ ทฺวํ วุตฺตํ มया กิํ ปฏฺิจฺจุ
 ผลสฺส ปฏฺิจฺจุ อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว เม อสฺสํ น จ มํ
 อญฺเณน อพฺภาจิกฺเขยฺย ชมฺมสฺส จานุชฺมมํ พฺยากรเขยฺย น จ
 โกจิ สหชฺมมิกโก วาทานุปาโต คารยฺหํ จ्ञานํ อากฺขณฺเยย ๑
 ตตฺราสุโธ เย เต สมนฺเพราหุมนฺนา กมฺมวาทา สยํกตํ ทฺวํ
 ปณฺณเปเนติ ตทปํ ผลสฺสปรจฺจยา ๑ เขมํ เต ๑ เป ๑ เขมํ เต

๗๗] อภิสัมมยัตถุคคตัสส ทสพตวคเค ปฏิจจุสฺมปฺปนฺนภาสิตํ ๕๓

๑ เปฯ เยมี เต สัมณพราหมณา กมฺมวาทา อสงฺกาวํ อปรการํ
อิจฺฉ จ สัมบุปฺพนํ ทุกฺขํ ปญฺเณปนฺนํ ตทมี ผลสฺสปัจจุยา ฯ คตฺวาสุโต
เย เต สัมณพราหมณา กมฺมวาทา สยํกตํ ทุกฺขํ ปญฺเณปนฺนํ
เต วต อญฺเณตร ผลสฺสา ปฏิสฺสเวทยนฺตํติ เนตํ จ्ञานํ วิชฺชตี ฯ
येมี เต ๑ เปฯ เยมี เต ๑ เปฯ เยมี เต สัมณพราหมณา
กมฺมวาทา อสงฺกาวํ อปรการํ อิจฺฉ จ สัมบุปฺพนํ ทุกฺขํ ปญฺเณ-
ปนฺนํ เต วต อญฺเณตร ผลสฺสา ปฏิสฺสเวทยนฺตํติ เนตํ จ्ञานํ
วิชฺชตํติ ฯ

[๗๗] อจฺฉริยํ ฆนฺเต อพฺภุคํ ฆนฺเต ยตฺร หิ นาม เถเกณ
 ปเทณ สํพุทฺธ อตฺถโก วุตฺตโก ภวิสสํติ สียา นุ ไช ฆนฺเต
 เถเสวตฺถโก วิตฺถาเรน วุจฺจมาโน คมฺภีโร เจว อสฺสํ คมฺภีราว-
 ภาโส จาติ ฯ เตนหานนฺท คณฺเฑเวตฺถ ปฏฺฐิภาตฺติ ฯ

[๗๘] สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ชรามรณํ อากุโส
 อานนฺทํ กิณฺทนานํ กิํสมุทฺธํ กิํชาติกํ กิํปภวณฺติ ฯ เอวํ ปุญฺโง อหํ
 ภนฺเต เอวํ พุยากรเรยฺยํ ชรามรณํ โข อากุโส ชาติกิณฺทนานํ ชาติ-
 สมุทฺธํ ชาติชาติกํ ชาติปฺปภวณฺติ ฯ เอวํ ปุญฺโง อหํ ภนฺเต เอวํ
 พุยากรเรยฺยํ ฯ สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ชาติ ปนาากุโส
 อานนฺทํ กิณฺทนานา กิํสมุทฺธา กิํชาติกา กิํปภวาติ ฯ เอวํ ปุญฺโง
 อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเรยฺยํ ชาติ โข อากุโส ภวณฺทนานา ภว-
 สมุทฺธา ภวชาติกา ภวปฺปภวาติ ฯ เอวํ ปุญฺโง อหํ ภนฺเต เอวํ

พฺยากรเวยฺยํ ๑ สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ภาโว ปนาวุโส
 อานนฺท กัณฺโฑนาโน กัณฺธมฺภโย กัณฺธาติโก กัณฺภโวติ ๑ เอวํ ปุจฺเจ
 อหํ ภนฺเต เอวํ พฺยากรเวยฺยํ ภาโว โห อวุโส อูปาทานนิตานโน
 อูปาทานสํภโย อูปาทานชาติโก อูปาทานปฺภโวติ ๑ เอวํ ปุจฺเจ
 อหํ ภนฺเต เอวํ พฺยากรเวยฺยํ ๑ สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ
 อูปาทานํ ปนาวุโส ๑ เปว ตณฺหา ปนาวุโส ๑ เปว เวทนา
 ปนาวุโส ๑ เปว สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ผลุโส ปนาวุโส
 อานนฺท กัณฺโฑนาโน กัณฺธมฺภโย กัณฺธาติโก กัณฺภโวติ ๑ เอวํ ปุจฺเจ
 อหํ ภนฺเต เอวํ พฺยากรเวยฺยํ ผลุโส โห อวุโส สพายคณ-
 นิตานโน สพายคณสํภโย สพายคณชาติโก สพายคณปฺภโว ฉนฺนํ
 เทวว อวุโส ผลุสํสายคณนํ อสฺสํวิราคณิโรชา ผลุสํนิโรชา ผลุส-
 นิโรชา เวทนานิโรชา เวทนานิโรชา ตณฺหานิโรชา ตณฺหานิโรชา
 อูปาทานนิโรชา อูปาทานนิโรชา ภวนิโรชา ภวนิโรชา ชาติ-
 นิโรชา ชาตินิโรชา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาสํ
 นิสฺสํณนฺติ ๑ เอวเมตสฺส เกวลสฺสํ ทุกฺขทุกฺขนุสฺสํ นิโรชา โหตฺติ ๑
 เอวํ ปุจฺเจ อหํ ภนฺเต เอวํ พฺยากรเวยฺยนฺติ ๑ จตุตฺถํ ๑

[๗๘] สํวคฺคิยํ วิหริติ... อถ โห อายสฺมา ภูมิจฺฉิ สํยณฺห-
 สมํ ปฏิสตฺถานา วุจฺจิจฺฉิ เยนายสฺมา สํวปฺปตฺติ เตนุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกमितฺวา อายสฺมา สํวปฺปตฺเตน สทฺธิ สมนฺโถติ สมนฺโถนํ
 กถํ สํวราณํ วิตฺติสํวเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํติ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสนโน

๘๐] ฅภิสัมมยสังยุตตสຸສ ທຣຸພລວະເຈ ປຣຣິຈຸສັມປັນນກຣາ ໔໕

ໂຫ ອາຍຸສມາ ກູມິໂຫ ອາຍຸສມນຸຕຸ ສຳຣິປຸຕຸ ເອຕທໂວຈ ສຸນຸຕາຈຸໄສ
ສຳຣິປຸຕ ເອເຕ ສັມຄເພຣາຸຸມຣາ ກມຸມວາທາ ສັຍັກຕຸ ສຸຂທຸກຸຂຶ ປຣຣເນ-
ເປນຸຕິ ສຸນຸຕິ ປຣາຈຸໄສ ສຳຣິປຸຕ ເອເຕ ສັມຄເພຣາຸຸມຣາ ກມຸມວາທາ
ປຣກຕຸ ສຸຂທຸກຸຂຶ ປຣຣເນເປນຸຕິ ສຸນຸຕາຈຸໄສ ສຳຣິປຸຕ ເອເຕ ສັມຄ-
ເພຣາຸຸມຣາ ກມຸມວາທາ ສັຍັກຕະນຸຈ ປຣກຕະນຸຈ ສຸຂທຸກຸຂຶ ປຣຣເນ-
ເປນຸຕິ ສຸນຸຕິ ປຣາຈຸໄສ ສຳຣິປຸຕ ເອເຕ ສັມຄເພຣາຸຸມຣາ ກມຸມ-
ວາທາ ອສັຍັກາຣິ ອປຣກາຣິ ອຣິຈຸຈ ສັມປັນນຸ ສຸຂທຸກຸຂຶ ປຣຣເນເປນຸຕິ ຯ
ອິຣ ໂນ ອາຈຸໄສ ສຳຣິປຸຕ ກຄວາ ກິວາທິ ກິມກຸຂາຍິ ກຕຸ ພຸຍາກ-
ມານາ ຈ ມຍິ ດຸຕຸຕວາທິໂນ ເຈວ ກຄວໂຕ ອສັສາມ ນ ຈ ກຄວນຸຕຸ
ອກູເຕນ ອພຸກາຈິກເຊຍຍາມ ຮມຸມສັສ ຈານຸຮມຸມິ ພຸຍາກເຣຍຍາມ ນ
ຈ ໂກຈິ ສຸຮມຸມິໂກ ວາທານຸປາໂຕ ຄາຣຍຸທິ ສຳນິ ອາຄຈຸເຄຍຍາຕິ ຯ

[໘໐] ປຣຣິຈຸສັມປັນນຸ ໂຫ ອາຈຸໄສ ສຸຂທຸກຸຂຶ ດຸຕຸຕິ ກຄວຕາ
ກິ ປຣຣິຈຸຈ ຜສັສ ປຣຣິຈຸຈ ອິຕິ ວທຸ ດຸຕຸຕວາທິ ເຈວ ກຄວໂຕ
ອສັສ ນ ຈ ກຄວນຸຕຸ ອກູເຕນ ອພຸກາຈິກເຊຍຍ ຮມຸມສັສ ຈານຸຮມຸມິ
ພຸຍາກເຣຍຍ ນ ຈ ໂກຈິ ສຸຮມຸມິໂກ ວາທານຸປາໂຕ ຄາຣຍຸທິ ສຳນິ
ອາຄຈຸເຄຍຍ ຯ ຕຕຸຣາຈຸໄສ ເຍ ຕ ສັມຄເພຣາຸຸມຣາ ກມຸມວາທາ
ສັຍັກຕຸ ສຸຂທຸກຸຂຶ ປຣຣເນເປນຸຕິ ຕທນິ ຜສັສປຈຸຈຍາ ຯ ເຍນິ ຕ ຯ ເປ ຯ
ເຍນິ ຕ ຯ ເປ ຯ ເຍນິ ຕ ສັມຄເພຣາຸຸມຣາ ກມຸມວາທາ ອສັຍັກາຣິ
ອປຣກາຣິ ອຣິຈຸຈ ສັມປັນນຸ ສຸຂທຸກຸຂຶ ປຣຣເນເປນຸຕິ ຕທນິ ຜສັສ-
ປຈຸຈຍາ ຯ ຕຕຸຣາຈຸໄສ ເຍ ຕ ສັມຄເພຣາຸຸມຣາ ກມຸມວາທາ ສັຍັກຕຸ

สัจจทุกขํ ปณฺณเปเนติ เต วต อณฺณตฺร ฆสฺสํ ปฏฺฐิํเวทยนฺตํ
 เนตํ จํญํ วิชฺชติ ฯ ยมํ เต ฯ เป ฯ ยมํ เต ฯ เป ฯ ยมํ เต
 สมนพฺรหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ อปรการํ อธิจฺจ สมนุปนํ
 สัจจทุกขํ ปณฺณเปเนติ เต วต อณฺณตฺร ฆสฺสํ ปฏฺฐิํเวทยนฺตํ
 เนตํ จํญํ วิชฺชติ ฯ

[๔๓] อสฺสํโสสิ โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมา โส สํวิปฺสฺส
 อายสฺมา ภูมฺิเชน สทฺธิํ อิมํ กถาสฺสํ ฯ โข โข อายสฺมา
 อานนฺโท เยน ภควา เทนุสฺสํกมฺิ อุปสฺสํกมฺิตฺวา ภควนฺตํ อภิ-
 วาเทตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสํ ฯ เอกมฺนํ นิสฺสนฺโน โข อายสฺมา
 อานนฺโท ยาวตโก อายสฺมา โส สํวิปฺสฺส อายสฺมา ภูมฺิเชน
 สทฺธิํ อโหสิ กถาสฺสํไป ตํ สทฺธิํ ภควโต อโหโรเจสิ ฯ

[๔๔] สํจํ สํจํ อานนฺท ยถาํ สํวิปฺสฺส จ สมนุ-
 พฺยากรมาโน พฺยากรเมยฺย ฯ ปฏฺฐิํจสมนุปนํ โข อานนฺท สัจจทุกขํ
 วุตฺตํ มยา กิํ ปฏฺฐิํจ ฆสฺสํ ปฏฺฐิํจ อิติ วทํ วุตฺตวาทํ เจว
 เม อสฺสํ น จ มํ อญฺเณ อพฺภาจิกฺเขยฺย ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ
 พฺยากรเมยฺย น จ โภจํ สหธมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหิ จํญํ
 อากฺขฺเขยฺย ฯ ตตฺรानนฺท ยะ เต สมนพฺรหฺมณา กมฺมวาทา
 สยํกตํ สัจจทุกขํ ปณฺณเปเนติ ตทมฺิ ฆสฺสํปจฺจยา ฯ ยมํ เต ฯ เป ฯ
 ยมํ เต ฯ เป ฯ ยมํ เต สมนพฺรหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ
 อปรการํ อธิจฺจ สมนุปนํ สัจจทุกขํ ปณฺณเปเนติ ตทมฺิ ฆสฺส-

ทุกข์ ๑ ปเว วายคំ อานนท วังสังขารំ อภิสังขโรติ ยัมปจฺจายคំ
 อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สຸທတຸກຸຸ ๑ ສັມປຊາໂນ ວາ ຕັ ອານນຸທ ๑ ເປ
 ອສັມປຊາໂນ ວາ ຕັ ອານນຸທ ວິຈັສງາຸ ອບິສັງຂໂຣຕິ ຍັມປຈຸຈຸຍາຍຕັ
 ອຸປປຊຸທິ ອຊຸຜຕຸຕັ ສຸທທຸກຸຸ ๑ ສາມັ ວາ ຕັ ອານນຸທ ມໂນສັງຂາຸ
 ອບິສັງຂໂຣຕິ ຍັມປຈຸຈຸຍາຍຕັ ອຸປປຊຸທິ ອຊຸຜຕຸຕັ ສຸທທຸກຸຸ ๑ ປເວ
 ວາຍຕັ ອານນຸທ ມໂນສັງຂາຸ ອບິສັງຂໂຣຕິ ຍັມປຈຸຈຸຍາຍຕັ ອຸປປຊຸທິ
 ອຊຸຜຕຸຕັ ສຸທທຸກຸຸ ๑ ສັມປຊາໂນ ວາ ຕັ ອານນຸທ ๑ ເປ ๑ ອສັມປຊາໂນ
 ວາ ຕັ ອານນຸທ ມໂນສັງຂາຸ ອບິສັງຂໂຣຕິ ຍັມປຈຸຈຸຍາຍຕັ ອຸປປຊຸທິ
 ອຊຸຜຕຸຕັ ສຸທທຸກຸຸ ๑ ອິເມສຸ ອານນຸທ ຈຸເມສຸ ອວິຈຸຈຸຈຸ ອນຸປຕິຕາ ๑

[๘๔] อวิชชา ย เทว อานนท อเสสวิราคินโรชา โส กาโย
 น โหติ ยัมปจฺจุยายตัม อูปฺปชฺชติ อชฺฌมคฺคํ สุตฺตทฺถํ ฯ ๑ สํ วาจา
 น โหติ ยัมปจฺจุยายตัม อูปฺปชฺชติ อชฺฌมคฺคํ สุตฺตทฺถํ ฯ ๑ โส มโน
 น โหติ ยัมปจฺจุยายตัม อูปฺปชฺชติ อชฺฌมคฺคํ สุตฺตทฺถํ ฯ ๑ เวตฺตํ วา
 น โหติ ฯ ๑ วตฺถุํ วา น โหติ ฯ ๑ อายตน์ วา น โหติ ฯ ๑
 อธิกรณํ ตํ วา น โหติ ยัมปจฺจุยายตัม อูปฺปชฺชติ อชฺฌมคฺคํ
 สุตฺตทฺถนฺติ ฯ ๑ ปณฺจมนํ ฯ ๑

[๘๕] สวรรคตีย์ วิหริติ... ขด ไช อายสุมา อุปวาโณ เยน ภควา
เตนุปสังกมิ อุปสังกมิตวา ภควนคํ อภิวาเทตฺตวา เขกมนคํ นิสฺสีติ ฯ

[๗๖] เขกมนต์ นิสันโน โข อายตุมา อุปวาโล ภคณตํ

๑ บ. จส. ฅมเมสุติ หิสฺสติ ฯ ๒ บ. จตฺส จาเนสฺ วาติ น หิสฺสติ ตนฺติ หิสฺสติ ฯ

๘๗] อภิสัมยัตตุดตัสสะ ทสฺสพทวคฺเค ปฏิจฺจุสฺมุปฺปนฺนถกฺกา ๘๘

เอตทโวจ สันฺติ ปนํ ฆนฺเต เอเก สฺมณพฺราหฺมณา สยํกตํ
ทุกฺขํ ปณฺณเปเนติ สันฺติ ปน ฆนฺเต เอเก สฺมณพฺราหฺมณา
ปรกตํ ทุกฺขํ ปณฺณเปเนติ สันฺติ ปน ฆนฺเต เอเก สฺมณ-
พฺราหฺมณา สยํกตญฺจ ปรกตญฺจ ทุกฺขํ ปณฺณเปเนติ สันฺติ
ปน ฆนฺเต เอเก สฺมณพฺราหฺมณา อสยํการํ อปรการํ อธิจฺจุ
สฺมุปฺปนํ ทุกฺขํ ปณฺณเปเนติ ฯ อธิ โน ฆนฺเต ภควา กิํวาทิ
กิมกฺขายี กถํ พฺยากรมานา จ มยํ วุตฺตวาทีโน เจว ภควโต
อัสสํ น จ ภควนฺตํ อญฺเฏน อพฺภาจิกฺเขยฺยาม ชมฺมสฺส จานุ-
ชมนํ พฺยากรเวยฺยาม น จ โกจิ สหชฺมมิโก วาทานฺปาโต
การยหิ จานํ อากฺขณฺเอยาติ ฯ

[๘๗] ปฏิจฺจุสฺมุปฺปนํ ไช อูปวาณ ทุกฺขํ วุตฺตํ มยา กิ
ปฏิจฺจุ ฌสฺสํ ปฏิจฺจุ อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว เม อัสสํ น จ
มํ อญฺเฏน อภาจิกฺเขยฺย ชมฺมสฺส จานุชมนํ พฺยากรเวยฺย น
จ โกจิ สหชฺมมิโก วาทานฺปาโต การยหิ จานํ อากฺขณฺเอย ฯ
ตตฺรูปวาณ เย เต สฺมณพฺราหฺมณา สยํกตํ ทุกฺขํ ปณฺณเปเนติ
ตทปิ ฌสฺสํปจฺจยา ฯ เขมฺปี เต ฯ เป ฯ เขมฺปี เต ฯ เป ฯ เขมฺปี
เต สฺมณพฺราหฺมณา อสยํการํ อปรการํ อธิจฺจุ สฺมุปฺปนํ ทุกฺขํ
ปณฺณเปเนติ ตทปิ ฌสฺสํปจฺจยา ฯ ตตฺรูปวาณ เย เต สฺมณ-
พฺราหฺมณา สยํกตํ ทุกฺขํ ปณฺณเปเนติ เต วต อณฺณตฺร ฌสฺสา

๑ สัพฺพวาเรสุ สันฺติ ทัตติ ปาจิทฺวเณ ภวิตฺพุํ ฯ

๘๑] อภิสัมยสัฏฺฐตสฺส ทสฺสพทวคฺเค ชรามรณาทิปชานนํ ๕๑

ภิกฺขเว ฌตฺถํ... กตมญฺจ ภิกฺขเว สํพายคณํ... กตมญฺจ ภิกฺขเว
นามรูปํ... กตมญฺจ ภิกฺขเว วิญฺญาณํ... กตเม จ ภิกฺขเว สงฺขารာ
คโยเม ภิกฺขเว สงฺขารรา กายสงฺขารอ วจฺสงฺขารอ จิตฺตสงฺขารอ
อิเม อจฺจุจฺจนฺติ ภิกฺขเว สงฺขารรา ฯ อวิชฺชาสมุทฺทยา สงฺขารสมุทฺโย
อวิชฺชานโรชฺชา สงฺขารนโรชฺช อยเมว อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺคโค
สงฺขารนโรชฺชคามินี ปฏฺธิปทา เสยฺยถํ ๑ เป ๑ สมฺมาสมฺมาชิ ๑

[๘๑] ยโต โช ภิกฺขเว อริยสํวโก เหวํ ปจฺจุยํ ปชานาติ
เอวํ ปจฺจุยสมุทฺทยํ ปชานาติ เหวํ ปจฺจุยนิโรธํ ปชานาติ เหวํ
ปจฺจุยนิโรชฺชคามินี ปฏฺธิปทํ ปชานาติ ฯ อयํ อจฺจุจฺจติ ภิกฺขเว อริย-
สํวโก ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน อิติปิ ทสฺส่นสมฺปนฺโน อิติปิ อากโต
อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ ปสฺสตฺติ อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ เสฏฺฐเชน
ณฺนาณณ สมฺนํนาคโต อิติปิ เสฏฺฐาย วิชฺชํย สมฺนํนาคโต อิติปิ
ทฺมมํสํคํ สมฺมาปญฺโน อิติปิ อริโย นิพฺเพชฺชิกปญฺโญ อิติปิ อมต-
ทวารํ อากจฺจุ ทิฏฺฐจฺติ อิติปิ ๑ สคฺคตมํ ๑

[๘๑] สํวคฺคณิํ วิหริติ... คคฺคฺว โช ๑ เป ๑ อิชฺช ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ชรามรณํ ปชานาติ ชรามรณสมุทฺทยํ ปชานาติ ชรามรณนิโรธํ
ปชานาติ ชรามรณนิโรชฺชคามินี ปฏฺธิปทํ ปชานาติ ฯ ชาคิ ปชานาติ
๑ เป ๑ ภวํ ปชานาติ... อูปาทานํ ปชานาติ... คณฺหํ ปชานาติ...
เวทนํ ปชานาติ... ฌตฺถํ ปชานาติ... สํพายคณํ ปชานาติ... นาม-
รูปํ ปชานาติ... วิญฺญาณํ ปชานาติ... สงฺขารเว ปชานาติ สงฺขาร-

สมุทฺถํ ปชานาติ สงฺขารนิโรธํ ปชานาติ สงฺขารนิโรธคามินี ปฏิปทํ
ปชานาติ ฯ

[๕๒] กตมณฺเฑ ภิက္ขเว ชรามรณํ ฯ ยถา เตสํ เตสํ สัตฺตทานํ
ตมฺหิ ตมฺหิ สัตฺตนิกาเย ชรา ชรณตา ชนฺตฺติจฺจุํ ปาติจฺจุํ วตฺตฺตจฺจตา
อายุโน สํหาณี อีนฺทฺตฺตริยานํ ปริปาโก อโย อฺจุจฺจติ ชรา ฯ ยถา เตสํ
เตสํ สัตฺตทานํ ตมฺหา ตมฺหา สัตฺตนิกาเย จุติ จวนตา เกโท
อนฺตรชานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ชนฺชานํ เกโท กเพวรสฺสํ นิฏฺ-
เชโป สํวิตฺตฺตฺตริยสฺสํ อฺปฺปจฺเจโท อิทํ อฺจุจฺจติ มรณํ ฯ อิติ อยฺมณฺเฑ
ชรา อิทมฺเฑ มรณํ อิทํ อฺจุจฺจติ ภิက္ขเว ชรามรณํ ฯ ชาติ-
สมุทฺถา ชรามรณสมุทฺถโย ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธ อยเมว
อวิโย อญฺสงฺกฺโก มคฺโค ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทา เสยฺยถํ
สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสฺมาชิ ฯ กตมา จ ภิက္ขเว ชาติ ฯ เป ฯ
กตโม จ ภิက္ขเว ภโว... กตมณฺเฑ ภิက္ขเว อฺปฺปาทานํ... กตมา
จ ภิက္ขเว ตณฺหา... เวทนา... ผสฺโส... สฺพายคณฺ... นามรูปํ...
วิญฺญาณํ... กตเม จ ภิက္ขเว สงฺขารา ตโยเม ภิက္ขเว สงฺขารา
กายสงฺขารो วจฺสงฺขารो จิตฺตสงฺขารो อิเม อฺจุจฺจนฺติ ภิက္ขเว
สงฺขารา ฯ อวิชฺชาสมุทฺถา สงฺขารสมุทฺถโย อวิชฺชานิโรธา สงฺขาร-
นิโรโธ อยเมว อวิโย อญฺสงฺกฺโก มคฺโค สงฺขารนิโรธคามินี
ปฏิปทา เสยฺยถํ สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ เป ฯ สมฺมาสฺมาชิ ฯ

[๕๓] ยโต โห ภิက္ขเว ภิက္ขุ เหวํ ชรามรณํ ปชานาติ เหวํ

๔๔] อภิสัมยลัษฺฐิตุสฺส ทสฺสพทวคฺเค ชรามรณาทุยาปริชานนํ ๕๓

ชรามรณสมุทฺทํ ปชานาติ เอวํ ชรามรณนิโรธํ ปชานาติ เอวํ
ชรามรณนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ ปชานาติ ฯ เป ฯ เอวํ ชาตี ปชานาติ
ฯ เป ฯ ภวํ... อุปาทานํ... คณฺหํ... เวทนํ... ผสฺสํ... สฺพายตนํ...
นามรูปํ... วิญฺญาณํ... เอวํ สงฺขารํ ปชานาติ เอวํ สงฺขารสมุทฺทํ
ปชานาติ เอวํ สงฺขารนิโรธํ ปชานาติ เอวํ สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ
ปชานาติ ฯ อयํ อจฺจุตติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน อิติปิ
ทสฺสณสมฺปนฺโน อิติปิ อากโต อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ ปสฺสตี อิมํ
สทฺธมฺมํ อิติปิ เสกฺขเณ ฌาเณน สมนฺนาคโต อิติปิ เสกฺขาย
วิชฺชาย สมนฺนาคโต อิติปิ รมฺมโสคํ สมาปฺนโน อิติปิ อวิโย
นิพฺเพชฺชกปฺปโย อิติปิ อมตทุวาร์ อากฺข จ ติฏฺฐติ อิติปิ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๔๕] สํวคฺคิยํ วิหริตี... คตฺร โข ฯ เป ฯ เย หิ เกจิ ภิกฺขเว
สมฺมา วา พฺราหฺมณา วา ชรามรณํ น ปริชานนฺติ ชรามรณสมุทฺทํ
น ปริชานนฺติ ชรามรณนิโรธํ น ปริชานนฺติ ชรามรณนิโรธคามินิํ
ปฏิปทํ น ปริชานนฺติ ฯ ชาตี น ปริชานนฺติ ฯ เป ฯ ภวํ...
อุปาทานํ... คณฺหํ... เวทนํ... ผสฺสํ... สฺพายตนํ... นามรูปํ...
วิญฺญาณํ... สงฺขารํ น ปริชานนฺติ สงฺขารสมุทฺทํ น ปริชานนฺติ
สงฺขารนิโรธํ น ปริชานนฺติ สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ น ปริ-
ชานนฺติ ฯ น เมเต ภิกฺขเว สมฺมา วา พฺราหฺมณา วา สมฺเนสุ
วา สมฺณสมฺมตฺตา พฺราหฺมणेสุ วา พฺราหฺมณสมฺมตฺตา น จ
ปเนเต อายสฺมนฺโต สํมณฺณคฺคิ วา พฺราหฺมณคฺคิ วา ทิฏฺฐเว

ขมเม สย อภินิชา - สัจจกถาปิฎก อุปสัมปชช วิหรนติ ฯ

[๕๕] เข จ ไช เกจิ ภิกขเว สมนา วา พุราหุมนา วา
 ชรามรณํ ปริชานนติ ชรามรณสมุทฺธํ ปริชานนติ ชรามรณนิโรชํ
 ปริชานนติ ชรามรณนิโรชคามินิํ ปฏิปทํ ปริชานนติ ฯ ชาตํ ปริ-
 ชานนติ ฯ เป ฯ ภวํ... อุปาทานํ... ตณฺหํ... เวทนํ... ผสฺสํ...
 สฬายตนํ... นามรูปํ... วิญฺเฒาณํ... สงฺขารํ ปริชานนติ สงฺขาร-
 สมุทฺธํ ปริชานนติ สงฺขารนิโรชํ ปริชานนติ สงฺขารนิโรชคามินิํ ปฏิปทํ
 ปริชานนติ ฯ เต ไชเม ภิกขเว สมนา วา พุราหุมนา วา สมนเณสุ
 เจว สมนสมฺมตฺตา พุราหุมนเณสุ จ พุราหุมนสมฺมตฺตา เต จ
 ปณายสมฺมโต สามญฺเฒตฺถญฺจ พุราหุณญฺเฒตฺถญฺจ ทิฏฺฐเจะว ขมเม
 สย อภินิชา สัจจกถาปิฎก อุปสัมปชช วิหรนตฺติ ฯ นวมํ ฯ

[๕๖] สวคฺคณิ วิหรติ... ตตฺร ไช ฯ เป ฯ เข ทิ เกจิ
 ภิกขเว สมนา วา พุราหุมนา วา ชรามรณํ นปฺปชานนติ ชรา-
 มรณสมุทฺธํ นปฺปชานนติ ชรามรณนิโรชํ นปฺปชานนติ ชรามรณ-
 นิโรชคามินิํ ปฏิปทํ นปฺปชานนติ เต วต ชรามรณํ สมตฺติกฺกมฺม
 สจฺจสํวตฺติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ ชาตํ นปฺปชานนติ ฯ เป ฯ ภวํ...
 อุปาทานํ... ตณฺหํ... เวทนํ... ผสฺสํ... สฬายตนํ... นามรูปํ...
 วิญฺเฒาณํ... สงฺขารํ นปฺปชานนติ สงฺขารสมุทฺธํ นปฺปชานนติ
 สงฺขารนิโรชํ นปฺปชานนติ สงฺขารนิโรชคามินิํ ปฏิปทํ นปฺปชานนติ
 เต วต สงฺขารํ สมตฺติกฺกมฺม สจฺจสํวตฺติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ

๘๗] อภิสัมมยตัณฺหุคตสฺส ทสฺสพลวคฺเค ชรามรณาทิปชานนํ ๕๕

[๘๗] เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุราหุมนฺนา วา
ชรามรณํ ปชานนฺติ ชรามรณสํมูทํ ปชานนฺติ ชรามรณนิโรธํ
ปชานนฺติ ชรามรณนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ ปชานนฺติ เต วต ชรามรณํ
สํตติกุกฺกมฺมํ จสฺสํสํตฺติ จ्ञานเมตํ วิชฺชตฺติ ฯ ชาตํ ปชานนฺติ ฯ เป ฯ
ภวํ... อุปาทานํ... คณฺหํ... เวทนํ... ฌสฺสํ... สํพายคณฺ...
นามรูปํ... วิญฺญานํ... สงฺขารํ ปชานนฺติ สงฺขารสํมูทํ ปชานนฺติ
สงฺขารนิโรธํ ปชานนฺติ สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ ปชานนฺติ เต
วต สงฺขารํ สํตติกุกฺกมฺมํ จสฺสํสํตฺติ จ्ञานเมตํ วิชฺชตฺติ ฯ ทสฺมํ ฯ

ทสฺสพลวคฺโค คตฺติโย ฯ

คสฺสํ อุทฺททานํ

เทวํ ทสฺสพลํ อุปนิสา จ อณฺเฏตฺติคฺคิยภุมฺมิโ

อุปวาโน ปจฺจโย ภิกฺขุ เทว จ สมนฺนพุราหุมนฺนาติ ฯ

กพารชทุติยวคฺโค จตุตฺโถ

[๘๘] เอกํ สมนํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา
อายสฺมนํ สํวปฺตํ อามนฺเตสึ วุตฺตมิตํ สํวปฺตํ ปารายเน
อชิตฺตปณฺเฑ

เย จ สํวตฺถาตฺตมฺมาเส เย จ เสฏฺฐา ปฺนุ อธิ
เตสฺสเม นิปโก อิริยํ ปฺนุโส จ พฺรหฺมิ มารีสาติ
อิมสฺส นุ โข สํวปฺตํ สํวชิตฺเตน ภาสิตสฺส กถํ วิตุฏฺหาเรน
อตฺถโก ทฏฺฐพฺโพติ ฯ

[๘๙] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สํวปฺตฺโถ ตฺถนํ อโหสิ ฯ
ทุติยมนํ โข ภควา อายสฺมนํ สํวปฺตํ อามนฺเตสึ ฯ เป ฯ
ทุติยมนํ โข อายสฺมา สํวปฺตฺโถ ตฺถนํ อโหสิ ฯ ตติยมนํ โข
ภควา อายสฺมนํ สํวปฺตํ อามนฺเตสึ วุตฺตมิตํ สํวปฺตํ
ปารายเน อชิตฺตปณฺเฑ

เย จ สํวตฺถาตฺตมฺมาเส เย จ เสฏฺฐา ปฺนุ อธิ
เตสฺสเม นิปโก อิริยํ ปฺนุโส จ พฺรหฺมิ มารีสาติ
อิมสฺส นุ โข สํวปฺตํ สํวชิตฺเตน ภาสิตสฺส กถํ วิตุฏฺหาเรน
อตฺถโก ทฏฺฐพฺโพติ ฯ เอวํ วุตฺเต ตติยมนํ โข อายสฺมา สํวปฺตฺโถ
ตฺถนํ อโหสิ ฯ

[๙๐๐] ภูตฺมิตฺตํ สํวปฺตํ ปสฺสสฺสตี ฯ ภูตฺมิตฺตํ ภาเน ยถา-

๓๐๓] อภิสัมมยัตถุตตัสส กพารชตฺติยวคฺเค สงฺฆาตมฺมกถา ๕๗

ภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย ปสฺสตี ภฺตฺติมิตฺตํ ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย
ทิสฺวา ภฺตฺตัสส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย ปฏฺธิปฺนฺโน โหติ
ตทาทารา สฺมภฺวณฺติ ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย ปสฺสตี ตทาทารา
สฺมภฺวณฺติ ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา อหฺมสฺมภฺวณฺตัสส นิพฺพิทาย
วิราคาย นิโรชาย ปฏฺธิปฺนฺโน โหติ ตทาทารนิโรชา ยํ ภฺตุํ ตํ
นิโรชมฺมณฺติ ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย ปสฺสตี ตทาทารนิโรชา
ยํ ภฺตุํ ตํ นิโรชมฺมณฺติ ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา นิโรช-
มฺมณฺตัสส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย ปฏฺธิปฺนฺโน โหติ ฯ เอวํ
โฆ ภนฺเต เสถโฆ โหติ ฯ

[๓๐๓] กถญฺจ ภนฺเต สงฺฆาตมฺโม โหติ ฯ ภฺตฺติมิตฺตํ
ภนฺเต ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย ปสฺสตี ภฺตฺติมิตฺตํ ยถาภฺตุํ
สฺมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา ภฺตฺตัสส นิพฺพิทาย วิราคา นิโรชา อหฺมปาทา
วิมุตฺโต โหติ ตทาทารา สฺมภฺวณฺติ ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย
ปสฺสตี ตทาทารา สฺมภฺวณฺติ ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา
อหฺมสฺมภฺวณฺตัสส นิพฺพิทาย วิราคา นิโรชา อหฺมปาทา วิมุตฺโต โหติ
ตทาทารนิโรชา ยํ ภฺตุํ ตํ นิโรชมฺมณฺติ ยถาภฺตุํ สฺมมปฺปณฺณาย
ปสฺสตี ตทาทารนิโรชา ยํ ภฺตุํ ตํ นิโรชมฺมณฺติ ยถาภฺตุํ สฺมมป-
ปณฺณาย ทิสฺวา นิโรชมฺมณฺตัสส นิพฺพิทาย วิราคา นิโรชา อหฺมปาทา
วิมุตฺโต โหติ ฯ เอวํ โฆ ภนฺเต สงฺฆาตมฺโม โหติ ฯ อิติ
โฆ ภนฺเต ยํ ตํ วุตฺตํ ปารายเน อชิตฺตปฺเพห

เย จ สงฺฆาตธมฺมาเส เย จ เสกฺขชา ปุณฺณ อธิ
 เตสํเม นิปโก อิริยํ ปุณฺณโส จ พุรุหิ มารีธาติ
 อิมสฺส โหหิ ภาณเต สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตุถํ
 อาชานามตี ๑

[๓๐๒] สํวํ สํวํ สํวิปุคฺต ภูตมิตฺตํ สํวิปุคฺต ยถาภูตํ
 สํมมปฺปณฺณาย ปสฺสตี ภูตมิตฺตํ ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา
 ภูตสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏฺธิปนฺโน โหติ ตทาหารา
 สํภวณฺติ ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย ปสฺสตี ตทาหารา สํภวณฺติ
 ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา อาหารสํภวสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย
 นิโรธาย ปฏฺธิปนฺโน โหติ ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธมฺมณฺติ
 ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย ปสฺสตี ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธ-
 มฺมณฺติ ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา นิโรธมฺมสฺส นิพฺพิทาย
 วิราคาย นิโรธาย ปฏฺธิปนฺโน โหติ ๑ เอวํ โห สํวิปุคฺต เสกฺขโ
 โหติ ๑

[๓๐๓] กถณฺจ สํวิปุคฺต สงฺฆาตธมฺโม โหติ ๑ ภูตมิตฺตํ
 สํวิปุคฺต ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย ปสฺสตี ภูตมิตฺตํ ยถาภูตํ
 สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา ภูตสฺส นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนฺนปาทา
 วิมฺมุคฺโต โหติ ตทาหารา สํภวณฺติ ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย
 ปสฺสตี ตทาหารา สํภวณฺติ ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา
 อาหารสํภวสฺส นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนฺนปาทา วิมฺมุคฺโต โหติ

๓๐๕] อภิสัมมยสังยุตตสูตร กพารชตฺติยวคฺเค ภควนฺตฺปสงฺกมณิ ๕๘

ตทาทารนิโรธา ยํ ภฺนํ ตํ นิโรธมฺมุนฺติ ยถาภฺนํ สฺมมฺปฺปณฺณาย
ปสงฺสฺสตี ตทาทารนิโรธา ยํ ภฺนํ ตํ นิโรธมฺมุนฺติ ยถาภฺนํ
สฺมมฺปฺปณฺณาย ทิสฺสวา นิโรธมฺมุตฺตํ นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา
อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ฯ เอวํ โข สํวริปฺตฺตํ สงฺฆาตฺตมฺโม
โหติ ฯ อิติ โข สํวริปฺตฺตํ ยํ ตํ วุตฺตํ ปารายเน อธิคฺคฺปนฺนํ

เย จ สงฺฆาตฺตมฺมาเส เย จ เสฏฺฐา ปฺนฺน อิท

เตสฺสเม นิปโก อิริยํ ปฺนฺนุไซ จ พฺรหฺมิ มาริสํติ

อิมุตฺตํ โข สํวริปฺตฺตํ สงฺฆิตฺเตน ภาสิตฺตํ เอวํ วิตุถาเรน อตฺตโล
ทฺวชฺชํโพติ ฯ ปจฺฉํ ฯ

[๓๐๕] สํวตฺถิย วิหริติ... อถ โข กพารชตฺติโย ภิกฺขุ เยนา-
ยสฺมา สํวริปฺตฺโต เตนฺตฺปสงฺกมि อฺปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สํวริ-
ปฺตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ สมฺโมทนียํ กถํ สํวราณํยํ วุตฺตํเรตฺวา
เอกมฺนํ นิสฺสีติ ฯ เอกมฺนํ นิสฺสินฺโน โข กพารชตฺติโย ภิกฺขุ
อายสฺมมฺนํ สํวริปฺตํ เอตทโวจ โมติยฉคฺคฺโน อากุโส สํวริปฺต
ภิกฺขุ สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ นห นฺน โส อายสฺมา
อิมุตฺตํ มฺมวินเย อตฺตํสํมตฺตภาติ เตนฺตฺทายสฺมา สํวริปฺตฺโต
อิมุตฺตํ มฺมวินเย อตฺตํสํมตฺตภาติ ฯ น ชฺวาทํ อากุโส กงฺขามํติ ฯ
ถายตี ปนากุโสติ ฯ น ชฺวาทํ อากุโส วิจิจฺจฺจฺจฺจํติ ฯ

[๓๐๕] อถ โข กพารชตฺติโย ภิกฺขุ อญฺจายาสนา เยน
ภควา เตนฺตฺปสงฺกมि อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํ

นิตฺธิ ๑ เอกมฺมํ นิตฺธิโน โห กพารชคฺติโย ภิกฺขุ ภควนํ
 เขตฺทโวจ อายสฺมํตา ฆนฺเต สํวิปฺพุเตน อณฺเณ พุยาถตา
 ชฺชณา ชาติ วุสฺสํ พุทฺธมจฺริยํ กตํ กรณํ ยํ นวปํ อิตฺถคฺคฺคายาติ
 ปชานามํติ ๑ อถ โห ภควา อณฺเณวํ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอहि
 คฺคํ ภิกฺขุ มม วจฺเณน สํวิปฺพุตํ อามนฺเตहि สฺตฺถา คํ อวฺสุโส
 สํวิปฺพุต อามนฺเตคฺคํ ๑ เอวํ ฆนฺเตติ โห โส ภิกฺขุ ภควโต
 ปฏิสสฺสฺสฺวา เยนายสฺมา สํวิปฺพุโต เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิคฺวา
 อายสฺมํนํ สํวิปฺพุตํ เขตฺทโวจ สฺตฺถา คํ อวฺสุโส สํวิปฺพุต
 อามนฺเตคฺคํ ๑ เอวมาวฺสุโสติ โห อายสฺมา สํวิปฺพุโต ทสฺส
 ภิกฺขุโน ปฏิสสฺสฺสฺวา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิคฺวา
 ภควนํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺมํ นิตฺธิ ๑

[๑๐๖] เอกมฺมํ นิตฺธิโน โห อายสฺมํนํ สํวิปฺพุตํ ภควา
 เขตฺทโวจ สจฺจํ กิร ตยา สํวิปฺพุต อณฺเณ พุยาถตา ชฺชณา
 ชาติ วุสฺสํ พุทฺธมจฺริยํ กตํ กรณํ ยํ นวปํ อิตฺถคฺคฺคายาติ ปชานามํติ ๑ น โห ฆนฺเต เอเตหิ ปเทหิ เอเตหิ พุยฺยชฺเชหิ
 อคฺคโ ๑ วุคฺคโติ ๑ เยนเกณจฺมึ สํวิปฺพุต ปรียาเณ กุสฺสปุคฺโค
 อณฺเณ พุยาถโรติ อถ โห พุยาถํ พุยาถคฺโค ทฺวฺจฺจุพฺพนํติ ๑
 นนฺ อหฺมํ ฆนฺเต เอวํ วทามิ น โห ฆนฺเต เอเตหิ ปเทหิ
 เอเตหิ พุยฺยชฺเชหิ อคฺคโ ๑ วุคฺคโติ ๑ สจฺเจ คํ สํวิปฺพุต เอวํ
 ปุจฺเจยฺยํ กถํ ชานตา ปน ตยา อวฺสุโส สํวิปฺพุต กถํ ปสฺสฺสา

อณฺเฎา พุยากตา ชัณฺหา ชาติ วุสสิทํ พุรหุมจริยํ กตํ กรณียํ
นาปรํ อิตถุตตะยาติ ปชานามัตติ เหวํ ปฏฺโฐไซ ทวํ สารีปุตฺต
ภินฺนติ พุยากรเยยาสัตติ ฯ สเจ มํ ภนฺเต เหวํ ปจุญฺเขยฺยํ กตํ
ชาวนตา ปน ตยา อาวุโส สารีปุตฺต กตํ ปัสสสา อณฺเฎา พุยากตา
ชัณฺหา ชาติ วุสสิทํ พุรหุมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตถุตตะยาติ
ปชานามัตติ เหวํ ปฏฺโฐไซทํ ภนฺเต เหวํ พุยากรเยยํ ยนิทานาวุโส
ชาติ คสฺส นิทานคฺสฺส สงฺขยา ชัณฺดสมิ ชัณฺมิตติ วิทิตฺวา ชัณฺหา
ชาติ วุสสิทํ พุรหุมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตถุตตะยาติ ปชานา-
มัตติ เหวํ ปฏฺโฐไซทํ ภนฺเต เหวํ พุยากรเยยนฺติ ฯ

[๓๐๗] **สเจ ปน** **คํ** **สํวริปุคฺค** **ເວົ້** **ປຸຈຸເຍຍຸ່ນ** **ຊາຕິ** **ປນາວຸໄສ**
ສ່ວຣິປຸຕຸ **ທິນທານາ** **ທິສັມຸທຍາ** **ທິຊາຕິກາ** **ທິປກວາຕິ** **ເວົ້** **ປຸງຸໂຈ**
ຕຸວັ **ສ່ວຣິປຸຕຸ** **ທິນຸຕິ** **ພຸຍາກເຣຍຍາສັຕຕິ** າ **ສເຈ** **ມັ** **ກນເຕ** **ເວົ້**
ປຸຈຸເຍຍຸ່ນ **ຊາຕິ** **ປນາວຸໄສ** **ສ່ວຣິປຸຕຸ** **ທິນທານາ** **ທິສັມຸທຍາ** **ທິຊາຕິກາ**
ທິປກວາຕິ **ເວົ້** **ປຸງຸໂຈ** **ກນເຕ** **ເວົ້** **ພຸຍາກເຣຍຍັ** **ຊາຕິ** **ໂຂ**
ວາວຸໄສ **ກວນິທານາ** **ກວສັມຸທຍາ** **ກວຊາຕິກາ** **ກວປປກວາຕິ** **ເວົ້**
ປຸງຸໂຈ **ກນເຕ** **ເວົ້** **ພຸຍາກເຣຍຍນຸຕິ** າ

[๓๐๘] ๙๔ ปน คํ สํวริปฺตฺต เหวํ ปุจฺเจຍ္ယံ ภาโว ปนာဂุโส
 สํวริปฺตฺต กัณฺหาโน กัสมฺภโย กัชฺชาติโก กัปฺภาวติ เหวํ ปุจฺโจ
 ๓๐ สํวริปฺตฺต กิณฺติ พุຍากเวຍ္ယာສီติ ។ ๙๕ มํ ภาเน เหวํ
 ปุจฺเจຍ္ယံ ภาโว ปนာဂุโส สํวริปฺตฺต กัณฺหาโน กัสมฺภโย กัชฺชาติโก

กัปปวาทิ เอวํ ปุณฺณโงหิ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ ภโว ไช
 อากุโส อูปาทานนิตานอ อูปาทานสมุทฺทโย อูปาทานชาติโก อูปาทา-
 นปปวาทิ เอวํ ปุณฺณโงหิ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยนฺติ ฯ

[๓๐๘] สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ อูปาทานํ
 ปนากุโส สารีปุตฺต กัณฺโถนํ ฯ เป ฯ กัปปวาทิ เอวํ ปุณฺณโงหิ ตวํ
 สารีปุตฺต กัณฺโถ พุยากรเยยฺยาสํตี ฯ สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ
 อูปาทานํ ปนากุโส สารีปุตฺต กัณฺโถนํ ฯ เป ฯ กัปปวาทิ เอวํ
 ปุณฺณโงหิ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ อูปาทานํ ไช อากุโส ตณฺหา-
 นิตานํ ฯ เป ฯ ตณฺหาปวาทิ เอวํ ปุณฺณโงหิ ภนฺเต เอวํ พุยา-
 กรเยยฺยนฺติ ฯ

[๓๐๙] สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ตณฺหา
 ปนากุโส สารีปุตฺต กัณฺโถนา กัสมุทฺธา กัชาติกา กัปปวาทิ เอวํ
 ปุณฺณโงหิ ตวํ สารีปุตฺต กัณฺโถ พุยากรเยยฺยาสํตี ฯ สเจ มํ ภนฺเต
 เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ตณฺหา ปนากุโส สารีปุตฺต กัณฺโถนา กัสมุทฺธา
 กัชาติกา กัปปวาทิ เอวํ ปุณฺณโงหิ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ ตณฺหา
 ไช อากุโส เวทนานิตานา เวทนาสมุทฺธา เวทนาชาติกา เวทนา-
 ปวาทิ เอวํ ปุณฺณโงหิ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยนฺติ ฯ

[๓๑๐] สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ เวทนา ปนากุโส
 สารีปุตฺต กัณฺโถนา ฯ เป ฯ กัปปวาทิ เอวํ ปุณฺณโงหิ ตวํ สารีปุตฺต
 กัณฺโถ พุยากรเยยฺยาสํตี ฯ สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ เวทนา

ปณาดุโส สาริปุตฺต กัณฺโฑทธานา ๑ เป ๑ กัปปาวาติ เขวํ ปุญฺโজํ
 ภาเนตฺต เขวํ พุยากรเรขยํ เวทนา ๒ อาดุโส ผลฺลสฺสนิทธานา ๑ เป ๑
 ผลฺลสฺสปปภาวาติ เขวํ ปุญฺโজํ ภาเนตฺต เขวํ พุยากรเรขยณฺติ ๑

[๑๓๒] สเจ ปน ตํ สํวริပ္ပตฺตํ เหวํ ปุจฺเจຍຍံ ฅํ ฅานโต
 ปน เตะ ฅาธุโส สํวริပ္ပตฺตํ ฅํ ปสฺสโต ยะ เวทนาสุ นนฺทึ สํ
 น ฅุปฺပจํສັຕฺติ เหวํ ปຸຸໂສ ຕຸວໍ ສ່ວຣິປຸຕຸຕ ກິນຕິ ພຸຍາກເຣຍຍາສັຕິ າ
 ສເຈ ມໍ ກນເຕ ເວ໋ ປຸຈເຍຍຸ ກໍ ສານໂຕ ປນ ເຕ ອາຸໂສ
 ສ່ວຣິປຸຕຸຕ ກໍ ປສສໂຕ ຍາ ເວຫນາສຸ ນນທິ ສ່າ ນ ອຸປຸຈຳສັຕິ
 ເວ໋ ປຸຸໂສ ອຫໍ ກນເຕ ເວ໋ ພຸຍາກເຣຍຍໍ ຕິສຸໂສ ໂໄ ອີມາ
 ອາຸໂສ ເວຫນາ ກຕມາ ຕິສຸໂສ ສຸຸຸ ເວຫນາ ທຸກຸຸ ເວຫນາ
 ອທຸກຸຸສຸຸ ເວຫນາ ອີມາ ໂໄ ອາຸໂສ ຕິສຸໂສ ເວຫນາ ອນິຈຸ
 ຍທນິຈຸ ຕໍ ທຸກຸຸນຕິ ວິທິຕໍ ຍາ ເວຫນາສຸ ນນທິ ສ່າ ນ ອຸປຸຈຳສັຕິ
 ເວ໋ ປຸຸໂສ ອຫໍ ກນເຕ ເວ໋ ພຸຍາກເຣຍຍນຕິ າ

[๑๓๓] สำนุ สำนุ สำนุปุตฺต อมมบี โห สำนุปุตฺต ปริยาโย
 เขตตฺเตว อตฺตตฺตํ สงฺฆิตฺเตน เวยยากรณาย ยงฺกณฺณิ เวทิตํ
 ตํ ทุกฺขตฺตมฺมิตฺติ สเจ ปน ตํ สำนุปุตฺต เหวํ ปุจฺเจยฺยํ กถํ
 วิโมกฺขา ปน ตยา อากุโส สำนุปุตฺต อมฺมว พฺยากตา ชีณา
 ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺธมฺมจริยํ กถํ กรณญํ นวปรี อิตฺตคฺคยาตฺติ ปชานาสํตฺติ
 เหวํ ปญฺโญ จ ตว สำนุปุตฺต กิณฺติ พฺยากรเมยฺยาสํตฺติ ฯ สเจ มํ ภนฺเต
 เหวํ ปุจฺเจยฺยํ กถํ วิโมกฺขา ปน ตยา อากุโส สำนุปุตฺต อมฺมว

พฺยาภคตา ชันนา ชาติ วุสสิคัม พุทฺหมจฺริยํ กตํ ภรณียํ นวปรั
 อิตฺตตตตยาติ ปชานามํติ เอวํ ปุญฺญโส อหํ ภนฺเต เอวํ พฺยาภเรยฺย
 อชฺฌตฺตตวิโมกฺขา ชฺวหา อวฺสุโส สพุทฺธปาทานกฺขยา ตถาสโต วิหฺรามี
 ยถาสตํ วิหฺรนฺต อสฺสวา นานุสฺสวณฺติ อตฺตตานญฺจ นวชานามํติ
 เอวํ ปุญฺญโส อหํ ภนฺเต เอวํ พฺยาภเรยฺยณฺติ ฯ

[๑๑๔] สํวํ สํวํ สํวริปฺตํ อยมํ ๒ สํวริปฺตํ ปริยาโย
 เอตตฺสเอว อตฺตตตฺสํ สํวชิคฺเตน เวยฺยาภรณาย เม อสฺสวา สมนฺเนน
 วุคฺคตา เตสฺสวหา น กงฺขามิ เต เม ปทํนาคิ น วิจิจฺจณามํติ ฯ
 อิทมโวจ ภควา อิทํ วคฺวาน สฺสโค อญฺจํยาสาณนา วิหารํ ปาวิสึ ฯ

[๑๑๕] ตตฺร ๒ อายสฺมา สํวริปฺตโค อจิริปฺกนฺตสฺส ภควโต
 ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ปุพฺเพ อปฺปฏิสํวริคัม มํ อวฺสุโส ภควา ปจฺมํ
 ปณฺหํ อปฺปจฺฉิ ตสฺส เม อโหสิ ทนฺทายิตฺตํ ยโต จ ๒
 เม อวฺสุโส ภควา ปจฺมํ ปณฺหํ อนุโมทึ ตสฺส มยฺหํ อวฺสุโส
 เอตทโหสิ ทิวสญฺเจปํ มํ ภควา เอตมคฺคํ ปุจฺเจยฺย อณฺณ-
 มณฺณเวหิ ปเทหิ อณฺณมณฺณเวหิ ปริยาเยหิ ทิวสํปหํ ภควโต เอต-
 มคฺคํ พฺยาภเรยฺย อณฺณมณฺณเวหิ ปเทหิ อณฺณมณฺณเวหิ ปริยาเยหิ
 รตฺตํ เจปํ มํ ภควา เอตมคฺคํ ปุจฺเจยฺย อณฺณมณฺณเวหิ ปเทหิ
 อณฺณมณฺณเวหิ ปริยาเยหิ รตฺตํปหํ ภควโต เอตมคฺคํ พฺยาภเรยฺย
 อณฺณมณฺณเวหิ ปเทหิ อณฺณมณฺณเวหิ ปริยาเยหิ รตฺตินทิวสญฺเจปํ
 มํ ภควา เอตมคฺคํ ปุจฺเจยฺย อณฺณมณฺณเวหิ ปเทหิ อณฺณมณฺณเวหิ

๓๑๖] อภิสัมมยสังยุตตสูตร กพารชตฺติยวคฺเค ภควนฺตาโรจํ ๖๕

ปริยาเยหิ รตฺติณฺทิวาปํ ภาวโต เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺม อญฺญ-
มณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ เทว รตฺติณฺทิวานิ เจปํ
มํ ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย ฯ เป ฯ เทว รตฺติณฺทิวานิปํ ภาวโต
เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺม ฯ เป ฯ ตํณิ รตฺติณฺทิวานิ เจปํ มํ ภควา
เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย... ตํณิ รตฺติณฺทิวานิปํ ภาวโต เอตมตฺถํ พฺยา-
กรเยยฺม... จตฺตาริ รตฺติณฺทิวานิ เจปํ ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย...
จตฺตาริ รตฺติณฺทิวานิปํ ภาวโต เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺม... ปณฺจ
รตฺติณฺทิวานิ เจปํ มํ ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย... ปณฺจ รตฺติณ-
ทิวานิปํ ภาวโต เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺม... ๓ รตฺติณฺทิวานิ เจปํ
มํ ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย... ๓ รตฺติณฺทิวานิปํ ภาวโต เอต-
มตฺถํ พฺยากรเยยฺม... สตฺต รตฺติณฺทิวานิ เจปํ มํ ภควา เอตมตฺถํ
ปุจฺเจยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ สตฺต
รตฺติณฺทิวานิปํ ภาวโต เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺม อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ
อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ ตํ ๑

[๓๑๖] อถ โห กพารชตฺติโย ภิกฺขุ อฏฺฐายาสนา เยน ภควา
เตนุปลงฺกมิ อฺปลงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ ฯ
เอกมฺนตํ นิสฺสินโน โห กพารชตฺติโย ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ
อายสฺมตา ภนฺเต สํวิปฺบุเตน สํหนาโต นทิตฺวา ปุพฺเพ อปฺปฏิ-
สํวิตฺตํ มํ อวฺสุโส ภควา ปจฺมํ ปณฺหํ อปฺปจฺฉิ ตสฺส เม อโหสิ
ทณฺธายิตฺตํ ยโต ฯ โห เม อวฺสุโส ภควา ปจฺมํ ปณฺหํ

อนฺโมทิตํ สัจจํ มยฺหํ อวฺโส เอตทโหสิ ทิวสญฺเจปํ มํ ภควา
 เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ
 ทิวสํปหํ ภควโต เอตมตฺถํ พุยากรเยยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ
 อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ รตฺตํ เจปํ ๑ เป ๑ รตฺตํทิวสํ เจปํ มํ
 ภควา... เทว รตฺตํทิวสํ เจปํ มํ ภควา... ตํณิ... จตฺตาริ...
 ปณฺจ... ๑... สตฺต รตฺตํทิวสํ เจปํ มํ ภควา เอตมตฺถํ
 ปุจฺเจยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ สตฺต
 รตฺตํทิวสํปหํ ภควโต เอตมตฺถํ พุยากรเยยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ
 อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ ๑

[๓๓๗] สํ หิ ภิกฺขุ สํวริปฺตํ สัจจํ ชมฺมชฺชาตุ สัจฺจวิทฺฐา
 ยสฺสํ ชมฺมชฺชาตุยา สัจฺจวิทฺฐา ติวสญฺเจปํ สํวริปฺตํ เอตมตฺถํ
 ปุจฺเจยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ ทิวสํมํ
 เม สํวริปฺโต เอตมตฺถํ พุยากรเยยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญ-
 มณฺเฑหิ ปริยาเยหิ รตฺตํ เจปํ สํวริปฺตํ เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย
 อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ รตฺตํ เม สํวริ-
 ปฺโต เอตมตฺถํ พุยากรเยยฺย ๑ เป ๑ รตฺตํทิวสญฺเจปํ สํวริปฺตํ
 เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย... รตฺตํทิวสํ เม สํวริปฺโต เอตมตฺถํ พุยา-
 กรเยยฺย... เทว รตฺตํทิวสํ เจปํ สํวริปฺตํ เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย...
 เทว รตฺตํทิวสํ เม สํวริปฺโต เอตมตฺถํ พุยากรเยยฺย... ตํณิ
 รตฺตํทิวสํ เจปํ สํวริปฺตํ เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย... ตํณิ รตฺตํ-

ทิวาณีนี เม สํวริปฺปฺโต เอตมคฺคํ พฺยากรเรชฺช... จตฺตาวี รตฺติน-
ทิวาณิ เจปํ สํวริปฺปฺตํ เอตมคฺคํ ปุจฺเจชฺช... จตฺตาวี รตฺตินทิวาณีนี
เม สํวริปฺปฺโต เอตมคฺคํ พฺยากรเรชฺช... ปณฺจ รตฺตินทิวาณิ เจปํ
สํวริปฺปฺตํ เอตมคฺคํ ปุจฺเจชฺช... ปณฺจ รตฺตินทิวาณีนี เม สํวริปฺปฺโต
เอตมคฺคํ พฺยากรเรชฺช... ฉ รตฺตินทิวาณิ เจปํ สํวริปฺปฺตํ เอตมคฺคํ
ปุจฺเจชฺช... ฉ รตฺตินทิวาณีนี เม สํวริปฺปฺโต เอตมคฺคํ พฺยา-
กรเรชฺช... สํคฺค รตฺตินทิวาณิ เจปํ สํวริปฺปฺตํ เอตมคฺคํ ปุจฺเจชฺช
อณฺณมณฺณเวหิ ปเทหิ อณฺณมณฺณเวหิ ปริยาเยหิ สํคฺค รตฺติน-
ทิวาณีนี เม สํวริปฺปฺโต เอตมคฺคํ พฺยากรเรชฺช อณฺณมณฺณเวหิ ปเทหิ
อณฺณมณฺณเวหิ ปริยาเยหิ ๑ ทุติยํ ๑

[๓๑๙] สํวคฺคิยํ วิหริติ... จตฺตจตฺตัพพีลํ โว ภิกฺขเว ฌาณ-
วตฺตณฺนิ เทเสสฺสํสามิ คํ สฺสณฺณํ สํวคฺคํ มนสิกโรธ ภาสิสฺสํสามิ ๑
เอวํ ภนฺเตติ โห เต ภิกฺขว ภควโต ปจฺจสฺสํโส ๑

[๓๒๐] ภควา เอตทโวจ ภทฺมานิ จ ภิกฺขเว จตฺตจตฺตัพพีลํ
ฌาณวตฺตณฺนิ ชรามรเณ ฌาณํ ชรามรณสํมูทเย ฌาณํ ชรามรณ-
นิโรเช ฌาณํ ชรามรณนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ฌาณํ ชาตียา
ฌาณํ ชาตีสํมูทเย ฌาณํ ชาตินิโรเช ฌาณํ ชาตินิโรธคามินิยา
ปฏิปทาย ฌาณํ ภเว ฌาณํ ภวสํมูทเย ฌาณํ ภวนิโรเช ฌาณํ
ภวนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ฌาณํ อูปาทาเน ฌาณํ อูปาทาเน-
สํมูทเย ฌาณํ อูปาทาณนิโรเช ฌาณํ อูปาทาณนิโรธคามินิยา

๑๒๓] อภิสัมมยสังยุตตสูตร กพารชตฺตยวคฺเค ชาตฺยาทิกถา ๖๘

ฌาณํ ๑ โส อิมินา รมฺเมเน ทิฏฺฐเฐเน วิทิตฺเตเน อถาถิเกเน ปตฺเตเน
ปรีโยคาเพเหเน อตฺตํคานาคเต นยฺ เณติ ๑ เย โห เกจิ อตฺตํคตฺตฺธานํ
สํมณោ วา พุราหุมนោ วา ชรามรณํ อพฺภณฺณํสํ ชรามรณสํมูทฺยํ
อพฺภณฺณํสํ ชรามรณนิโรธํ อพฺภณฺณํสํ ชรามรณนิโรธคามินิํ ปฏิ-
ปทํ อพฺภณฺณํสํ สํพุเพ เต เขวเมว อพฺภณฺณํสํ เสงฺขยถาปิตํ
เอตฺรหิ ๑ เยหิ หิ เกจิ อนาคตมตฺตฺธานํ สํมณោ วา พุราหุมนោ วา
ชรามรณํ อภิชานิสฺสํสํนฺติ ชรามรณสํมูทฺยํ อภิชานิสฺสํสํนฺติ ชรามรณ-
นิโรธํ อภิชานิสฺสํสํนฺติ ชรามรณนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ อภิชานิสฺสํสํนฺติ
สํพุเพ เต เขวเมว อภิชานิสฺสํสํนฺติ เสงฺขยถาปิตํ เอตฺรหิติ ๑ อิทมสฺส
อนฺวเย ฌาณํ ๑

[๑๒๔] ยโต โห ภิกฺขเว อริยสํวากสฺส อิมานิ เทว ฌาณานิ
ปรีตฺตฺตฺธานิ โหนฺติ ปรีโยทาทานิ รมฺเม ฌาณญฺจ อนฺวเย ฌาณญฺจ ๑
อโย อจฺจุจฺติ ภิกฺขเว อริยสํวากิ ทิฏฺฐิสงฺฆปฺนฺโน อิตฺถี ๑ ทสฺสํ-
สํปฺนฺโน อิตฺถี ๑ อากโต อิมํ สํทฺตฺตฺตฺตํ อิตฺถี ๑ ปสฺสํติ อิมํ
สํทฺตฺตฺตํ อิตฺถี ๑ เสงฺกฺเขเน ฌาณเนน สมนฺนาคโต อิตฺถี ๑ เสงฺกฺขาย
วิชฺชํชย สมนฺนาคโต อิตฺถี ๑ รมฺเมโสคํ สํมาปฺนฺโน อิตฺถี ๑ อริโย
นิพฺเพชฺชกปฺนฺโน อิตฺถี ๑ อมตฺตฺตฺตวํ อาทจฺจ ทิฏฺฐติ อิตฺถีปิติ ๑

[๑๒๕] กตมา จ ภิกฺขเว ชาติ ๑ เป ๑ กตโม จ ภิกฺขเว
ภโว... กตมญฺจ ภิกฺขเว อุปาทานํ... กตมา จ ภิกฺขเว คณฺหา...
กตมา จ ภิกฺขเว เวทนา... กตโม จ ภิกฺขเว ผสฺสโส... กตมญฺจ

ภิกฺขเว สพายคณํ... กตมณฺจ ภิกฺขเว นามรูปํ... กตมณฺจ ภิกฺขเว
 วิญฺญาณํ... กตเม จ ภิกฺขเว สงฺขารรา ตโยเม ภิกฺขเว สงฺขารรา
 กายสงฺขารโร วจฺสงฺขารโร จิตฺตสงฺขารโร อิมะ อัจฺจนฺตติ ภิกฺขเว
 สงฺขารรา ฯ อวิชฺชาสมุทฺยา สงฺขารสมุทฺโย อวิชฺชานโรคา สงฺขาร-
 นิโรโห อยเมว อริโย อฏฺฐังคิกโก มคฺโค สงฺขารนิโรธคามินิ
 ปฏิปทา เสยฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิํ ฯ เป ฯ สมฺมาสมฺมาจิ ฯ

[๑๒๔] ยโต โห ภิกฺขเว อริยสํวโก เหวํ สงฺขาระ ปชานาติ
 เหวํ สงฺขารสมุทฺยํ ปชานาติ เหวํ สงฺขารนิโรธํ ปชานาติ เหวํ
 สงฺขารนิโรธคามินิ ปฏิปทํ ปชานาติ อิทมสฺส รมฺเม ฌานํ ฯ
 โส อิมินา รมฺเมน ทิฏฺฐเชน วิทิตฺเตน อกาถิเกน ปคฺคเตน ปรี-
 โยคาเพหฺน อตฺตํคานาคเต นยํ เนติ ฯ เย โห เกจิ อตฺต-
 มทฺธานํ สมนฺวา วา พุราหุมนฺวา วา สงฺขาระ อพฺภวณฺณํสงฺ สงฺขาร-
 สมุทฺยํ อพฺภวณฺณํสงฺ สงฺขารนิโรธํ อพฺภวณฺณํสงฺ สงฺขารนิโรธคามินิ
 ปฏิปทํ อพฺภวณฺณํสงฺ สพฺเพ เต เหวเมว อพฺภวณฺณํสงฺ เสยฺยถาบีหิ
 เอตฺรหิ ฯ เยบี หิ เกจิ อนาคตมทฺธานํ สมนฺวา วา พุราหุมนฺวา วา
 สงฺขาระ อภิชานิสฺสํสนฺติ สงฺขารสมุทฺยํ อภิชานิสฺสํสนฺติ สงฺขารนิโรธํ
 อภิชานิสฺสํสนฺติ สงฺขารนิโรธคามินิ ปฏิปทํ อภิชานิสฺสํสนฺติ สพฺเพ
 เต เหวเมว อภิชานิสฺสํสนฺติ เสยฺยถาบีหิ เอตฺรหิติ ฯ อิทมสฺส
 อนฺนวเย ฌานํ ฯ

[๑๒๕] ยโต โห ภิกฺขเว อริยสํวกสฺส อิมานิ เทว ฌานานิ

ปรัสุทฺธานิ โหนฺติ ปรัโยทาคานิ ชมฺเม ฌาณเบญฺจ อนฺวเย
 ฌาณเบญฺจ ฯ อโย อจฺจุจติ ภิกฺขเว อริยสํวโก ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน
 อิตฺถิํ ทสฺสณสมฺปนฺโน อิตฺถิํ อากโต อิมํ สทฺธมฺมํ อิตฺถิํ
 ปสฺสตี อิมํ สทฺธมฺมํ อิตฺถิํ เสกฺขเชน ฌาณเนน สมฺนฺนาคโต
 อิตฺถิํ เสกฺขชย วิชฺชชย สมฺนฺนาคโต อิตฺถิํ ชมฺมโสถํ สมาปนฺโน
 อิตฺถิํ อริโย นิพฺเพชฺชกปฺปโย อิตฺถิํ อมตทวารํ อาหจฺจ ทิฏฺฐติ
 อิตฺถิํติ ฯ คตฺติยํ ฯ

[๑๒๖] สํวคฺคิโย วิหริติ... สตฺตสฺสตฺตริ โว ภิกฺขเว ฌาณ-
 วตฺตภูนิ เทเสสฺสํสามิ ทํ สฺสณณํ สํวคฺคํ มนสิกโรถ ภาสึสฺสํสามิติ ฯ
 เอวํ ภนฺเตติ โห เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสุ ฯ

[๑๒๗] ภควา เอตทโวจ กตมานิ จ ภิกฺขเว สตฺตสฺสตฺตริ
 ฌาณวตฺตภูนิ ชาติปจฺจุยา ชรามรณนฺติ ฌาณํ อสฺสตี ชาติยา
 นตฺถิ ชรามรณนฺติ ฌาณํ อตฺตมฺมํ อทฺธานํ ชาติปจฺจุยา ชรา-
 มรณนฺติ ฌาณํ อสฺสตี ชาติยา นตฺถิ ชรามรณนฺติ ฌาณํ อนา-
 คตมฺมํ อทฺธานํ ชาติปจฺจุยา ชรามรณนฺติ ฌาณํ อสฺสตี ชาติยา
 นตฺถิ ชรามรณนฺติ ฌาณํ ยมฺมํโสถํ ทํ ชมฺมฏฺฐิจิตฺตภาณํ ตมฺมํ
 วยชฺชมฺมํ วยชฺชมฺมํ วิราชชมฺมํ นิโรชชมฺมนฺติ ฌาณํ ฯ ภวปจฺจุยา
 ชาตํติ ฌาณํ ฯ เป ฯ อุปาทานปจฺจุยา ภโวติ ฌาณํ... ตณฺหา-
 ปจฺจุยา อุปาทานนฺติ ฌาณํ... เวทนาปจฺจุยา ตณฺหาติ ฌาณํ...
 ผสฺสปจฺจุยา เวทนาติ ฌาณํ... สพฺยตณฺปจฺจุยา ผสฺสโสถํติ ฌาณํ...

นามรูปปัจจุยา สพายคณนุติ ฌาณ... วิญญาณปัจจุยา นามรูปนุติ
 ฌาณ... สังขารปัจจุยา วิญญาณนุติ ฌาณ... อวิชชาปัจจุยา
 สังขารนุติ ฌาณ... อสติ อวิชชา นุติ สังขารนุติ ฌาณ...
 อตัมมบี อทธาน อวิชชาปัจจุยา สังขารนุติ ฌาณ... อสติ อวิชชา
 นุติ สังขารนุติ ฌาณ... อทคตมบี อทธาน อวิชชาปัจจุยา
 สังขารนุติ ฌาณ... อสติ อวิชชา นุติ สังขารนุติ ฌาณ...
 ยมบีตัส ตัม รมมฐิตินาณ ตมบี รมมฐิตินาณ รมมฐิตินาณ รมมฐิตินาณ
 นิโรธรมมฐิตินาณ ฌาณ... ๑. อิมานิ อัจจนนุติ ภิက္ขเว สัจจตตตตต
 ฌาณวคตตตตต ๑ จตตตต ๑

[๑๒๘] สัจจตตตตต วิทตต... อวิชชาปัจจุยา ภิက္ขเว สังขาร
 สังขารปัจจุยา วิญญาณ ๑ เป ๑ เอวเมตตตต เกวตตตต ทุคตต
 ฌนตตตต สมตโย โหตตต ๑

[๑๒๘] เอว อัจจน อัจจนตโร ภิက္ข ภิคตตต เอตทวโจ
 กตม นุ ไซ ภิคตต ฌรามาณ กตต ๑ ปนิต ฌรามาณนุติ ๑
 โน กตโต ปณนุติ ภิคต อวโจ กตม ฌรามาณ กตต ๑
 ปนิต ฌรามาณนุติ อิตติ วา ภิက္ข โย วเทย ฌนตต ฌรามาณ
 ฌนตต ๑ ปนิต ฌรามาณนุติ อิตติ วา ภิက္ข โย วเทย
 อฏยเมต อฏยตต พุคตตตตต นาน ๑ ตต ฌว ตต ฌวตตตต วา
 ภิက္ข ภิคตตตตตต ฌตต ฌรามาณนุติ ฌว โหตติ ฌนตต ฌว ฌนตต
 ฌวตตตตต วา ภิက္ข ภิคตตตตตต ฌตต ฌรามาณนุติ ฌว โหตติ ๑

๓๓๑] อภิสัมยตฺตํยุดฺดํสํ กพารชตฺตํยวคฺเค ภวาทิปุจฺญา ๗๓

เอเต เต ภิกฺขุ อุมฺโห อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌเนน ตถาคโค ชมฺมํ
เทเสติ ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ ฯ

[๓๓๐] กตมา นุ โห ภนฺเต ชาติ กสฺสํ จ ปณายํ ชาตํติ ฯ
โน กตฺถโต ปญฺเฑหติ ภคฺวา อโวจ กตมา ชาติ กสฺสํ จ
ปณายํ ชาตํติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย อญฺเฌา ชาติ อญฺเฌสฺส
จ ปณายํ ชาตํติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย อุกฺกยเมตฺตํ เอกคฺคํ
พฺยณฺชนเมว นานํ ฯ คํ ชฺวํ คํ สํวํรณฺติ วา ภิกฺขุ ทิฏฺฐิจิยา สติ
พฺรหฺมจฺริยวาโส น โหติ อญฺเฌํ ชฺวํ อญฺเฌํ สํวํรณฺติ วา ภิกฺขุ
ทิฏฺฐิจิยา สติ พฺรหฺมจฺริยวาโส น โหติ ฯ เอเต เต ภิกฺขุ อุมฺโห
อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌเนน ตถาคโค ชมฺมํ เทเสติ ภวปจฺจยา
ชาตํติ ฯ

[๓๓๓] กตโม นุ โห ภนฺเต ภโว กสฺสํ จ ปณายํ ภโวติ ฯ
โน กตฺถโต ปญฺเฑหติ ภคฺวา อโวจ กตโม ภโว กสฺสํ จ
ปณายํ ภโวติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย อญฺโฆ ภโว อญฺเฌสฺส
จ ปณายํ ภโวติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย อุกฺกยเมตฺตํ เอกคฺคํ
พฺยณฺชนเมว นานํ ฯ คํ ชฺวํ คํ สํวํรณฺติ วา ภิกฺขุ ทิฏฺฐิจิยา สติ
พฺรหฺมจฺริยวาโส น โหติ อญฺเฌํ ชฺวํ อญฺเฌํ สํวํรณฺติ วา ภิกฺขุ
ทิฏฺฐิจิยา สติ พฺรหฺมจฺริยวาโส น โหติ ฯ เอเต เต ภิกฺขุ อุมฺโห
อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌเนน ตถาคโค ชมฺมํ เทเสติ อุกฺกาทาน-
ปจฺจยา ภโวติ ฯ เป ฯ คณฺหาปจฺจยา อุกฺกาทานนฺติ... เวทนา-

ปัจจุจยา ตณฺหาติ... ผสฺสปัจจุจยา เวทนาติ... สฺพายตนปัจจุจยา
ผสฺสโสติ... นามรูปปัจจุจยา สฺพายตนนฺติ... วิญฺญาณปัจจุจยา นาม-
รูปนฺติ... สงฺขารปัจจุจยา วิญฺญาณนฺติ ฯ

[๓๓๒] กตเม นุ ไช ภาเนเต สงฺขารรา กสฺส จ ปนิเม
สงฺขารราติ ฯ โน กตฺโต ปโมหติ ภคฺวา อโวจ กตเม สงฺขารรา
กสฺส จ ปนิเม สงฺขารราติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย อญฺเญ
สงฺขารรา อญฺเญสฺส จ ปนิเม สงฺขารราติ อิติ วา ภิกฺขุ โย
วเทยฺย อุกฺกเมตฺตํ เอกคฺคํ พฺยณฺชนเมว นานํ ฯ ตํ ชีวํ ตํ
สํวรฺรณฺติ วา ภิกฺขุ ทิฏฺฐิยา สติ พุทฺธมฺจริยวาโส น โหติ อญฺเญ
ชีวํ อญฺเญ สํวรฺรณฺติ วา ภิกฺขุ ทิฏฺฐิยา สติ พุทฺธมฺจริยวาโส น
โหติ ฯ เอเต เต ภิกฺขุ อุกฺโก อนฺเต อนฺนคฺคมฺม มชฺเชน ตถาคโค
ชมฺมํ เทเสติ อวิชฺชาปัจจุจยา สงฺขารราติ ฯ

[๓๓๓] อวิชฺชาเยว ภิกฺขุ อเสสฺสวिरาณิโรชา ยานิสฺส ตานิ
วิธุกายตานิ วิเสสฺสวิตานิ วิปฺสนฺตตานิ กานฺนิจ กานฺนิจ กตมํ ชรามรณํ
กสฺส จ ปนิตํ ชรามรณํ อิติ วา อญฺเญ ชรามรณํ อญฺเญสฺส จ
ปนิตํ ชรามรณํ อิติ วา ตํ ชีวํ ตํ สํวรฺรณํ อิติ วา อญฺเญ ชีวํ
อญฺเญ สํวรฺรณํ อิติ วา สํพฺพานิสฺส ตานิ ปหฺนํวณิ ภวณฺติ อุกฺกนิห-
มฺมฺตานิ ตาถาวคคฺคตานิ อนภาวคคฺคตานิ อายคฺคํ อนุปฺปาทชฺมฺมานิ ฯ

[๓๓๔] อวิชฺชาเยว ภิกฺขุ อเสสฺสวिरาณิโรชา ยานิสฺส ตานิ
วิธุกายตานิ วิเสสฺสวิตานิ วิปฺสนฺตตานิ กานฺนิจ กานฺนิจ กตมา ชาติ

๓๓๘] อภิสัมมยสังยุตตสูตร กพารชตฺตยวคฺเค ชรามรณาทิปุจฺจา ๗๕

กสฺส ๑ ปนํยํ ชาติ อิติ วา อญฺเฌา ชาติ อญฺเฌสฺส ๑ ปนํยํ
ชาติ อิติ วา ตํ ชฺวํ ตํ สฺวํ อิติ วา อญฺเฌํ ชฺวํ อญฺเฌํ
สฺวํ อิติ วา สํพฺพานิสฺสํ ตานิ ปหฺนํนํ ภาวนฺติ อุกฺคินฺนํมฺหานิ
ตาตาวตฺถกฺกตานิ อนภาวํคฺคตานิ อายตฺติ อนุปฺปาทขมฺมานิ ฯ

[๓๓๕] อวิชฺชชายนฺ เทวํ ภิกฺขุ อเสสํวิราคฺคิโรชา ยานิสฺสํ ตานิ
วิสฺสุกายตานิ วิเสสํคฺคตานิ วิปฺสฺสนฺทิตานิ กานฺนิจํ กานฺนิจํ กตโม ภโว
ฯ เป ฯ กตมํ อฺปปาทานํ... กตมา ตณฺหา... กตมา เวทนา...
กตโม ผสฺสโส... กตมํ สํพายคฺคํ... กตมํ นามรูปํ... กตมํ
วิญฺญาณํ... ฯ

[๓๓๖] อวิชฺชชายนฺ เทวํ ภิกฺขุ อเสสํวิราคฺคิโรชา ยานิสฺสํ ตานิ
วิสฺสุกายตานิ วิเสสํคฺคตานิ วิปฺสฺสนฺทิตานิ กานฺนิจํ กานฺนิจํ กตเม สงฺขารํ
กสฺส ๑ ปนิเม สงฺขารํ อิติ วา อญฺเฌา สงฺขารํ อญฺเฌสฺส
๑ ปนิเม สงฺขารํ อิติ วา ตํ ชฺวํ ตํ สฺวํ อิติ วา อญฺเฌํ
ชฺวํ อญฺเฌํ สฺวํ อิติ วา สํพฺพานิสฺสํ ตานิ ปหฺนํนํ ภาวนฺติ
อฺุกฺคินฺนํมฺหานิ ตาตาวตฺถกฺกตานิ อนภาวํคฺคตานิ อายตฺติ อนุปฺปาท-
ขมฺมานํคฺคิตํ ฯ ปญฺจมํ ฯ

[๓๓๗] สํวคฺคิยํ วิหริตฺติ... ตตฺร โห ๑ เป ฯ อวิชฺชาปจฺจุยา
ภิกฺขเว สงฺขารํ สงฺขารปจฺจุยา วิญฺญาณํ ฯ เป ฯ เอวเมตฺสํ
เกวตฺสํ ทฺถกฺกขณํคฺคํ สํมุกฺโข โหติ ฯ

[๓๓๘] กตมํ ชรามรณํ กสฺส ๑ ปนํทํ ชรามรณนฺตํ อิติ วา

ภิกฺขเว โย วเทยฺย อญฺเญ ชรามรณํ อญฺเญสฺส จ ปณิทํ ชรา-
 มรณเนติ อิติ วา ภิกฺขเว โย วเทยฺย อุกฺกมเมตํ เอกคฺคํ พุณฺณชน-
 เมว นานํ ฯ ตํ ชฺวี ตํ สํวํ อิติ วา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิจฺยา สติ
 พุทฺหมจฺริยวาโส น โหติ อญฺเญ ชฺวี อญฺเญ สํวํ อิติ วา ภิกฺขเว
 ทิฏฺฐิจฺยา สติ พุทฺหมจฺริยวาโส น โหติ ฯ เอเต เต ภิกฺขเว
 อุกฺโก อนุเต อนุปคฺมมฺ มชฺฌเนน ตถาคโค ชมฺมํ เทเสติ ชาติ-
 ปจฺจุยา ชรามรณนฺติ ฯ เป ฯ กตมา ชาติ... กตโม ภโว...
 กตมํ อูปาทานํ... กตมา ตณฺหา... กตมา เวทนา... กตโม
 ผสฺโส... กตมํ สพายคณํ... กตมํ นามรูปํ... กตมํ วิญฺญาณํ... ฯ

[๓๓๙] กตเม สงฺขารว กสฺส จ ปณิเม สงฺขารวติ อิติ วา
 ภิกฺขเว โย วเทยฺย อญฺเญ สงฺขารว อญฺเญสฺส จ ปณิเม สงฺขารวติ
 อิติ วา ภิกฺขเว โย วเทยฺย อุกฺกมเมตํ เอกคฺคํ พุณฺณชนเมว
 นานํ ฯ ตํ ชฺวี ตํ สํวํ อิติ วา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิจฺยา สติ พุทฺหม-
 จฺริยวาโส น โหติ อญฺเญ ชฺวี อญฺเญ สํวํ อิติ วา ภิกฺขเว
 ทิฏฺฐิจฺยา สติ พุทฺหมจฺริยวาโส น โหติ ฯ เอเต เต ภิกฺขเว
 อุกฺโก อนุเต อนุปคฺมมฺ มชฺฌเนน ตถาคโค ชมฺมํ เทเสติ อวิชฺชา-
 ปจฺจุยา สงฺขารว ฯ เป ฯ

[๓๔๐] อวิชฺชาย เตวว ภิกฺขเว อเสสํวิราคณิโรชา ยานิสฺส ตานิ
 วิสฺสุกายตานิ วิเสวิตตานิ วิปฺสนุทิตตานิ กานิจิ กานิจิ กตมํ ชรามรณํ
 กสฺส จ ปณิทํ ชรามรณํ อิติ วา อญฺเญ ชรามรณํ อญฺเญสฺส จ

๑๔๔] อภิสัมยตฺยคฺคตฺสํ กพารชคฺคตฺยวคฺเค ปฏิจฺจสมุปฺปาตกถา ๗๗

ปณิทํ ชรามรณํ อิติ วา ตํ ชีวํ ตํ สํวรํ อิติ วา อณฺเฏ ชีวํ
อณฺเฏ สํวรํ อิติ วา สํพฺพานิสฺสํ ตานิ ปหีนานิ ภวนฺติ อฺจุจฺฉินฺน-
มฺภูตานิ คาสวตฺตคฺคตฺตานิ อนภาวจฺจคฺคตฺตานิ อายตฺตํ อณฺุปฺปาตทมฺมานิ ฯ

[๑๔๑] อวิชฺชาเย เตวว ภิกฺขเว อเสสํวิราคฺคณโรชา ยานิสฺสํ ตานิ
วิสุทฺถายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺสณฺณทิตานิ กานฺนิจฺ จ กานฺนิจฺ กตมา ชาติ
ฯ เป ฯ กตโม ภโว... กตมํ อฺปาทานํ... กตมา ตณฺหา... กตมา
เวทนา... กตโม ผลฺโส... กตมํ สํพายคฺคณํ... กตมํ นามรูปํ...
กตมํ วิญฺญาณํ... ฯ

[๑๔๒] อวิชฺชาเย เตวว ภิกฺขเว อเสสํวิราคฺคณโรชา ยานิสฺสํ ตานิ
วิสุทฺถายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺสณฺณทิตานิ กานฺนิจฺ จ กานฺนิจฺ กตเม สํชารว
กสฺสํ จ ปณิเม สํชารว อิติ วา อณฺเฏเย สํชารว อณฺเฏเย
จ ปณิเม สํชารว อิติ วา ตํ ชีวํ ตํ สํวรํ อิติ วา อณฺเฏ
ชีวํ อณฺเฏ สํวรํ อิติ วา สํพฺพานิสฺสํ ตานิ ปหีนานิ ภวนฺติ
อฺจุจฺฉินฺนมฺภูตานิ คาสวตฺตคฺคตฺตานิ อนภาวจฺจคฺคตฺตานิ อายตฺตํ อณฺุปฺปา-
ตทมฺมานํติ ฯ ทฏฺฐํ ฯ

[๑๔๓] สํวตฺตคฺคตฺยํ วิหริติ... นามํ ภิกฺขเว กาโย ตมฺหากํ นามํ
อณฺเฏเยสํ ฯ ปฺราณมิตฺตํ ภิกฺขเว กมฺมํ อภิสํชตฺตํ อภิสณฺเฏเจตฺยคํ
เวทณํ ทฏฺฐํพุทฺธํ ฯ

[๑๔๔] ตตฺร ภิกฺขเว สํคฺวา อวียสํวโก ปฏิจฺจสมุปฺปาตทณฺเฏว
สํชกฺกํ โยนิโส มนสิโกวติ อิติ อิมสฺมํ สติ อิทํ โหติ อิมสฺสํ-

ปาทา อิทํ อูปปชชติ อิมสฺมึ อสฺสติ อิทํ น โหติ อิมสฺส
 นิโรธา อิทํ นิรุชฺเชติ ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจุยา สงฺขารรา สงฺขาร-
 ปจฺจุยา วิญฺญาณํ ฯ เป ฯ เอวเมตสฺส เกวตสฺส ทุกฺขกฺขณฺสสฺส
 สมฺภูโย โหติ ฯ อวิชฺชาย เทวอ อสฺสทวิราคานิโรธา สงฺขารนิโรโห
 สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโห ฯ เป ฯ เอวเมตสฺส เกวตสฺส ทุกฺขก-
 ขณฺสสฺส นิโรโห โหตฺติ ฯ สตฺตมํ ฯ

[๑๔๕] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ยณฺจ ภิกฺขเว เจเตติ ยณฺจ ปกฺก-
 เปติ ยณฺจ อนุสฺสํติ อารมฺมณเมตํ โหติ วิญฺญาณสฺส จิตฺติยา
 อารมฺมณํ สฺสติ ปติฏฺฐา วิญฺญาณสฺส โหติ คสฺมึ ปติฏฺฐิเต
 วิญฺญาณํ วิรูปฺเพห อายตฺติ ปฺนพฺภวาทินิพฺพตฺติ โหติ อายตฺติ ปฺนพ-
 ภวาทินิพฺพตฺติยา สฺสติ อายตฺติ ชาตฺตารามรณํ โสภปริเทวทุกฺข-
 โทมนสฺสํปายาสํ สมฺภวนฺติ เอวเมตสฺส เกวตสฺส ทุกฺขกฺขณฺสสฺส
 สมฺภูโย โหติ ฯ โน จ ภิกฺขเว เจเตติ โน จ ปกฺกเปติ อถ จ
 อนุสฺสํติ อารมฺมณเมตํ โหติ วิญฺญาณสฺส จิตฺติยา อารมฺมณํ สฺสติ
 ปติฏฺฐา วิญฺญาณสฺส โหติ คสฺมึ ปติฏฺฐิเต วิญฺญาณํ วิรูปฺเพห
 อายตฺติ ปฺนพฺภวาทินิพฺพตฺติ โหติ อายตฺติ ปฺนพฺภวาทินิพฺพตฺติยา สฺสติ
 อายตฺติ ชาตฺตารามรณํ โสภปริเทวทุกฺข โทมนสฺสํปายาสํ สมฺภวนฺติ
 เอวเมตสฺส เกวตสฺส ทุกฺขกฺขณฺสสฺส สมฺภูโย โหติ ฯ

[๑๔๖] ยโต จ โห ภิกฺขเว โน จ เจเตติ โน จ ปกฺกเปติ โน
 จ อนุสฺสํติ อารมฺมณเมตํ น โหติ วิญฺญาณสฺส จิตฺติยา อารมฺมณ

๑๔๗] อภิสัมมยสังยุตตสูตร กพารชตติยวคฺเค ทุกฺขกฺขณฺหฺนโรโร ๗๘

อสังฺกิ ปติฏฺฐา วิญฺญาณสูตรํ น โหติ ตทปฺปติฏฺฐิจิเต วิญฺญาเณ
อวิรุพฺเห อายตฺติ ปฺนพฺภวาทินิพฺพุตฺติ น โหติ อายตฺติ ปฺนพฺภวา-
ทินิพฺพุตฺติยา อสังฺกิ อายตฺติ ชาตฺติชราวมรณํ โสภํ ปรีเทวทุกฺขโทมนสฺสสุ-
ปายาสํ นีรุชฺฌนฺตํ เอวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส ทุกฺขกฺขณฺหฺนโรโร
โหตฺติ ๑ อฏฺฐมํ ๑

[๑๔๗] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ยณฺจ ภิกฺขเว เจเตติ ยณฺจ ปกป-
เปติ ยณฺจ อนฺตฺเตติ อารมฺมณเมตํ โหติ วิญฺญาณสูตรํ จิตฺติยา
อารมฺมณํ สติ ปติฏฺฐา วิญฺญาณสูตรํ โหติ ตสฺมํ ปติฏฺฐิจิเต
วิญฺญาเณ วิรุพฺเห นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ โหติ นามรูปปจฺจุยา
สํพายตฺนํ สํพายตฺนปจฺจุยา ผสฺสํ ผสฺสํปจฺจุยา เวทนา...
ตณฺหา... อูปาทานํ... ภโว... ชาติ... ชราวมรณํ โสภํ ปรีเทว-
ทุกฺขโทมนสฺสสุปายาสํ สมนฺทกฺกนฺติ เอวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส ทุกฺขก-
กฺขณฺหฺนโรโร สมนฺทโย โหติ ๑ โน จ ภิกฺขเว เจเตติ โน จ ปกป-
เปติ อถ จ อนฺตฺเตติ อารมฺมณเมตํ โหติ วิญฺญาณสูตรํ จิตฺติยา
อารมฺมณํ สติ ปติฏฺฐา วิญฺญาณสูตรํ โหติ ตสฺมํ ปติฏฺฐิจิเต
วิญฺญาเณ วิรุพฺเห นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ โหติ นามรูปปจฺจุยา
สํพายตฺนํ ๑ เป ๑ เอวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส ทุกฺขกฺกฺกณฺหฺนโรโร สมนฺทโย
โหติ ๑

[๑๔๘] ยโต จ ๒ ภิกฺขเว โน จ เจเตติ โน จ ปกปเปติ
โน จ อนฺตฺเตติ อารมฺมณเมตํ น โหติ วิญฺญาณสูตรํ จิตฺติยา

อวามมณเณ สติ ปติฏฐา วิญญานสัจ น โหติ ตทปติฏฐิจิเต
 วิญญาเน อวิรูปุเห นามรูปสัจ อวกุกนติ น โหติ นามรูปนิโรธา
 สพายตนนิโรโ ๑ เป ๑ เอวเมตสัจ เกวตสัจ ทุกขกฺขณสัจ นิโรโ
 โหตีติ ๑ นวมน ๑

[๑๔๘] สัจจตถิย วิหริติ... ยณจ ภิกฺขเว เจเตติ ยณจ ปกป-
 เปติ ยณจ อนุเสติ อวามมณเมตํ โหติ วิญญานสัจ จิตฺยา
 อวามมณเณ สติ ปติฏฐา วิญญานสัจ โหติ ตสฺมี ปติฏฐิจิเต
 วิญญาเน อวิรูปุเห นติ โหติ นติยา สติ อากคคิติ โหติ
 อากคคิตฺยา สติ จุตูปปาโต โหติ จุตูปปาเต สติ อายตํ ชาติ-
 ธรรมารณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสูปายาสา สมฺภวนติ เอวเมตสัจ
 เกวตสัจ ทุกฺขกฺขณสัจ สมฺภโย โหติ ๑ โน จ ภิกฺขเว เจเตติ
 โน จ ปกปเปติ อต จ อนุเสติ อวามมณเมตํ โหติ วิญญานสัจ
 จิตฺยา อวามมณเณ สติ ปติฏฐา วิญญานสัจ โหติ ตสฺมี
 ปติฏฐิจิเต วิญญาเน อวิรูปุเห นติ โหติ นติยา สติ อากคคิติ
 โหติ อากคคิตฺยา สติ จุตูปปาโต โหติ จุตูปปาเต สติ
 อายตํ ชาติธรรมารณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสูปายาสา สมฺภวนติ
 เอวเมตสัจ เกวตสัจ ทุกฺขกฺขณสัจ สมฺภโย โหติ ๑

[๑๕๐] ยโต จ ไซ ภิกฺขเว โน จ เจเตติ โน จ ปกปเปติ
 โน จ อนุเสติ อวามมณเมตํ น โหติ วิญญานสัจ จิตฺยา

---

๑ สหโพตฺตเก อคคิตคิติ ปาโ ไซ ทิสฺสติ ๑

๓๕๐] อภิสัมมยสังยุตตสูตร กพารชตฺติยวคฺเค ทุกฺขฏฺฐนฺธนิโรโธ ๘๓

อามมฺเณ อสฺสติ ปตฺติจฺज्ञา วิญฺเฒาณสฺส น โหติ ตทปฺปตฺติจฺज्ञิเต
วิญฺเฒาณ อวิรุพฺเพห นฺติ น โหติ นฺติยา อสฺสติ อากตฺติคฺติ น
โหติ อากตฺติคฺติยา อสฺสติ จุตฺตปฺปาโต น โหติ จุตฺตปฺปาเต อสฺสติ
อายคฺคิ ชาตฺติชฺรามรณํ โสภ ปรีเทวทุกฺข โทมนสฺสํ ปายาสํ นิรุชฺฌนฺติ
เขวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส ทุกฺขฏฺฐนฺธสฺส นิโรโธ โหคฺคิ ๑ ทสฺมํ ๑

กพารชตฺติยวคฺโค จตุตฺถโก ๑

ตสฺส อุตฺตทานํ

ภูตฺติมิทํ กพารณฺจ เทว จ ฌาณวตฺตุนิ
อวิชฺชาปจฺจยา จ เทว นตฺตมฺหา เจตนา ตโยติ ๑

คหปติวคฺโค ปณฺจโม

[๑๕๑] สํวคฺคิยํ วิหริติ... อถ ไช อนาถมีณฺชิโก คหปติ
เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ อฺปลงฺกมิคฺชา ภควนฺตํ อภิวาเทคฺชา
เอกมนฺตํ นิสฺสํติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺ ๒ อนาถมีณฺชิโก คหปติ
ภควา เอตทโวจ ยโต ไช คหปติ อริยสํวคฺคสฺส ปณฺจ ภายานิ
เวรานิ วุปลนฺตานิ โหนฺติ จคฺคฺหิ จ สํตปาปคฺคิยงฺเคหิ สมนฺนาคโค
โหติ อริโย จสฺส ฌาโย ปณฺณาย สํทิจฺจํ โหติ สุปฺปวิทฺธํ ไส
อากงฺขมาโน อคฺคตนาถ อคฺคตนาถํ พุยาถเรชฺช ชฺฉเนนิรโยมฺหิ ชฺฉน-
คิรจฺจนาโยนิโย ชฺฉนมีคฺคิวิสฺสโย ชฺฉนเปยฺยทฺคฺคคฺคิวินิปาโต สํตปา-
ปนโนหฺมสฺสํ อวินิปาตคฺคโม นิยโต สมนฺโพรชฺชปฺราโยโนติ ฯ

[๑๕๒] กตมานิ ปณฺจ ภายานิ เวรานิ วุปลนฺตานิ โหนฺติ ฯ ยํ
คหปติ ปาณาติปาตํ ปาณาติปาตปฺปจฺจยา ทิจฺจจฺจมฺมิกมฺมํ ภวํ เวรํ
ปสฺวติ สมนฺปฺราโยกมฺมํ ภยํ เวรํ ปสฺวติ เจตสิกมฺมํ ทฺคฺคํ โทมนสฺสํ
ปฺปฏิสํเวทยติ ปาณาติปาตา ปฏิวีรคฺคสฺส เอวํ ตํ ภยํ เวรํ วุปลนฺตํ
โหติ ฯ ยํ คหปติ อทินฺนาทายํ อทินฺนาทานปฺปจฺจยา ทิจฺจจฺจมฺมิกมฺมํ
ภยํ เวรํ ปสฺวติ สมนฺปฺราโยกมฺมํ ภยํ เวรํ ปสฺวติ เจตสิกมฺมํ ทฺคฺคํ
โทมนสฺสํ ปฺปฏิสํเวทยติ อทินฺนาทานา ปฏิวีรคฺคสฺส เอวํ ตํ ภยํ
เวรํ วุปลนฺตํ โหติ ฯ ยํ คหปติ กาเมสฺสมิจฺจนาจาร์ กาเมสฺสมิจฺจนา-

จารปฺปจฺจยา ทิฏฺฐจฺมมิกมฺมํ ฌมฺ ฌេวํ ปสฺวติ สฺมปฺปรายิกมฺมํ ฌมฺ
 ฌេวํ ปสฺวติ เจตสฺสิกมฺมํ ทุทฺธํ โทมนสฺสํ ปฺปฏิสํเวทยติ ฌาเมสฺสุ-
 มิจฺฉาจฺจារา ปฺปฏิวិรตฺสฺสํ ฌេวํ ตํ ฌมฺ ฌេวํ ฌุปສນຕํ ໂຫຕີ ។ ຍໍ
 ຄຫປຕີ ມຸສຳວາທໍ ມຸສຳວາຫປປຸຈຸຈຍາ ທິຖຸຈັມມິກມມີ ຈັມ ຈັເວ ປສວຕິ
 ສມປຣາຍິກມມີ ຈັມ ຈັເວ ປສວຕິ ເຈຕສິກມມີ ທຸກຸຊໍ ທົມນສຸຕໍ ປຣິ-
 ສັເວຫຍຕິ ມຸສຳວາຫາ ປຣິວິຣຕສຸຕໍ ເອວໍ ຕໍ ຈັມ ຈັເວ ຈຸປສນຕໍ
 ໂຫຕີ ។ ຍໍ ຄຫປຕີ ສຸຣາເມຣຍມຊຊປມາທຸຊາຍີ ສຸຣາເມຣຍມຊຊປມາ-
 ທຸຊານປປຸຈຸຈຍາ ທິຖຸຈັມມິກມມີ ຈັມ ຈັເວ ປສວຕິ ສມປຣາຍິກມມີ
 ຈັມ ຈັເວ ປສວຕິ ເຈຕສິກມມີ ທຸກຸຊໍ ທົມນສຸຕໍ ປຣິສັເວຫຍຕິ ສຸຣາ-
 ເມຣຍມຊຊປມາທຸຊານາ ປຣິວິຣຕສຸຕໍ ເອວໍ ຕໍ ຈັມ ຈັເວ ຈຸປສນຕໍ
 ໂຫຕີ ។ ອີມານີ ປຸງຈ ຈຍານີ ເຈຣານີ ຈຸປສນຕານີ ໂໂຫຕີ ។

[๑๕๓] กตเมหิ จตุหิ โสตาปตฺติยงฺเคหิ สมนฺนาคโต โหติ ฯ
 อิชฺ คหปติ อริยสวโก พุทฺธเช อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ
 อิตฺธิปํ โส ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต
 โถกวิทฺฐุ อหุคฺคโร ปุริสทมฺมสํารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสํานํ พุทฺโธ
 ภควาติ ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ สฺวากุขาทิ
 ภควตา ธมฺโม สันตฺติฏฺฐิจิโก อภาติโก เขหิปสฺสิจิโก โยปนยิโก ปจฺจุตฺตํ
 เวทิตพฺโพ วิมฺบญฺหิตํ สงฺฆเ อเวจฺจปฺปสาเทน สมนฺนาคโต โหติ
 สุปฺปิปนฺโน ภควโต สํวทสงฺโฆ อฺฐปฺปิปนฺโน ภควโต สํวทสงฺโฆ
 ฌายปฺปิปนฺโน ภควโต สํวทสงฺโฆ สํมํจิปฺปิปนฺโน ภควโต

สํวทสฺสํโฆ ยทิตํ จตุตฺตาริ ปุริสยฺยคานิ อฏฺฐํ ปุริสํปคฺคตํ เอตํ
ภคฺวโต สํวทสฺสํโฆ อหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺุชฺติ-
กธฺนํโฆ อหุคฺคตํ ปุณฺณกฺกเขตฺตํ โถกสฺสํสํสํ อริยกนฺเทหิ สํสํสํ
สํมณฺหาคโต โหติ อกฺกขณฺเทหิ อจฺจุณฺทเทหิ อสฺสพเลหิ อกมฺมาเสหิ
ภุทฺสํสํสํ วิณฺญปฺสํ
จตุหิ สํ
สํมณฺหาคโต โหติ ฯ

[๑๕๔] กตโม จสฺส อริโย ฌาโย ปณฺณาย สํยุตฺตํ โหติ
สํยุตฺตํวิทฺธํ ฯ อธิ คหปติ อริยสํวทโก ปฏิจฺจุสํมุปฺปาตญฺเฆว สํสํสํ
โยนิโส มนฺตํโรติ อติ อิมสํมํ สติ อิทํ โหติ อิมสํสํสํสํ
อิทํ อปฺปชฺชติ อิมสํมํ อสํติ อิทํ น โหติ อิมสํสํ นิโรธา
อิทํ นิรุชฺฌติ ยทิตํ อวิชฺชาปจฺจยา สํสํสํ สํสํสํสํ
วิณฺญาณํ ฯ เป ฯ เอตํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
โหติ อวิชฺชาเย เตว อสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
นิโรธา วิณฺญาณนิโรธา ฯ เป ฯ เอตํสํสํสํสํสํสํสํ
นิโรธา โหติ ฯ อิมสํสํสํ อริโย ฌาโย ปณฺณาย สํยุตฺตํ โหติ
สํยุตฺตํวิทฺธํ ฯ

[๑๕๕] ยโต โห คหปติ อริยสํวทสฺสํ อิมานิ ปณฺจ ฌยานิ
เวรานิ วุปฺสํนํคานิ โหณฺติ อิมานิ จ จตุหิ สํสํสํสํสํ
สํมณฺหาคโต โหติ อิมสํสํสํ อริโย ฌาโย ปณฺณาย สํยุตฺตํ
โหติ สํยุตฺตํวิทฺธํ โส อากฺกขมาโน อคฺคตนาถ อคฺคตนาถํ พุยากรเมยฺย

ชั้นนิรโยมุหิ ชั้นติรจฺจนโยนิโย ชั้นปิตฺติวิสโย ชั้นาปายทฺถคฺคิ-
 วิณิปาโต ไสฺตวาปนฺโนหฺมสมฺมิ อวิณิปาตทฺมโม นียโต สมนฺโพธิ-
 ปรายโนติ ฯ ปจฺมํ ฯ

[๑๕๖] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ยโต โห อภิขเว, อริยสํวตฺถสฺส
 ปญฺจ ภายานิ เวรานิ รูปสํนฺตานิ โหณฺติ จตุหิ จ ไสฺตวาปตฺติ-
 ยงฺเกหิ สมนฺนาคโต โหติ อริโย จสฺส ฌาโย ปญฺณาย สุตฺติงฺโก
 โหติ สุปฺปวิทฺโห ไสฺ อากฺขมาโน อตฺตนาถ อตฺตนาํ พฺยากรเมยฺย
 ชั้นนิรโยมุหิ ฯ เป ฯ อวิณิปาตทฺมโม นียโต สมนฺโพธิปรายโนติ ฯ

[อภิขเวติ สัพพํ วิตุถาเรตพฺพํ]

[๑๕๗] กตมานิ ปญฺจ ภายานิ เวรานิ รูปสํนฺตานิ โหณฺติ ฯ
 ยํ อภิขเว ปาณาติปาทํ ฯ เป ฯ ยํ อภิขเว อทินฺนาทายํ ฯ เป ฯ
 ยํ อภิขเว กาเมสฺสมิจุฉาจารํ ฯ เป ฯ ยํ อภิขเว มุสาหวาํ ฯ เป ฯ
 ยํ อภิขเว สุราเมรยมชฺชปมาทงฺกายํ ฯ เป ฯ อิมานิ ปญฺจ ภายานิ
 เวรานิ รูปสํนฺตานิ โหณฺติ ฯ

[๑๕๘] กตเมหิ จตุหิ ไสฺตวาปตฺติยงฺเกหิ สมนฺนาคโต โหติ ฯ
 อิทฺถ อภิขเว อริยสํวโก พุทฺเธ ฯ เป ฯ ทฺมเม ฯ เป ฯ สงฺฆे
 ฯ เป ฯ อริยกนฺเตหิ สํเสหิ สมนฺนาคโต โหติ ฯ เป ฯ อิเมหิ
 จตุหิ ไสฺตวาปตฺติยงฺเกหิ สมนฺนาคโต โหติ ฯ

[๑๕๙] กตโม จสฺส อริโย ฌาโย ปญฺณาย สุตฺติงฺโก โหติ

อภํ ไช ภิกฺขเว ทุกฺขธฺมํ ธมฺมทโย ฯ

[๑๖๓] กตโม จ ภิกฺขเว ทุกฺขธฺมํ อคฺคณฺคโม ฯ จกฺขุญฺจ
 ปฏิจฺจ รุปํ จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺกตํ ผสฺสํ
 ผสฺสํปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสาเยว ตณฺหา
 อเสสํวิราคณิโรชา อุปาทานนิโรโช อุปาทานนิโรชา ภวนิโรโช
 ภวนิโรชา ชาตนิโรโช ชาตนิโรชา ชรามรณํ ใสกปริเทวทุกฺข-
 โทมนสฺสํปายาสํ นิสฺสณฺณํ เอวเมตฺถํ เกวลสฺสํ ทุกฺขกฺขณฺธสฺสํ
 นิโรโช โหติ อภํ ไช ภิกฺขเว ทุกฺขธฺมํ อคฺคณฺคโม ฯ ใสคณฺจ
 ปฏิจฺจ ธมฺมํ จ... ฆานญฺจ ปฏิจฺจ คนฺธํ จ... ชิวฺหญฺจ
 ปฏิจฺจ รสํ จ... กายญฺจ ปฏิจฺจ ใสฏฺฐพฺพะ จ... มนญฺจ
 ปฏิจฺจ ฆมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺกตํ
 ผสฺสํ ผสฺสํปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสา-
 ยะว ตณฺหา อเสสํวิราคณิโรชา อุปาทานนิโรโช อุปาทานนิโรชา
 ภวนิโรโช ภวนิโรชา ชาตนิโรโช ชาตนิโรชา ชรามรณํ ใสก-
 ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาสํ นิสฺสณฺณํ เอวเมตฺถํ เกวลสฺสํ
 ทุกฺขกฺขณฺธสฺสํ นิโรโช โหติ อภํ ไช ภิกฺขเว ทุกฺขธฺมํ อคฺคณ-
 คโมติ ฯ ตติยํ ฯ

[๑๖๔] สํวตฺถิยํ วิหริติ... โลกธฺมํ ภิกฺขเว ธมฺมทญฺจ อคฺคณ-
 คมญฺจ เทเสสํสํมิ คํ สฺสณฺณํ... กตโม จ ภิกฺขเว โลกธฺมํ
 ธมฺมทโย ฯ จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รุปํ จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ

ติณณํ สงฺกตํ ฆสฺสํ ฆสฺสํปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา
 ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา ภวํ ภวปจฺจยา ชาติ
 ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสถปรีทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาธํ สมนฺวตฺติ
 อํ ๒ ภิက္ขเว โลกสฺสํ สมนฺวโต ๑ ๒ โสถตณฺจ ปฏิจฺจํ สทฺท ๑...
 ฆานณฺจ ปฏิจฺจํ คนฺธ ๑... ชิวฺหณฺจ ปฏิจฺจํ รสํ ๑... กายณฺจ
 ปฏิจฺจํ โสฏฺฐพฺเพ ๑... มนฺณจ ปฏิจฺจํ รุขํ ๑ ๒ อุปฺปชฺชติ มโน-
 วิญฺญาณํ ติณณํ สงฺกตํ ฆสฺสํ ฆสฺสํปจฺจยา เวทนา ๑ ๒ ๑ ชาติ-
 ปจฺจยา ชรามรณํ โสถปรีทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาธํ สมนฺวตฺติ
 อํ ๒ ภิက္ขเว โลกสฺสํ สมนฺวโต ๑

[๑๖๕] กตโม ๑ ภิက္ขเว โลกสฺสํ อตฺถงฺกโม ๑ ๒ จกฺขณฺจ
 ปฏิจฺจํ รูป ๑ ๒ อุปฺปชฺชติ จกฺขวิญฺญาณํ ติณณํ สงฺกตํ ฆสฺสํ
 ฆสฺสํปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสํยาเว ตณฺหา
 อเสถวิราคณิโรชา อุปาทานนิโรธํ อุปาทานนิโรชา ภวนิโรธ
 ๑ ๒ ๑ เหวเมตสฺสํ เกวตสฺสํ ทุกฺขทฺทนฺธสฺสํ นิโรธํ โหติ อํ
 ๒ ภิက္ขเว โลกสฺสํ อตฺถงฺกโม ๑ ๒ โสถตณฺจ ปฏิจฺจํ สทฺท ๑...
 ฆานณฺจ ปฏิจฺจํ คนฺธ ๑... ชิวฺหณฺจ ปฏิจฺจํ รสํ ๑... กายณฺจ
 ปฏิจฺจํ โสฏฺฐพฺเพ ๑... มนฺณจ ปฏิจฺจํ รุขํ ๑ ๒ อุปฺปชฺชติ
 มโนวิญฺญาณํ ติณณํ สงฺกตํ ฆสฺสํ ฆสฺสํปจฺจยา เวทนา
 เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตสฺสํยาเว ตณฺหา อเสถวิราคณิโรชา
 อุปาทานนิโรธํ อุปาทานนิโรชา ภวนิโรธ ๑ ๒ ๑ เหวเมตสฺสํ

๑๖๗] อภิสัมมยัญญุคตัสส คหปติวคฺเค ทุกฺขทฺทນฺนโรโร ๘๘

เกวตตัสส ทุกฺขทฺทນฺนโรโร นิโรโร โหติ อຍံ โစ ภิกฺขเว โลกตฺถ
อตุตฺถกโมติ ฯ จตุตฺถံ ฯ

[๑๖๖] เอวเม สํกํ สํมยํ ภควา ฌาติเก วิหริ
คิณฺฐกาวสเถ ฯ อถ โစ ภควา รโหคโต ปฏิสตฺถโน อิมํ ฌมฺ-
ปரியายํ อภาสี จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รุเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ
ติณฺณํ สงฺกตํ ผลํโส ผลสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา
ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ ฯ เป ฯ เอวเมตตัสส เกวตตัสส ทุกฺขทฺทນฺนโรโร
สํมุตฺไทย โหติ ฯ โสคณฺจ ปฏิจฺจ สํสํ ๑... ฆานญฺจ ปฏิจฺจ
คณฺเ ๑... ฐิฏฺถญฺจ ปฏิจฺจ รเส ๑... กายญฺจ ปฏิจฺจ โสจฺจพฺเพ
๑... มนญฺจ ปฏิจฺจ ฌมฺ ๑ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ
สงฺกตํ ผลํโส ผลสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา
ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ ฯ เป ฯ เอวเมตตัสส เกวตตัสส ทุกฺขทฺ-
ทນฺนโรโร สํมุตฺไทย โหติ ฯ

[๑๖๗] จกฺขุญฺจ ปฏิจฺจ รุเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ
ติณฺณํ สงฺกตํ ผลํโส ผลสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา
ตตฺถาเยว ตณฺหาเยว อเสสํวิราคานิโรชา อุปาทานนิโรโร อุปาทาน-
นิโรชา ภวนิโรโร ฯ เป ฯ เอวเมตตัสส เกวตตัสส ทุกฺขทฺทນฺนโรโร
นิโรโร โหติ ฯ โสคณฺจ ปฏิจฺจ สํสํ ๑ ฯ เป ฯ มนญฺจ
ปฏิจฺจ ฌมฺ ๑ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ สงฺกตํ ผลํโส
ผลสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตตฺถาเยว ตณฺหาเยว

อเสถวิราคนิโรชา อุปาทานนิโรโห อุปาทานนิโรชา ภวนิโรโห
 ๑ เป ๑ เหวเมตตสฺส เกวตตสฺส ทุกฺขทฺทวนฺตสฺส นิโรโห โหคฺคิ ๑

[๑๖๘] เตน โห ปน สมนฺเณ อญฺเณตโร ภิกฺขุ ภควโต อุปตฺตสฺส
 จิโต โหติ ๑ อทฺทสา โห ภควา ตํ ภิกฺขุ อุปตฺตสฺส จิตํ ทิสฺวาน
 ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ อตฺถสฺส โน ตวํ ภิกฺขุ อิมํ มฺมปริยายนฺติ ๑
 เหว ภนฺเตติ ๑ อุกฺคณฺหาหิ ตวํ ภิกฺขุ อิมํ มฺมปริยายํ ปริยาปุณาหิ
 ตวํ ภิกฺขุ อิมํ มฺมปริยายํ ชาเรหิ ตวํ ภิกฺขุ อิมํ มฺมปริยายํ
 อตฺถสฺสยฺหิตายํ ภิกฺขุ มฺมปริยาโย อาทิพฺรหฺมจฺริยโกติ ๑ ปณฺจมนํ ๑

[๑๖๘] สํวคฺคิยํ วิหริติ... อถ โห อญฺเณตโร พฺราหฺมโณ
 เณ ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิ สมนฺโมทิ
 สมนฺโมทนียํ กถํ สํวราณํ วิตฺติสํเวตฺวา เอกมฺนคํ นิสฺสีติ ๑

[๑๗๐] เอกมฺนคํ นิสฺสินฺโณ โห สฺส พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ
 เอตทโวจ กิํ นุ โห โภ โคตม สฺส กโรติ สฺส ปฏฺฐิสฺสเวทยคฺคิ ๑
 สฺส กโรติ สฺส ปฏฺฐิสฺสเวทยคฺคิ โห พฺราหฺมณ อยมเโก อนฺโต ๑
 กิํ ปน โภ โคตม อญฺโณ กโรติ อญฺโณ ปฏฺฐิสฺสเวทยคฺคิ ๑
 อญฺโณ กโรติ อญฺโณ ปฏฺฐิสฺสเวทยคฺคิ โห พฺราหฺมณ อยํ ทฺติโย
 อนฺโต เอเต เต พฺราหฺมณ อฺโภ อนฺเต อนุปคฺมม มชฺฌเณ
 ตถาคโค มฺมํ เทเสติ อวิชฺฐาปจฺจยา สงฺขารว สงฺขารปจฺจยา
 วิญฺญาณํ ๑ เป ๑ เหวเมตตสฺส เกวตตสฺส ทุกฺขทฺทวนฺตสฺส สมนฺทโย
 โหติ ๑ อวิชฺฐาย เตวว อเสถวิราคนิโรชา สงฺขารนิโรโห สงฺขาร-

๑๗๕] อภิสัมยสังยุตตสูตร คหปติวคฺเค ภควนฺตฺยปสงฺกมณํ ๘๓

นิโรชา วิญฺเฒานนิโรโห ๑ เป ๑ เหวเมตตฺส เกวตตฺส ทฺถกฺขณฺนตฺส
นิโรโห โหตฺตี ๑

[๑๗๖] เหวํ อุตฺเต โส พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ๑ เป ๑ ชฺญาตํ มํ
ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตํ สฺรณญฺกตฺตนิ ๑ นฺนํ ๑

[๑๗๗] สํวตฺถิยํ วิหริตี... อถ โห ชาณฺสฺสโถณิ พฺราหฺมโณ
เยน ภควา เทนฺตฺยปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควตา สํหํ ๑ เป ๑

[๑๗๘] เอกมฺนํ นิสินฺโน โห ชาณฺสฺสโถณิ พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ
เขตฺทโวจ กิ นฺ โห โภ โคตม สํพฺพมคฺคตฺติ ๑ สํพฺพมคฺคตฺติ โห
พฺราหฺมณ อยเมโก อนฺโต ๑ กิ ปน โภ โคตม สํพฺพํ นคฺคตฺติ ๑
สํพฺพํ นคฺคตฺติ โห พฺราหฺมณ อยํ ทฺติโย อนฺโต เอเต เต
พฺราหฺมณ อฺโภ อนฺเต อนฺตคฺคมฺม มชฺฌเนน ตถาคโต ชมฺมํ เทเสติ
อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารวา สงฺขารปจฺจยา วิญฺเฒานํ ๑ เป ๑ เหวเม-
ตตฺส เกวตตฺส ทฺถกฺขณฺนตฺส สํหํ โหติ ๑ อวิชฺชาย เทว
อเสสฺสวिरากนิโรชา สงฺขารนิโรโห สงฺขารนิโรชา วิญฺเฒานนิโรโห
๑ เป ๑ เหวเมตตฺส เกวตตฺส ทฺถกฺขณฺนตฺส นิโรโห โหตฺตี ๑

[๑๗๙] เหวํ อุตฺเต ชาณฺสฺสโถณิ พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ๑ เป ๑ ปาณฺเปตํ
สฺรณญฺกตฺตนิ ๑ สคฺคมํ ๑

[๑๘๐] สํวตฺถิยํ วิหริตี... อถ โห โลกายติโก พฺราหฺมโณ

เยน ภควา เตนุสัจจกมฺ ๑ เป ๑

[๑๗๖] เอกมฺนํ นิสินฺโน โส โถกายติโก พฺราหฺมณฺ ภควนํ
 เอกทโวจํ ก็ นุ โส โภ โคตมฺ สัพพมตฺตํ ๑ สัพพมตฺตํ โส
 พฺราหฺมณฺ เขวฺจเมตํ โถกายํ ๑ ก็ ปน โภ โคตมฺ สัพพํ นตฺตํ ๑
 สัพพํ นตฺตํ โส พฺราหฺมณฺ ทุตฺตเมตํ โถกายํ ๑ ก็ นุ โส โภ
 โคตมฺ สัพพเมกตฺตํ ๑ สัพพเมกตฺตํ โส พฺราหฺมณฺ ตุตฺตเมตํ
 โถกายํ ๑ ก็ ปน โภ โคตมฺ สัพพํ ปุณฺณตฺตํ ๑ สัพพํ ปุณฺณตฺตํ
 โส พฺราหฺมณฺ จตฺตเมตํ โถกายํ เอเต เต พฺราหฺมณฺ อโภ
 อนฺเต อนฺปคฺคํ มชฺเชน ตถาคโค ฐมํ เทเสติ อวิชฺชาปจฺจยา
 สงฺขารํ สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ๑ เป ๑ เอวเมตฺตํ เกวตฺตํ
 ทฺวาทฺสํ สํมุตฺตํ โหติ ๑ อวิชฺชาเย เตวฺว อเสตฺตํ วิราจํ นโร
 สงฺขารํ นโร สงฺขารํ นโร วิญฺญาณํ นโร ๑ เป ๑ เอวเมตฺตํ
 เกวตฺตํ ทฺวาทฺสํ นโร โหติ ๑

[๑๗๗] เอวํ วุตฺเต โถกายติโก พฺราหฺมณฺ ภควนํ เอกทโวจํ
 อภิกฺกนํ โภ โคตมฺ อภิกฺกนํ โภ โคตมฺ ๑ เป ๑ อชฺชตฺตํ
 ปาณูปตํ สรณํคตฺตํ ๑ อชฺชํ ๑

[๑๗๘] สํวตฺตํ วิหริ... ตตฺร โส... น ภิกฺขเว สุตฺวโต
 อริยสํวตฺตํ เอวํ โหติ ก็ นุ โส กิสมํ สติ ก็ โหติ
 กิสมํ ปาธา ก็ อปฺปชฺชติ กิสมํ สติ นามรูปํ โหติ กิสมํ
 สติ สฬายตน์ โหติ กิสมํ สติ ฉตฺตํ โหติ กิสมํ สติ

เวทนา โหติ กิสมิ สติ ตณฺหา โหติ กิสมิ สติ อุปาทานํ
โหติ กิสมิ สติ ภาโว โหติ กิสมิ สติ ชาติ โหติ กิสมิ
สติ ชรามรณํ โหตีติ ฯ

[๓๘๔] อถ โข ภิกฺขเว สุตวโต อริยสํวากสูตรํ อปรูปปุจฺจยา
ฌานเมเวตฺถ โหติ อิมํกิสมิ สติ อิทํ โหติ อิมํสุสํปาทา อิทํ
อูปปชฺชติ วิญฺญาเน สติ นามรูปํ โหติ นามรูปํ สติ สํพายตนํ
โหติ สํพายตเน สติ ผสฺสํ โหติ ผสฺสํ สติ เวทนา โหติ
เวทนาย สติ ตณฺหา โหติ ตณฺหาย สติ อุปาทานํ โหติ
อุปาทาเน สติ ภาโว โหติ ฯ เปฯ ชาติยา สติ ชรามรณํ โหตีติ ฯ
โส เอวํ ปชานาติ เอวํยํ โลกํ สมุทฺยตีติ ฯ

[๓๘๕] น ภิกฺขเว สุตวโต อริยสํวากสูตรํ เอวํ โหติ กิ
นุ โข กิสมิ อสฺติ กิ น โหติ กิสุตํ นิโรธา กิ นิรุชฺฌติ
กิสมิ อสฺติ นามรูปํ น โหติ กิสมิ อสฺติ สํพายตนํ น โหติ
กิสมิ อสฺติ ผสฺสํ น โหติ กิสมิ อสฺติ เวทนา น โหติ
กิสมิ อสฺติ ตณฺหา น โหติ กิสมิ อสฺติ อุปาทานํ น โหติ
กิสมิ อสฺติ ภาโว น โหติ กิสมิ อสฺติ ชาติ น โหติ กิสมิ
อสฺติ ชรามรณํ น โหตีติ ฯ

[๓๘๖] อถ โข ภิกฺขเว สุตวโต อริยสํวากสูตรํ อปรูปปุจฺจยา
ฌานเมเวตฺถ โหติ อิมํกิสมิ อสฺติ อิทํ น โหติ อิมํสุตํ นิโรธา
อิทํ นิรุชฺฌติ วิญฺญาเน อสฺติ นามรูปํ น โหติ นามรูปํ อสฺติ

สพฺพยตนํ น โหติ ฯ เป ฯ อุปาทานํ น โหติ... ภาโว น โหติ...
ชาติ น โหติ ชาติยา อสฺส ชรามรณํ น โหตฺติ ฯ โสฺ เหว
ปชานาติ เหวมยํ โถโก นิรุชฺฌตฺติ ฯ

[๓๘๒] ยโต โช ภิกฺขเว อริยสํวโก เหว โถกสฺส สมฺมุตฺตญ
อตุลฺลคมฺมญ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อยํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว อริยสํวโก
ทิจฺจุสํมฺปนโน อิตฺถี ฯ เป ฯ อมตทวารํ อากฺขจฺ ทิจฺจุจติ อิตฺ-
ฐิตี ฯ นวมนํ ฯ

[๓๘๓] สํวตฺถิยํ วิหริติ... คตฺตว โช... น ภิกฺขเว สุตฺตวโต
อริยสํวกสฺส เหว โหติ ก็ นุ โช กิสมํ สติ ก็ โหติ
กิสฺสํอุปาทา ก็ อุปฺปชฺชติ กิสมํ สติ สงฺขารว โหนฺติ กิสมํ
สติ วิญฺญาณํ โหติ กิสมํ สติ นามรูปํ โหติ กิสมํ สติ
สพฺพยตนํ โหติ กิสมํ สติ ผสฺโส โหติ กิสมํ สติ เวทนา
โหติ กิสมํ สติ ตณฺหา โหติ กิสมํ สติ อุปาทานํ โหติ
กิสมํ สติ ภาโว โหติ กิสมํ สติ ชาติ โหติ กิสมํ สติ
ชรามรณํ โหตฺติ ฯ

[๓๘๔] อถ โช ภิกฺขเว สุตฺตวโต อริยสํวกสฺส อปรนฺนปฺปจฺยา
ณฺณเมเวคฺค โหติ อิมสฺมํ สติ อิทํ โหติ อิมสฺสํอุปาทา
อิทํ อุปฺปชฺชติ อวิชฺชาย สติ สงฺขารว โหนฺติ สงฺขารสฺส สติ
วิญฺญาณํ โหติ วิญฺญาเน สติ นามรูปํ โหติ นามรูปํ สติ
สพฺพยตนํ โหติ สพฺพยตเน สติ ผสฺโส โหติ ผสฺเส สติ เวทนา

๑๘๗] อภิสัมมยัญญุตสูตร คหปติวคฺเค ทิฏฐิสังมฺปนฺนตาที ๘๕

โหติ เวทนาย สติ ตณฺหา โหติ ตณฺหาเย สติ อุปาทานํ โหติ
อุปาทาเน สติ ภโว โหติ ภเว สติ ชาติ โหติ ชาติยา สติ
ชรามรณํ โหติคฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวมยํ โลกโก สมุทฺยคฺติ ฯ

[๑๘๘] น ภิกฺขเว สุตวโต อริยสํวกฺกสฺส เอวํ โหติ กิํ
นุ ไช กิสมิํ อสฺสติ กิํ น โหติ กิสฺสํ นิโรชา กิํ นิรุชฺฌติ
กิสมิํ อสฺสติ สงฺขาราน น โหติ กิสมิํ อสฺสติ วิญฺญาณํ น โหติ
กิสมิํ อสฺสติ นามรูปํ น โหติ กิสมิํ อสฺสติ สงฺกายตนฺนํ น โหติ
กิสมิํ อสฺสติ ผสฺสโส น โหติ กิสมิํ อสฺสติ เวทนา น โหติ
กิสมิํ อสฺสติ ตณฺหา น โหติ ฯ เป ฯ อุปาทานํ... ภโว...
ชาติ... กิสมิํ อสฺสติ ชรามรณํ น โหติคฺติ ฯ

[๑๘๙] อถ ไช ภิกฺขเว สุตวโต อริยสํวกฺกสฺส อปรปฺปจฺจยา
ณานเนเวตฺถ โหติ อิมสมิํ อสฺสติ อิทํ น โหติ อิมสฺสํ นิโรชา
อิทํ นิรุชฺฌติ อวิชฺชาย อสฺสติ สงฺขาราน น โหติ สงฺขารสฺส
อสฺสติ วิญฺญาณํ น โหติ วิญฺญาณเน อสฺสติ นามรูปํ น โหติ
นามรูปเ อสฺสติ สงฺกายตนฺนํ น โหติ ฯ เป ฯ ชาติยา อสฺสติ ชรามรณํ
น โหติคฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวมยํ โลกโก นิรุชฺฌคฺติ ฯ

[๑๙๐] ยโต ไช ภิกฺขเว อริยสํวโก เอวํ โลกสฺสํ สมุทฺยญฺจ
อตุลฺลคมญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ อयํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริยสํวโก
ทิฏฐิสังมฺปนฺโน อิตฺถิํ ทสฺสณฺสํปนฺโน อิตฺถิํ อากโต อิมํ สทฺธมฺมํ
อิตฺถิํ ปสฺสติ อิมํ สทฺธมฺมํ อิตฺถิํ เสฏฺเฐน ฌาเณน สมฺนฺนาคโต

๘๖   สุตฺตคณฺทีฏฺเฏ สํยุตฺตนิคายสฺส นິทานวคฺโค   [๑๘๗]

อิตฺตี   เถกฺขาย วิชฺชาย สมนฺนาคโต อิตฺตี   รมฺมโสถํ สฺมาปฺนโน
อิตฺตี   อริโย นิพฺเพชฺชปณฺโณ อิตฺตี   อมตทวารํ อากฺข จ ติฏฺฐติ
อิตฺตี   ๑ ทสฺม ๑

คหปติวคฺโค ปณฺจโม ๑

คสฺส อุตฺตมานํ

เทว ปณฺจเวรภยา วุตฺตา   ทุกฺขํ โถโก ๑ ฌาติกํ
อนฺนคฺคํ ชาณฺโสถนิ ๑   โถกายติเกน อฏฺฐมํ
เทว อริยสํวภา วุตฺตา   วคฺโค เตน ปจฺจุจฺจํ ๑

นิทานา อวิชฺชาสมุทฺยา อวิชฺชาชาติกา อวิชฺชาปภาวา อวิชฺชาย
 สติ สงฺขารว โหนฺติ อวิชฺชาย อสติ สงฺขารว น โหนฺตํติ ฯ
 โส สงฺขารว จ ปชานาติ สงฺขารสมุทฺทยญฺจ ปชานาติ สงฺขาร-
 นิโรธญฺจ ปชานาติ ยา จ สงฺขารนิโรธสารูปคามินี ปฏิปทา
 คญฺจ ปชานาติ ตถา ปฏิปนฺโน จ โหติ อนุสมมจาร์ ฯ อยํ
 อจฺจุตติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สัพฺพโส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย ปฏิปนฺโน
 สงฺขารนิโรธาย ฯ อวิชฺชาคโต ภิกฺขเว ปุริสบุคคลโธ ปุณฺณญฺเจ
 สงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ปุณฺณญฺสํ โหติ วิญฺญาณํ อปุณฺณญฺเจ
 สงฺขารํ อภิสงฺขโรติ อปุณฺณญฺสํ โหติ วิญฺญาณํ อเนชญฺเจ
 สงฺขารํ อภิสงฺขโรติ อเนชฺสํ โหติ วิญฺญาณํ ฯ

[๑๘๒] ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อวิชฺชา ปหานา โหติ วิชฺชา
 อูปปนฺนา ฯ โส อวิชฺชาวिरากา วิชฺชูปปาทา เภว ปุณฺณภิสงฺขารํ
 อภิสงฺขโรติ น อปุณฺณภิสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ น อเนชาภิสงฺขารํ
 อภิสงฺขโรติ อนภิสงฺขโรนฺโต อนภิสญฺเจตยนฺโต น กิณฺจ โถเก
 อูปาทิยติ อนูปาทิยํ น ปวิตตฺสํติ อปวิตตฺสํ ปจฺจุคฺคํเขว ปรีนิพฺพายติ
 ชีณา ชาติ อุตฺตํ พุทฺทมจรียํ กตํ กรณํยํ นاپรํ อิตฺถคฺคตฺยาติ
 ปชานาติ ฯ โส สฺสญฺเจ เวทนี เวทยติ สํ อนิจฺจาติ ปชานาติ
 อนชฺโณสฺสิตาติ ปชานาติ อนภินนฺทิตาติ ปชานาติ ฯ ทุกฺขญฺเจ
 เวทนี เวทยติ สํ อนิจฺจาติ ปชานาติ อนชฺโณสฺสิตาติ ปชานาติ
 อนภินนฺทิตาติ ปชานาติ ฯ อทุกฺขมสฺสญฺเจ เวทนี เวทยติ สํ

อนิจฺจาติ ปชานาติ อนชฺโฆสิตาติ ปชานาติ อนภินนุทิตาติ
 ปชานาติ ฯ โส สยฺยเจ เวทนํ เวทยติ วิสยฺยตฺโต นํ เวทยติ
 ทุกฺขเจ เวทนํ เวทยติ วิสยฺยตฺโต นํ เวทยติ อทุกฺขมสยฺยเจ
 เวทนํ เวทยติ วิสยฺยตฺโต นํ เวทยติ ฯ โส กายปริยฺยตฺตํ เวทนํ
 เวทยมาโน กายปริยฺยตฺตํ เวทนํ เวทยามํติ ปชานาติ ฯ ชีวิต-
 ปริยฺยตฺตํ เวทนํ เวทยมาโน ชีวิตปริยฺยตฺตํ เวทนํ เวทยามํติ
 ปชานาติ ฯ กายสฺส เภทา อุกฺขํ ชีวิตปริยฺยาทานา อิชฺเว
 สยฺยเวทยิตานิ อนภินนุทิตานิ สยฺยตฺตวิสยฺยตฺตํ สยฺยวํนิ อวสยฺยตฺตํ
 ปชานาติ ฯ

[๑๘๓] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กุมฺภการปภา อญฺหํ กุมฺภํ
 อุกฺขริตฺวา สเม ภุมฺมิภาเค ปติฏฺฐเปยฺย ตตฺร ยายํ อุตฺตมา ส่า
 ตตฺเถว อุปลํเมยฺย กปตฺถานิ อวสยฺยํ เหวเมว โห ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ กายปริยฺยตฺตํ เวทนํ เวทยมาโน กายปริยฺยตฺตํ เวทนํ
 เวทยามํติ ปชานาติ ฯ ชีวิตปริยฺยตฺตํ เวทนํ เวทยมาโน ชีวิต-
 ปริยฺยตฺตํ เวทนํ เวทยามํติ ปชานาติ ฯ กายสฺส เภทา อุกฺขํ ชีวิต-
 ปริยฺยาทานา อิชฺเว สยฺยเวทยิตานิ อนภินนุทิตานิ สยฺยตฺตวิสยฺยตฺตํ
 สยฺยวํนิ อวสยฺยตฺตํ ปชานาติ ฯ

[๑๘๔] ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว อปํ นุ โห ชีณาสโว ภิกฺขุ
 ปุณฺณภาสิงฺขารํ वा อภิสงฺขเรยฺย อปุณฺณภาสิงฺขารํ वा อภิสงฺขเรยฺย
 อนเษภาสิงฺขารํ वा อภิสงฺขเรยฺยาติ ฯ โน เหตุํ ภนฺเต ฯ สยฺยโส

วา ปน สงฺขารโส อสฺสติ สงฺขารนิโรธา อปี นุ ไห วิญฺเฒาณํ
 ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน เหนํ ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ วา ปน วิญฺเฒาณ
 อสฺสติ วิญฺเฒาณนิโรธา อปี นุ ไห นามรูปํ ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน
 เหนํ ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ วา ปน นามรูปเ อสฺสติ นามรูปนิโรธา
 อปี นุ ไห สํพายตนํ ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน เหนํ ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ
 วา ปน สํพายตเน อสฺสติ สํพายตนนิโรธา อปี นุ ไห ผลํโส
 ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน เหนํ ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ วา ปน ผลํเส
 อสฺสติ ผลํสนิโรธา อปี นุ ไห เวทนาย ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน เหนํ
 ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ วา ปน เวทนาย อสฺสติ เวทนายนิโรธา อปี
 นุ ไห คณฺหา ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน เหนํ ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ
 วา ปน คณฺหาเย อสฺสติ คณฺหานิโรธา อปี นุ ไห อุปาทานํ
 ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน เหนํ ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ วา ปน อุปาทาน
 อสฺสติ อุปาทานนิโรธา อปี นุ ไห ภโว ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน
 เหนํ ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ วา ปน ภเว อสฺสติ ภวนิโรธา อปี นุ
 ไห ชาติ ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ โน เหนํ ภาณเต ฯ สํพุทฺโธ วา ปน
 ชาติยา อสฺสติ ชาตินิโรธา อปี นุ ไห ธรรมารณํ ปญฺเฒาเยถาคิ ฯ
 โน เหนํ ภาณเต ฯ

[๑๘๕] สารุ สารุ ภิกฺขเว เอวเมตํ ภิกฺขเว มนุญฺส สทฺทห
 เอวเมตํ ภิกฺขเว อธิมฺนุญฺส นิกฺกมฺมา เขตฺต โทถ นิพฺพิจฺจิกฺกมฺมา
 เอเสวณฺโต ทุกฺขสฺสํสาคิ ฯ ปจฺจํ ฯ

[๓๘๖] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... อูปาทานิเยสุ
ภิกฺขเว ชมฺเมสุ อสฺสํสาทานุสฺสึโน วิหริโต ตณฺหา ปวตฺตมฺมิ
ตณฺหาปจฺจุยา อูปาทานํ อูปาทานปจฺจุยา ภโว ภวปจฺจุยา
ชาติ ชาติปจฺจุยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาสา
สํภวณฺหิ เอวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สํมูทโย โหติ ฯ

[๓๘๗] เสยฺยถาปึ ภิกฺขเว ทสฺสนํ วา กญฺจฺวาหํ วึสํย วา
กญฺจฺวาหํ ตึสํย วา กญฺจฺวาหํ จตฺตารึสํย วา กญฺจฺวาหํ
มหา อคฺคิกฺขนฺโธ ชฺเฌยฺย ตตฺร ปุริโส กาถเน กาลํ สุกฺขานิ
เจว ตินานิ ปฏฺธิเปยฺย สุกฺขานิ ฯ โคมยานิ ปฏฺธิเปยฺย สุกฺขานิ
ฯ กญฺจฺยานิ ปฏฺธิเปยฺย เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว มหา อคฺคิกฺขนฺโธ
ตทาหาโร ตทูปาทาโน จิรํ ที่สมมุตฺตํ ชฺเฌยฺย เอวเมว โข
ภิกฺขเว อูปาทานิเยสุ ชมฺเมสุ อสฺสํสาทานุสฺสึโน วิหริโต ตณฺหา
ปวตฺตมฺมิ ตณฺหาปจฺจุยา อูปาทานํ ฯ เป ฯ เอวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สํมูทโย โหติ ฯ

[๓๘๘] อูปาทานิเยสุ ภิกฺขเว ชมฺเมสุ อาทັນวานุสฺสึโน วิหริโต
ตณฺหา นิรุชฺฌมฺมิ ตณฺหานิโรธา อูปาทานนิโรธา อูปาทาน-
นิโรธา ภวนิโรธา ภวนิโรธา ชาตินิโรธา ชาตินิโรธา ชรา-
มรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสํปายาสา นิรุชฺฌณฺหิ เอวเมตฺสฺส
เกวตฺสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธา โหติ ฯ

[๓๘๙] เสยฺยถาปึ ภิกฺขเว ทสฺสนํ วา กญฺจฺวาหํ วึสํย วา

กฏฐวาหานํ คัสสา ย วา กฏฐวาหานํ จตฺตาวัสสา ย วา กฏฐวาหานํ
 มหา อคฺคิกฺขนฺโห ชฺเตยฺย ตตฺร ปุริโส น กาถน กาลํ สุกฺขานิ
 เจว ตินานิ ปกฺขิเปยฺย น สุกฺขานิ จ โคมยานิ ปกฺขิเปยฺย น
 สุกฺขานิ จ กฏฺฐานิ ปกฺขิเปยฺย เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว มหา
 อคฺคิกฺขนฺโห ปุริมํสํ จ อุปาทานํสํ ปริยาทนา อณฺเณสํ จ อญฺ-
 ปหารา อนาหาโร นิพฺพาเยยฺย เอวเมว โห ภิกฺขเว อุปาทานิเยสุ
 รมฺเมสุ อาทันนํปฺปสฺสโน วิหโร ตณฺหา นินฺชฺชติ ตณฺหา-
 นิโรธา อุปาทานนิโรโห ๑เป ๑ เอวเมตสํสํ เกวตสํสํ ทุกฺขกฺขนฺธสํสํ
 นิโรโห โหตีติ ๑ ทฺธิยํ ๑

[๒๐๐] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... สณฺโณชนิเยสุ
 ภิกฺขเว รมฺเมสุ อสฺสํสาทณฺปฺปสฺสโน วิหโร ตณฺหา ปวทฺธมฺมิ
 ตณฺหาปจฺจุยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจุยา ภโว ภวปจฺจุยา
 ชาติ ชาติปจฺจุยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสํสํปายาสํ
 สมฺภวณฺติ เอวเมตสํสํ เกวตสํสํ ทุกฺขกฺขนฺธสํสํ สมนฺทโย โหติ ๑

[๒๐๑] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว เตตณฺจ ปฏิจฺจ วฏฺฐิณฺจ ปฏิจฺจ
 เตตปฺปทํโป ณาเยยฺย ตตฺร ปุริโส กาถน กาลํ เตตํ อาสีณฺ-
 เจยฺย วฏฺฐิํ อฺปสํหเรยฺย เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว เตตปฺปทํโป ตทา-
 หาโร ตทฺฐาทาโน จิรํ ทํขมทฺธานํ ชฺเตยฺย เอวเมว โห ภิกฺขเว
 สณฺโณชนิเยสุ รมฺเมสุ อสฺสํสาทณฺปฺปสฺสโน วิหโร ตณฺหา ปวทฺธมฺมิ
 ตณฺหาปจฺจุยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจุยา ภโว ภวปจฺจุยา

๒๐๗] อภิสัมยสัณฺฑตฺตํ ทฺวํวคฺเค มหาวรฺกฺโขปมา ๓๐๕

อสุตฺตาทานุปฺสฺสโน วิหฺรโต ตณฺหา ปวทฺตมฺมิ ตณฺหาปจฺจุยา อุปา-
ทานํ ๑ เป ๑ เอวเมตฺตํ เกวตฺตํ ทฺวํวคฺชนฺธํ สํมูทโย โหติ ๑

[๒๐๕] เสยฺยถาปึ ภิทฺทเว เตถณฺจ ปฏิจฺจ วฏฺฐิณฺจ ปฏิจฺจ
เตถปฺปทํไป ฉาเยยฺย ตตฺร ปุริโส น กาถน กาทํ เตถ
อาสีณฺเจยฺย น วฏฺฐิ อฺปฺสฺสํหเรยฺย เอวณฺทิ โส ภิทฺทเว เตถปฺปทํไป
ปุริมํสฺส ๑ อุปาทานํสฺส ปริยาทานา อณฺณํสฺส ๑ อนฺุปหารา
อนาหาริ นิพฺพาเยยฺย เอวเมว โช ภิทฺทเว สณฺโณชฺนิเยสฺส ฌมฺเมสฺ
อาทํนฺวานุปฺสฺสโน วิหฺรโต ตณฺหา นิรฺชฺตมฺมิ ตณฺหานิโรธา อุปา-
ทานนิโรโ ๑ เป ๑ เอวเมตฺตํ เกวตฺตํ ทฺวํวคฺชนฺธํ นิโรโ
โหติตฺติ ๑ จคฺคํ ๑

[๒๐๖] สํวคฺคิยํ วิหฺรติ... ตตฺร โช ภควา... อุปาทานิเยสฺ
ภิทฺทเว ฌมฺเมสฺ อสุตฺตาทานุปฺสฺสโน วิหฺรโต ตณฺหา ปวทฺตมฺมิ
ตณฺหาปจฺจุยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจุยา ภโว ๑ เป ๑ เอวเม-
ตฺตํ เกวตฺตํ ทฺวํวคฺชนฺธํ สํมูทโย โหติ ๑

[๒๐๗] เสยฺยถาปึ ภิทฺทเว มหา วรฺกฺโข ตสฺส ยานิ เจว
มฺูตานิ อโชคฺมานิ ยานิ ๑ ติริยํคฺมานิ สํพฺพานิ ตานิ อฺุทํ
โช อภิหฺรณฺติ เอวณฺทิ โส ภิทฺทเว มหา วรฺกฺโข ตทาหาริ
ตทฺุปาทาโน จิรํ ทํมมฺทฺชานํ คฺคิเยยฺย เอวเมว โช ภิทฺทเว
อุปาทานิเยสฺ ฌมฺเมสฺ อสุตฺตาทานุปฺสฺสโน วิหฺรโต ตณฺหา ปวทฺตมฺมิ
ตณฺหาปจฺจุยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจุยา ภโว ๑ เป ๑ เอวเม-

คัสส กะตัสส ทุกขกขณคัสส สมฺมทโย โหติ ฯ

[๒๐๘] อุปาทานิเยสฺส ภิกฺขเว ชมฺเมสฺส อาทันวานุสฺสึโน จิหฺรโต
คณฺหา นิรุชฺฌติ คณฺหานิโรชา อุปาทานนิโรโห อุปาทาน-
นิโรชา ภวนิโรโห ฯ เป ฯ เหวเมตสฺส กะตัสส ทุกขกขณคัสส
นิโรโห โหติ ฯ

[๒๐๙] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว มหา รุกฺโข อถ ปุริสํ ชาคจุ-
เลยฺย กุกฺกาทบิฏฺกํ อาทาย โสํ ตํ รุกฺขํ มฺเหติ ฉินฺทเยยฺย มฺเห-
เตตุวา ปถิชนเยยฺย ปถิชนิตฺวา มฺถานิ อุกฺขเรยฺย อนตฺมโส อุตฺตร-
นาพิมคฺคานิมิ ฯ โสํ ตํ รุกฺขํ ชนฺทาทาชนฺทิกํ ฉินฺทเยยฺย ชนฺทาทา-
ชนฺทิกํ ฉินฺทิตฺวา ฌาเลยฺย ฌาเตตุวา สกฺกิกํ สกฺกิกํ กเรยฺย
สกฺกิกํ สกฺกิกํ กวิตฺวา วาตาตเป วิโสเสยฺย วาตาตเป วิโสเสตุวา
อคฺคินา ทฺเหยยฺย อคฺคินา ทฺहेตุวา มลฺลํ กเรยฺย มลฺลํ กวิตฺวา
มหาวาเต วา โธณฺเญยฺย นทียา วา สัชฺชโสํตาย ปวาเหยยฺย เหวณฺทิ-
โสํ ภิกฺขเว มหา รุกฺโข อจุฉินฺนมุโธ อสฺสํ ตาลาวตฺถกฺโก
อนภาวงฺคโค อายคฺคิ อนุปฺปาทชฺโม เหวเมว โห ภิกฺขเว อุปา-
ทานิเยสฺส ชมฺเมสฺส อาทันวานุสฺสึโน จิหฺรโต คณฺหา นิรุชฺฌติ
คณฺหานิโรชา อุปาทานนิโรโห อุปาทานนิโรชา ภวนิโรโห ฯ เป ฯ
เอวเมตสฺส กะตัสส ทุกขกขณคัสส นิโรโห โหคฺคิติ ฯ ปณฺจมํ ฯ

[๒๑๐] สวาคุถิยํ จิหฺรติ... ตตฺสฺร โห ภควา... เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว มหา รุกฺโข คัสสํ ยานิ เจว มฺถานิ อโรคมานิ ยานิ จ

๒๓๖] อภิสัมยัคชุตตสฺส ทุกฺขวคฺเค ตรฺณรฺกฺโขปมา ๓๐๗

ติริยงฺคมาณี สํพุทฺธาณี ตาณี อุตฺถํ โธชํ อภิหรณฺติ เอวณฺหิ
โส ภิกฺขเว มหา รฺกฺโข ตทาหาโร ตทฺปาทาโน จิรํ ทิสมมทฺธานํ
ติฏฺฐเชยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว อฺปาทานิเยสฺส ชมฺเมสฺส อสฺสํสาทา-
นุปลฺลฺลโน วิหโรโต ตณฺหา ปวตฺตมฺหิ ตณฺหาปจฺจุยา อฺปาทานํ
ฯ เปฯ เอวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส ทุกฺขกฺขณชฺสฺส สํมูทโย โหติ ฯ

[๒๓๗] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว มหา รฺกฺโข อถ ปุริโส อาคฺจ-
เณยฺย กุทฺทาทปฺปิกํ อาทาย โส ตํ รฺกฺขํ มฺเถ ฉินฺนํทฺเษยฺย มฺเถ
เนตฺวา ปตฺธิเนยฺย ปตฺธินิตฺวา มฺถาณี อุตฺถเรยฺย ฯ เปฯ นทฺธิยา
วา สํมโสตาย ปวาเหยฺย เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว มหา รฺกฺโข
อฺจุฉินฺนํมฺโถ อสฺสํ ตาถาวตฺถกฺโกโต อนภาวํกฺโกโต อายตฺตํ อนฺุปฺปาท-
ชมฺโม เอวเมว โข ภิกฺขเว อฺปาทานิเยสฺส ชมฺเมสฺส อาทํนฺวาน-
นุปลฺลฺลโน วิหโรโต ตณฺหา นิรุชฺฌติ ตณฺหานิโรชา อฺปาทาน-
นิโรโช ฯ เปฯ เอวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส ทุกฺขกฺขณชฺสฺส นิโรโช
โหตฺตํ ฯ กญฺจํ ฯ

[๒๓๘] สํวตฺถิยํ วิหริตฺติ... ตตร โข ภควา... สญฺญาเนชฺชนิเยสฺส
ภิกฺขเว ชมฺเมสฺส อสฺสํสาทานุปลฺลฺลโน วิหโรโต ตณฺหา ปวตฺตมฺหิ
ตณฺหาปจฺจุยา อฺปาทานํ ฯ เปฯ เอวเมตฺสฺส เกวตฺสฺส ทุกฺขกฺขณชฺสฺส
สํมูทโย โหติ ฯ

[๒๓๙] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ตรฺโณ รฺกฺโข คสฺสํ ปุริโส
กาเถน กาทํ มฺถาณี ปตฺธิชฺชเณยฺย กาเถน กาทํ ปัสฺสํ ทฺเษยฺย

กาเถน กาลํ อุกทํ ทเทยฺย เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว ตฺรฺโณ รุกฺโข
 ตทาหาโร ตทูปาทาโน อุกุณฺโณ วิรูปุหิ เวปุลฺลํ อापชฺเชยฺย เอวเมว
 โข ภิกฺขเว สณฺโณชฌิเยสฺส ธมฺเมสฺส อสฺสํสาทานุสฺสํสีโน วิหฺรโต
 ตณฺหา ปวทุณฺณมิตฺติ ตณฺหาปจฺจุยา อูปาทานํ ฯ เป ฯ เอวเมตสฺส
 เกวตสฺส ทฺถกฺขณนฺธสฺส สํมุกฺโข โหติ ฯ

[๒๓๔] สณฺโณชฌิเยสฺส ภิกฺขเว ธมฺเมสฺส อาทันนวานุสฺสํสีโน วิหฺรโต
 ตณฺหา นิรุชฺฌมิตฺติ ตณฺหานิโรธา อูปาทานนิโรโห ฯ เป ฯ เอวเม-
 ตสฺส เกวตสฺส ทฺถกฺขณนฺธสฺส นิโรโห โหติ ฯ

[๒๓๕] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ตฺรฺโณ รุกฺโข อถ ปฺริโส อากฺข-
 เณยฺย กุทฺทาทปฺปิกํ อาทาย ฯ เป ฯ นทียา วา สํมิโสตาย ปวาเหยฺย
 เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว ตฺรฺโณ รุกฺโข อุกฺคินฺนุณฺโณ อสฺสํ ตาตา-
 วตฺถกฺโกโต อนภาวจฺกโคโต อายตฺติ อนุปฺปาตธมฺโม เอวเมว โข
 ภิกฺขเว สณฺโณชฌิเยสฺส ธมฺเมสฺส อาทันนวานุสฺสํสีโน วิหฺรโต ตณฺหา
 นิรุชฺฌมิตฺติ ตณฺหานิโรธา อูปาทานนิโรโห ฯ เป ฯ เอวเมตสฺส
 เกวตสฺส ทฺถกฺขณนฺธสฺส นิโรโห โหตฺติ ฯ สคฺคตมํ ฯ

[๒๓๖] สํวคฺคิยํ วิหฺรติ... ตตฺร โข ภคฺวา... สณฺโณชฌิเยสฺส
 ภิกฺขเว ธมฺเมสฺส อสฺสํสาทานุสฺสํสีโน วิหฺรโต นามรูปสฺสํ อวกฺกนฺติ
 โหติ นามรูปปจฺจุยา สํพายคณฺ ๑ เป ๑ เอวเมตสฺส เกวตสฺส
 ทฺถกฺขณนฺธสฺส สํมุกฺโข โหติ ฯ

[๒๓๗] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว มหา รุกฺโข ตสฺสํ ยานิ เจว

มุตานิ ๑ เป ๑ เอวเมว โช ภิกฺขเว สณฺโณชฺชนิเยสุ ชมฺเมสุ
 อสฺสํสาทานุสฺสํติโน วิหฺรโต วิญฺญาณสฺสํ อวกฺกนฺติ โหติ วิญฺญาณ-
 ปจฺจุยา นามรูปํ ๑ เป ๑ เอวเมตสฺสํ เกวตสฺสํ ทุกฺขกฺขณสฺสํ
 สํมุทโย โหติ ๑

[๒๒๒] สณฺโณชฺชนิเยสุ ภิกฺขเว ชมฺเมสุ อาทึนฺวานุสฺสํติโน
 วิหฺรโต วิญฺญาณสฺสํ อวกฺกนฺติ น โหติ วิญฺญาณนิโรชา นาม-
 รูปนิโรโช ๑ เป ๑ เอวเมตสฺสํ เกวตสฺสํ ทุกฺขกฺขณสฺสํ นิโรโช
 โหติ ๑

[๒๒๓] เสนฺยถาปิ ภิกฺขเว มหา รุกฺโข อถ ปุริโส อากฺ-
 เณยฺย กุฑฺดาสตบิฏฺกํ อาทาย ๑ เป ๑ อายตฺติ อนุปฺปาทชฺโมโม
 เอวเมว โช ภิกฺขเว สณฺโณชฺชนิเยสุ ชมฺเมสุ อาทึนฺวานุสฺสํติโน
 วิหฺรโต วิญฺญาณสฺสํ อวกฺกนฺติ น โหติ วิญฺญาณนิโรชา นาม-
 รูปนิโรโช ๑ เป ๑ เอวเมตสฺสํ เกวตสฺสํ ทุกฺขกฺขณสฺสํ นิโรโช
 โหตฺติ ๑ นวํ ๑

[๒๒๔] เขถํ สมฺมํ ภควา กุรุสุ วิหฺรติ กมฺมาสฺสทมฺมํ^๑ นาม
 กุรุณํ นิคโม ๑ อถ โช อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เทนุสฺสํกมิ
 อฺปฺสํกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เขกมนฺตํ นิสฺสีติ ๑ เขกมนฺตํ
 นิสฺสินฺโน โช อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เขตทโวจ อจฺฉริยํ
 ภาเน อพฺภุตํ ภาเน ยาวคมภํโร จายํ ภาเน ปฏิจฺจุสฺสํมุปฺปาทอ

๑ กมฺมาสฺสทมฺมมฺมิตฺตํ ปาไซ ๑

๒๒๗] อภิสัมมยลัมปยุตตสูตรํ ทุกขวคฺเค ทุกฺขณฺณนิโรโธ ๓๓๑

คนบุรีราวธนาโส จ ยถ จ ปน เม อุตฺตานกุตฺตานโก วิทย
ชายคตติ ฯ

[๒๒๕] มา เหว่ อานนท มา เหว่ อานนท คมภีโร จาย
 อานนท ปฏิจจุตมุปปาโท คมภีรวาภาโส จ เขตต์ส อานนท
 รมมุตต์ ธนญาณนา ธนุโพธา อปปฏิเวธา เอวมยํ ปชา ตนตา-
 กุทธาตา คุฬคฺคณจิกขาตา มุณฺษปพฺพชฏตา อปายํ ทุคฺคตํ วินิปาตํ
 ตํสํวํ นาทิตตติ ฯ

[๒๕๖] อุปาทานียะสุ อานนท ชมเมสุ อัสสาทานุปลัสสินิ วิหริโต
 ตณฺหา ปวทุตฺตติ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา
 ภโว ภวปจฺจยา ชาติ ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสภปรีเทว-
 ทุกฺขโทมนสฺสํ ปายาสํ สัมภวณฺติ เอวเมตฺถสฺส เภวตฺถสฺส ทุกฺขก-
 วนธสฺส สัมภโว โหติ ฯ

[๒๕๗] เสี่ยยดาบี๋ อานนุท มหา รุกโธ คัสส์ ยานี เจว
มูตานี อโศกมานี ยานี จ ศิริยงคฺมานี สัพพานี ตานี อุกุข
โธษ ฌกัทรนติ เหวณฺหิ โส อานนุท มหา รุกโธ ตทาหาโร
ตทุปาทาโน จิวั ทังฆมทุชานํ คัญญเสยฺย เหวเมว โธ อานนุท
อุปาทานิเยสฺสุ ฆมฺเมสฺสุ อสฺสํสาทานุสฺสํสีโน วิหฺรโต ตณฺหา ปวชฺฌนฺติ
ตณฺหาปจฺจุยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจุยา ภาโว ๑ เป ๑ เหวเม-
คัสส์ เกวตัสส์ ทุกขกณฺธสฺส สัมมทโย โหติ ๑

[๒๒๘] อุปาทานิเยสุ อานนุท ชมฺเมสุ อาทันทวนุปฺปตฺติโน วิหโรโค

ตถัสส อุตฺตทานิ

ปรีวัมสํนุปาทานิ   เทว จ สณฺโณชนานิ จ

มหารุกฺเขน เทว วุคฺคา   ตรุณฺเณ จ สํคฺคัม

นามรูปญฺจ วิญฺญาณํ   นิทานฺเณ จ เต ทสฺสํติ ฯ

มหาวคฺโค สทฺตโม

[๒๓๐] เอวฺมเม สฺตํ เอกํ สํมยํ ภคฺวา สํวคฺคิยํ วิหริตี
เชตฺวเน อนาถมีณฺทิกิสฺส อารามे ฯ ตตฺร โห ภคฺวา... อสฺสํสฺวา
ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนิ อิมสฺมึ จาคุมฺมหารุทฺติกิสฺมึ กายสฺมึ นิพฺพินฺทเยยฺยํ
วิรชฺเชยฺยํ วิมฺจุเจยฺยํ ตํ กิสฺส เหตุํ ทิสฺสตี หิ ภิกฺขเว
อิมสฺส จาคุมฺมหารุทฺติกิสฺส กายสฺส อายโยมํ อปจโยมํ อาทานมฺมํ
นิกฺขเปณมฺมํ ตตฺมา ตตฺรอสฺสํสฺวา ปุณฺณฺสนิ นิพฺพินฺทเยยฺยํ วิรช-
เชยฺยํ วิมฺจุเจยฺยํ ฯ ยถา โห เอตํ ภิกฺขเว อจฺจุจติ จิตฺตํ อิตฺธิมํ มโน
อิตฺธิมํ วิญฺเณณํ อิตฺธิมํ ตตฺรอสฺสํสฺวา ปุณฺณฺสนิ นาทํ นิพฺพินฺทิตฺตุํ
นาทํ วิรชฺชิตฺตุํ นาทํ วิมฺจุจิตฺตุํ ตํ กิสฺส เหตุํ ทิสฺสตี เหตุํ
ภิกฺขเว อสฺสํสฺวคฺโค ปุณฺณฺสนสฺส อชฺโฌสฺสิตํ มมายิตํ ปราณญฺชํ เอตํ
มม เอโสหฺมสฺมึ เอโส เม อตฺตาคิ ตตฺมา ตตฺรอสฺสํสฺวา ปุณฺณฺสนิ
นาทํ นิพฺพินฺทิตฺตุํ นาทํ วิรชฺชิตฺตุํ นาทํ วิมฺจุจิตฺตุํ ฯ

[๒๓๑] วรํ ภิกฺขเว อสฺสํสฺวา ปุณฺณฺสนิ อิมํ จาคุมฺมหารุทฺติกํ
กายํ อตฺตคฺโค อปคฺจุเจยฺย น เตวฺว จิตฺตํ ตํ กิสฺส เหตุํ
ทิสฺสตา ยํ ภิกฺขเว จาคุมฺมหารุทฺติโก กายโย เอกมฺมํ วสฺสํ คิฏฺฐมาโน
เทวํ วสฺสํ คิฏฺฐมาโน ตํณิยํ วสฺสํ คิฏฺฐมาโน จตฺตาริยํ
วสฺสํ คิฏฺฐมาโน ปนฺนํ วสฺสํ คิฏฺฐมาโน ทสฺมึ วสฺสํ
คิฏฺฐมาโน วีสฺสํ วสฺสํ คิฏฺฐมาโน คัสสํ วสฺสํ คิฏฺฐมาโน

จตุตทหัตถมฺปิ วสฺสํสาณิ ติญฺญาสมาโน ปณฺณาสมฺปิ วสฺสํสาณิ ติญฺญาสมาโน
 วสฺสํสํตมฺปิ ติญฺญาสมาโน ภิกฺขุโยมฺปิ ติญฺญาสมาโน ฯ ยนฺน จ ไซฺย เอตํ
 ภิกฺขเว วุจฺจติ จิตฺตํ อิตฺถิํ มโน อิตฺถิํ วิญฺญาณํ อิตฺถิํ ตํ
 รตฺติยา จ ทิวสฺสํสํ จ อณฺณเทว อุปฺปชฺชติ อณฺณํ นินฺรุณฺณติ ฯ

[๒๓๒] เสงฺยถาปี ภิกฺขเว มกฺกโฏ อรณฺณเณ จ พุทฺธาเวน
 จรมาโน สํวํ คณฺหาติ ตํ มุณฺณจิตฺวา อณฺณํ คณฺหาติ ตํ
 มุณฺณจิตฺวา อณฺณํ คณฺหาติ ตํ มุณฺณจิตฺวา อณฺณํ คณฺหาติ
 เอวเมว ไซฺย ภิกฺขเว ยมิทํ วุจฺจติ จิตฺตํ อิตฺถิํ มโน อิตฺถิํ
 วิญฺญาณํ อิตฺถิํ ตํ รตฺติยา จ ทิวสฺสํสํ จ อณฺณเทว อุปฺปชฺชติ
 อณฺณํ นินฺรุณฺณติ ฯ

[๒๓๓] ตตฺถ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสํวโก ปฏิจฺจุสฺสมุปาทณฺณเณว
 สํวุกํ โยนิโส มนสิกโรติ อิติ อิมสฺมึ สติ อิทํ โหติ อิมสฺสํ
 ปาธา อิทํ อุปฺปชฺชติ อิมสฺมึ อสฺสติ อิทํ น โหติ อิมสฺสํ
 นิโรธา อิทํ นินฺรุณฺณติ ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจุยา สงฺขาราว สงฺขาร-
 ปจฺจุยา วิญฺญาณํ ฯ เป ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทฺถกฺกขณฺนสฺส
 สํมุกฺโข โหติ ฯ อวิชฺชาย เตวฺว อสฺสํสํวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโห
 สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโห ฯ เป ฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
 ทฺถกฺกขณฺนสฺส นิโรโห โหตฺติ ฯ

[๒๓๔] เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสํวโก รูปสฺมึ
 นิพฺพินฺนุทฺติ เวทนายปี นิพฺพินฺนุทฺติ สณฺณายปี นิพฺพินฺนุทฺติ สงฺขา-

เรณู นีพพิณฑติ วิณญาณธัมม นีพพิณฑติ นีพพิณฑติ วิรชชติ
 วิจารณ์ วิมจจติ ฯ วิมุตตธัมม วิมุตตมิตติ ญาณ โหติ ฯ ธีณา
 ชาติ วุสสตี พุทฺธมจริย กตํ กรณียํ นามปรํ อิตฺตตฺตยาชาติ ปชา-
 นาคีติ ฯ ปจฺจํ ฯ

[๒๓๕] สัจจกถิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... อสฺสํสฺวา
 ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนิ อิมํธัมมํ จาคุมฺหมหาภูติกธัมมํ กายธัมมํ นีพพิณฑเยยฺยํ
 วิรชชเยยฺยํ วิมจฺเจยฺยํ ตํ กิธฺสํ เหตุํ ทิสฺสตี ทิ ภิกฺขเว
 อิมํธัมมํ จาคุมฺหมหาภูติกธัมมํ กายธัมมํ อาจโยมํ อปจโยมํ อาทานมมํ
 นิเกชยนมมํ ตตฺรมา ตตฺรทาสฺสํสฺวา ปุณฺณฺสนิ นีพพิณฑเยยฺยํ วิรช-
 ชเยยฺยํ วิมจฺเจยฺยํ ฯ ยนฺนํ โข เอตํ ภิกฺขเว วุจฺจติ จิตฺตํ
 อิตฺธิมํ มโน อิตฺธิมํ วิณฺญาณํ อิตฺธิมํ ตตฺรทาสฺสํสฺวา ปุณฺณฺสนิ นาคํ
 นีพพิณฑิตํ นาคํ วิรชชิตํ นาคํ วิมจฺจิตํ ตํ กิธฺสํ เหตุํ ทิสมฺมตฺตํ
 เหตุํ ภิกฺขเว อสฺสํสฺวาโต ปุณฺณฺสนิสฺส อชฺโชนสฺสิตํ มมายิตํ ปรามญฺจํ
 เอตํ มม เอโสสมธฺมมํ เอโส เม อตฺตาคิ ตตฺรมา ตตฺรทาสฺสํสฺวา
 ปุณฺณฺสนิ นาคํ นีพพิณฑิตํ นาคํ วิรชชิตํ นาคํ วิมจฺจิตํ ฯ

[๒๓๖] วรํ ภิกฺขเว อสฺสํสฺวา ปุณฺณฺสนิ อิมํ จาคุมฺหมหาภูติกํ
 กายํ อตฺตโต อปคจฺเจยฺย น เตว จิตฺตํ ตํ กิธฺสํ เหตุํ
 ทิสฺสตาโย ภิกฺขเว จาคุมฺหมหาภูติโก กายो เอกมมํ วสฺสํ คิณฺฑจฺมาโน
 เทวํ วสฺสํ คิณฺฑจฺมาโน คีณฺฑจฺมาโน วสฺสํ คิณฺฑจฺมาโน จตฺตาริยํ
 วสฺสํ คิณฺฑจฺมาโน ปณฺณจํ วสฺสํ คิณฺฑจฺมาโน ทสฺมํ วสฺสํ

ติฏฺฐมาโน วังสึ วตฺถุสาณิ ติฏฺฐมาโน คังสึ วตฺถุสาณิ ติฏฺฐมาโน
 จตฺตาฬัณฺณึ วตฺถุสาณิ ติฏฺฐมาโน ปณฺณาสึ วตฺถุสาณิ ติฏฺฐมาโน
 วตฺถุสทฺตึ ติฏฺฐมาโน ภิชฺชโยสึ ติฏฺฐมาโน ฯ ยณฺณ ๒ เอตํ
 ภิกฺขเว อจฺจุจติ จิตฺตํ อิตฺธิ มโน อิตฺธิ วิญฺญาณํ อิตฺธิ ตํ
 รตฺติยา จ ทิวสฺสํ ๑ อณฺเฏทเว อุตฺตมชฺชติ อณฺเฏ นิรุตฺตติ ฯ

[๒๓๗] ตตฺร ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสํวโก ปฏฺิจฺจุสสมุปฺปาทํเยว
 สํวทํ โยนิโส มนสิโกโรติ อิตฺติ อิมสฺมึ สติ อิทํ โหติ อิมสฺสอุป-
 ปาทา อิทํ อุตฺตมชฺชติ อิมสฺมึ อสติ อิทํ น โหติ อิมสฺส
 นิโรธา อิทํ นิรุตฺตติ ฯ สุตฺวเวทนียํ ภิกฺขเว ผลํ ปฏฺิจฺจุ อุตฺตมชฺชติ
 สุตฺวา เวทนา ตสฺสเสว สุตฺวเวทนียสฺส ผลสฺส นิโรธา ยํ ตชฺช
 เวทียํ สุตฺวเวทนียํ ผลํ ปฏฺิจฺจุ อุตฺตมชฺชติ สุตฺวา เวทนา ส่า
 นิรุตฺตติ ส่า อุตฺตมชฺชติ ฯ ทฺวเวทนียํ ภิกฺขเว ผลํ ปฏฺิจฺจุ อุตฺตมชฺชติ
 ทฺวเวทนา ตสฺสเสว ทฺวเวทนียสฺส ผลสฺส นิโรธา ยํ ตชฺช
 เวทียํ ทฺวเวทนียํ ผลํ ปฏฺิจฺจุ อุตฺตมชฺชติ ทฺวเวทนา ส่า
 นิรุตฺตติ ส่า อุตฺตมชฺชติ ฯ อตฺตมชฺชเวทนียํ ภิกฺขเว ผลํ ปฏฺิจฺจุ
 อุตฺตมชฺชติ อตฺตมชฺชเวทนา ตสฺสเสว อตฺตมชฺชเวทนียสฺส
 ผลสฺส นิโรธา ยํ ตชฺช เวทียํ อตฺตมชฺชเวทนียํ ผลํ ปฏฺิจฺจุ
 อุตฺตมชฺชติ อตฺตมชฺชเวทนา ส่า นิรุตฺตติ ส่า อุตฺตมชฺชติ ฯ

[๒๓๘] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ทฺวินฺนํ กญฺจํ สวชฺชโมชานา
 อุตฺตมา ชายติ เตโช อภินิพฺพุตฺติ เตสฺเยว ทฺวินฺนํ กญฺจํ

อนุคฺคหาย ๑ กตเม จตุตาโร ๑ กวฬัการาโร อาหาโร โอฬาริโก วา
 สุตฺตโม วา ผลุสโส ทุตติโย มโนสฺสเจตนา ตติยา วิญญานํ
 จตุตฺถํ ๑ อิมะ โห ภิกฺขเว จตุตาโร อาหารา ภูตานิ วา สุตฺตานิ
 จิตฺติยา สัมภเวสฺสํ วา อนุคฺคหาย ๑

[๒๔๑] กถณฺญ ภิกฺขเว กวฬัการาโร อาหาโร ทฏฺฐพฺพุโป ๑
 เสยฺยถาปปี ภิกฺขเว เทว ชายปติกา ปริตฺตํ สัมพลํ อาทาย กนฺตาร-
 มคฺคํ ปฏิปชฺชเยยฺยํ เตสฺมสฺส เอกปฺปุตฺตโก ปิโย มนาโป ๑ อถ
 โห เตสํ ภิกฺขเว ทฺวิฬฺหํ ชายปติกาณํ กนฺตารคตานิ ยะ ปริตฺตา
 สัมพลมคฺคา ส่า ปริกฺขมํ ปริยาทานิ คจฺญเยยฺย สียา ปเนตฺ
 กนฺตาราวเสโส อนิตฺติณฺโณ ๑ อถ โห เตสํ ภิกฺขเว ทฺวิฬฺหํ
 ชายปติกาณํ เอวมสฺส อมฺหากํ โห ยะ ปริตฺตา สัมพลมคฺคา
 ส่า ปริกฺขณฺนา ปริยาทินฺนา อคฺคิ จายํ กนฺตาราวเสโส อนิตฺติณฺโณ
 ยนฺนุน มยํ อิมํ เอกปฺปุตฺตกํ ปิยํ มนาปํ วชิตฺวา วตฺถุรณฺจ โสณ-
 ทิกณฺจ กริตฺวา ปุตฺตมํสํนิ ชาทนฺตา เอว เทวปปี คํ กนฺตาราวเสตฺ
 นิตฺตเรยฺยาม โน เจ สพฺเพว ตโย วิณฺตฺสุมฺหาติ ๑ อถ โห เต
 ภิกฺขเว เทว ชายปติกา เอคํ เอกปฺปุตฺตกํ ปิยํ มนาปํ วชิตฺวา
 วตฺถุรณฺจ โสณทิกณฺจ กริตฺวา ปุตฺตมํสํนิ ชาทนฺตา เอว คํ
 กนฺตาราวเสตฺ นิตฺตเรยฺยํ เต ปุตฺตมํสํนิ เจว ชาเทยฺยํ อูเร จ
 ปติปปีเสยฺยํ กหํ เอกปฺปุตฺตก กหํ เอกปฺปุตฺตกาติ ๑ คํ กิ มณฺเณถ
 ภิกฺขเว ขมี นุ เต ทวาย วา อาหารํ อาหเรยฺยํ มทาย วา

อาหาร อหเรยฺย มนุชฌาย จา อาหาร อหเรยฺย วิภูสณาย จา
 อาหาร อหเรยฺยุนฺติ ฯ โน เหตุ ภาเน ฯ นนฺ เต ภิกฺขเว
 ยาวเทว กนฺตารสฺส นิตฺถรณตฺถาย อาหาร อหเรยฺยุนฺติ ฯ เอว
 ภาเน ฯ เอวเมว ชฺวาทิ ภิกฺขเว กวฬัฏฺฐาโร อหาโร ทฺวฬุพฺโพติ
 จทามิ ฯ กวฬัฏฺฐาโร ภิกฺขเว อหาโร ปริณฺญาเต ปณฺจกามคฺคณิโก
 ราโค ปริณฺญาโต โหติ ปณฺจกามคฺคณิเก วาเค ปริณฺญาเต
 นตฺถิ ตํ สณฺโฆชนํ เยเน สณฺโฆชนเน สณฺณตฺโต อริยสํวโก
 ปุณฺณ อิมํ โลกํ อากฺขุญฺเยยฺย ฯ

[๒๔๒] กถณฺจ ภิกฺขเว สฬสํหาโร ทฺวฬุพฺโพ ฯ เสยฺยถาปึ
 ภิกฺขเว คาวํ นิจุจฺมมา กุฑฺดกณฺเฏ นิสฺสํย ติฏฺฐะยฺย เย กุฑฺดก-
 นิสฺสํธา ปาณา เต นํ ชาเทยฺยํ รุกฺขกณฺเฏ นิสฺสํย ติฏฺฐะยฺย
 เย รุกฺขนิสฺสํธา ปาณา เต นํ ชาเทยฺยํ อุกกณฺเฏ นิสฺสํย
 ติฏฺฐะยฺย เอ อุกกนิสฺสํธา ปาณา เต นํ ชาเทยฺยํ อากาสกณฺเฏ
 นิสฺสํย ติฏฺฐะยฺย เย อากาสนิสฺสํธา ปาณา เต นํ ชาเทยฺยํ
 ยณฺณเทว ทิ สํ ภิกฺขเว คาวํ นิจุจฺมมา นิสฺสํย ติฏฺฐะยฺย เย
 ตํ นิสฺสํธา ตํ นิสฺสํธา ปาณา เต นํ ชาเทยฺยํ เอวเมว ชฺวาทิ
 ภิกฺขเว สฬสํหาโร ทฺวฬุพฺโพติ จทามิ ฯ สฬสํ ภิกฺขเว อหาโร
 ปริณฺญาเต ติสฺโส เวทนา ปริณฺญาตา โหนฺติ ตัสฺส เวทนาสุ
 ปริณฺญาตาสฺส อริยสํวกสฺส นตฺถิ กิณฺจิ อตุตฺถิรณฺณนฺติ จทามิ ฯ

[๒๔๓] กถณฺจ ภิกฺขเว มโนสฺสเจตนาหาโร ทฺวฬุพฺโพ ฯ

เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อํคารกาสุ สํชิโกปฺริสา ปุณฺณา อํคารานํ
 วัฏฏจิกานํ วัฏฏมานํ อถ ปุริโส อากฺขณฺเอย ชีวิตฺตกาโม อมริตฺ-
 ทาโม สฺสกาโม ทุกฺขปฏิกฺกโถ ตเมนํ เทว พทวนฺโต ปุริสา
 นานาพาหาสุ คเหตฺวา ตํ อํคารกาสุ อูปกฏฺเฆยฺยํ ฯ อถ ไช
 ภิกฺขเว ตสฺสํ ปุริสฺสํ อารกาวสฺสํ เจตนา อารกาว ปตฺตนา อารกา
 ปณฺธิ ตํ กิสฺสํ เหตุ วิทิตฺตํ ภิกฺขเว ตสฺสํ ปุริสฺสํ โหติ
 อิมญฺจาหํ อํคารกาสุ ปปติสฺสํมี คโคณิทานํ มรณํ วา นิกฺขณํมี
 มรณมตฺตํ วา ทุกฺขนฺติ เอวเมว ชฺวาทํ ภิกฺขเว มโนสฺสเจตนา-
 หาโร ทฏฺฐพฺโพติ วทามิ ฯ มโนสฺสเจตนาฯ ภิกฺขเว อาหาเร
 ปริณฺวาเต ติสฺโส ตณฺหา ปริณฺวาตา โหณฺติ ติสฺสํ ตณฺหาสุ
 ปริณฺวาตาสุ อริยสํวากสฺสํ นตฺถิ กิณฺจิ อุตฺตวิกรณฺเยนฺติ วทามิ ฯ

[๒๔๔] กถณฺจ ภิกฺขเว วิญญาณาหาโร ทฏฺฐพฺโพ ฯ เสยฺยถาปํ
 ภิกฺขเว โจโร อากุจาริ คเหตฺวา รณฺโณ ทสฺสํเสสุ อชนฺเต เทว
 โจโร อากุจาริ อิมสฺสํ ยํ อิจฺจสิ ตํ ทณฺทํ ปณฺเฑติ ตเมนํ
 ราชา เอวํ วเทยฺย คจฺจถ โภ อิมํ ปุริสํ ปุพฺพณฺ्हสมฺยํ
 สํคฺคิสฺสํเตน หนฺถาติ ตเมนํ ปุพฺพณฺ्हสมฺยํ สํคฺคิสฺสํเตน หนฺเอยฺยํ
 อถ ราชา มชฺฌนฺตีกสฺมํ เอวํ วเทยฺย อมฺโภ กถํ โส ปุริโสติ
 คเถว เทว ชีวตฺติ ตเมนํ ราชา เอวํ วเทยฺย คจฺจถ โภ ตํ
 ปุริสํ มชฺฌนฺตีกสฺมํ สํคฺคิสฺสํเตน หนฺถาติ ตเมนํ มชฺฌนฺตีกสฺมํ
 สํคฺคิสฺสํเตน หนฺเอยฺยํ อถ ราชา สํยณฺ्हสมฺยํ เอวํ วเทยฺย อมฺโภ

กถิ โส ปริโสติ ตเถว เทว ชีวตติ ตเมณ ราชา เอว จเทย
 คจฺจถ โภ คํ ปริสํ สายนุหํสมํ สติสฺสเทน หนถาติ ตเมณ
 สายนุหํสมํ สติสฺสเทน หนะยฺมํ ฯ คํ กิ มนุสฺสเอ ภิภฺชเว อมึ
 นุ ไซ โส ปริโส ติวสํ ตํหิ สติสฺสเทหิ หนฺนมาโน ตโตนิทานํ
 ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวทเยถาติ เอติสฺสํปปี ภิภฺชเว สติสฺสา
 หนฺนมาโน ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวทเยถ โภ ปน
 วาโท ตํหิ สติสฺสเทหิ หนฺนมาโนติ เอวเมว ชฺวหา ภิภฺชเว
 วิญฺญาณาหาโร ทฺวสฺสพฺโพติ จทามิ ฯ วิญฺญาเน ภิภฺชเว อหารา
 ปริญฺญาเต นามรูปํ ปริญฺญาคํ โหติ นามรูปे ปริญฺญาเต อริย-
 สํวกสฺส นตฺถิ กิณฺจิ อุตฺตรวิภวณฺณนฺติ จทามํติ ฯ คตฺถิ ฯ

[๒๔๕] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตตฺร ไซ ภควา... จตฺตาโรเม
 ภิภฺชเว อหารา ภูตานํ วา สติสฺसानํ จิตฺติยา สมนุสฺสเวสฺสํ วา
 อณฺุคฺคหาย ฯ กตฺเม จตฺตาโร ฯ กวพฺพกาโร อหาโร โอพาริโก
 วา สฺสฺซโม วา สสฺสโส ทุติโย มโนสฺสเจตนา คตฺติยา วิญฺญาณํ
 จตฺตํ ฯ อิมะ ไซ ภิภฺชเว จตฺตาโร อหารา ภูตานํ วา สติสฺसानํ
 จิตฺติยา สมนุสฺสเวสฺสํ วา อณฺุคฺคหาย ฯ

[๒๔๖] กวพฺพกาเร เจ ภิภฺชเว อหารา อตฺถิ ราโค อตฺถิ
 นนฺติ อตฺถิ ตณฺหา ปตฺติจฺจํ ตตฺถ วิญฺญาณํ วิรูปุหํ ยตฺถ
 ปตฺติจฺจํ วิญฺญาณํ วิรูปุหํ อตฺถิ ตตฺถ นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ
 ยตฺถ อตฺถิ นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ อตฺถิ ตตฺถ สงฺขารานํ วุทฺธมฺ

๒๔๗] อภิสัมยตฺยัตถุตฺตสฺส มหาวคฺเค รชกจิตฺตการูปมา ๑๒๓

ยตฺถ อตฺถิ สงฺขารานํ อุกฺกมฺมิ อตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพุตฺติ
ยตฺถ อตฺถิ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพุตฺติ อตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ชาติ-
ชราวมรณํ ยตฺถ อตฺถิ อายตฺตํ ชาติชราวมรณํ ฯ สํโสการํ ตํ ภิกฺขเว
สงฺขํ สอุปายาสนฺตํ วทามิ ฯ ผลสฺเส เจ ภิกฺขเว ออาหารา...
มโนสณฺเจตนาเย เจ ภิกฺขเว ออาหารา... วิญฺญาเน เจ ภิกฺขเว
อาหารา อตฺถิ ราโค อตฺถิ นนฺทิ อตฺถิ ตณฺหา ปตฺติจฺจิตฺตํ ตตฺถ
วิญฺญาณํ วิรูปฺหํ ยตฺถ ปตฺติจฺจิตฺตํ วิญฺญาณํ วิรูปฺหํ อตฺถิ ตตฺถ
นามรูปสฺสํ อวกฺกนฺตํ ยตฺถ อตฺถิ นามรูปสฺสํ อวกฺกนฺตํ อตฺถิ
ตตฺถ สงฺขารานํ อุกฺกมฺมิ ยตฺถ อตฺถิ สงฺขารานํ อุกฺกมฺมิ อตฺถิ
ตตฺถ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพุตฺติ ยตฺถ อตฺถิ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวา-
ตินิพฺพุตฺติ อตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ชาติชราวมรณํ ยตฺถ อตฺถิ อายตฺตํ
ชาติชราวมรณํ ฯ สํโสการํ ตํ ภิกฺขเว สงฺขํ สอุปายาสนฺตํ วทามิ ฯ

[๒๔๗] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว รชโก วา จิตฺตการโก วา สติ
รชนาย วา ธาราย วา หตฺติทฺธิยา วา นีติยา วา มนฺธิจฺจุจฺจาย วา
สุมฺมจฺจุ วา ผลเก วา ภิตฺติยา วา ทุสฺสํปญฺเญ วา อิตฺถึรูปี วา
ปฺริสฺสรูปี วา อภินิมฺมิเนยฺย สพฺพงฺคปจฺจํจํกํ เอวเมว โข ภิกฺขเว
กวฬฺกาวาเร เจ ออาหารา อตฺถิ ราโค อตฺถิ นนฺทิ อตฺถิ ตณฺหา
ปตฺติจฺจิตฺตํ ตตฺถ วิญฺญาณํ วิรูปฺหํ ยตฺถ ปตฺติจฺจิตฺตํ วิญฺญาณํ วิรูปฺหํ
อตฺถิ ตตฺถ นามรูปสฺสํ อวกฺกนฺตํ ยตฺถ อตฺถิ นามรูปสฺสํ อวกฺกนฺตํ
อตฺถิ ตตฺถ สงฺขารานํ อุกฺกมฺมิ ยตฺถ อตฺถิ สงฺขารานํ อุกฺกมฺมิ อตฺถิ

คตฺถ อายคิ ปุณฺณพฺภวณินิพฺพตฺติ ยตฺถ อตฺถิ อายคิ ปุณฺณพฺภว-
 ณินิพฺพตฺติ อตฺถิ คตฺถ อายคิ ชาตฺติชราวมรณํ ยตฺถ อตฺถิ อายคิ
 ชาตฺติชราวมรณํ ฯ สโธกํ คํ ภิกฺขเว สรรํ สอฺปายาสนฺติ วทามิ ฯ
 ผสฺสเส เจ ภิกฺขเว อาหาเร... มโนสฺสเจตฺตนาเย เจ ภิกฺขเว อาหาเร...
 วิญฺญาเน เจ ภิกฺขเว อาหาเร อตฺถิ ราโค อตฺถิ นนฺทิ อตฺถิ
 ตณฺหา ปตฺติจฺจํ คตฺถ วิญฺญาณํ อวิรุพฺหํ ยตฺถ ปตฺติจฺจํ วิญฺญาณํ
 อวิรุพฺหํ อตฺถิ คตฺถ นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ ยตฺถ อตฺถิ นามรูปสฺส
 อวกฺกนฺติ อตฺถิ คตฺถ สงฺขารานํ ดุขฺขมฺปิ ยตฺถ อตฺถิ สงฺขารานํ
 ดุขฺขมฺปิ อตฺถิ คตฺถ อายคิ ปุณฺณพฺภวณินิพฺพตฺติ ยตฺถ อตฺถิ อายคิ
 ปุณฺณพฺภวณินิพฺพตฺติ อตฺถิ คตฺถ อายคิ ชาตฺติชราวมรณํ ยตฺถ อตฺถิ
 อายคิ ชาตฺติชราวมรณํ ฯ สโธกํ คํ ภิกฺขเว สรรํ สอฺปายาสนฺติ วทามิ ฯ

[๒๔๘] กวพฺถาเร เจ ภิกฺขเว อาหาเร นตฺถิ ราโค นตฺถิ
 นนฺทิ นตฺถิ ตณฺหา อปฺปตฺติจฺจํ คตฺถ วิญฺญาณํ อวิรุพฺหํ ยตฺถ
 อปฺปตฺติจฺจํ วิญฺญาณํ อวิรุพฺหํ นตฺถิ คตฺถ นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ
 ยตฺถ นตฺถิ นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ นตฺถิ คตฺถ สงฺขารานํ ดุขฺขมฺปิ
 ยตฺถ นตฺถิ สงฺขารานํ ดุขฺขมฺปิ นตฺถิ คตฺถ อายคิ ปุณฺณพฺภวณินิพฺพตฺติ
 ยตฺถ นตฺถิ อายคิ ปุณฺณพฺภวณินิพฺพตฺติ นตฺถิ คตฺถ อายคิ ชาตฺติ-
 ชราวมรณํ ยตฺถ นตฺถิ อายคิ ชาตฺติชราวมรณํ ฯ สโธกํ คํ ภิกฺขเว
 สรรํ สอฺปายาสนฺติ วทามิ ฯ ผสฺสเส เจ ภิกฺขเว อาหาเร...
 มโนสฺสเจตฺตนาเย เจ ภิกฺขเว อาหาเร... วิญฺญาเน เจ ภิกฺขเว

อาหาเร นตฺถิ ราโค นตฺถิ นนฺทิ นตฺถิ ตณฺหา อปฺปติฏฺฐิตํ
 ตตฺถ วิญฺเฒาณํ อวิรุพฺหํ ยตฺถ อปฺปติฏฺฐิตํ วิญฺเฒาณํ อวิรุพฺหํ
 นตฺถิ ตตฺถ นามรูปสํสํสํ อวกุกฺกนฺติ ยตฺถ นตฺถิ นามรูปสํสํสํ อวกุกฺกนฺติ
 นตฺถิ ตตฺถ สงฺขารานํ อุกฺกมฺมิ ยตฺถ นตฺถิ สงฺขารานํ อุกฺกมฺมิ นตฺถิ
 ตตฺถ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวณินิพฺพุตฺติ ยตฺถ นตฺถิ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภว-
 นินิพฺพุตฺติ นตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ชาตฺติชราวมรณํ ยตฺถ นตฺถิ อายตฺตํ
 ชาตฺติชราวมรณํ ฯ อโสํกํ ตํ ภิกฺขเว อรชํ อนุปายาสํนฺติ จทามิ ฯ

[๒๔๘] เสดยฺยถาปํ ภิกฺขเว กุฏาคารํ วา กุฏาคารสาธนา วา
 อุตฺตราย วา ทกฺขิณาย วา ปาจํนฺวาทปาณา สํวิเร อุกฺกจฺจนฺเต
 วาทปาเนน รสํมิ ปวิสฺสวา กฺวาสํสํ ปติฏฺฐิตาติ ฯ ปจฺฉิมาย
 ฆนฺเต ภิตฺติยนฺติ ฯ ปจฺฉิมาย เจ ภิกฺขเว ภิตฺติ นาสํสํ กฺวาสํสํ
 ปติฏฺฐิตาติ ฯ ปจฺฉิมํ ฆนฺเตติ ฯ ปจฺฉํ เจ ภิกฺขเว นาสํสํ กฺวาสํสํ
 ปติฏฺฐิตาติ ฯ อปฺปสํมิ ฆนฺเตติ ฯ อปฺโป เจ ภิกฺขเว นาสํสํ
 กฺวาสํสํ ปติฏฺฐิตาติ ฯ อปฺปติฏฺฐิตา ฆนฺเตติ ฯ เขวเมว โห ภิกฺขเว
 กวฬฺลารเ เจ อาหาเร นตฺถิ ราโค นตฺถิ นนฺทิ นตฺถิ ตณฺหา...
 ผสํเส เจ ภิกฺขเว อาหาเร... มโนสํมฺเจตนาย เจ ภิกฺขเว อาหาเร...
 วิญฺเฒาเน เจ ภิกฺขเว อาหาเร นตฺถิ ราโค นตฺถิ นนฺทิ นตฺถิ
 ตณฺหา อปฺปติฏฺฐิตํ ตตฺถ วิญฺเฒาณํ อวิรุพฺหํ ยตฺถ อปฺปติฏฺฐิตํ
 วิญฺเฒาณํ อวิรุพฺหํ นตฺถิ ตตฺถ นามรูปสํสํสํ อวกุกฺกนฺติ ยตฺถ นตฺถิ
 นามรูปสํสํสํ อวกุกฺกนฺติ นตฺถิ ตตฺถ สงฺขารานํ อุกฺกมฺมิ ยตฺถ นตฺถิ

สงฺฆารานํ อุกฺกมฺหิ นตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพุตฺติ ยตฺถ
 นตฺถิ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพุตฺติ นตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ชาตฺติชราวมรณํ
 ยตฺถ นตฺถิ อายตฺตํ ชาตฺติชราวมรณํ ฯ อโสภํ กํ ภิกฺขเว อรชํ
 อหุปายาสํนตฺติ วทามํติ ฯ จตฺตุถํ ฯ

[๒๕๐] สํวตฺถิยํ วิหริตฺติ... ตตฺถ ไช ภาควา... ปุพฺเพว เม
 ภิกฺขเว สมนุโพชา อนภิสํมพฺพุตฺตสฺส โพธิสฺสตฺตสฺสเสว สโต เอตทโหสิ
 กิจฺจํ วทามํ โถโก อวปฺนโน ชายติ จ ชียยติ จ มียยติ จ จวติ จ
 อฺยุปฺปชฺชติ จ อถ จ ปนิมฺสฺสํ ทฺวชฺชสฺสํ นิสฺสํรณํ นปฺปชานาติ
 ชราวมรณสฺสํ กุทาสฺสํ นาม อิมสฺสํ ทฺวชฺชสฺสํ นิสฺสํรณํ ปณฺณว-
 ยิตฺตํติ ชราวมรณสฺสํติ ฯ

[๒๕๑] ตสฺสํ มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ ไช สติ
 ชราวมรณํ โหติ กิปปจฺจุยา ชราวมรณนฺติ ฯ ตสฺสํ มยฺหํ ภิกฺขเว
 โยนิโสมนสิการา อหุ ปณฺณว ย อภิสํมโย ชาตฺติยา ไช สติ ชรา-
 มรณํ โหติ ชาตฺติจฺจุยา ชราวมรณนฺติ ฯ ตสฺสํ มยฺหํ ภิกฺขเว
 เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ ไช สติ ชาติ โหติ ฯ เปฯ ภาโว โหติ...
 อฺยุปาทานํ โหติ... ตณฺหา โหติ... เวทนา โหติ... ผสฺโส โหติ...
 สฺพายตฺตํ โหติ... นามรูปํ โหติ กิปปจฺจุยา นามรูปนฺติ ฯ ตสฺสํ
 มยฺหํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสิการา อหุ ปณฺณว ย อภิสํมโย วิณฺณวณฺเณ
 ไช สติ นามรูปํ โหติ วิณฺณวณฺณจฺจุยา นามรูปนฺติ ฯ ตสฺสํ มยฺหํ
 ภิกฺขเว เอตทโหสิ กิมฺหิ นุ ไช สติ วิณฺณวณฺณํ โหติ กิปปจฺจุยา

รูปนิโรชิตี ๑ ศัสส มยฺหํ ภิกฺขเว เขตฺตโหสี กิมฺหิ นุ ไช
 อสฺสตี วิญฺญาณํ น โหติ กิธฺสํ นิโรชา วิญฺญาณนิโรชิตี ๑
 ศัสส มยฺหํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสิการา อหุ ปญฺณาย อภิสฺมโย
 นามรูปเป ไช อสฺสตี วิญฺญาณํ น โหติ นามรูปนิโรชา วิญฺญาณ-
 นิโรชิตี ๑ ศัสส มยฺหํ ภิกฺขเว เขตฺตโหสี อธิคโค ไช มุขยํ
 มคฺโค โพราย ยทิทํ นามรูปนิโรชา วิญฺญาณนิโรช วิญฺญาณ-
 นิโรชา นามรูปนิโรช นามรูปนิโรชา สฺพายตนนิโรช สฺพา-
 ยตนนิโรชา ผลฺลสฺสนิโรช ๑ เป ๑ เอวเมตฺสสฺส เกวลสฺสสฺส ทุกฺขก-
 ขนฺธสฺส นิโรช โหติ ๑ นิโรช นิโรชิตี ไช เม ภิกฺขเว
 ปุพฺเพ อนนุสฺสึเตสฺส สมฺเมสฺส จกฺขุ อุตฺปาติ ฌานํ อุตฺปาติ
 ปญฺญา อุตฺปาติ วิชฺชา อุตฺปาติ อาโลโก อุตฺปาติ ๑

[๒๕๓] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส อรณฺเณ ปวเน จรมาโน
 ปสฺสเสยฺย ปุราณมคฺคํ ปุราณณฺธํ ปุพฺพเกหิ มนุสฺสเสหิ อนุยาตํ ๑
 โส ตมนุคฺจเจยฺย ตมนุคฺจจฺจนฺโต ปสฺสเสยฺย ปุราณํ นครํ ปุราณํ
 ราชธานี ปุพฺพเกหิ มนุสฺสเสหิ อชฺฌมาวคฺคํ อารามสํมฺปนฺนํ วณฺสํมฺปนฺนํ
 โปกฺขรณิสํมฺปนฺนํ อุตฺททาปวนํ รณํเยํ ๑ อถ ไช โส ภิกฺขเว
 ปุริโส รณฺโณ วา ราชมหามคฺคสฺส วา อาโรเจยฺย ยคฺเช ฆนฺเต
 ชาเนยฺยาสี อหํ อทฺทสฺส อรณฺเณ ปวเน จรมาโน ปุราณมคฺคํ
 ปุราณณฺธํ ปุพฺพเกหิ มนุสฺสเสหิ อนุยาตํ โส ตมนุคฺจจฺจํ ตมนุ-
 คฺจจฺจนฺโต อทฺทสฺส ปุราณํ นครํ ปุราณํ ราชธานี ปุพฺพเกหิ มนุสฺสเสหิ

อชฺชฌาจุตฺถํ อารามสํปฺพนํ วนสํปฺพนํ โปกฺขรณิสํปฺพนํ อุตฺททา-
 ปวณฺตํ รมณฺเย์ ตํ ภาณเต นคฺวี มาเปหํติ ฯ อถ ไซ โส ภิกฺขเว
 ราชา วา ราชมหามคฺโค วา ตํ นคฺวี มาเปยฺย ตทสฺสํ นคฺวี
 อปฺเรณ สมนฺเณ อิทฺธิํ เจว ฌิตํ จ พุทฺธณฺณํ^๑ อากิณฺณมนุสฺสํ
 อุตฺทณฺณิเวปฺปุตฺตปฺปตฺตํ ฯ เอวเมว ชฺวาทํ ภิกฺขเว อุตฺทสฺสํ ปุราณมคฺคํ
 ปุราณณฺชสฺสํ ปุพฺพเกหิ สมนฺมาสํพุทฺธเชหิ อญฺยาตํ ฯ กตโม จ
 โส ภิกฺขเว ปุราณมคฺโค ปุราณณฺชโส ปุพฺพเกหิ สมนฺมาสํพุทฺธเชหิ
 อญฺยาโต ฯ อยฺเมว อริโย อญฺจํคิโก มคฺโค เสยฺยถํทํ สมนฺมา-
 ทิฏฺฐิํ ฯ เป ฯ สมนฺมาสํมาธิ ฯ อยํ ไซ โส ภิกฺขเว ปุราณมคฺโค
 ปุราณณฺชโส ปุพฺพเกหิ สมนฺมาสํพุทฺธเชหิ อญฺยาโต โส ตมนุคฺจํ
 ตมนุคฺจณฺโต ชรามรณํ อพฺภณฺณวาสํ ชรามรณสํมูหํ อพฺภณฺณวาสํ
 ชรามรณนิโรธํ อพฺภณฺณวาสํ ชรามรณนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ อพฺภณฺณ-
 วาสํ ตมนุคฺจํ ตมนุคฺจณฺโต ชาตํ อพฺภณฺณวาสํ ฯ เป ฯ ภวํ
 อพฺภณฺณวาสํ... อูปาทานํ อพฺภณฺณวาสํ... ตณฺหํ อพฺภณฺณวาสํ...
 เวทนํ อพฺภณฺณวาสํ... ฌสฺสํ อพฺภณฺณวาสํ... สํพายคณํ อพฺภณฺณวาสํ...
 นามรูปํ อพฺภณฺณวาสํ... วิญฺญาณํ อพฺภณฺณวาสํ ตมนุคฺจํ ตมนุ-
 คฺจณฺโต สงฺขารํ อพฺภณฺณวาสํ สงฺขารสํมูหํ อพฺภณฺณวาสํ สงฺขาร-
 นิโรธํ อพฺภณฺณวาสํ สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ อพฺภณฺณวาสํ ตท-
 ภิณฺณาย อาจิกฺขํ ภิกฺขุณฺํ ภิกฺขุณฺํ อูปาสฺกานํ อูปาสฺกานํ ฯ ตยิทํ

๑ พุทฺธนนฺติปิ ปาโไซ ฯ

๒๕๗] อภิสัมยลัษฺฐิตุสฺส มหาคฺเค ตณฺหุปรตฺติภาโว ๓๓๓

ทุกฺขํ โถเก อูปฺปชฺชติ ชรามรณํ อิทํ โช ทุกฺขํ อูปฺปชฺชิตานํ
อูปฺปชฺสํมูหํ อูปฺปชฺชาติกํ อูปฺปชฺสปภวํ อูปฺปชฺสํมํ สติ ชรามรณํ โหติ
อูปฺปชฺสํมํ อสติ ชรามรณํ น โหตฺติ ๑ โส ชรามรณญฺจ ปชานาติ
ชรามรณสํมูหญฺจ ปชานาติ ชรามรณนิโรชญฺจ ปชานาติ ยา
จ ชรามรณนิโรธารูปคามีนิ ปฏฺิปปทา ตณฺหฺจ ปชานาติ ตถา
ปฏฺิปปนฺโน จ โหติ อนฺนํมจฺจวํ ๑ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
สพฺพโส สํมมา ทุกฺขชฺชยาเย ปฏฺิปปนฺโน ชรามรณนิโรชาย ๑

[๒๕๘] อถาปรํ สํมมสฺมาโน สํมมสฺสติ อนฺตรํ สํมมสฺสํ อูปฺปิ
ปนายํ กัณฺหาโน กัสมฺมทโย กัชฺชาติโก กัปปภาโว กัสมฺมํ สติ อูปฺปิ
โหติ กัสมฺมํ อสติ อูปฺปิ น โหตฺติ ๑ โส สํมมสฺมาโน เอวํ
ชานาติ อูปฺปิ ตณฺหาณิทาโน ตณฺหาสมฺมทโย ตณฺหาชฺชาติโก ตณฺหา-
ปภาโว ตณฺหาเย สติ อูปฺปิ โหติ ตณฺหาเย อสติ อูปฺปิ น
โหตฺติ ๑ โส อูปฺปิณฺจ ปชานาติ อูปฺปิสมฺมูหญฺจ ปชานาติ อูปฺปิ-
นิโรชญฺจ ปชานาติ ยา จ อูปฺปนิโรธารูปคามีนิ ปฏฺิปปทา ตณฺหฺจ
ปชานาติ ตถา ปฏฺิปปนฺโน จ โหติ อนฺนํมจฺจวํ ๑ อยํ วุจฺจติ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ สพฺพโส สํมมา ทุกฺขชฺชยาเย ปฏฺิปปนฺโน อูปฺปนิโรชาย ๑

[๒๕๙] อถาปรํ สํมมสฺมาโน สํมมสฺสติ อนฺตรํ สํมมสฺสํ ตณฺหา
ปนายํ กตฺถอ อูปฺปชฺชชฺชมานา อูปฺปชฺชชฺชติ กตฺถอ นีวสฺชานา นีวสฺสคฺติ ๑
โส สํมมสฺมาโน เอวํ ชานาติ ยํ โช โถเก ปิยรूपํ สาคฺครูปํ
เอตฺถเตสา ตณฺหา อูปฺปชฺชชฺชมานา อูปฺปชฺชชฺชติ เอตฺถ นีวสฺชานา

นิวัตติ ๑ กิณฺณ โลกเก มียรูปํ สัจจรูปํ ๑ จกฺขุ โลกเก มียรูปํ
 สัจจรูปํ ๑ เป ๑ โสคํ โลกเก มียรูปํ สัจจรูปํ... ฆานํ โลกเก
 มียรูปํ สัจจรูปํ... ชิวหา โลกเก มียรูปํ สัจจรูปํ... กาโย โลกเก
 มียรูปํ สัจจรูปํ... มโน โลกเก มียรูปํ สัจจรูปํ เอกุเลสา ตณฺหา
 อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอกุเล นิวัตฺตมานา นิวัตฺติ ๑

[๒๕๘] เย हि เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทฺธานํ สํมณา วา พฺราหฺมณา
 วา ยํ โลกเก มียรูปํ สัจจรูปํ ตํ นิจฺจุโต อทฺทกฺขุํ สุวโต อทฺทกฺขุํ
 อตฺตโต อทฺทกฺขุํ อาโรคฺยโต อทฺทกฺขุํ เขมโต อทฺทกฺขุํ เต
 ตณฺหํ วทฺເໝສຸ ๑ เย ตณฺหํ วทฺເໝສຸ เต อุปັชฺชີ วทฺເໝສຸ ເຍ
 อุปັชฺชີ วทฺເໝສຸ ເຕ ທຸກຸຊີ ວຸທຸເໝສຸ ເຍ ທຸກຸຊີ ວຸທຸເໝສຸ ເຕ ນ
 ປຣິມຸຈຸຈິສຸ ສາດິຍາ ສຣາຍ ມຣເຄເນ ໂສເຄຫິ ປຣິເທເວຫິ ທຸກເຫິ
 ໂທມນສຸເສຫິ ອຸປາຍາເສຫິ ນ ປຣິມຸຈຸຈິສຸ ທຸກຊສຸມາຕິ ວາມາມິ ॑
 ເຍ ຫິ ເກຈິ ກິກຸຊເວ ອນາຄຕມທຸຊານຸ ສມໍນາ ວາ ພຸຣາທຸມເນ ວາ
 ຍມໍ ໂລເຄ ມິຍຣຸປຸ ສາຕຣຸປຸ ຕໍ ນິຈຸຈໂຕ ທກຸຊິສຸສນຕິ ສຸວໂຕ ທກຸຊິສຸສນຕິ
 ອຕຕໂຕ ທກຸຊິສຸສນຕິ ອາໂກຍໂຕ ທກຸຊິສຸສນຕິ ເຂມໂຕ ທກຸຊິສຸສນຕິ
 ເຕ ຕຣຸທຸ ວຸທຸເໝສຸສນຕິ ॑ ເຍ ຕຣຸທຸ ວຸທຸເໝສຸສນຕິ ເຕ ອຸປັຊີ
 ວຸທຸເໝສຸສນຕິ ເຍ ອຸປັຊີ ວຸທຸເໝສຸສນຕິ ເຕ ທຸກຸຊີ ວຸທຸເໝສຸສນຕິ
 ເຍ ທຸກຸຊີ ວຸທຸເໝສຸສນຕິ ເຕ ນ ປຣິມຸຈຸຈິສຸສນຕິ ສາດິຍາ ສຣາຍ
 ມຣເຄເນ ໂສເຄຫິ ປຣິເທເວຫິ ທຸກເຫິ ໂທມນສຸເສຫິ ອຸປາຍາເສຫິ ນ
 ປຣິມຸຈຸຈິສຸສນຕິ ທຸກຊສຸມາຕິ ວາມາມິ ॑ ເຍ ຫິ ເກຈິ ກິກຸຊເວ ເອຕຣຫິ

สมณา วา พุราหุณนา วา ยัม โถเก นียรูเป สัตรูเป ตัม นิจุจโต
 ปัสสันนติ สฺขโต ปัสสันนติ อตฺตโต ปัสสันนติ อาโรคฺยโต ปัสสันนติ
 เขมโต ปัสสันนติ เต คณ्हี วทฺเธนฺติ ฯ เย คณ्हี วทฺเธนฺติ เต
 อปฺปชํ วทฺเธนฺติ เป อปฺปชํ วทฺเธนฺติ เต ทุกฺขํ วทฺเธนฺติ เป
 ทุกฺขํ วทฺเธนฺติ เต น ปริมุจฺจนฺติ ชาติยา ชราย มรณเณ
 โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺสเถหิ อฺปปายาเถหิ น ปริมุจฺจนฺติ
 ทุกฺขสฺสมาติ วทามิ ฯ

[๒๖๐] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อาปานิกกัปปมฺหา วณฺณสํมฺปนฺโน คนฺธ-
 สํมฺปนฺโน รสสํมฺปนฺโน ฯ โส จ ไซ วิเสนํ สํสฺสฺสํ ๑ อถ
 ปุริโส อากฺขุญฺญ ชมฺมาภิตตโต ชมฺมปเรโต กิณฺโณโต สฺสโต
 นีปาตีโต ฯ คเมณํ เอวํ วทฺเธยฺยํ อยํ เต อมฺโฆ ปุริส อาปานิกกัปป-
 มฺหา วณฺณสํมฺปนฺโน คนฺธสํมฺปนฺโน รสสํมฺปนฺโน โส จ ไซ วิเสนํ
 สํสฺสฺสํ ๑ สเจ อากฺขุญฺสิ นีว นีวโต หิ ไซ ตํ นาเทสฺสตี
 วณฺณเณนํ คนฺธเณนํ รสเณนํ นีวตฺวา จ ปน ตโตนิทานํ มรณํ
 วา นิคฺจุลฺลํ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขนฺติ ฯ โส ตํ อาปานิกกัปป-
 สหฺสา อปฺปปฏิสงฺขา นีเวยฺย น ปฏินีสฺสชฺเชยฺย ฯ โส ตโตนิทานํ
 มรณํ วา นิคฺจุญฺญ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ฯ เอวเมว ไซ ภิกฺขเว
 เป หิ เกจิ อตฺตมทฺธานํ สมณา วา พุราหุณนา วา ยัม โถเก
 นียรูเป สัตรูเป ฯ เป ฯ อนาคคมทฺธานํ ฯ เป ฯ เอตฺรหิ สมณา
 วา พุราหุณนา วา ยัม โถเก นียรูเป สัตรูเป ตัม นิจุจโต ปัสสันนติ

สัจจโต ปัสสณฺติ อตฺตโต ปัสสณฺติ อาโรคฺยโต ปัสสณฺติ เขมโต
 ปัสสณฺติ เต ตณฺหํ วทฺเธนฺติ ฯ เ ย ตณฺหํ วทฺเธนฺติ เต
 อูปธิํ วทฺเธนฺติ เ ย อูปธิํ วทฺเธนฺติ เต ทฺวํ วทฺเธนฺติ เ ย
 ทฺวํ วทฺเธนฺติ เต น ปริมุจฺจนฺติ ชาติยา ชราย มรณฺเน
 โสภเทหิ ปริเทเวหิ ทฺวเขหิ โทมนสฺสເหิ อຸປາຍາເສหิ น ปริมุจฺจนฺติ
 ทฺวສຸມາຕີ วทາມີ ฯ

[๒๖๓] เ ย จ โห เกจิ ภิกฺขเว อตฺตมทຸຫານຳ ສຸມນາ ວາ
 ພຸຣາຫຸມນາ ວາ ຍໍ ໂລເ ມີຍຽບູ່ ສາຕຽບູ່ ຕໍ ອນິຈຸຈໂຕ ອທຸທຸຊຸ
 ທຸຊໂຕ ອທຸທຸຊຸ ອນຕຸຕໂຕ ອທຸທຸຊຸ ໂຣຄໂຕ ອທຸທຸຊຸ ຣາຍໂຕ
 ອທຸທຸຊຸ ຕ ຕຣຸ ປຣທິສຸ ະ ເ ຕຣຸ ປຣທິສຸ ຕ ອຸປຸ
 ປຣທິສຸ ເ ອຸປຸ ປຣທິສຸ ຕ ທຸຊຸ ປຣທິສຸ ເ ທຸຊຸ ປຣທິສຸ
 ຕ ປຣິມຸຈຸຈຸ ສາຕິຍາ ສຣາຍ ມຣຸນ ໂສເ ປຣິເ ທຸຊຸ
 ໂທມສເ ອຸປາຍາເ ປຣິມຸຈຸຈຸ ທຸຊຸສຸມາຕີ ວຸຫາມີ ະ ເມີ
 ມີ ເ ທຸ ທຸ ອນາຕມຸຫານຳ ສຸມນາ ວາ ພຸຣາຫຸມນາ ວາ ຍໍ
 ໂລເ ມີຍຽບູ່ ສາຕຽບູ່ ຕໍ ອນິຈຸຈໂຕ ທຸຊຸສຸສຸ ທຸຊໂຕ ທຸຊຸສຸສຸ
 ອນຕຸຕໂຕ ທຸຊຸສຸສຸ ໂຣຄໂຕ ທຸຊຸສຸສຸ ຣາຍໂຕ ທຸຊຸສຸສຸ
 ຕ ຕຣຸ ປຣທິສຸສຸ ະ ເ ຕຣຸ ປຣທິສຸສຸ ະ ເ ະ ຕ
 ປຣິມຸຈຸຈຸ ທຸຊຸສຸມາຕີ ວຸຫາມີ ະ ເມີ ມີ ເ ທຸ ທຸ ເຕຣວນີ
 ສຸມນາ ວາ ພຸຣາຫຸມນາ ວາ ຍໍ ໂລເ ມີຍຽບູ່ ສາຕຽບູ່ ຕໍ ອນິຈຸຈໂຕ
 ປັສສນຕີ ທຸຊໂຕ ປັສສນຕີ ອນຕຸຕໂຕ ປັສສນຕີ ໂຣຄໂຕ ປັສສນຕີ

๒๖๒] อภิสัมยสํยุตฺตํ มหาวคฺเค อาปานิยกํสุปมา ๓๓๕

ภยโต ปตฺตํนฺติ เต ตณฺหํ ปชฺชนฺติ ฯ เย ตณฺหํ ปชฺชนฺติ เต
อุปจํ ปชฺชนฺติ เย อุปจํ ปชฺชนฺติ เต ทุกฺขํ ปชฺชนฺติ เย
ทุกฺขํ ปชฺชนฺติ เต ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย มรณเณ โสเกหิ
ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺสํหิ อุปายาเสหิ ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺสวาทิ
วทามิ ฯ

[๒๖๒] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อาปานิยกํโส วณฺณสํปนฺโน คนฺธ-
สํปนฺโน รสสํปนฺโน ฯ โส จ ๒ วิเสณ สํสฺสฺโส ฯ อถ
ปฺริโส อากฺขฺเญยฺย มฺมมาภิตฺตโต มฺมมปเวโต กิตฺตโต ตสฺสโต
บีปาสีโต ฯ ตเมนํ เหวํ วทฺเขยฺยํ อยํ เต อมฺโก ปฺริสฺ อาปานิยกํโส
วณฺณสํปนฺโน คนฺธสํปนฺโน รสสํปนฺโน โส จ ๒ วิเสณ
สํสฺสฺโส สเจ อากฺขฺสํสํ บีว บีวโต หิ ๒ ตํ ฉาเทสฺสํติ
วณฺณเณนํ คนฺธเณนํ รสเณนํ บีวิตฺวา จ ปน ตโตนิทานํ มรณํ
วา นิกฺขจฺณสํ มรณเมตฺตํ วา ทุกฺขนฺติ ฯ อถ ๒ ภิกฺขเว คสฺสํ
ปฺริสฺสํสํ เหวมสฺสํ สกฺกา ๒ เม อยํ สฺรา บีปาสีตา ปานํเณ
วา วิเนตฺถํ ทมฺมมฺกเกณ วา วิเนตฺถํ มจฺจุสฺสโตณิกาย วา วิเนตฺถํ
โตณโสจิริเกณ วา วิเนตฺถํ น เทววาหนํ บีเวยฺยํ ยํ มม อสฺสํ
ทํมฺรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ โส ตํ อาปานิยกํสํ ปฺริสฺสํชา น
บีเวยฺย ปฺริสฺสํสํชฺเชยฺย ฯ โส ตโตนิทานํ มรณํ วา น นิกฺขจฺเญย
มรณเมตฺตํ วา ทุกฺขํ ฯ เหวเมว ๒ ภิกฺขเว เย หิ เกจิ
อตฺตมทฺธานํ สมณเณ วา พฺราหฺมณเณ วา ยํ โสเก ปิยรूपํ สํสฺสํ

คัม อนุจฺจโต อทฺตทกฺขั ทฺวฏฺโต อทฺตทกฺขั อนคฺคโต อทฺตทกฺขั โรคโต
 อทฺตทกฺขั ภยโต อทฺตทกฺขั เต คณฺหํ ปชหิํสุ ฯ เย คณฺหํ
 ปชหิํสุ เต อูปธิํ ปชหิํสุ ฯ เย อูปธิํ ปชหิํสุ เต ทฺวฏฺหํ ปชหิํสุ
 ฯ เย ทฺวฏฺหํ ปชหิํสุ เต ปริมุจฺจสิํสุ ชาติยา ชราย มรณเณ โสเกหิ
 ปริเทเวหิ ทฺวฏฺเขหิ โทมนสฺสเสหิ อฺปายาเสหิ ปริมุจฺจสิํสุ ทฺวฏฺหสฺมาติ
 วทามิ ฯ เย หิ เกจि ภิทฺทเว อนาคตมทฺธานํ ฯ เป ฯ เอตฺรหิ
 สมณฺหา วา พฺราหฺมณฺหา วา ยํ โสเก ปิยรूपํ สํสํสํ คัม อนุจฺจโต
 ปสฺสํสนฺติ ทฺวฏฺโต ปสฺสํสนฺติ อนคฺคโต ปสฺสํสนฺติ โรคโต ปสฺสํสนฺติ
 ภยโต ปสฺสํสนฺติ เต คณฺหํ ปชหนฺติ ฯ เย คณฺหํ ปชหนฺติ
 เต อูปธิํ ปชหนฺติ ฯ เย อูปธิํ ปชหนฺติ เต ทฺวฏฺหํ ปชหนฺติ
 ฯ เย ทฺวฏฺหํ ปชหนฺติ เต ปริมุจฺจนฺติ ชาติยา ชราย มรณเณ
 โสเกหิ ปริเทเวหิ ทฺวฏฺเขหิ โทมนสฺสเสหิ อฺปายาเสหิ ปริมุจฺจนฺติ
 ทฺวฏฺหสฺมาติ วทามํติ ฯ ญจํ ฯ

[๒๖๓] เอกํ สมํ ยายสฺมา จ สํวิปฺสฺสโต ยายสฺมา จ
 มหาโกฏฺฐจฺโถ พารานตฺธิยํ วิหรนฺติ อธิปตฺเตน มิตฺทาเย ฯ อถ
 โส ยายสฺมา มหาโกฏฺฐจฺโถ สํยถนฺตสมํ ปฏิสํสํตํนา วุฏฺฐจฺโถ
 เยนายสฺมา สํวิปฺสฺสโต เตนฺตปสฺสํกมฺมิ อฺปสฺสํกมิตฺวา ยายสฺมตฺตา
 สํวิปฺสฺสเตน สทฺธิํ สมนฺโมทิตฺวา สมนฺโมทนํ กถํ สํวณฺตํ วิตฺติสา-
 เวตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํติ ฯ

[๒๖๔] เอกมนฺตํ นิสฺสํโน โส ยายสฺมา มหาโกฏฺฐจฺโถ ยา-

๒๖๕] อภิสัมยสัยัตตสัสมั มหาวคเค สัยัถชวามรณปจฺจนา ๓๓๗

ยสัสมนัถั สัวริปุตถั เตตทโวจ กั นุ โห อากุโส สัวริปุตถ สัยัถถั
ชวามรณั ปรกถั ชวามรณั สัยัถคณฺจ ปรกคณฺจ ชวามรณั
อุททาหุ อสัยัถารั อปรกการั อธิจฺจ สัมฺบุปฺพนั ชวามรณนุติ ฯ น
โห อากุโส โกญฺจิต สัยัถถั ชวามรณั น ปรกถั ชวามรณั
น สัยัถคณฺจ ปรกคณฺจ ชวามรณั นามิ อสัยัถารั อปรกการั
อธิจฺจ สัมฺบุปฺพนั ชวามรณั อมิจฺจ ชาติปจฺจยา ชวามรณนุติ ฯ
กั นุ โห อากุโส สัวริปุตถ สัยัถตา ชาติ ปรกตา ชาติ
สัยัถตา จ ปรกตา จ ชาติ อุททาหุ อสัยัถารั อปรกการั อธิจฺจ
สัมฺบุปฺพนา ชาตติ ฯ น โห อากุโส โกญฺจิต สัยัถตา ชาติ
น ปรกตา ชาติ น สัยัถตา จ ปรกตา จ ชาติ นามิ
อสัยัถารั อปรกการั อธิจฺจ สัมฺบุปฺพนา ชาติ อมิจฺจ ภวปจฺจยา
ชาตติ ฯ กั นุ โห อากุโส สัวริปุตถ สัยัถโต ภโว ฯ เป ฯ
สัยัถถั อุปาทานั... สัยัถตา ตณฺหา... สัยัถตา เวทนา... สัยัถโต
ผสัโส... สัยัถถั สัพายคณั... สัยัถถั นามรูปั ปรกถั นามรูปั
สัยัถคณฺจ ปรกคณฺจ นามรูปั อุททาหุ อสัยัถารั อปรกการั อธิจฺจ
สัมฺบุปฺพนั นามรูปนุติ ฯ น โห อากุโส โกญฺจิต สัยัถถั นามรูปั
น ปรกถั นามรูปั น สัยัถคณฺจ ปรกคณฺจ นามรูปั นามิ
อสัยัถารั อปรกการั อธิจฺจ สัมฺบุปฺพนั นามรูปั อมิจฺจ วิญฺญาณ-
ปจฺจยา นามรูปนุติ ฯ กั นุ โห อากุโส สัวริปุตถ สัยัถถั
วิญฺญาณั ปรกถั วิญฺญาณั สัยัถคณฺจ ปรกคณฺจ วิญฺญาณั

อุททาหุ อตฺถกัรํ อปรกัรํ อธิจฺจุ สํมุပ္ปนํ วิญฺญาณนฺติ ฯ น
โฆ อากุโส โกฏฺฐจิตฺตํ สํยํกํ วิญฺญาณํ น ปรกตํ วิญฺญาณํ น
สํยํกตณฺหา ปรกตณฺหา วิญฺญาณํ นามิ อตฺถกัรํ อปรกัรํ อธิจฺจุ
สํมุပ္ปนํ วิญฺญาณํ อมิจฺ นามรูปปจฺจุยา วิญฺญาณนฺติ ฯ

[๒๖๕] อิทาเนว โฆ มยฺ อายสฺมโต สํวริปฺพุตฺตํ ภาสิตํ
เอวํ อชานาม น โฆ อากุโส โกฏฺฐจิตฺตํ สํยํกํ นามรูปํ น
ปรกตํ นามรูปํ น สํยํกตณฺหา ปรกตณฺหา นามรูปํ นามิ อตฺถกัรํ
อปรกัรํ อธิจฺจุ สํมุပ္ปนํ นามรูปํ อมิจฺ วิญฺญาณปจฺจุยา
นามรูปนฺติ ฯ อิทาเนว ปน มยฺ อายสฺมโต สํวริปฺพุตฺตํ ภาสิตํ
เอวํ อชานาม น โฆ อากุโส โกฏฺฐจิตฺตํ สํยํกํ วิญฺญาณํ
น ปรกตํ วิญฺญาณํ น สํยํกตณฺหา ปรกตณฺหา วิญฺญาณํ นามิ
อตฺถกัรํ อปรกัรํ อธิจฺจุ สํมุပ္ปนํ วิญฺญาณํ อมิจฺ นามรูป-
ปจฺจุยา วิญฺญาณนฺติ ฯ ยถากถํ ปนากุโส สํวริปฺพุตฺตํ อิมสฺส
ภาสิตสฺส อตฺถโก ทฏฺฐพฺโพติ ฯ

[๒๖๖] เตนหากุโส อูปมนฺเต กริสฺสํมิ อูปมายิเรกฺกุเจ
วิญฺญํ ปุริสา ภาสิตสฺส อตฺถํ อชานนฺติ ฯ เสยฺยถามิ อากุโส
เทว นพกถามิโย อณฺณมณฺณํ นิสฺสํยํ ทิฏฺฐเจยฺยํ เอวเมว โฆ
อากุโส นามรูปปจฺจุยา วิญฺญาณํ วิญฺญาณปจฺจุยา นามรูปํ
นามรูปปจฺจุยา สํพายตํ สํพายตปจฺจุยา ผสฺโส ฯ เป ฯ เอวเม-
ตสฺส เกวตสฺส ทฏฺฐกฏฺฐนฺตสฺส สํมุกฺโข โหติ ฯ ตาสณฺเจ อากุโส

๑๕๐   สุตตตบัตถิเก สัมมุตตนิคายสฺส นิตฺถานวคฺโค   [๒๖๘]

วจนาย ๑ อวิชฺชาย เจ อารุโธ ภิกฺขุ นิพฺพิทา วิวาคา นิโรธา
อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ ทิฏฺฐจฺฉมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกฺขุติ อถ
วจนายาติ ๑ สํตฺตมํ ๑

[๒๖๘] เขถิ สํมยํ อายสฺมา จ มุตฺติโต อายสฺมา จ ปวิฏฺฐโ
อายสฺมา จ นารโท อายสฺมา จ อานนฺโท โกสํมพิยํ จิหรนฺติ
โฆสิตารามเ ๑

[๒๖๘] อถ โข อายสฺมา ปวิฏฺฐโ อายสฺมนฺตํ มุตฺติํ เขตฺตโวจ
อณฺณเตรว อารุโธ มุตฺติสํ สํทฺธาย อณฺณเตร รุจฺจยา อณฺณเตร
อนุสฺสวํ อณฺณเตร อาการปรีวิตฺกกา อณฺณเตร ทิฏฺฐจฺฉมฺมานกฺข
นฺติยา อตฺถายสฺมโต มุตฺติสฺสํ ปจฺจุตฺตเมว ฌานํ ชาติปจฺจุยา
ชราวมรณฺติ ๑ อณฺณเตรว อารุโธ ปวิฏฺฐํ สํทฺธาย อณฺณเตร
รุจฺจยา อณฺณเตร อนุสฺสวํ อณฺณเตร อาการปรีวิตฺกกา อณฺณเตร
ทิฏฺฐจฺฉมฺมานกฺขนฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสํมามิ ชาติ
ปจฺจุยา ชราวมรณฺติ ๑ อณฺณเตรว อารุโธ มุตฺติสํ สํทฺธาย
อณฺณเตร รุจฺจยา อณฺณเตร อนุสฺสวํ อณฺณเตร อาการปรีวิตฺกกา
อณฺณเตร ทิฏฺฐจฺฉมฺมานกฺขนฺติยา อตฺถายสฺมโต มุตฺติสฺสํ ปจฺจุตฺตเมว
ฌานํ ภวปจฺจุยา ชาตํติ ๑ เป ๑ อูปาทานปจฺจุยา ภโวติ...
ตณฺหาปจฺจุยา อูปาทานนฺติ... เวทนาปจฺจุยา ตณฺหาติ... ผสฺส
ปจฺจุยา เวทนาติ... สํพายคณปจฺจุยา ผสฺสโถติ... นามรูปปจฺจุยา
สํพายคณนฺติ... วิญฺญาณปจฺจุยา นามรูปนฺติ... สงฺขารปจฺจุยา

วิญญาณเหติ... อวิชชาปัจจุยา สงฺขาราทิ ฯ อณฺเฏเตว ชาดูโส
 ปวิฏฺฐ สทฺธาย อณฺเฏตฺว รุจียา อณฺเฏตฺว อนุสฺสวอ อณฺเฏตฺว
 อาการปรีวิตกฺกา อณฺเฏตฺว ทิฏฺฐินิษฺฌมานกฺขณฺติยา อหเมตํ ชานามิ
 อหเมตํ ปสฺสํามิ อวิชชาปัจจุยา สงฺขาราทิ ฯ

[๒๗๐] อณฺเฏตฺว จ ชาดูโส มุตฺติส สทฺธาย อณฺเฏตฺว รุจียา
 อณฺเฏตฺว อนุสฺสวอ อณฺเฏตฺว อาการปรีวิตกฺกา อณฺเฏตฺว ทิฏฺฐินิ
 ชฺฌมานกฺขณฺติยา อตฺถายสฺมโต มุตฺติสสฺส ปจฺจุตฺตเมว จาณํ ชาติ
 นิโรชา ชรามรรณนิโรโชติ ฯ อณฺเฏเตว ชาดูโส ปวิฏฺฐ สทฺธาย
 อณฺเฏตฺว รุจียา อณฺเฏตฺว อนุสฺสวอ อณฺเฏตฺว อาการปรีวิตกฺกา
 อณฺเฏตฺว ทิฏฺฐินิษฺฌมานกฺขณฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสํามิ
 ชาตินิโรชา ชรามรรณนิโรโชติ ฯ อณฺเฏเตว ชาดูโส มุตฺติส สทฺธาย
 อณฺเฏตฺว รุจียา อณฺเฏตฺว อนุสฺสวอ อณฺเฏตฺว อาการปรีวิตกฺกา
 อณฺเฏตฺว ทิฏฺฐินิษฺฌมานกฺขณฺติยา อตฺถายสฺมโต มุตฺติสสฺส ปจฺจุตฺต
 เมว จาณํ ภวนิโรชา ชาตินิโรโชติ ฯ เป ฯ อูปาทานนิโรชา
 ภวนิโรโชติ... ตณฺหานิโรชา อูปาทานนิโรโชติ... เวทนานิโรชา
 ตณฺหานิโรโชติ... ผสฺสณฺนิโรชา เวทนานิโรโชติ... สฬายตนฺนิโรชา
 ผสฺสณฺนิโรโชติ... นามรูปนิโรชา สฬายตนฺนิโรโชติ... วิญญาณ
 นิโรชา นามรูปนิโรโชติ... สงฺขารนิโรชา วิญญาณนิโรโชติ...
 อวิชฺชานิโรชา สงฺขารนิโรโชติ ฯ อณฺเฏเตว ชาดูโส ปวิฏฺฐ
 สทฺธาย อณฺเฏตฺว รุจียา อณฺเฏตฺว อนุสฺสวอ อณฺเฏตฺว อาการ-

ปวิตคกกา อณฺณตฺร ทิฏฺฐิฉินฺธุณานกฺขนฺตฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ
ปตฺถสํมิ อวิชฺชานินฺโรชา สงฺขารนินฺโรจติ ฯ

[๕๗๓] อณฺณตฺเรว ชาวุโส มุตฺติธ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา
อณฺณตฺร อหุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปวิตคกกา อณฺณตฺร ทิฏฺฐิ-
ฉินฺธุณานกฺขนฺตฺติยา อตฺถกายนฺตฺมโต มุตฺติธสฺส ปจฺจุตฺตเมว ฌานํ ภว-
นินฺโรช นินฺพพานนฺติ ฯ อณฺณตฺเรว ชาวุโส ปวิฏฺฐํ สทฺธาย อณฺณตฺร
รุจิยา อณฺณตฺร อหุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปวิตคกกา อณฺณตฺร
ทิฏฺฐิฉินฺธุณานกฺขนฺตฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปตฺถสํมิ ภว-
นินฺโรช นินฺพพานนฺติ ฯ เตนฺหายสฺมา มุตฺติธ อรหํ ชฺฌนาสฺสโวจติ ฯ
เอวํ วุตฺเต อายสฺมา มุตฺติธ คุณฺहे อโหสิ ฯ

[๕๗๔] อถ โข อายสฺมา นารโท อายสฺมฺนฺตํ ปวิฏฺฐํ เอตทโวจ
สํชาวุโส ปวิฏฺฐํ อหํ เอตํ ปณฺหํ ลเภยฺยํ เอวํ ปณฺหํ ปุณฺณ
อหํ เต เอตํ ปณฺหํ พุยากรวิสฺสํมิตฺติ ฯ ลภติ อายสฺมา นารโท
เอตํ ปณฺหํ ปุณฺณมานํ อายสฺมฺนฺตํ นารทํ เอตํ ปณฺหํ พุยากรโวจ
จ เม อายสฺมา นารโท เอตํ ปณฺหํ อณฺณตฺเรว ชาวุโส
นารท สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา อณฺณตฺร อหุสฺสวา อณฺณตฺร
อาการปวิตคกกา อณฺณตฺร ทิฏฺฐิฉินฺธุณานกฺขนฺตฺติยา อตฺถกายนฺตฺมโต
นารทสฺส ปจฺจุตฺตเมว ฌานํ ชาติปจฺจุยา ชรามรณนฺติ ฯ
อณฺณตฺเรว ชาวุโส ปวิฏฺฐํ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา อณฺณตฺร
อหุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปวิตคกกา อณฺณตฺร ทิฏฺฐิฉินฺธุณานกฺขนฺตฺติยา

อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสํมิมิ ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ ฯ
 อญฺเฏเตว อากุโส นารท สทฺธาย อญฺเฏตฺร รุจฺจยา อญฺเฏตฺร
 อนุสฺสวํ อญฺเฏตฺร อาการปรีวิตกฺกา อญฺเฏตฺร ทิฏฺฐิฉินฺชฌานกฺ-
 ขนฺติยา อตฺถายสฺมโต นารทสฺส ปจฺจตฺตเมว ฌานํ ภวปจฺจยา
 ชาตํติ ฯ เป ฯ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคิ ฯ อญฺเฏเตว อากุโส
 ปวิฏฺฐํ สทฺธาย อญฺเฏตฺร รุจฺจยา อญฺเฏตฺร อนุสฺสวํ อญฺเฏตฺร
 อาการปรีวิตกฺกา อญฺเฏตฺร ทิฏฺฐิฉินฺชฌานกฺขนฺติยา อหเมตํ ชานามิ
 อหเมตํ ปสฺสํมิมิ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคิ ฯ

[๒๗๓] อญฺเฏตฺร จ อากุโส นารท สทฺธาย อญฺเฏตฺร รุจฺจยา
 อญฺเฏตฺร อนุสฺสวํ อญฺเฏตฺร อาการปรีวิตกฺกา อญฺเฏตฺร ทิฏฺฐิ-
 ฉินฺชฌานกฺขนฺติยา อตฺถายสฺมโต นารทสฺส ปจฺจตฺตเมว ฌานํ
 ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรธติ ฯ เป ฯ อวิชฺชานิโรธา สงฺขาร-
 นิโรธติ ฯ อญฺเฏเตว อากุโส ปวิฏฺฐํ สทฺธาย อญฺเฏตฺร รุจฺจยา
 อญฺเฏตฺร อนุสฺสวํ อญฺเฏตฺร อาการปรีวิตกฺกา อญฺเฏตฺร ทิฏฺฐิ-
 ฉินฺชฌานกฺขนฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสํมิมิ อวิชฺชา-
 นิโรธา สงฺขารนิโรธติ ฯ

[๒๗๔] อญฺเฏเตว อากุโส นารท สทฺธาย อญฺเฏตฺร รุจฺจยา
 อญฺเฏตฺร อนุสฺสวํ อญฺเฏตฺร อาการปรีวิตกฺกา อญฺเฏตฺร ทิฏฺฐิ-
 ฉินฺชฌานกฺขนฺติยา อตฺถายสฺมโต นารทสฺส ปจฺจตฺตเมว ฌานํ ภว-
 นิโรโธ นิพฺพานนฺติ ฯ อญฺเฏเตว อากุโส ปวิฏฺฐํ สทฺธาย

อณฺเฑตฺร รุจฺฉิยา อณฺเฑตฺร อหุสฺสวฺวา อณฺเฑตฺร อาการปรีวิตฺตภา
 อณฺเฑตฺร ทิฏฺฐิสีนฺธุณานกฺขณฺติยา อหเมตฺตํ ชานามิ อหเมตฺตํ ปสฺสุตฺตํ
 ภวนิโรโร นิพฺพานนฺติ ฯ เตนฺหายตฺตมา นารโท อรหํ ชีณาสวฺวติ ฯ
 ภวนิโรโร นิพฺพานนฺติ โส เม อาวุโส ยถาภูตํ สัมมปฺปณฺณาย
 สุกฺกิชฺฌํ น จมฺหิ อรหํ ชีณาสวฺว เสงฺฆยถาปํ อาวุโส กนฺตาร-
 มคฺเค อุตฺตปาโน ตตฺร เหนวสฺสํ รชฺชํ น อุตฺตกวารโก อต-
 ตปฺริโส อากจฺเจยฺย สมฺมาภิตฺตโค สมฺมปเรโต กิตฺตโค ตสฺสโค
 ปิปาตฺสโค โส ตํ อุตฺตปํ โสโตเจยฺย ตสฺสํ อุตฺตกนฺติ หิ โส
 ญาณํ อสฺสํ น จ กาเยนํ สุตฺติคฺวา วิหเรยฺย เอยฺยเมว โส
 อาวุโส ภวนิโรโร นิพฺพานนฺติ ยถาภูตํ สัมมปฺปณฺณาย สุกฺกิชฺฌํ
 น จมฺหิ อรหํ ชีณาสวฺวติ ฯ

[๒๗๕] เอย์ วุตฺเต อายตฺตมา อานนฺโท อายตฺตมนฺตํ ปวิฏฺฐํ
 เขตฺตทวโจ เอย์วาทิ ตวํ อาวุโส ปวิฏฺฐํ อายตฺตมนฺตํ นารทํ กิ-
 วเทสฺสํติ ฯ เอย์วาทาหํ อาวุโส อานนฺท อายตฺตมนฺตํ นารทํ น
 กิณฺณจฺจิ วทามิ อณฺเฑตฺร กตฺถยาณา อณฺเฑตฺร กุสฺสธาคิ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๒๗๖] เอยมฺเม สุตฺติ เอยํ สมฺมํ ภควา สวคฺคิยํ วิหริ-
 เชตวเน อนาถมีณฺตฺกิสฺสํ อารามे ฯ

[๒๗๗] ตตฺร โส ภควา... มหาสฺมุตฺโท ภิกฺขเว อุตฺตปนฺโต
 มหานทฺธิโย อุตฺตยาเปติ มหานทฺธิโย อุตฺตปนฺติโย กุณฺนทฺธิโย อุตฺตยา-
 เปนฺติ กุณฺนทฺธิโย อุตฺตปนฺติโย มหาโสฬฺหเก อุตฺตยาเปนฺติ มหา-

๒๗๘] อภิสัมยัตถุตตัสส มหาคฺเค สत्ตถุสสกุททาภิภาโว ๓๔๕

โสฬฺหา อปฺยนฺตา กุสฺโสฬฺหา อปฺยาเปเนติ เหวเมว ไช ภิกฺขเว
อวิชฺชา อปฺยนฺตํ สงฺขารे อปฺยาเปติ สงฺขารว อปฺยนฺตา วิญฺญาณํ
อปฺยาเปเนติ วิญฺญาณํ อปฺยนฺตํ นามรูปํ อปฺยาเปติ นามรูปํ
อปฺยนฺตํ สฺพายคฺฉํ อปฺยาเปติ สฺพายคฺฉํ อปฺยนฺตํ ผสฺสํ อปฺยาเปติ
ผสฺสํ อปฺยนฺโต เวทนํ อปฺยาเปติ เวทนา อปฺยนฺตํ ตณฺหํ อปฺ-
ยาเปติ ตณฺหา อปฺยนฺตํ อฺปาทานํ อปฺยาเปติ อฺปาทานํ อปฺยนฺตํ
ภวํ อปฺยาเปติ ภโว อปฺยนฺโต ชาตํ อปฺยาเปติ ชาติ อปฺยนฺตํ
ชรามรณํ อปฺยาเปติ ฯ

[๒๗๙] มหาสมฺมุทโท ภิกฺขเว อปฺยนฺโต มหानทฺธิโย อปฺยาเปติ
มหานทฺธิโย อปฺยนฺติโย กุณฺนทฺธิโย อปฺยาเปเนติ กุณฺนทฺธิโย อปฺยนฺติโย
มหาโสฬฺหา อปฺยาเปเนติ มหาโสฬฺหา อปฺยนฺตา กุสฺโสฬฺหา อปฺยา-
เปเนติ เหวเมว ไช ภิกฺขเว อวิชฺชา อปฺยนฺตํ สงฺขารे อปฺยาเปติ
สงฺขารว อปฺยนฺตา วิญฺญาณํ อปฺยาเปเนติ วิญฺญาณํ อปฺยนฺตํ
นามรูปํ อปฺยาเปเนติ นามรูปํ อปฺยนฺตํ สฺพายคฺฉํ อปฺยาเปติ
สฺพายคฺฉํ อปฺยนฺตํ ผสฺสํ อปฺยาเปติ ผสฺสํ อปฺยนฺโต เวทนํ
อปฺยาเปติ เวทนา อปฺยนฺตํ ตณฺหํ อปฺยาเปติ ตณฺหา อปฺยนฺตํ
อฺปาทานํ อปฺยาเปติ อฺปาทานํ อปฺยนฺตํ ภวํ อปฺยาเปติ ภโว
อปฺยนฺโต ชาตํ อปฺยาเปติ ชาติ อปฺยนฺตํ ชรามรณํ อปฺยา-
เปตฺติ ฯ นวมํ ฯ

[๒๘๐] เหวมฺเม สฺสํ เอกํ สมฺมํ ภควา ราชคฺเห วิหรติ

เวพฺพเน กถนฺทกนิวาเป ฯ เตน โห ปน สมนฺเณ ภควา สกฺกโต
 โหติ ครุทฺโต มานิตฺโต ปุชฺชิตฺโต อปจิตฺโต ตาภี จีวรบีณฺทปาท-
 เสนาสนคิถานปจฺจยเกสฺสชฺชปฏิกฺขารานํ ภิกฺขุสงฺฆโมหิ สกฺกโต โหติ
 ครุทฺโต มานิตฺโต ปุชฺชิตฺโต อปจิตฺโต ตาภี จีวรบีณฺทปาทเสนาสน-
 คิถานปจฺจยเกสฺสชฺชปฏิกฺขารานํ ฯ อณฺณตติฏฺฐิยา ปน ปฏิพฺพชกา
 อสฺกตฺตา โหนฺติ อครุทฺตา อมานิตา อปุชฺชิตา อนปจิตา อตาภินโน
 จีวรบีณฺทปาทเสนาสนคิถานปจฺจยเกสฺสชฺชปฏิกฺขารานํ ฯ

[๒๘๐] เตน โห ปน สมนฺเณ สุตฺติโม ปฏิพฺพชโก ราชคเห
 ปฏฺวิสฺสตี มหคิยา ปฏิพฺพชกปริสํสา สทฺธิ ฯ อถ โห สุตฺติมสฺส
 ปฏิพฺพชกสฺส ปริสํสา สุตฺติมํ ปฏิพฺพชกํ เอตทโวจํ เอहि ตฺวํ
 อาวุโส สุตฺติม สมนฺเณ โคตમે พุทฺทมจฺริยํ จร ตฺวํ ชมมํ ปริยา-
 ปุณฺณิตฺวา อเมห วาเจยฺยาสี ทํ มยํ ชมมํ ปริยาปุณฺณิตฺวา คิถัน
 ภาสิสฺสํสาม เอวํ มยมปิ สกฺกตฺตา ภวิสฺสํสาม ครุทฺตา มานิตา
 ปุชฺชิตา อปจิตา ตาภินโน จีวรบีณฺทปาทเสนาสนคิถานปจฺจยเกสฺสชฺช-
 ปฏิกฺขารานนฺติ ฯ เอวมาวุโสติ โห สุตฺติโม ปฏิพฺพชโก สกฺกาย
 ปริสํสา ปฏฺวิสฺสํสฺสว เยนายสฺมา อานนฺโท เตนฺนปสงฺกมิ อฺป-
 สงฺกมิตฺวา อายสฺมตฺตา อานนฺเทน สทฺธิ สมนฺโมติ สมนฺมอสนํยํ กถํ
 สํวราณํยํ วตฺติสํวเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํติ ฯ เอกมฺนตํ นิสฺสินโน โห
 สุตฺติโม ปฏิพฺพชโก อายสฺมมฺนตํ อานนฺทํ เอตทโวจ อิจฺฉามหํ
 อาวุโส อานนฺท อิมสฺมํ ชมมวินฺเย พุทฺทมจฺริยํ จริตฺตุนฺติ ฯ

[๒๘๓] อถ โห อายสุมมา อานนุโท สุตัม ปวิพพาสกั อาทาย
 เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โห อายสุมมา อานนุโท
 ภควนฺตํ เอตทโวจ อยํ ภนฺเต สุตฺโตโม ปวิพพาสโก เอวมาห
 อิจฺฉามหํ อาวุโส อานนุท อิมสฺมึ รมฺมวินเย พุทฺธมจฺริยํ จริตฺตุนฺติ ๑
 เตนหानนุท สุตฺโตโม ปพฺพาสเถวาทิ ๑ อถตฺถ โห สุตฺโตโม ปวิพพาสโก
 ภควโต สันติเก ปพฺพชฺชํ อถตฺถอุปสมฺมปทํ ๑

[๒๘๔] เตน โห ปน สมฺเณน สมฺพหุเจहि กิร ภิกฺขุหิ ภควโต
 สันติเก อญฺเฆา พฺยากตา โหติ ชฺฉเณ ชาติ อุตฺตํ พุทฺธมจฺริยํ
 กตํ ภรณํ นاپรํ อิตฺถตฺตยาตติ ปชานามาทิ ๑ อถโสสฺส โห
 อายสุมมา สุตฺโตโม สมฺพหุเจहि กิร ภิกฺขุหิ ภควโต สันติเก อญฺเฆา
 พฺยากตา ชฺฉเณ ชาติ อุตฺตํ พุทฺธมจฺริยํ กตํ ภรณํ นاپรํ
 อิตฺถตฺตยาตติ ปชานามาทิ ๑ อถ โห อายสุมมา สุตฺโตโม เยน เต
 ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธํ สมฺโมเท
 สมฺโมทณฺยํ กถํ สํวราณญํ วตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ
 นิสฺสินโน โห อายสุมมา สุตฺโตโม เต ภิกฺขุ เอตทโวจ สจฺจํ กิร
 อายสุมมเตหิ ภควโต สันติเก อญฺเฆา พฺยากตา ชฺฉเณ ชาติ
 อุตฺตํ พุทฺธมจฺริยํ กตํ ภรณํ นاپรํ อิตฺถตฺตยาตติ ปชานามาทิ ๑
 เอวมาวุโสติ ๑

[๒๘๕] อปี นุ ตฺตฺเมท อายสุมมโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ

ปสฺสณฺตา อเนกวิหิตํ อิทฺธิวํ ปจฺจุณฺโณ เอโกปิ หุตฺวา พหุชา
 โทห พหุชา หุตฺวา เอโก โทห อาภิภาวํ ทิโรภาวํ ทิโรกฺขทํ
 ทิโรปการํ ทิโรปพฺพตํ อสฺสชฺชมานา คจฺจนฺตํ เสยฺยถาปิ อากาเส
 ปชฺชวียาปิ อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรถ เสยฺยถาปิ อุกเก อุกเกปิ
 อภิชฺชมานา คจฺจนฺตํ เสยฺยถาปิ ปชฺชวียํ อากาเสปิ ปสฺสณฺตเกณ กมถ
 เสยฺยถาปิ ปกฺขํ สกฺกณฺตํ อิมํ จนฺติมสฺสริเย เอวํมฺหิตฺธิเก เอวํมา-
 นุภาเว ปาณินา ปริมสฺสท ปริมชฺชท ยาว พุทฺทมฺโถกาปิ กาเยน
 วสํ วตฺเตถาติ ฯ โน เหนํ อากุโส ฯ

[๒๘๔] อมฺิ นุ ตฺตฺเมห อายสฺมณฺโตะ เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสณฺตา
 ทิพฺพาย โสคธาคฺคยา วิสฺสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสํกาย อโภ สทฺเท สฺสณฺต
 ทิพฺเพ จ มานุเส จ เป ทฺวเร สมนฺติเก จาติ ฯ โน เหนํ อากุโส ฯ

[๒๘๕] อมฺิ นุ ตฺตฺเมห อายสฺมณฺโตะ เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสณฺตา
 ปรสฺสคฺคานํ ปรปฺปคฺคานํ เจตสา เจโต ปริจฺจุ ชานาถ สฺวาคํ वा
 จิตฺตํ สฺวาคํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานาถ วุตฺตวาคํ वा จิตฺตํ วุตฺตวาคํ
 จิตฺตฺตฺตํ ปชานาถ สฺโถสํ वा จิตฺตํ สฺโถสํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานาถ
 วุตฺตสฺโถสํ वा จิตฺตํ วุตฺตสฺโถสํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานาถ สฺโมหํ वा จิตฺตํ
 สฺโมหํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานาถ วุตฺตสฺโมหํ वा จิตฺตํ วุตฺตสฺโมหํ จิตฺตฺตฺตํ
 ปชานาถ สงฺกฺกิตฺตํ वा จิตฺตํ สงฺกฺกิตฺตํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานาถ วิกฺกิตฺตํ
 वा จิตฺตํ วิกฺกิตฺตํ จิตฺตฺตฺตํ ปชานาถ มหคฺคตํ वा จิตฺตํ มหคฺคตํ
 จิตฺตฺตฺตํ ปชานาถ อมฺหคฺคตํ वा จิตฺตํ อมฺหคฺคตํ จิตฺตฺตฺตํ ปชา-

นาถ สํวตฺตํ วา จิตฺตํ สํวตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาถ อนุตฺตํ
 วา จิตฺตํ อนุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาถ สํมาหิตํ วา จิตฺตํ
 สํมาหิตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาถ อสํมาหิตํ วา จิตฺตํ อสํมาหิตํ
 จิตฺตุนฺติ ปชานาถ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาถ
 อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาถาติ ฯ โน เหน้
 อาวุโส ฯ

[๒๘๖] อภี นุ ตฺตฺเมเห อายตฺตมนฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสณฺตา
 อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิชาลํ อนุสฺสเรถ เสยฺยถิํ เภกมฺบิ ชาคิ เทวํ
 ชาติโย ทิสฺสโงมี ชาติโย จตฺสโงมี ชาติโย ปณฺจบี ชาติโย ทสฺส
 ชาติโย วีสํมบี ชาติโย คีสํมบี ชาติโย จตฺตาฬีสํมบี ชาติโย
 ปณฺณาสํมบี ชาติโย ชาตีสตฺมบี ชาตีสทฺสสํมบี ชาตีสคฺสทฺสสํมบี
 อเนเกมี สํวฏฺฏกปฺเป อเนเกมี วิวฏฺฏกปฺเป อเนเกมี สํวฏฺฏวิวฏฺฏ-
 กปฺเป อมุตฺตราสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร
 เอวํสฺสทฺกฺขปฺปฐิสํเวทํ เอวมาภุปรียนฺโต โส คโต จโต อมุตฺร
 อุตฺปาที ตตฺตราปาสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวมาหาโร
 เอวํสฺสทฺกฺขปฺปฐิสํเวทํ เอวมาภุปรียนฺโต โส คโต จโต อิชฺฐปฺปนฺโนติ
 อิติ สํถาวํ สํวตฺตํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิชาลํ อนุสฺสเรถาติ ฯ โน
 เหน้ อาวุโส ฯ

[๒๘๗] อภี นุ ตฺตฺเมเห อายตฺตมนฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสณฺตา
 ทิพฺพเพณ จกฺขุณา วิสฺสุทฺเตน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺสธ จวมาเน

อุปปชฺชมาเน ทึเน ปณฺเฑเต สฺวณฺณเณ ทุพฺพณฺณเณ สฺกฺเต ทุคฺคเต ยถา-
 กมฺมุเปเต สฺกฺเต ปชานาถ อึเม วต โภณฺโต สฺกฺตา กายทฺฐจฺริเตน
 สมนฺนาคตา วจฺทฺฐจฺริเตน สมนฺนาคตา มโนทฺฐจฺริเตน สมนฺนาคตา
 อริยานํ อุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทานา เต
 กายสฺส เภทา ปรี มรณา อปายํ ทุคฺคตํ วินิปาคํ นิรยํ อุปปนฺนา
 อึเม วา ปน โภณฺโต สฺกฺตา กายสฺสจฺริเตน สมนฺนาคตา วจฺสฺสจฺริเตน
 สมนฺนาคตา มโนสฺสจฺริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อนุปวาทกา สมฺมา-
 ทิฏฺฐิจิภา สมฺมาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรี มรณา
 สฺกฺตํ สฺกฺคํ โลกํ อุปปนฺนาติ อิติ ทิพฺเพน จกฺขฺหา วิสฺสุทฺเทน
 อตฺติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺกฺเต ปสฺสธ จวมาเน อุปปชฺชมาเน ทึเน
 ปณฺเฑเต สฺวณฺณเณ ทุพฺพณฺณเณ สฺกฺเต ทุคฺคเต ยถากมฺมุเปเต สฺกฺเต
 ปชานาถาติ ฯ โน เหตุํ อากุโส ฯ

[๒๘๘] อปี นุ ตุมฺเห อายสฺมนฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสณฺตา
 เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อตฺติกฺกมฺม รูปे อารุปรฺปา เต กาเยน
 ผุสฺสิตฺวา วิหรธาติ ฯ โน เหตุํ อากุโส ฯ

[๒๘๘] เอตฺถททานิ อายสฺมนฺโต อทญฺจ เวชฺยากรณํ อึเมสฺสจ
 ขมฺมานํ อสฺมาปตฺติ อิทํ โน อากุโส กถนฺติ ฯ ปญฺญาวิมฺุตฺตา
 ไช มยํ อากุโส สฺสึมาติ ฯ น ชฺวาทํ อึมสฺส อายสฺมนฺตานํ
 สจฺจิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อชานามิ สํสาธุ เม
 อายสฺมนฺโต ตถา ภาสณฺตุ ยถา อึมสฺส อายสฺมนฺตานํ สจฺจิตฺเตน

ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ อาชาเนยฺยนฺติ ฯ อาชาเนยฺยาสี วา
 ตฺวํ อาวุโส สุตฺติม น วา ตฺวํ อาชาเนยฺยาสี อถ ไช ปณฺณา-
 วิมุตฺตา มยฺยนฺติ ฯ

[๒๘๖] อถ ไช อายสฺมา สุตฺติโม อญฺญายาสฺนา เยน ภควา
 เทนุปลงฺกมิ ชุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํ ๑
 เอกมฺนตํ นิสฺสินโน ไช อายสฺมา สุตฺติโม ยาวตโก เตหิ ภิกฺขุหิ
 สํกฺขั อโหสิ กถาสถฺตาไป ตํ สํพฬํ ภควโต อาโรเจสิ ๑ ปุพฺเพ
 ไช สุตฺติม ชมฺมมฺหฺจฺจิตฺติภาณํ ปจฺจนา นิพฺพุทาเน ภาณนฺติ ๑ น
 ชฺวาทํ ภาณเต อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ
 อาชานามิ สํสฺส เม ภาณเต ภควา ตถา ภาสตุ ยถาหํ อิมสฺส
 ภควตา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ อาชาเนยฺยนฺติ ๑

[๒๘๗] อาชาเนยฺยาสี วา สุตฺติม น วา ตฺวํ อาชาเนยฺยาสี
 อถ ไช ชมฺมมฺหฺจฺจิตฺติภาณํ ปุพฺเพ ปจฺจนา นิพฺพุทาเน ภาณํ ๑ ตํ
 กิ มณฺเณสิ สุตฺติม ฐปฺปํ นิจุจํ วา อนิจุจํ วาติ ๑ อนิจุจํ ภาณเต ๑
 ยํ ปณานิจุจํ กุกฺกั วา ตํ สฺสํ วาติ ๑ กุกฺกั ภาณเต ๑ ยํ
 ปณานิจุจํ กุกฺกั วิปริณามชฺชมํ กถํ นุ ตํ สมนุปลสฺสํ เอตํ
 มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ๑ โน เหตุ ภาณเต ๑ เวทนา
 นิจุจา วา อนิจุจา วาติ ๑ อนิจุจา ภาณเต ๑ ยํ ปณานิจุจํ
 กุกฺกั วา ตํ สฺสํ วาติ ๑ กุกฺกั ภาณเต ๑ ยํ ปณานิจุจํ กุกฺกั
 วิปริณามชฺชมํ กถํ นุ ตํ สมนุปลสฺสํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ

เอโส เม อตฺตาคิ ๑ โน เหติ ภนฺเต ๑ สญฺญา นิจุจฺา วา
 อนิจุจฺา วาติ ๑ อนิจุจฺา ภนฺเต ๑ เป ๑ สงฺขารว นิจุจฺา วา
 อนิจุจฺา วาติ ๑ อนิจุจฺา ภนฺเต ๑ ยํ ปนฺนนิจุจํ ทฺวํ วา ตํ
 สฺขํ วาติ ๑ ทฺวํ ภนฺเต ๑ ยํ ปนฺนนิจุจํ ทฺวํ วิปริณามธมฺมํ
 กถํ นุ ตํ สมนุสฺสํติ ๑ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคิ ๑
 โน เหติ ภนฺเต ๑ วิญฺญาณํ นิจุจํ วา อนิจุจํ วาติ ๑ อนิจุจํ
 ภนฺเต ๑ ยํ ปนฺนนิจุจํ ทฺวํ วา ตํ สฺขํ วาติ ๑ ทฺวํ ภนฺเต ๑
 ยํ ปนฺนนิจุจํ ทฺวํ วิปริณามธมฺมํ กถํ นุ ตํ สมนุสฺสํติ ๑
 เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคิ ๑ โน เหติ ภนฺเต ๑

[๒๘๒] ตสฺมาตฺติห สฺสํ ยงฺกิญฺจิ รุปํ อตฺตํคานาคตปจฺจุปปนฺนา
 อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สฺสํ วา หีนํ วา ปณฺตํ
 วา ยํ ทฺวเร สฺนฺติเก วา สฺพํ รุปํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ น
 เมโส อตฺตาคิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมนุสฺสํติ ๑ ทฺวํ ๑
 ยากาจิ เวทนา อตฺตํคานาคตปจฺจุปปนฺนา อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา
 วา โอฬาริกา วา สฺสํ วา หีนํ วา ปณฺตํ วา ยา ทฺวเร
 สฺนฺติเก วา สฺพํ เวทนา เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ น เมโส
 อตฺตาคิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมนุสฺสํติ ๑ ทฺวํ ๑ ยากาจิ
 สญฺญา ๑ เป ๑ เขเกจิ สงฺขารว อตฺตํคานาคตปจฺจุปปนฺนา อชฺฌตฺตํ
 วา พหิทฺธา วา โอฬาริกา วา สฺสํ วา หีนํ วา ปณฺตํ วา
 เข ทฺวเร สฺนฺติเก วา สฺพํ สงฺขารว เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ

๒๘๕] อภิสัมมยสังยุตตสูตร มหาเวคเค ชรามรณาทินิโรธปจฺจยา ๓๕๓

น เมโส อตฺตาคติ เหวเมตํ ยถาภูตํ สัมมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ
ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตฺตํ อคฺคํ นคฺคํ ปจฺจบุพฺพนํ อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา
วา โอฬาริกํ วา สํขมํ วา หีนํ วา ปณฺธีตํ วา ยํ ทูเร สํนฺติเก
วา สํพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสหฺมสฺสํ น เมโส อตฺตาคติ
เหวเมตํ ยถาภูตํ สัมมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ

[๒๘๓] เอวํ ปสฺสํ สํสํม สุตฺวา อริยสํวโก รูปสํมํบิ นิตฺพิณฺทิตฺติ
เวทนายบิ นิตฺพิณฺทิตฺติ สณฺณายบิ นิตฺพิณฺทิตฺติ สงฺขารสํบิ นิตฺพิณฺทิตฺติ
วิญฺญาณสํมํบิ นิตฺพิณฺทิตฺติ นิตฺพิณฺทิตฺติ วิรชชิตฺติ วิราคา วิมฺมจฺจุตฺติ ฯ
วิมฺมุตฺตสํมํ วิมฺมุตฺตมิตฺติ ฌานํ โหติ ฯ ชันนา ชาติ วุตฺติคํ พุรฺหม-
จฺริยํ กตํ ภรณํ ยํ นวปรี อิตฺถตฺตยาตติ ปชานาติ ฯ

[๒๘๔] ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ สํสํม ปสฺสํสํสํติ ฯ เอวํ
ภนฺเต ฯ ภวปจฺจยา ชาตํติ สํสํม ปสฺสํสํสํติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ
อฺปาทานปจฺจยา ภวติ สํสํม ปสฺสํสํสํติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตณฺหา-
ปจฺจยา อฺปาทานนฺติ สํสํม ปสฺสํสํสํติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ เวทนา-
ปจฺจยา ตณฺหาติ... ผสฺสํปจฺจยา เวทนาติ... สํพายตนปจฺจยา
ผสฺสํสํติ... นามรูปปจฺจยา สํพายตนนฺติ... วิญฺญาณปจฺจยา นาม-
รูปนฺติ... สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณนฺติ... อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารวติ
สํสํม ปสฺสํสํสํติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ

[๒๘๕] ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรธติ สํสํม ปสฺสํสํสํติ ฯ เอวํ

๓ วิมฺมุตฺตมํหิตฺติ วา ปาโง ฯ

ภนฺเต ฯ ภวนิโรชา ชาตนิโรชติ สุตฺม ปสฺสสํติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ
 อูปาทานนิโรชา ภวนิโรชติ... ตณฺหานิโรชา อูปาทานนิโรชติ...
 เวทนานิโรชา ตณฺหานิโรชติ... ผสฺสณิโรชา เวทนานิโรชติ...
 สํพายตนนิโรชา ผสฺสณิโรชติ... นามรูปนิโรชา สํพายตนนิโรชติ...
 วิญฺญานนิโรชา นามรูปนิโรชติ... สงฺขารนิโรชา วิญฺญาน-
 นิโรชติ... อวิชฺขานิโรชา สงฺขารนิโรชติ สุตฺม ปสฺสสํติ ฯ เอวํ
 ภนฺเต ฯ

[๒๕๖] อปี นุ ควํ สุตฺม เอวํ ชานนฺโต เอวํ ปสฺสณฺโต อเนก-
 วิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจุณฺโณติ เอโกนี หุตฺวา พหฺวสา โหติ พหฺวสา
 หุตฺวา เอโก โหติ อาวิกาอํ ติโรภาอํ ติโรกฺขทํ ติโรปการํ
 ติโรปพฺพตํ อสฺสขมาโน คจฺฉติ เสยฺยถาปี อากาเส ปจฺฉิยาปี
 อุมมุขฺชนิมมุขํ กโรติ เสยฺยถาปี อุกฺเก อุกฺเกปี อภิขฺมาเน
 คจฺฉติ เสยฺยถาปี ปจฺฉิยา อากาเสปี ปลฺลตฺตเกน กมฺมํ เสยฺยถาปี
 ปกฺขํ สกฺกโล อิมํ จนฺติมสฺสริเย เอวํมฺหิตฺติเก เอวํมฺหานุภาเว
 ปาณินา ปริมสฺสํ ปริมชฺชติ ยาว พุทฺธมฺโงกาปี กาเยน วตฺตํ
 วตฺเตสํติ ฯ โน เหนํ ภนฺเต ฯ

[๒๕๗] อปี นุ ควํ สุตฺม เอวํ ชานนฺโต เอวํ ปสฺสณฺโต
 ทิพฺพาย โสตฺธาตฺตยา วิสฺสทฺธาย อตฺติกฺกนฺตมานุสํกาย อุกฺโก สทฺเท
 สฺสณฺนํ ทิพฺเพ จ มานุเส จ เย ทฺวเร สันตฺติเก จาติ ฯ โน
 เหนํ ภนฺเต ฯ

[๒๘๘] อมฺิ นุ ตฺวํ สุตฺม เหวํ ชานฺนโต เหวํ ปสฺสฺนโต
 ปรตฺตฺตานํ ปรปฺปคฺคฺตานํ เจตสา เจโต ปริจฺจุ ชานาตี สฺวากํ
 วา จิตฺตํ สฺวากํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาตี ฯ เป ฯ อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ
 อวิมุตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาตีติ ฯ โน เหตุ ฆนฺเต ฯ

[๔๘๘] อปปี นุ ตวํ สุติม เอวํ ชานนโต เอวํ ปสฺสณโต
อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสรัตฺติ เสยฺยถิํ เอกมฺปิ ชาตํ ฯ เป-
อติ ตํการํ สํยทฺตํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสรัตฺติ ฯ โน
เหตํ ภนเต ฯ

[๓๐๐] อปปี นุ ทวํ สุตฺติมฺ เหวํ ชานนฺโต เหวํ ปสฺสฺสนฺโต ทิพฺเพน
จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺสฺสตี จวฺมานเ ๑ เป ๑
ยถากมฺมเปเต สตฺเต ปชานาสาํติ ๑ โน เหติ ภาณฺเต ๑

[๓๐๓] อมฺิ นุ คฺวํ สํสีม เหวํ ชานนฺโต เหวํ ปสฺสฺสนฺโต เป
เต สฺนตา วิโมกฺขา อติภกฺขม รุเป อารุပ္ปา เต กาเยน ผุสฺสิดฺวา
วิหฺรสฺสตี ฯ โน เหนํ ภนฺเต ฯ

[๓๐๒] เหตุการณ์ สุ่ม อธิบาย เวชยากรรม อิมเมตต์ ชุมมาน์
 อสมปติ อธิ์ โน สุ่ม กัณติ ๑ อถ ไช อายสุมา สุ่มโม
 ภควโต ปาเทสุ สิริสา นิปติตุา ภควนคัม เขตทโวจ อจฺโย
 มํ ภนฺเต อจฺจมา ยถาพถํ ยถามุพฺพํ ยถาอภุสํติ ยวํ ๑
 สฺวากขาเต ชุมวินเย ชุมมฺเถเนโก ปพฺพชฺชิตํ คสฺส เม ภนฺเต
 ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิจฺชนฺหาตุ อายคํ สํวรายาติ ๑

[๓๐๓] ตคฺช ทํ สุตฺตํ อจฺจโย อจฺจคฺมา ยถาพาทํ ยถามุพฺพทํ
 ยถาอภุสฺสํ โย ตวํ เหวํ สฺวาภุชาเต ชมฺมวีนเย ชมฺมตฺถเนนโก
 ปพฺพชฺชิตो เสยฺยถาปํ สุตฺตํ โจโร อาคฺคจฺวํ คเหตฺวา รมฺโฆ
 ทสฺสเสยฺยํ อโย เต เทว โจโร อาคฺคจฺวํ อิมสฺสํ ยํ อิจฺฉสฺสํ ตํ
 ทนฺนํ ปณฺหิตํ คเมณํ ราชํ เหวํ วเทยฺย คจฺจถ โก อิมํ
 ปุริสํ ทพฺพหยา ราชชฺยา ปจฺฉาพาทํ คพฺพทพฺพชฺชํ พนฺชิตฺวา ชฺร-
 มฺมณฺทํ กวิตฺวา ชรสฺสเรณ ปณฺเวณ วกฺขิยา วกฺขิยํ สฺงฺฆาฏเณน สฺงฺฆาฏกํ
 ปรีเนตฺวา ทกฺขิณเนน ทฺวาเรณ นิกฺขาเมตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺสํ สฺสํ
 ฉินฺทกาคิ คเมณํ รมฺโฆ ปุริสํ ทพฺพหยา ราชชฺยา ปจฺฉาพาทํ
 คพฺพทพฺพชฺชํ พนฺชิตฺวา ชฺรมฺมณฺทํ กวิตฺวา ชรสฺสเรณ ปณฺเวณ
 วกฺขิยา วกฺขิยํ สฺงฺฆาฏเณน สฺงฺฆาฏกํ ปรีเนตฺวา ทกฺขิณเนน ทฺวาเรณ
 นิกฺขาเมตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺสํ สฺสํ ฉินฺทเทยฺยํ ตํ กิํ มณฺณสฺสํ
 สุตฺตํ อโย นุ โส ปุริโส ตโตนิทานํ ทฺกฺขทโหมนสฺสํ ปฏฺฐิตฺเวท-
 เทยถาติ ฯ เหวํ ภาณเต ฯ

[๓๐๔] ยํ โข โส สุตฺตํ ปุริโส ตโตนิทานํ ทฺกฺขทโหมนสฺสํ
 ปฏฺฐิตฺเวทเทยถา ยาว เหวํ สฺวาภุชาเต ชมฺมวีนเย ชมฺมตฺถเนนสฺสํ
 ปพฺพชฺชา อโย ตโต ทฺกฺขทวิปากตรา ฯ กฏฺฏทวิปากตรา ฯ อโยจ
 วิณฺปิยาตาย สํวตฺตติ ยโต ฯ โข ตวํ สุตฺตํ อจฺจโย อจฺจโยโต
 ทิสฺวา ยถาสมํ ปฏฺฐิโรสํ ทนฺเต มยํ ปฏฺฐิคฺคณฺหาม อฺพทฺมิ
 เหล่า สุตฺตํ อวียสฺสํ วีนเย โย อจฺจโย อจฺจโยโต ทิสฺวา ยถา-

๓๐๔] อภิสมยสังยุตตสูตร มหาเวคเค อจฺจยปฏิคฺคหณํ ๓๕๗

ธมฺมํ ปฏิทโรติ อายตฺติํ สํวรํ อาปชฺชตฺติ ๑ ทสฺมํ ๑

มหาเวคฺโค สตฺตโม ๑

คสฺสํ อุตฺตทานํ

เทวํ อสฺสํตฺตวตา วุตฺตา ปุตฺตมฺเณน จาปวํ

อตุตฺติราโค ๑ นครํ สมนฺมสฺสํ นพฺกตาบิยํ

โกตฺสมุพี อุตฺตยนฺติ ๑ ทสฺโม วุตฺโต สุตฺติเมนาติ ๑

สมณพราหมณวคฺโค อฏฺฐจโม

[๓๐๕] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริตี
เชตวนเณ อนาถปิตุทิกตฺตํ อารามเณ ฯ

[๓๐๖] ตตฺร โส ภควา... เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา
วา พฺราหฺมณา วา ชรามรณํ นปฺปชานนฺติ ชรามรณสมุทฺยํ
นปฺปชานนฺติ ชรามรณนิโรธํ นปฺปชานนฺติ ชรามรณนิโรธคามินี
ปฏฺธิทํ นปฺปชานนฺติ น เมเต ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา
วา สมณေနฺตุ วา สมณสมฺมตฺตา พฺราหฺมณေနฺตุ วา พฺราหฺมณสมฺมตฺตา
น จ ปน เต อายสฺมนฺโต สํมณฺณตฺตํ วา พฺราหฺมณตฺตํ วา
ทิจฺจุเจว ชมฺเม สยํ อภินฺนุตา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺบรฺช วิหรนฺติ ฯ

[๓๐๗] เย จ โส เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา
ชรามรณํ ปชานนฺติ ฯ เป ฯ เต โสเม ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา
วา สมณေနฺตุ เจว สมณสมฺมตฺตา พฺราหฺมณေနฺตุ จ พฺราหฺมณสมฺมตฺตา
เต จ ปนายสฺมนฺโต สํมณฺณตฺตตฺตจ พฺราหฺมณตฺตตฺตจ ทิจฺจุเจว
ชมฺเม สยํ อภินฺนุตา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺบรฺช วิหรนฺตฺติ ฯ สุตฺตฺนฺโต
เอโก ฯ

[๓๐๘] เอวมฺเม สุตํ ฯ เป ฯ ชาตํ นปฺปชานนฺติ ฯ เป ฯ ภวํ
นปฺปชานนฺติ... อุปาทานํ นปฺปชานนฺติ... ตถฺเห นปฺปชานนฺติ...
เวทณํ นปฺปชานนฺติ... ผสฺสํ นปฺปชานนฺติ... สฺพายคณํ นปฺปชานนฺติ...

๓๐๘] อภิสัมยถ์ยุดุตถ์ สมนพฺรหฺมณวคฺเค ชาตฺยาปชานนาถิ ๓๕๘/

นามรูปํ นปฺปชานนฺติ... วิญฺญาณํ นปฺปชานนฺติ... สงฺขารํ นปฺปชานนฺติ สงฺขารสํมุทฺยํ นปฺปชานนฺติ สงฺขารนิโรธํ นปฺปชานนฺติ สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ ฯ เป-ฯ สยํ อภิญฺญาํ สจฺจุตฺตภาวํ อปฺปสมฺมุตฺตํ วิหรนฺตํติ ฯ เอกาทสํ ฯ

สมนพฺรหฺมณวคฺโค อฏฺฐโม ฯ

ตถฺส อุตฺตมานิ

ปจฺจเยกาทสํ วุตฺตา จคฺคฺสจฺจุวิภชฺชนา

สมนพฺรหฺมณวคฺโค นิทานิ ภวติ อฏฺฐมํ ฯ

วคฺคตถฺส อุตฺตมานิ

พุทฺโธ อหารทสฺสโถ ภพาวํ คหปติปณฺณมํ

ทฺถวคฺโค มหาวคฺโค อฏฺฐมํ สมนพฺรหฺมณนฺติ ฯ

อนฺตรเปยฺยาโถ นวโม

[๓๐๘] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภคฺวา... ชรามรณํ
ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ ชรามรณํ ยถาภุทํ ฌานาย
สํคฺคา ปริเยสํคฺคพฺโพ ชรามรณสํมุทฺยํ อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ
ชรามรณสํมุทฺเย ยถาภุทํ ฌานาย สํคฺคา ปริเยสํคฺคพฺโพ ชรา-
มรณนิโรธํ อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ ชรามรณนิโรธํ ยถา-
ภุทํ ฌานาย สํคฺคา ปริเยสํคฺคพฺโพ ชรามรณนิโรคามินิํ ปฏิปทํ
อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ ชรามรณนิโรคามินิยา ปฏิปทาย
ยถาภุทํ ฌานาย สํคฺคา ปริเยสํคฺคพฺโพติ ฯ

[สํพเพสํ เหวํ เปยฺยาโถ]

ชาติํ ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ... ภาวํ ภิกฺขเว อชานตา
อปสฺสตา ยถาภุทํ... อปฺปาทานํ ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถา-
ภุทํ... ตณฺหํ ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ... เวทนํ
ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ... ผสฺสํ ภิกฺขเว อชานตา
อปสฺสตา ยถาภุทํ... สํพายตनํ ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถา-
ภุทํ... นามรูปํ ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ... วิญฺญาณํ
ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ... สงฺขารํ ภิกฺขเว อชานตา
อปสฺสตา ยถาภุทํ สงฺขารเหตุํ ยถาภุทํ ฌานาย สํคฺคา ปริเยสํคฺคพฺโพ
สงฺขารสํมุทฺยํ อชานตา อปสฺสตา ยถาภุทํ สงฺขารสํมุทฺเย ยถาภุทํ
ฌานาย สํคฺคา ปริเยสํคฺคพฺโพ สงฺขารนิโรธํ อชานตา อปสฺสตา

๓๓๐] อภิสัมมยสังยุตตสูตร อนุตระเปยฺยาเถ สิกฺขาทิกถณียตา ๓๖๓

ยถาภูตํ สงฺขารนิโรธะ ยถาภูตํ ฌานาย สคฺคา ปรีเยสฺสิตพฺโพ
สงฺขารนิโรธคามินิํ ปฏิปทํ อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตํ สงฺขาร-
นิโรธคามินียา ปฏิปทาย ยถาภูตํ ฌานาย สคฺคา ปรีเยสฺสิตพฺโพติ ฯ
[สพฺเพสํ จตุสฺสจฺจิกํ กาศพฺพํ สคฺคฺคนฺโต เอโก] ฯ

[๓๓๐] ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตํ ชรา-
มรณะ ยถาภูตํ ฌานาย สิกฺขา ทถณียา ฯ

[เอวํ เปยฺยาโต จตุสฺสจฺจิกํ กาศพฺพํ]

โยโค ทถณียํ... ฌนฺโท ทถณียํ... อสฺสโสฬฺหิํ ทถณียา... อปฺปปฏิ-
วานิํ ทถณียา... อาทปฺปํ ทถณียํ... วิริยํ ทถณียํ... สํวทฺทจฺจํ ทถณียํ...
สฺสติ ทถณียา... สมนุสฺสณฺณํ ทถณียํ... อปฺปมาโท ทถณียติ ฯ

อนุตระเปยฺยาโต นวโม ฯ

ตสฺส อุตฺตทานิ

สคฺคา สิกฺขา จ โยโค จ ฌนฺโท อสฺสโสฬฺหิํ ปญฺจมี
อปฺปปฏิวานียาทปฺปํ วิริยํ สํวทฺทจฺจ จุจฺจติ
สฺสติ จ สมนุสฺสณฺณจ อปฺปมาเทน ทฺวาทสํวทฺทจฺจ ๑

สคฺคฺคนฺตา อนุตระเปยฺยาตา นิฏฺฐิตา ฯ

ปเร เต ทฺวาทสํ โทหนฺติ สคฺคา ทฺวตฺตํ สํวทฺทจฺจ จ
จตุสฺสจฺเจน เต จตุตา เปยฺยาตา อนุตรมฺหิ เปติ ฯ

อนุตระเปยฺยาเถสฺส อุตฺตทานิ สมนฺตํ ฯ

อภิสมขวคฺโค ทสโม

[๓๑๓] เอมะเม สุตํ เอกํ สมัยํ ภควา สาวัตถิยํ วิหริตฺ
 เสตวนเณ อนาถบิณฑิกกตฺส อารามเ ๑ อถ ไช ภควา ปริตฺตํ
 นนฺตีสาย ปิสุํ อารโหเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ ทํ กิํ มณฺณณ
 ภิกฺขเว กตมํ นุ ไช พหุตรํ โย จายํ มया ปริตฺโต นนฺตีสาย
 ปิสุํ อารโหเปโต อयํ ๑ มหาปจฺวัตติ ๑ เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ
 ยทิตํ มหาปจฺวั อปฺปมคฺตโก ภควตา ปริตฺโต นนฺตีสาย ปิสุํ
 อารโหเปโต เณว สติมํ กถํ อูเปติ น สหสฺสํ กถํ อูเปติ น
 สตสฺสสหสฺสํ กถํ อูเปติ มหาปจฺวั อุนิราย ภควตา ปริตฺโต
 นนฺตีสาย ปิสุํ อารโหเปโตติ ๑

[๓๓๒] เหวเมว ไช ภิกขเว อริยสาวกตัสส ทิฏฐิธัมมปหานตัสส
 ปุคคลตัสส อภิสเมตวาวิโน เขตเทว พหุตรํ ทุกขํ ยทิตํ ปริกขัณฺณํ
 ปริยาทินฺนํ อปฺปมคฺคกํ อวสิจฺจุจํ เหว สติมํ กถํ อูเปติ น
 สหสฺสติมํ กถํ อูเปติ น สตสฺสสหสฺสติมํ กถํ อูเปติ ปุริมํ ทุกฺขกฺขณขํ
 ปริกขัณฺณํ ปริยาทินฺนํ อูปนิชาย ยทิตํ สตฺตกฺกขตฺตูปรมตฺตา ฯ เหว
 มหตฺถิโย ไช ภิกขเว ชมฺมาภิสมโย เหว มหตฺถิโย ชมฺมจกฺข
 ปฏิทาโกติ ฯ ปจฺจิมํ ฯ

[๓๑๓] ตำวอญญิ จิหริติ... คตฺร โห ภควา... เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว
โปกฺขรณํ ปญฺญาตโยชนา อายาเมน ปญฺญาตโยชนา วิตุถาเรน

ปณฺณาสโยชฺชา อุกฺกุเพเชน ปุณฺณนา อุกฺกตฺตํ สมตฺติตฺติกา กาก-
เปยฺยยา ตโต ปุริโส กุสฺสคฺเคน อุกฺกํ อุกฺกเรยฺย ๑ ตํ กิ
มณฺเฑน ภิกฺขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ยํ วา กุสฺสคฺเคน อุกฺกํ
อุกฺกตํ ยํ วา โปกฺขรณฺนิยา อุกฺกนฺติ ๑ เอตฺเทว ภนฺเต พหุตรํ
ยทฺธิํ โปกฺขรณฺนิยา อุกฺกํ อปฺปมตฺตํ กุสฺสคฺเคน อุกฺกํ อุกฺกตํ
เนว สติมํ กถํ อฺเปติ น สหสฺสํ กถํ อฺเปติ น สตฺสหสฺสํ กถํ
อฺเปติ โปกฺขรณฺนิยา อุกฺกํ อฺปนิชาย กุสฺสคฺเคน อุกฺกํ อุกฺกนฺติ ๑

[๓๑๕] เหวเมว โห ภิกฺขเว อริยสํวากุสฺสํ ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส
ปุคฺคตสฺส อภิสมฺเตวโน เอตฺเทว พหุตรํ ทฺวํ ยทฺธิํ ปริกฺขณํ
ปริยาทินํ อปฺปมตฺตํ อวสฺสิจํ เนว สติมํ กถํ อฺเปติ น
สหสฺสํ กถํ อฺเปติ น สตฺสหสฺสํ กถํ อฺเปติ ปฺริมํ ทฺวํทฺวํ
ปริกฺขณํ ปริยาทินํ อฺปนิชาย ยทฺธิํ สตฺตกฺขตฺตฺตฺตฺตฺต ๑ เหว
มหตฺติโย โห ภิกฺขเว ชมฺมาภิสมฺโย เหว มหตฺติโย ชมฺมจกฺข-
ปฺปิตฺตาโกติ ๑ ทฺติยํ ๑

[๓๑๕] สํวาทฺธิยํ วิหริตี... ตตร โห ภควา... เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
ยตฺถิมา มหานทฺธิโย สํสํทฺธิโย สมนฺติ เสยฺยถิํ คจฺจฯ ยมฺนา
อจิรวคฺคํ สรรณํ มหํ ตโต ปุริโส เทว วา ตฺถิ วา อุกฺก-
มุสฺสิตานิ อุกฺกเรยฺย ๑ ตํ กิ มณฺเฑน ภิกฺขเว กตมํ นุ โห
พหุตรํ ยานิ วา เทว วา ตฺถิ วา อุกฺกมุสฺสิตานิ อุกฺกตานิ ยํ
วา สมนฺนทฺธอฺกฺกนฺติ ๑ เอตฺเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทฺธิํ สมนฺนทฺธอฺกฺก

อปฺปมตฺตกาณิ เทว วา ตึณิ วา อุกกมุสฺสิดานิ อุกกมุสฺสิดานิ เหว
 สติมํ กถํ อฺเปเนติ น สหสฺสํ กถํ อฺเปเนติ น สหสฺสํ กถํ
 อฺเปเนติ สมฺภะชฺชอุทกํ อฺปนิชาย เทว วา ตึณิ วา อุกกมุสฺสิดานิ
 อุกกมุสฺสิดานิ ฯ

[๓๖๖] เหวเมว โส ภิกฺขเว ฯ เป ฯ เหว มหตฺถิโย ชมฺมจกฺขุ-
 ปฏฺฐาโกติ ฯ คติยํ ฯ

[๓๖๗] สวาคุณิ วิหริ... ตถา โส ภควา... เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว
 ยตฺถิมา มหานทฺธิโย สํสํนทฺธิ สมนทฺธิ เสยฺยถํ คจฺจ ยมฺนา
 อจิรวตฺถํ สรณํ มํ คํ อุกกํ ปริกฺขณํ ปรียาทณํ คจฺเจยฺย จเปตฺวา
 เทว วา ตึณิ วา อุกกมุสฺสิดานิ ฯ คํ กิ มณฺเณน ภิกฺขเว กถมํ
 นุ โส พุทฺธวํ ยํ วา สมฺภะชฺชอุทกํ ปริกฺขณํ ปรียาทณํ ยานิ
 วา เทว วา ตึณิ วา อุกกมุสฺสิดานิ อวสฺสิจฺฉานํติ ฯ เขตเทว
 ภาเน พุทฺธวํ สมฺภะชฺชอุทกํ ยทํ ปริกฺขณํ ปรียาทณํ อปฺป-
 มตฺตกาณิ เทว วา ตึณิ วา อุกกมุสฺสิดานิ อวสฺสิจฺฉานํ เหว
 สติมํ กถํ อฺเปเนติ น สหสฺสํ กถํ อฺเปเนติ น สหสฺสํ กถํ
 อฺเปเนติ สมฺภะชฺชอุทกํ ปริกฺขณํ ปรียาทณํ อฺปนิชาย เทว วา
 ตึณิ วา อุกกมุสฺสิดานิ อวสฺสิจฺฉานํติ ฯ

[๓๖๗] เหวเมว โส ภิกฺขเว ฯ เป ฯ เหว มหตฺถิโย ชมฺมจกฺขุ-
 ปฏฺฐาโกติ ฯ จตฺตํ ฯ

[๓๖๘] สวาคุณิ วิหริ... ตถา โส ภควา... เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว

ปุริโส มหาปจฺวียา สํตฺต โถถฺจฺจิมตฺติโย คฺคฺคิภา อุนฺนิทฺธิเปยฺย ฯ
 ตํ ก็ มณฺเฑถ ภิกฺขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ยํ วา สํตฺต
 โถถฺจฺจิมตฺติโย คฺคฺคิภา อุนฺนิทฺธิตฺตา ยํ วา มหาปจฺจวํติ ฯ เอตฺเตว
 ภาณเต พหุตรํ ยทฺธิ มหาปจฺจวํ อปฺปมตฺติกา สํตฺต โถถฺจฺจิมตฺติโย
 คฺคฺคิภา อุนฺนิทฺธิตฺตา เหนว สํติมํ กถํ อุนฺเปตฺติ น สหสฺสํติมํ กถํ
 อุนฺเปตฺติ น สตฺสหสฺสํติมํ กถํ อุนฺเปตฺติ มหาปจฺจวํ อุนฺนิชาย สํตฺต
 โถถฺจฺจิมตฺติโย คฺคฺคิภา อุนฺนิทฺธิตฺตาติ ฯ

[๓๒๐] เหวเมว โห ภิกฺขเว ฯ เป ฯ เหว มหตฺถิโย ทุมฺมจฺจทฺธ-
 ปฏิทาโกติ ฯ ปณฺจมํ ฯ

[๓๒๑] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตร โห ภควา... เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
 มหาปจฺจวํ ปริกฺขณํ ปริยาทณํ คจฺจเยยฺย จเปตฺวา สํตฺต โถถฺจฺจิม-
 ตฺติโย คฺคฺคิภา ฯ ตํ ก็ มณฺเฑถ ภิกฺขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ
 ยํ วา มหาปจฺวียา ปริกฺขณํ ปริยาทณํ ยํ วา สํตฺต โถถฺจฺจิม-
 ตฺติโย คฺคฺคิภา อวสฺสิจฺจํติ ฯ เอตฺเตว ภาณเต พหุตรํ มหาปจฺวียา
 ยทฺธิ ปริกฺขณํ ปริยาทณํ อปฺปมตฺติกา สํตฺต โถถฺจฺจิมตฺติโย
 คฺคฺคิภา อวสฺสิจฺจํ เหนว สํติมํ กถํ อุนฺเปตฺติ น สหสฺสํติมํ กถํ อุนฺเปตฺติ
 น สตฺสหสฺสํติมํ กถํ อุนฺเปตฺติ มหาปจฺวียา ปริกฺขณํ ปริยาทณํ
 อุนฺนิชาย สํตฺต โถถฺจฺจิมตฺติโย คฺคฺคิภา อวสฺสิจฺจํติ ฯ

[๓๒๒] เหวเมว โห ภิกฺขเว ฯ เป ฯ เหว มหตฺถิโย ทุมฺมจฺจทฺธ-
 ปฏิทาโกติ ฯ ญฺจํ ฯ

[๓๒๓] สัจจตนุสัจจะ วิหริติ... คตฺว โห ภคฺวา... เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว
 ปุริโส มหาสมฺมุทฺทา เทว วา ตัณฺนิ วา อุกฺกมุสฺสีตานิ อุกฺกเรยฺย ๑
 ตํ ก็ มณฺเฑน ภิกฺขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ ยานิ วา เทว วา
 ตัณฺนิ วา อุกฺกมุสฺสีตานิ อุกฺกตานิ- ยํ วา มหาสมฺมุทฺเท อุกฺกนฺติ ๑
 เอตฺเตว ภาณฺเต พหุตรํ ยทิตํ มหาสมฺมุทฺเท อุกฺกํ อปฺปมคฺคกานิ
 เทว วา ตัณฺนิ วา อุกฺกมุสฺสีตานิ อุกฺกตานิ- เณว สติมํ กถํ อูปเนติ
 น สหสฺสํ กถํ อูปเนติ น สหสฺสํ กถํ อูปเนติ มหาสมฺมุทฺเท
 อุกฺกํ อูปนิชาย เทว วา ตัณฺนิ วา อุกฺกมุสฺสีตานิ อุกฺกตานนฺติ ๑

[๓๒๔] เอวเมว โห ภิกฺขเว ๑ เป ๑ เอวํ มหตฺติโย ชมฺมจกฺข-
 ปฏิธทาโกติ ๑ สคฺคํ ๑

[๓๒๕] สัจจตนุสัจจะ วิหริติ... คตฺว โห ภคฺวา... เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว
 มหาสมฺมุทฺโท ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย สเปตฺวา เทว วา ตัณฺนิ
 วา อุกฺกมุสฺสีตานิ ๑ ตํ ก็ มณฺเฑน ภิกฺขเว กตมํ นุ โห พหุตรํ
 ยํ วา มหาสมฺมุทฺเท อุกฺกํ ปริกฺขณํ ปริยาทินนํ ยานิ วา เทว วา
 ตัณฺนิ วา อุกฺกมุสฺสีตานิ อวสฺสิจฺจํ ๑ เอตฺเตว ภาณฺเต พหุตรํ
 มหาสมฺมุทฺเท อุกฺกํ ยทิตํ ปริกฺขณํ ปริยาทินนํ อปฺปมคฺคกานิ
 เทว วา ตัณฺนิ วา อุกฺกมุสฺสีตานิ อวสฺสิจฺจํ- เณว สติมํ กถํ
 อูปเนติ น สหสฺสํ กถํ อูปเนติ น สหสฺสํ กถํ อูปเนติ
 มหาสมฺมุทฺเท อุกฺกํ ปริกฺขณํ ปริยาทินนํ อูปนิชาย เทว วา ตัณฺนิ
 วา อุกฺกมุสฺสีตานิ อวสฺสิจฺจํ ๑

[๓๒๖] เอวเมว โข ภิกฺขเว ๑ เป ๑ เอว มหตฺถิโย ชมฺมจกฺขุ-
ปฏฺฐาโกติ ๑ อฏฺฐมํ ๑

[๓๒๗] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว
ปฺริโส ทิมนนุคฺคปมา ปพฺพตฺตราชสฺส สํคฺค สํสํปมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรฯ
อฺปนิกฺขิเปยฺย ๑ ตํ กิ มณฺณถ ภิกฺขเว กตมํ นุ โข พหุตรํ ยา
วา สํคฺค สํสํปมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรฯ อฺปนิกฺขิตฺตา โย วา ทิมนนุคฺค
ปพฺพตฺตราชฯ ๑ เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ ทิมนนุคฺค ปพฺพตฺตราชฯ
อฺปนิกฺขิตฺตา สํคฺค สํสํปมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรฯ อฺปนิกฺขิตฺตา เหน
สํคฺค กถํ อฺปนฺนํ น สํสํคฺค กถํ อฺปนฺนํ น สํสํคฺค กถํ
อฺปนฺนํ ทิมนนุคฺค ปพฺพตฺตราชฯ อฺปนฺนํ สํคฺค สํสํปมคฺคิโย
ปาสาณสํกฺขรฯ อฺปนิกฺขิตฺตา ๑

[๓๒๘] เอวเมว โข ภิกฺขเว ๑ เป ๑ เอว มหตฺถิโย ชมฺมจกฺขุ-
ปฏฺฐาโกติ ๑ นวํ ๑

[๓๒๙] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว
ทิมนนุคฺค ปพฺพตฺตราชฯ ปริกฺขณํ ปรียาทณํ คจฺเจยฺย ๑ เปตฺวา สํคฺค
สํสํปมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรฯ ๑ ตํ กิ มณฺณถ ภิกฺขเว กตมํ
นุ โข พหุตรํ ยํ วา ทิมนนุคฺค ปพฺพตฺตราชสฺส ปริกฺขณํ ปรียาทณํ
ยา วา สํคฺค สํสํปมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรฯ อวสฺสึจฺจาติ ๑ เอตเทว
ภนฺเต พหุตรํ ทิมนนุคฺค ปพฺพตฺตราชสฺส ยทิตํ ปริกฺขณํ ปรียาทณํ
อฺปนิกฺขิตฺตา สํคฺค สํสํปมคฺคิโย ปาสาณสํกฺขรฯ อวสฺสึจฺจา เหน

ธาตุสํยัต

นันทตวคโค ปจโม

[๓๓๓] สํวคฺถิยํ วิหริติ... ธาตุณานตํ โว ภิกฺขเว เทสํสํมํ
คํ สุนนํ สํวคํ มนสิโกโรธ ภาสํสํมํมํติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข
เต ภิกฺขุ ภควโค ปจฺจุสํสํ ๑

[๓๓๔] ภควา เอตทโวจ กตมณฺจ ภิกฺขเว ธาตุณานตํ
จกฺขุ ธาตุ ฐปฺป ธาตุ จกฺขุวิญฺญาณธาตุ สํสฺส ธาตุ สํทท ธาตุ สํส-
วิญฺญาณธาตุ ฆาน ธาตุ กนฺธ ธาตุ ฆานวิญฺญาณธาตุ ชิวฺหา ธาตุ
รส ธาตุ ชิวฺหาวิญฺญาณธาตุ กาย ธาตุ โผฏฺฐพฺพ ธาตุ กายวิญฺญาณ-
ธาตุ มโน ธาตุ ธมฺม ธาตุ มโนวิญฺญาณธาตุ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว
ธาตุณานตฺตํ ๑ ปจํ ๑

[๓๓๕] สํวคฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... ธาตุณานตํ
ภิกฺขเว ปฺริยํ ฐปฺปชฺชติ ผสํสํนันทํ ๑ กตมณฺจ ภิกฺขเว
ธาตุณานตํ ๑ จกฺขุ ธาตุ สํสฺส ธาตุ ฆาน ธาตุ ชิวฺหา ธาตุ กาย ธาตุ
มโน ธาตุ ๑ อิทํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ธาตุณานตํ ๑

[๓๓๖] กตมณฺจ ภิกฺขเว ธาตุณานตํ ปฺริยํ ฐปฺปชฺชติ ผสํส-
นันทํ ๑ จกฺขุ ธาตุ ภิกฺขเว ปฺริยํ ฐปฺปชฺชติ จกฺขุสํผสํสํ
สํสฺส ธาตุ ปฺริยํ... ฆาน ธาตุ ปฺริยํ... ชิวฺหา ธาตุ ปฺริยํ... กาย-
ธาตุ ปฺริยํ... มโน ธาตุ ปฺริยํ ฐปฺปชฺชติ มโนสํผสํสํ ๑ เอวํ

ខៃ ភិក្ខុវេ ឆាតុនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ ។ ភូតិយំ ។

[៣៣៧] ឆាតុត្ថិយំ វិហរតិ... គគរ ខៃ ភក្កា... ឆាតុនាមតុត្ថំ ភិក្ខុវេ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ ណៃ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ឆាតុនាមតុត្ថំ ។ កតមឈុ ភិក្ខុវេ ឆាតុនាមតុត្ថំ ។ កុត្តុឆាតុ ។ បេ ។ មណីឆាតុ ។ មិក្ខំ កុត្តុតិ ភិក្ខុវេ ឆាតុនាមតុត្ថំ ។

[៣៣៨] កតមឈុ ភិក្ខុវេ ឆាតុនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ ណៃ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ឆាតុនាមតុត្ថំ ។ កុត្តុឆាតុ ភិក្ខុវេ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ កុត្តុត្ថម្ភផ្តន្ត ណៃ កុត្តុត្ថម្ភផ្តន្ត បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ កុត្តុឆាតុ ។ បេ ។ មណីឆាតុ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ មណីត្ថម្ភផ្តន្ត ណៃ មណីត្ថម្ភផ្តន្ត បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ មណីឆាតុ ។ ចេវ ខៃ ភិក្ខុវេ ឆាតុនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ ណៃ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ឆាតុនាមតុត្ថំ ។ ភូតិយំ ។

[៣៣៩] ឆាតុត្ថិយំ វិហរតិ... គគរ ខៃ ភក្កា... ឆាតុនាមតុត្ថំ ភិក្ខុវេ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ វេតនាមតុត្ថំ ។ កតមឈុ ភិក្ខុវេ ឆាតុនាមតុត្ថំ ។ កុត្តុឆាតុ ។ បេ ។ មណីឆាតុ ។ មិក្ខំ កុត្តុតិ ភិក្ខុវេ ឆាតុនាមតុត្ថំ ។

[៣៤០] កតមឈុ ភិក្ខុវេ ឆាតុនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ ផ្តន្តនាមតុត្ថំ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ វេតនាមតុត្ថំ ។ កុត្តុឆាតុ ភិក្ខុវេ បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ កុត្តុត្ថម្ភផ្តន្ត កុត្តុត្ថម្ភផ្តន្ត បរិទ្ធ ឧប្បធម្មតិ កុត្តុត្ថម្ភផ្តន្ត វេតនា ។ បេ ។ មណីឆាតុ បរិទ្ធ ឧប្ប

បឋុតិ មនោសុត្តោ មនោសុត្តំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ មនោ-
សុត្តោ វេហា ។ ខេវំ ខេ ភិក្ខុវេ ឆាតុនានគុតំ បឋុតិ
បុប្ផបឋុតិ ផុត្តនានគុតំ ផុត្តនានគុតំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ វេហា-
នានគុតិ ។ កុតុកំ ។

[៣៤១] ឆាតុកុម្មិ វិហរិ... គគរ ខេ ភក្ខា... ឆាតុនានគុតំ
ភិក្ខុវេ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ ផុត្តនានគុតំ ផុត្តនានគុតំ បឋុតិ
បុប្ផបឋុតិ វេហានានគុតំ ណ វេហានានគុតំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ
ផុត្តនានគុតំ ណ ផុត្តនានគុតំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ ឆាតុនានគុតំ ។
កតមឃុ ភិក្ខុវេ ឆាតុនានគុតំ ។ កុតុកុតុ ។ បេ ។ មនោកុតុ ។
ចិត្តំ កុតុកុតិ ភិក្ខុវេ ឆាតុនានគុតំ ។

[៣៤២] កតមឃុ ភិក្ខុវេ ឆាតុនានគុតំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ ផុត្ត-
នានគុតំ ផុត្តនានគុតំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ វេហានានគុតំ ណ
វេហានានគុតំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ ផុត្តនានគុតំ ណ ផុត្តនានគុតំ
បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ ឆាតុនានគុតំ ។ កុតុកុតុ ភិក្ខុវេ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ
កុតុសុត្តោ កុតុសុត្តំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ កុតុសុត្តោ
វេហា ណ កុតុសុត្តោ វេហំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ កុតុសុត្តោ
ណ កុតុសុត្តំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ កុតុកុតុ ។ បេ ។ មនោកុតុ
បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ មនោសុត្តោ មនោសុត្តំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ
មនោសុត្តោ វេហា ណ មនោសុត្តោ វេហំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ
មនោសុត្តោ ណ មនោសុត្តំ បឋុតិ បុប្ផបឋុតិ មនោកុតុ ។

เอวํ โข ภิกฺขเว ชาตุนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ผลฺธฺนนานตฺตํ
 ผลฺธฺนนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ เวทนานานตฺตํ โน เวทนานานตฺตํ
 ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ผลฺธฺนนานตฺตํ โน ผลฺธฺนนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
 ชาตุนานตฺตุนฺติ ฯ ปญฺจมี ฯ

[๓๔๓] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... ชาตุนานตฺตํ โว
 ภิกฺขเว เทสิสฺสํมี ตํ สฺสณาถ... กตมญฺจ ภิกฺขเว ชาตุนานตฺตํ ฯ
 รูปชาตฺ สํกฺกชาตฺ คนฺธชาตฺ รสชาตฺ โสณฺฑชาตฺ ฐมฺมชาตฺ ฯ
 อิทํ อจฺจุตฺติ ภิกฺขเว ชาตุนานตฺตุนฺติ ฯ อญฺจํ ฯ

[๓๔๔] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... ชาตุนานตฺตํ
 ภิกฺขเว ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สญฺญานานตฺตํ สญฺญานานตฺตํ ปฏิจฺจ
 อุปฺปชฺชติ สํกฺกปฺปนานตฺตํ สํกฺกปฺปนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
 คนฺทนานตฺตํ คนฺทนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ปรีพาทนานตฺตํ
 ปรีพาทนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ปรีเยสํนนานตฺตํ ฯ กตมญฺจ
 ภิกฺขเว ชาตุนานตฺตํ ฯ รูปชาตฺ ฯ เป ฯ ฐมฺมชาตฺ ฯ อิทํ อจฺจุตฺติ
 ภิกฺขเว ชาตุนานตฺตํ ฯ

[๓๔๕] กตมญฺจ- ภิกฺขเว ชาตุนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
 สญฺญานานตฺตํ สญฺญานานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สํกฺกปฺปนานตฺตํ
 สํกฺกปฺปนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ คนฺทนานตฺตํ คนฺทนานตฺตํ
 ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ปรีพาทนานตฺตํ ปรีพาทนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺ-
 ปชฺชติ ปรีเยสํนนานตฺตํ ฯ รูปชาตฺ ภิกฺขเว ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ

រូបឥណ្ឌា រូបឥណ្ឌំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ រូបឥណ្ឌប្ប រូបឥណ្ឌប្ប
 ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ រូបឥណ្ឌតោ រូបឥណ្ឌតំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ រូប-
 បរិវាហោ រូបបរិវាហំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ រូបបរិយេសនា ។ បេ ។
 ធម្មតាគុំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ធម្មឥណ្ឌា ធម្មឥណ្ឌំ ឫទ្ធិទុ
 ឫប្បធម្មតិ ធម្មឥណ្ឌប្ប ធម្មឥណ្ឌប្ប ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ធម្មឥ-
 ណ្ឌតោ ធម្មឥណ្ឌតំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ធម្មបរិវាហោ ធម្ម-
 បរិវាហំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ធម្មបរិយេសនា ។ ចេ ។ ខៃ ភិក្ខុវេ ធាតុ-
 ណានុគំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ឥណ្ឌណានុគំ ឥណ្ឌណានុគំ ឫទ្ធិទុ
 ឫប្បធម្មតិ ឥណ្ឌប្បណានុគំ ឥណ្ឌប្បណានុគំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ
 ឥណ្ឌតណានុគំ ឥណ្ឌតណានុគំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ បរិវាហណានុគំ
 បរិវាហណានុគំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ បរិយេសនាណានុគំ ។ ឥតុត្ថំ ។

[៣៤៦] ឥតុត្ថិយំ វិហរតិ... គត្វ ខៃ ភក្ខា... ធាតុណានុគំ
 ភិក្ខុវេ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ឥណ្ឌណានុគំ ឥណ្ឌណានុគំ ឫទ្ធិទុ
 ឫប្បធម្មតិ ។ បេ ។ បរិយេសនាណានុគំ ខៃ បរិយេសនាណានុគំ ឫទ្ធិទុ
 ឫប្បធម្មតិ បរិវាហណានុគំ ខៃ បរិវាហណានុគំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ
 ឥណ្ឌតណានុគំ ខៃ ឥណ្ឌតណានុគំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ឥណ្ឌប្បណានុគំ
 ខៃ ឥណ្ឌប្បណានុគំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ឥណ្ឌណានុគំ ខៃ
 ឥណ្ឌណានុគំ ឫទ្ធិទុ ឫប្បធម្មតិ ធាតុណានុគំ ។ កត្វ ភិក្ខុវេ
 ធាតុណានុគំ ។ រូបធាតុ ។ បេ ។ ធម្មតាគុំ ។ ចិ ។ ទុទ្ធិតិ ភិក្ខុវេ
 ធាតុណានុគំ ។

[๓๔๗] กตมณฺเฑ ภิက္ขเว ธาตุณานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
 สณฺณานานตฺตํ สณฺณานานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ๑ เป ๑ ปริ-
 เยสฺสนานานตฺตํ โน ปริเยสฺสนานานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ปริพาห-
 นานตฺตํ โน ปริพานานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฉนฺทนานตฺตํ
 โน ฉนฺทนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สงฺกပ္ปนานตฺตํ โน สงฺกပ္ป-
 นานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สณฺณานานตฺตํ โน สณฺณานานตฺตํ
 ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ธาตุณานตฺตํ ๑ รูปธาคํ ภิက္ขเว ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
 รูปสณฺณนา ๑ เป ๑ รหฺมธาคํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ รหฺมสณฺณนา รหฺม-
 สณฺณํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ๑ เป ๑ รหฺมปริเยสฺสนา โน รหฺมปริเยสฺสนํ
 ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ รหฺมปริพาโห โน รหฺมปริพาหํ ปฏิจฺจ อุป-
 ปชฺชติ รหฺมจฺฉนฺโท โน รหฺมจฺฉนฺทํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ รหฺม-
 สงฺกပ္โป โน รหฺมสงฺกပ္โป ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ รหฺมสณฺณนา โน
 รหฺมสณฺณํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ รหฺมธาค ๑ เอวํ โส ภิက္ขเว ธาตุ-
 นานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สณฺณานานตฺตํ สณฺณานานตฺตํ ปฏิจฺจ
 อุปฺปชฺชติ ๑ เป ๑ ปริเยสฺสนานานตฺตํ โน ปริเยสฺสนานานตฺตํ ปฏิจฺจ
 อุปฺปชฺชติ ๑ เป ๑ สณฺณานานตฺตํ โน สณฺณานานตฺตํ ปฏิจฺจ
 อุปฺปชฺชติ ธาตุณานตฺตนฺติ ๑ อหฺมํ ๑

[๓๔๘] ธาตุตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โส ภควา... ธาตุณานตฺตํ
 ภิက္ขเว ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สณฺณานานตฺตํ สณฺณานานตฺตํ ปฏิจฺจ
 อุปฺปชฺชติ สงฺกပ္ปนานตฺตํ สงฺกပ္ปนานตฺตํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ผลฺล-

ตาโก ๑ เอวํ โห ภิက္ขเว ชาตุนานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ สญฺญา-
นานตฺ สญฺญานานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ ๑ เป ๑ ปริยตฺธานานตฺ
ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ ตาณานตฺตุนติ ๑ นวมํ ๑

[๓๕๐] ตาวตฺถิยํ วิหริติ... ตตร โห ภคฺวา... ชาตุนานตฺ
ภิက္ขเว ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ สญฺญานานตฺ สญฺญานานตฺ ปรินิจฺจ
อุปฺปชฺชติ สํกฺกปฺปนานตฺ ฌตฺส... เวทนา... ฌนฺท... ปริ-
พาห... ปริยตฺธานานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ ตาณานตฺ โน
ตาณานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ ปริยตฺธานานตฺ โน ปริยตฺธา-
นานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ ปริพาหฺนานตฺ โน ปริพาหฺนานตฺ
ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ ฌนฺทฺหานตฺ เวทนา... ฌตฺส... สํกฺกปฺป...
สญฺญานานตฺ โน สญฺญานานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ ชาตฺ-
นานตฺ ๑ กตฺตมณฺจ ภิက္ขเว ชาตุนานตฺ ๑ รูปชาตฺ ๑ เป ๑
ชฺมมฺชาตฺ ๑ อิทํ อูจฺจติ ภิက္ขเว ชาตุนานตฺ ๑

[๓๕๑] กตฺตมณฺจ ภิက္ขเว ชาตุนานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ
สญฺญานานตฺ สญฺญานานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ สํกฺกปฺปนานตฺ
ฌตฺส... เวทนา... ฌนฺท... ปริพาห... ปริยตฺธาน... ตาณานตฺ
โน ตาณานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ ปริยตฺธานานตฺ ปริพาห...
ฌนฺท... เวทนา... ฌตฺสฺหานตฺ โน สํกฺกปฺปนานตฺ ปรินิจฺจ
อุปฺปชฺชติ สญฺญานานตฺ โน สญฺญานานตฺ ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ
ชาตุนานตฺ ๑ รูปชาตฺ ภิက္ขเว ปรินิจฺจ อุปฺปชฺชติ รูปสญฺญา ๑ เป ๑

ធម្មតាគុំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ធម្មសញ្ញា ធម្មសញ្ញំ ធម្មិកុ
 ធម្មបុគ្គតិ ។ បេ ។ ធម្មបរិយេសនា ធម្មបរិយេសនំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ
 ធម្មតាហិ ណ ធម្មតាហិ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ធម្មបរិយេសនា ណ
 ធម្មបរិយេសនំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ធម្មបរិវាហិ ណ ធម្មបរិវាហំ
 ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ធម្មទុណ្ឌតិ ណ ធម្មទុណ្ឌតំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ
 ធម្មសមុជ្ជសា វេតនា ណ ធម្មសមុជ្ជសំ វេតនំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ
 ធម្មសមុជ្ជសំ ណ ធម្មសមុជ្ជសំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ធម្មសង្ខប្បបៃ
 ណ ធម្មសង្ខប្បបៃ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ធម្មសញ្ញា ណ ធម្មសញ្ញំ
 ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ធម្មតាគុំ ។ ចេវំ ខៃ ភិក្ខុវេ ធម្មតាគុំ
 ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ សញ្ញាណគុំ សញ្ញាណគុំ ធម្មិកុ ធម្ម-
 បុគ្គតិ សង្ខប្បណគុំ ជ្ជតំ... វេតនា... ទុណ្ឌ... បរិវាហ...
 បរិយេសនា... តាណគុំ ណ តាណគុំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ
 បរិយេសនាណគុំ ណ បរិយេសនាណគុំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ បរិ-
 វាហណគុំ ណ បរិវាហណគុំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ទុណ្ឌណគុំ
 ណ ទុណ្ឌណគុំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ វេតនាណគុំ ណ វេតនា-
 ណគុំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ជ្ជតំណគុំ ណ ជ្ជតំណគុំ ធម្មិកុ
 ធម្មបុគ្គតិ សង្ខប្បណគុំ ណ សង្ខប្បណគុំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ
 សញ្ញាណគុំ ណ សញ្ញាណគុំ ធម្មិកុ ធម្មបុគ្គតិ ធម្មតាគុំ
 ធម្មតុណ្ហិ ។ តសំ ។

នាណគុំកុគ្គិ ធម្មិកុ ។

၈၆၈]

ชาตย์ยุตต์ นานตวฤเค ชาตุนานตย์

ബസ്

คตฺตํ อุตฺตํ

ชากุ สัมผัสตมฺหา โน เจຕํ เวทนา อปเร ทูเว

លេខ៍ បឋមគុតបណ្ណកំ   ភាគរូងល្អា ។ នៃ ទេពំ

ដង្កូវ ចបរេ តុរេ ខេត្ត បាត់ដំបង ។

ທຸຕິຍວຸຕ໌ໄຕ ທຸຕິໂຍ

[໓໕໒] ສ່າວຕຸຕິຍ໌ ວິນຸກຕິ... ຕຕຸ ໂໄ ກຄວາ... ສ່ຕຸຕິມາ
 ກິກຸໄໄ ສາຕຸໂຍ ກຄມາ ສ່ຕຸຕ ອາກາສາຕຸ ສຸກາສາຕຸ ອາກາສ່າ-
 ນນຸຈາຍຕນສາຕຸ ວິນຸວານນຸຈາຍຕນສາຕຸ ອາກິນຸຈນຸວາຍຕນສາຕຸ ເນວ-
 ສ່ນຸວານາສ່ນຸວາຍຕນສາຕຸ ສ່ນຸວາເວທິຕນິໂຣສາຕຸ ອິມາ ໂໄ ກິກຸໄໄ
 ສ່ຕຸຕ ສາຕຸໂຍຕິ ະ ເວວ໌ ວຸຕຸເຕ ອນຸເຕໂຣ ກິກຸໄໄ ກຄວນຕ໌ ເອຕທ໌ໂວຈ
 ຍາ ຈາຍ໌ ກນເຕ ອາກາສາຕຸ ຍາ ຈ ສຸກາສາຕຸ ຍາ ຈ ອາກາສ່ານນຸຈາ-
 ຍຕນສາຕຸ ຍາ ຈ ວິນຸວານນຸຈາຍຕນສາຕຸ ຍາ ຈ ອາກິນຸຈນຸວາຍຕນ-
 ສາຕຸ ຍາ ຈ ເນວສ່ນຸວານາສ່ນຸວາຍຕນສາຕຸ ຍາ ຈ ສ່ນຸວາເວທິຕ-
 ນິໂຣສາຕຸ ອິມາ ນຸ ໂໄ ກນເຕ ສາຕຸໂຍ ກິ ປຼືຈຸຈ ປນຸວາຍຕ໌ຕິ ະ

[໓໕໓] ຍາຍ໌ ກິກຸໄໄ ອາກາສາຕຸ ອຍ໌ ສາຕຸ ອນຸກາວ໌ ປຼືຈຸຈ
 ປນຸວາຍຕິ ະ ຍາຍ໌ ກິກຸໄໄ ສຸກາສາຕຸ ອຍ໌ ສາຕຸ ອສຸກ໌ ປຼືຈຸຈ
 ປນຸວາຍຕິ ະ ຍາຍ໌ ກິກຸໄໄ ອາກາສ່ານນຸຈາຍຕນສາຕຸ ອຍ໌ ສາຕຸ ກູບ໌
 ປຼືຈຸຈ ປນຸວາຍຕິ ະ ຍາຍ໌ ກິກຸໄໄ ວິນຸວານນຸຈາຍຕນສາຕຸ ອຍ໌
 ສາຕຸ ອາກາສ່ານນຸຈາຍຕນ໌ ປຼືຈຸຈ ປນຸວາຍຕິ ະ ຍາຍ໌ ກິກຸໄໄ
 ອາກິນຸຈນຸວາຍຕນສາຕຸ ອຍ໌ ສາຕຸ ວິນຸວານນຸຈາຍຕນ໌ ປຼືຈຸຈ
 ປນຸວາຍຕິ ະ ຍາຍ໌ ກິກຸໄໄ ເນວສ່ນຸວານາສ່ນຸວາຍຕນສາຕຸ ອຍ໌
 ສາຕຸ ອາກິນຸຈນຸວາຍຕນ໌ ປຼືຈຸຈ ປນຸວາຍຕິ ະ ຍາຍ໌ ກິກຸໄໄ ສ່ນຸວາ-
 ເວທິຕນິໂຣສາຕຸ ອຍ໌ ສາຕຸ ນິໂຣ໌ ປຼືຈຸຈ ປນຸວາຍຕ໌ຕິ ະ ຍາ

๓๕๖] ชาติผู้ยศผู้สูง ทุติยวคฺเค กามวิตกฺกาทิอุปฺปตฺติ ๓๘๓

จายํ ฆนฺเต อภาราตฺ ย ๑ สฺภาธาตฺ ย ๑ อากาสานญฺจา-
ยตฺนธาตฺ ย ๑ วิญฺญาณญฺจายตฺนธาตฺ ย ๑ อากิณฺจญฺญา-
ยตฺนธาตฺ ย ๑ เหวสฺสณฺณานาสฺสณฺณายตฺนธาตฺ ย ๑ สฺสณฺญา-
เวทียคฺคิโรธธาตฺ อีมา นฺ ໒ ฆนฺเต ชาติโย ภถํ สฺมาปฺตฺติ
ປຕຸຕຸຟຸພາຕີ າ

[๓๕๔] ย ๑ จายํ ภิกฺขุ อภาราตฺ ย ๑ สฺภาธาตฺ ย ๑
อากาสานญฺจายตฺนธาตฺ ย ๑ วิญฺญาณญฺจายตฺนธาตฺ ย ๑
อากิณฺจญฺจายตฺนธาตฺ อีมา ชาติโย สฺสณฺญาສມາປຕຸຕຸຟຸພາ າ
ຍາຍິ ກິດຊຸ ເໜືສັດຊະນານາສັດຊະນາຍຕະນາຕຸ ອຍິ ສາຕຸ ສັງຂາຣາວເສສ-
ສັມປັຕຕິ ປຕຸຕຸຟຸພາ າ ຍາຍິ ກິດຊຸ ສັດຊະນາເວທຍິຕະນິຣອສາຕຸ ອຍິ
ສາຕຸ ນິຣອສັມປັຕຕິ ປຕຸຕຸຟຸພາຕີ າ ປສັມ າ

[๓๕๕] สํวตฺถິຍํ วิหริຕິ... ตຕຸ໑ ໒ ກວາ... ສັນທານີ
ກິດຊເວ ອຸປປຊຊຕິ ກາມວິຕຸໂກ ໂນ ອນິທານີ ສັນທານີ ອຸປປຊຊຕິ
ຟຸຍາປາທວິຕຸໂກ ໂນ ອນິທານີ ສັນທານີ ອຸປປຊຊຕິ ວິຫິສາວິຕຸໂກ
ໂນ ອນິທານີ າ

[๓๕๖] ກດຊຍ ກິດຊເວ ສັນທານີ ອຸປປຊຊຕິ ກາມວິຕຸໂກ ໂນ
ອນິທານີ ສັນທານີ ອຸປປຊຊຕິ ຟຸຍາປາທວິຕຸໂກ ໂນ ອນິທານີ ສັນທານີ
ອຸປປຊຊຕິ ວິຫິສາວິຕຸໂກ ໂນ ອນິທານີ າ ກາມຮາຕຸ ກິດຊເວ ປຣຶຈຸຈ
ອຸປປຊຊຕິ ກາມສັມມາ ກາມສັມມິ ປຣຶຈຸຈ ອຸປປຊຊຕິ ກາມສັກຸປໂປ
ກາມສັກຸປໂປ ປຣຶຈຸຈ ອຸປປຊຊຕິ ກາມຈຸຊນໂທ ກາມຈຸຊນທໍ ປຣຶຈຸຈ

สนิทาน์ อุปปชฺชติ อพฺยาปาทวิตฺตโก โน อนิทานํ สนิทานํ
 อุปปชฺชติ อวิทฺทํสํวิตฺตโก โน อนิทานํ ฯ

[illegible]

ปฏฺฐเปติ จีวรติ วิภชติ อุตฺตหานํโกโรติ หีนา คสฺส อุปฺปตฺตํติ
 วทามิ ฯ มชฺฌิมํ กจฺจํ ชาตุํ ปฏฺฐจฺจ อุปฺปชฺชติ มชฺฌิมา
 สญฺญา มชฺฌิมา ทิฏฺฐิ มชฺฌิโม วิตถุโก มชฺฌิมา เจตนา
 มชฺฌิมา ปตฺถนา มชฺฌิมา ปณฺธิ มชฺฌิโม ปุคฺคโต มชฺฌิมา
 วาจา มชฺฌิมํ อากิฏฺฐติ เทเสติ ปณฺณเปติ ปฏฺฐเปติ จีวรติ
 วิภชติ อุตฺตหานํโกโรติ มชฺฌิมา คสฺส อุปฺปตฺตํติ วทามิ ฯ ปณฺธํ
 กจฺจํ ชาตุํ ปฏฺฐจฺจ อุปฺปชฺชติ ปณฺธตา สญฺญา ปณฺธตา ทิฏฺฐิ
 ปณฺธโต วิตถุโก ปณฺธตา เจตนา ปณฺธตา ปตฺถนา ปณฺธตา
 ปณฺธิ ปณฺธโต ปุคฺคโต ปณฺธตา วาจา ปณฺธํ อากิฏฺฐติ
 เทเสติ ปณฺณเปติ ปฏฺฐเปติ จีวรติ วิภชติ อุตฺตหานํโกโรติ ปณฺธตา
 คสฺส อุปฺปตฺตํติ วทามิ ฯ คติยํ ฯ

[๓๖๔] สํวตฺถิยํ จีวรติ... คตฺว ไช ภคฺวา... ชาตุโสฬ
 ภิกฺขเว สํวตฺถา สํสํกฺขติ สเมนฺติ หีนาธิมฺมุคฺติกา หีนาธิมฺมุคฺติเกหิ
 สํวตฺถิ สํสํกฺขติ สเมนฺติ กถฺยณณามฺมุคฺติกา กถฺยณณามฺมุคฺติเกหิ
 สํวตฺถิ สํสํกฺขติ สเมนฺติ ฯ อตฺตํปํ ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาตุโสฬ
 สํวตฺถา สํสํกฺขติ สํมํสํ หีนาธิมฺมุคฺติกา หีนาธิมฺมุคฺติเกหิ สํวตฺถิ
 สํสํกฺขติ สํมํสํ กถฺยณณามฺมุคฺติกา กถฺยณณามฺมุคฺติเกหิ สํวตฺถิ
 สํสํกฺขติ สํมํสํ ฯ อนาคตํปํ ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาตุโสฬ สํวตฺถา
 สํสํกฺขติ สเมนฺติ หีนาธิมฺมุคฺติกา หีนาธิมฺมุคฺติเกหิ สํวตฺถิ

๑ อิมสฺมํ วคฺเค สํพพฺวาเร ชาตุโสฬ จาติ ปาโง ทิสฺสติ ฯ

ปสฺสธ โน คุเมห ภิกฺขเว มหาโมคฺคตฺตานํ สํพหุเลหิ ภิกฺขุหิ
 สํหิ จงฺกมนฺตฺนติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สํพเพ โห เอเต ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ มหิทฺธิกา ปสฺสธ โน คุเมห ภิกฺขเว มหาภสฺสํปํ สํพหุเลหิ
 ภิกฺขุหิ สํหิ จงฺกมนฺตฺนติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สํพเพ โห เอเต
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชุตวาทา ปสฺสธ โน คุเมห ภิกฺขเว อนนฺตรํ
 สํพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สํหิ จงฺกมนฺตฺนติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สํพเพ
 โห เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิพฺพจกฺขกา ปสฺสธ โน คุเมห ภิกฺขเว
 ปุณฺณํ มนฺตานํปฺปตฺติํ สํพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สํหิ จงฺกมนฺตฺนติ ฯ เอวํ
 ภนฺเต ฯ สํพเพ โห เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชมฺมกถิกา ปสฺสธ
 โน คุเมห ภิกฺขเว อฺปาดิํ สํพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สํหิ จงฺกมนฺตฺนติ ฯ
 เอวํ ภนฺเต ฯ สํพเพ โห เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ วินยชฺรฯ ปสฺสธ
 โน คุเมห ภิกฺขเว อานนํ สํพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สํหิ จงฺกมนฺตฺนติ ฯ
 เอวํ ภนฺเต ฯ สํพเพ โห เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุสฺสํตา ปสฺสธ
 โน คุเมห ภิกฺขเว เทวทตฺตํ สํพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สํหิ จงฺกมนฺตฺนติ ฯ
 เอวํ ภนฺเต ฯ สํพเพ โห เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปาปํจฺฉา ฯ

[๓๖๗] ชาติโสว ภิกฺขเว สํตฺตา สํสํนฺตฺนติ สเมนฺติ หีนา-
 นิรมุตฺติกา หีนา นิรมุตฺติเกหิ สํหิ สํสํนฺตฺนติ สเมนฺติ กถฺยาณานิ-
 นิรมุตฺติกา กถฺยาณานิรมุตฺติเกหิ สํหิ สํสํนฺตฺนติ สเมนฺติ อตฺถิคมฺปิ
 ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาติโสว สํตฺตา สํสํนฺตํ สํมิตฺตํ หีนา นิรมุตฺติกา
 หีนา นิรมุตฺติเกหิ สํหิ สํสํนฺตํ สํมิตฺตํ กถฺยาณานิรมุตฺติกา กถฺยาณา-

วิมุติเกหิ สทฺธิ์ สัจฺจํทิสฺสํ สมิํสุ ๑ อนาคคมฺปิ ภิกฺขเว อทฺธานํ
 ชาติโสว สคฺคา สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ทินฺนาวิมุติกา ทินฺนา-
 วิมุติเกหิ สทฺธิ์ สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ กถฺยาณาวินฺมุติกา
 กถฺยาณาวินฺมุติเกหิ สทฺธิ์ สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ๑ เอตฺรหิมี
 ภิกฺขเว ปจฺจุปปนฺนํ อทฺธานํ ชาติโสว สคฺคา สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ
 ทินฺนาวิมุติกา ทินฺนาวิมุติเกหิ สทฺธิ์ สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ
 กถฺยาณาวินฺมุติกา กถฺยาณาวินฺมุติเกหิ สทฺธิ์ สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ๑ ปณฺจมํ ๑

[๓๖๘] สํวคฺคิยํ วิหริติ... คตฺตุร โห ภควา... ชาติโสว
 ภิกฺขเว สคฺคา สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ทินฺนาวิมุติกา ทินฺนาวิมุติเกหิ
 สทฺธิ์ สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ๑ อตฺตคฺคมี ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาติโสว
 สคฺคา สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ทินฺนาวิมุติกา ทินฺนาวิมุติเกหิ สทฺธิ์ สัจฺจํทิสฺสํ
 สมิํสุ ๑ อนาคคมฺปิ ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาติโสว สคฺคา สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ
 สมิํสุทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ทินฺนาวิมุติกา ทินฺนาวิมุติเกหิ สทฺธิ์ สัจฺจํทิสฺสํ
 สมิํสุทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ๑ เอตฺรหิมี ภิกฺขเว ปจฺจุปปนฺนํ อทฺธานํ ชาติโสว
 สคฺคา สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ทินฺนาวิมุติกา ทินฺนาวิมุติเกหิ สทฺธิ์
 สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ๑

[๓๖๘] เสยฺยถามี ภิกฺขเว คุโธ คุณฺเณ สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ
 มุคฺเคน สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ เขโฬ เขเพน สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ
 ปุพฺพโฬ ปุพฺพเพน สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ โฉหิตํ โฉหิตฺเตน สัจฺจํทิสฺสํ
 โหเมว โหเมว ภิกฺขเว ชาติโสว สคฺคา สัจฺจํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ทินฺนาวิมุติกา

หีนานิคมุตติเกหิ สทฺธิ ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ อตฺตมมฺปิ อทฺธานํ...
อนาคคมมฺปิ อทฺธานํ... เอตฺรหิมี ปจฺจุปปนฺนํ อทฺธานํ ชาตุโสว
สํตฺตา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ หีนานิคมุตติกา หีนานิคมุตติเกหิ สทฺธิ
ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ ๑

[๓๗๐] ชาตุโสว ภิกฺขเว สํตฺตา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ กถฺยาณานิคมุตติกา
กถฺยาณานิคมุตติเกหิ สทฺธิ ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ ๑ อตฺตมมฺปิ
ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาตุโสว สํตฺตา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ กถฺยาณานิคมุตติกา
กถฺยาณานิคมุตติเกหิ สทฺธิ ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ ๑ อนาคคมมฺปิ ภิกฺขเว
อทฺธานํ ชาตุโสว สํตฺตา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ กถฺยาณานิคมุตติกา
กถฺยาณานิคมุตติเกหิ สทฺธิ ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ ๑ เอตฺรหิมี ภิกฺขเว
ปจฺจุปปนฺนํ อทฺธานํ ชาตุโสว สํตฺตา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์
ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ กถฺยาณานิคมุตติกา กถฺยาณานิคมุตติเกหิ สทฺธิ
ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ ๑

[๓๗๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ชีวํ ชีวเน ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ เตถ
เตเตน ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ สํปปี สํปปีนา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ มชฺ
มชฺชา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ ฌาณิตํ ฌาณิตเนน ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ เอวเมว
โฆ ภิกฺขเว ชาตุโสว สํตฺตา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ กถฺยาณานิคมุตติกา
กถฺยาณานิคมุตติเกหิ สทฺธิ ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ อตฺตมมฺปิ อทฺธานํ...
อนาคคมมฺปิ อทฺธานํ... เอตฺรหิมี ปจฺจุปปนฺนํ อทฺธานํ ชาตุโสว
สํตฺตา ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ธัมมทนต์ กถฺยาณานิคมุตติกา กถฺยาณานิคมุตติเกหิ

[illegible]

[๓๗๒] อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺตฺวาน สุกฺโก อถาปรํ
เขตทโวจ สํตถา

ตั้งศุภา วนโธ ชาโต	อตั้งศุเคน นิษุติ
ปริคตํ ทารุมารุห	ยถา สํเท มหณฺณเว
เอวํ กุสฺสํมาคฺคฺม	สาธุชฺวํ สํทติ
คตฺมา ตํ ปริวชฺเชยฺย	กุสฺสํ หันวํริยํ
ปวิวิตฺเตหิ อริเยหิ	ปหิตฺตฺเตหิ ฉายิยิ
นิจํ อารทชฺวริเยหิ	ปณฺชิตฺเตหิ สํหาเวเต ๑ ฏฐํ ๑

[๓๗๓] คำตฤณิ วิหริติ... ตตฺร ไช ภควา... เอตทโวจ
 ชาติโสว ภิกฺขเว ตตฺตา ตัณฺหนฺติ ตฺเมเนติ อตฺตสฺสหา อตฺตสฺสเหหิ
 ตทฺธิ ตัณฺหนฺติ ตฺเมเนติ อหิริกา อหิริเกหิ ตทฺธิ ตัณฺหนฺติ
 ตฺเมเนติ อนินฺตคาบีโน อนินฺตคาบีหิ ตทฺธิ ตัณฺหนฺติ ตฺเมเนติ
 อปฺปตฺตฺตา อปฺปตฺตฺเตหิ ตทฺธิ ตัณฺหนฺติ ตฺเมเนติ กุสฺสตา กุสฺสเตหิ
 ตทฺธิ ตัณฺหนฺติ ตฺเมเนติ มฺหุจฺจตฺตฺติโน มฺหุจฺจตฺตฺติหิ ตทฺธิ ตัณฺหนฺติ
 ตฺเมเนติ ทฺวปฺปณฺณา ทฺวปฺปณฺเณหิ ตทฺธิ ตัณฺหนฺติ ตฺเมเนติ ฯ
 อตฺตมฺมํ ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาติโสว ตตฺตา ตัณฺหํ ตมฺมํ อตฺตสฺสหา
 อตฺตสฺสเหหิ ตทฺธิ ตัณฺหํ ตมฺมํ อหิริกา อหิริเกหิ ตทฺธิ ตัณฺหํ
 ตมฺมํ อนินฺตคาบีโน อนินฺตคาบีหิ ตทฺธิ ตัณฺหํ ตมฺมํ อปฺปตฺตฺตา

๑. อนุบาลคุณ อโนตุตตปิโน อโนตุตตปิหัตถิ ปาสาทวณํ ทิสฺสติ ฯ

อปฺปตฺตฺเตหิ สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํ กุสฺสํทิสฺสํ กุสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํ
 ธมฺมํทิสฺสํ มุจฺจสฺสํทิสฺสํ มุจฺจสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํ ทฺปฺปญฺญา
 ทฺปฺปญฺญเวหิ สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํ ๑ อณาคตมฺปิ ภิกฺขเว อทฺธานํ
 ชาตฺยํ สทฺธา ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํทิสฺสํ อตฺตํทิสฺสํ อตฺตํทิสฺสํ
 สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํทิสฺสํ อหิริกา อหิริเกหิ สทฺธิํ ธัมมํ
 ทิสฺสํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํทิสฺสํ อโนตฺตํทิสฺสํทิสฺสํ อโนตฺตํทิสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ... อปฺปตฺ-
 ตฺตา อปฺปตฺตฺเตหิ สทฺธิํ... กุสฺสํทิสฺสํ กุสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ... มุจฺจสฺสํทิสฺสํ
 มุจฺจสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ... ทฺปฺปญฺญา ทฺปฺปญฺญเวหิ สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ
 ธมฺมํทิสฺสํทิสฺสํ ๑ เอตฺรทิสฺสํ ภิกฺขเว ปจฺจุทฺตํทิสฺสํ อทฺธานํ ชาตฺยํ
 สทฺธา ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํทิสฺสํ อตฺตํทิสฺสํ อตฺตํทิสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ ธัมมํ
 ทิสฺสํทิสฺสํ อหิริกา อหิริเกหิ สทฺธิํ ๑ เป ๑ อโนตฺตํทิสฺสํทิสฺสํ อโนตฺตํทิสฺสํ
 สทฺธิํ... อปฺปตฺตฺตา อปฺปตฺตฺเตหิ สทฺธิํ... กุสฺสํทิสฺสํ กุสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ...
 มุจฺจสฺสํทิสฺสํ มุจฺจสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ... ทฺปฺปญฺญา ทฺปฺปญฺญเวหิ สทฺธิํ
 ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ๑

[๓๗๕] ชาตฺยํ ภิกฺขเว สทฺธา ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํทิสฺสํ สทฺธา
 สทฺธา สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํทิสฺสํ ทิสฺสํทิสฺสํ ทิสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ ธัมมํ
 ทิสฺสํทิสฺสํ ธมฺมํทิสฺสํทิสฺสํ อโนตฺตํทิสฺสํทิสฺสํ อโนตฺตํทิสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ ธัมมํ
 ทิสฺสํทิสฺสํ ทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ
 อทฺธานํทิสฺสํทิสฺสํ สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ อปฺปญฺจิตฺตํ
 สทฺธิํ ธัมมํทิสฺสํทิสฺสํ ทิสฺสํทิสฺสํทิสฺสํ ปณฺณวณฺโณ ปณฺณวณฺเฑหิ

สเมนฺติ ฯ สทฺธา สทฺเธหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ โอตฺตปิโน
โอตฺตปิหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเตหิ
สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ฯ

[๓๗๗] อสฺสทฺธา อสฺสทฺเธหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ อปฺปสฺ-
สฺสา อปฺปสฺสฺเตหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ทฺฐปฺปณฺนา ทฺฐปฺปณฺเณหิ
สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ฯ สทฺธา สทฺเธหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ
สเมนฺติ พหุสฺสฺสา พหุสฺสฺสฺเตหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ปณฺณ-
วณฺโต ปณฺณวณฺเตหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ฯ

[๓๗๘] อสฺสทฺธา อสฺสทฺเธหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ กุสฺสฺสา
กุสฺสฺเตหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ทฺฐปฺปณฺนา ทฺฐปฺปณฺเณหิ สทฺธิ์
สังฺกนฺติ สเมนฺติ ฯ สทฺธา สทฺเธหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ
อวาทฺธวิริยา อวาทฺธวิริเยหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ปณฺณวณฺโต
ปณฺณวณฺเตหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ฯ

[๓๗๙] อสฺสทฺธา อสฺสทฺเธหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ มฺหฺ-
จฺจสฺสฺสตีโน มฺหฺจฺจสฺสฺสตีหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ทฺฐปฺปณฺนา ทฺฐ-
ปฺปณฺเณหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ฯ สทฺธา สทฺเธหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ
สเมนฺติ อฺปฺปจฺจิตฺตสฺสตีโน อฺปฺปจฺจิตฺตสฺสตีหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ
ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเตหิ สทฺธิ์ สังฺกนฺติ สเมนฺติ ฯ อญฺจํ ฯ

[๓๘๐] สวคฺคิยํ วิหริติ... ตคฺคร โห ภาควา... ธาตุสฺสว
ภิกฺขเว สทฺธา สังฺกนฺติ สเมนฺติ อหิริกา อหิริเกหิ สทฺธิ์

๓๘๗] ชาตุลฺยฺยํ วิหริติ... คตฺร โห ภควา... ชาตุโลว
๓๘๕

[๓๘๔] ชาตุลฺยํ วิหริติ... คตฺร โห ภควา... ชาตุโลว
ภิกฺขเว สคฺคา สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ อโนคฺคาบีโน อโนคฺคาบีหิ
สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ อปฺปสฺสฺสคฺคา อปฺปสฺสฺสคฺเคหิ สทฺธิ สํสฺส-
สนฺติ สเมนฺติ ทฺพฺปณฺณวาท ทฺพฺปณฺณเวหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ฯ
โอคฺคาบีโน โอคฺคาบีหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ พหุสฺสฺสคฺคา พหุสฺส-
สคฺเคหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเคหิ สทฺธิ
สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ฯ

[๓๘๕] อโนคฺคาบีโน อโนคฺคาบีหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ
กุสฺสคฺคา กุสฺสคฺเคหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ทฺพฺปณฺณวาท ทฺพฺปณฺณเวหิ
สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ฯ โอคฺคาบีโน โอคฺคาบีหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ
สเมนฺติ อารทฺธวิริยา อารทฺธวิริเยหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ
ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเคหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ฯ

[๓๘๖] อโนคฺคาบีโน อโนคฺคาบีหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ
มฺหฺจฺจสฺสคฺคิโน มฺหฺจฺจสฺสคฺคิหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ทฺพฺปณฺณวาท
ทฺพฺปณฺณเวหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ฯ โอคฺคาบีโน โอคฺคาบีหิ
สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ อฺปฺปจฺจิตฺสคฺคิโน อฺปฺปจฺจิตฺสคฺคิหิ สทฺธิ
สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเคหิ สทฺธิ สํสฺสฺสนฺติ
สเมนฺตฺติ ฯ ทสฺมํ ฯ

[๓๘๗] ชาตุลฺยํ วิหริติ... คตฺร โห ภควา... ชาตุโลว
ภิกฺขเว สคฺคา สํสฺสฺสนฺติ สเมนฺติ อปฺปสฺสฺสคฺคา อปฺปสฺสฺสคฺเคหิ สทฺธิ

ตฺถ์ยฺย อุตฺถุทํ

ตฺถ์ยฺย ตํนิทานญจ	คิณฺชกาวตฺถ์ยฺย จ
ทํนิทานญจ จจํ	ตฺถ์ยฺยปารทฺถ์ยฺยตฺถ์ยฺย
ตฺถ์ยฺยตฺถ์ยฺยตฺถ์ยฺย ปญจ	จตฺถ์ยฺยโร อหิริกมฺตฺถ์ยฺย
อโนตฺถ์ยฺยตฺถ์ยฺยตฺถ์ยฺย ตํนิ	เทว อปฺปตฺถ์ยฺยตฺถ์ยฺย จ
กุตฺติคํ เอกกํ วคฺคํ	ตฺถ์ยฺยตฺถ์ยฺย ตํนิ ปญจกาคิ ฯ

ทศกมุขปถวคุโศ ตติโย

[๓๘๐] ส้าวตฺถิยังฺ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... ชาตุโสว
 ภิกฺขเว สํตฺตา สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ อสฺสํสํทฺธา อสฺสํสํทฺเธหิ สํทฺธิ
 สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ อหิริกา อหิริเกหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ
 อนินฺตฺตาปฺปโน อนินฺตฺตาปฺปิหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ อสํมาหิตา
 อสํมาหิเตหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ ทฺฐปฺปณฺณา ทฺฐปฺปณฺเณหิ
 สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ ฯ สํทฺธา สํทฺเธหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ
 สํเมณฺติ หิริมนฺนา หิริมนฺเนหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ โอนินฺตฺตาปฺปโน
 โอนินฺตฺตาปฺปิหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ สํมาหิตา สํมาหิเตหิ สํทฺธิ
 สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ ปณฺณวณฺโถ ปณฺณวณฺเตหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ
 สํเมณฺตฺติ ฯ ปชํ ฯ

[๓๘๑] ส้าวตฺถิยังฺ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... ชาตุโสว
 ภิกฺขเว สํตฺตา สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ อสฺสํสํทฺธา อสฺสํสํทฺเธหิ สํทฺธิ
 สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ อหิริกา อหิริเกหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ
 อนินฺตฺตาปฺปโน อนินฺตฺตาปฺปิหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ ทฺฐสํสํตา
 ทฺฐสํสํเตหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ ทฺฐปฺปณฺณา ทฺฐปฺปณฺเณหิ สํทฺธิ
 สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ ฯ สํทฺธา สํทฺเธหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ
 หิริมนฺนา หิริมนฺเนหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ โอนินฺตฺตาปฺปโน โอนินฺตฺ-
 ตาปฺปิหิ สํทฺธิ สํสํนฺทฺติ สํเมณฺติ สํสํวณฺโถ สํสํวณฺเตหิ สํทฺธิ

๓๘๕] ชาติอุยฺยตฺตํ ทสฺสมํปถวฺกฺเค ปาณาติปาตาหิสังฺกฺขนํ ๓๘๘

สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเตหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ
สฺเมนฺตฺติ ๑ ทฺติยํ ๑

[๓๘๖] เขวมฺเม สฺมํ เขกํ สฺมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิรหฺติ
เชตวเน อนาถปฺปณฺทิกสฺส อารามे ๑ ตฺตฺร โช ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสฺสิ ภิกฺขวโรติ ๑ ภทฺตฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสํสํ ๑

[๓๘๗] ภควา เอตทฺวโจ ชาติโสว ภิกฺขเว สฺตฺตา สังฺกฺขนฺติ
สฺเมนฺติ ปาณาติปาติโน ปาณาติปาตฺตฺหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ
อทินฺนาทายิโน อทินฺนาทายีหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ กาเมสฺสุ
มิจฺฉาจาริโน กาเมสฺสุมิจฺฉาจารีหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ มุสํ
วาทีโน มุสํวาตฺตฺหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ สฺราเมรยมฺชฺชปมา
ทญฺจายิโน สฺราเมรยมฺชฺชปมาทญฺจายีหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ ๑

[๓๘๘] ปาณาติปาตา ปฏฺวิรตา ปาณาติปาตา ปฏฺวิรเตหิ สทฺธิ์
สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิรตา อทินฺนาทานา ปฏฺ
วิรเตหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ กาเมสฺสุมิจฺฉาจารา ปฏฺวิรตา
กาเมสฺสุมิจฺฉาจารา ปฏฺวิรเตหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ มุสํวาทา
ปฏฺวิรตา มุสํวาทา ปฏฺวิรเตหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ สฺรา
เมรยมฺชฺชปมาทญฺจานา ปฏฺวิรตา สฺราเมรยมฺชฺชปมาทญฺจานา ปฏ
วิรเตหิ สทฺธิ์ สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺตฺติ ๑ ตฺติยํ ๑

[๓๘๙] สํวตฺถิยํ วิรหฺติ... ตฺตฺร โช ภควา... ชาติโสว
ภิกฺขเว สฺตฺตา สังฺกฺขนฺติ สฺเมนฺติ ปาณาติปาติโน ปาณาติปาตฺตฺหิ

๔๐๓] ชาติผู้ยุดตผู้ส ทสภมมปถวคเค มิจฺฉาทิฏฺฐิการิถิสันฺทนี ๒๐๓

[๓๘๘] ปาณาติปาทา ปฏิวีรตา ปาณาติปาทา ปฏิวีรเทหิ สทฺธิ
สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ อทินฺนาทานา ปฏิวีรตา... กามะสุมิจฺฉาจารา
ปฏิวีรตา... ปิสุณาย วาจา... ฆเรสา ยวจา... สมนุสฺสปา
ปฏิวีรตา สมนุสฺสปา ปฏิวีรเทหิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ อน-
ภิชฺฌาตุโน อนภิชฺฌาตุหิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ อพฺยาปนฺน-
จิตฺตา อพฺยาปนฺนจิตฺเตหิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ สมนฺทาทิฏฺฐิการิ
สมนฺทาทิฏฺฐิการิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ ๑ ปญฺจํ ๑

[๓๘๙] สํวตฺถิยํ วิหริ... ตตฺร โข ภควา... ชาติโสว
ภิกฺขเว สคฺคา สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ มิจฺฉาทิฏฺฐิการิ มิจฺฉาทิฏฺฐิการิ
สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ มิจฺฉาสังกฺกปา... มิจฺฉาวาจา... มิจฺฉา-
กมฺมมฺตา... มิจฺฉาอาชีวา... มิจฺฉาวายามา... มิจฺฉาสติโน...
มิจฺฉาสมาธิโน มิจฺฉาสมาธิหิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ ๑

[๔๐๐] สมนฺทาทิฏฺฐิการิ สมนฺทาทิฏฺฐิการิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ
สมนฺทาสังกฺกปา... สมนฺทาวาจา... สมนฺทากมฺมมฺตา... สมนฺทอาชีวา...
สมนฺทาวายามา... สมนฺทาสติโน... สมนฺทาสมาธิโน สมนฺทาสมาธิหิ
สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ ๑ นนฺจํ ๑

[๔๐๑] สํวตฺถิยํ วิหริ... ตตฺร โข ภควา... ชาติโสว
ภิกฺขเว สคฺคา สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ มิจฺฉาทิฏฺฐิการิ มิจฺฉาทิฏฺฐิการิ
สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ มิจฺฉาสังกฺกปา... มิจฺฉาวาจา...
มิจฺฉากมฺมมฺตา... มิจฺฉาอาชีวา... มิจฺฉาวายามา... มิจฺฉาสติโน...

มิจฺฉาสมาชิโน มิจฺฉาสมาชีหิ สทฺธิํ สัจฺจทนฺตํ สเมเนติ มิจฺฉา-
 ญาณิโน มิจฺฉาญาณํหิ สทฺธิํ สัจฺจทนฺตํ สเมเนติ มิจฺฉาวิมุตฺติโน
 มิจฺฉาวิมุตฺตํหิ สทฺธิํ สัจฺจทนฺตํ สเมเนติ ฯ

[๔๐๒] สัมมาทิฏฺฐิภา สัมมาทิฏฺฐิเกหิ สทฺธิํ สัจฺจทนฺตํ สเมเนติ
 สัมมาสังกปฺปา... สัมมาวาจา... สัมมากมฺมมฺมุตฺตา... สัมมาอาชีวา...
 สัมมาวายามา... สัมมาสติโน... สัมมาสมาชิโน... สัมมาญาณิโน
 สัมมาญาณํหิ สทฺธิํ สัจฺจทนฺตํ สเมเนติ สัมมาวิมุตฺติโน สัมมา-
 วิมุตฺตํหิ สทฺธิํ สัจฺจทนฺตํ สเมเนติ ฯ สทฺธมํ ฯ [สพฺพตฺถ อคฺคตา-
 นาคคปฺปจฺจุปฺปนํ กาคพฺพํ] ฯ

สัจจตนฺตํ สัจจตนฺตานิ อุตฺตทานิ

อสมฺมาหิตตฺวํ ทุสฺสํ ปณฺจสิกฺขาปทานิ ฯ

สทฺตกมฺมปถา วุคฺคา ทสฺสกมฺมปถเน ฯ

ฉฺชํ อญฺจํคิโก วุคฺโค ทสฺหิ อญฺเจหิ ฯ สทฺธมํ ฯ

ทสฺสกมฺมปถวคฺโค คติโย ฯ

ຈຕຸທຸດວຸໂຕ ຈຕຸທຸໂຕ

[໔໐໓] ເອກິ ສ່ມຍິ ກວາ ສ່າວຕຸຕິຍິ ວິຫຣຕິ ເຫຣດວເນ ອນາຄ-
ປິນຸທິກສຸສ ອາຣາເນ ຯ ຈຕສຸໂສ ອິມາ ກິກຸຂເວ ສາຕຸໂຍ ຯ ກຕມາ
ຈຕສຸໂສ ຯ ປຈິວິຣາຕຸ ອາໂປຣາຕຸ ເຕໂຮຣາຕຸ ວາໂຍຣາຕຸ ຯ ອິມາ
ໂຂ ກິກຸຂເວ ຈຕສຸໂສ ສາຕຸໂຍຕິ ຯ ປຸຸຸມິ ຯ

[໔໐໔] ປຸຸຸເພວ ເມ ກິກຸຂເວ ສ່ມໂຮຣາ ອນກິສັມພຸທຸສຸສ ໂຟຣີ-
ສຕຸຕສຸເສວ ສໂຕ ເອຕທໂຫສີ ໂກ ນຸ ໂຂ ປຈິວິຣາຕຸຍາ ອສຸສາໂທ
ໂກ ອາທິນໂວ ກິ ນິສຸສຣນິ ໂກ ອາໂປຣາຕຸຍາ ອສຸສາໂທ ໂກ
ອາທິນໂວ ກິ ນິສຸສຣນິ ໂກ ເຕໂຮຣາຕຸຍາ ອສຸສາໂທ ໂກ ອາທິນໂວ
ກິ ນິສຸສຣນິ ໂກ ວາໂຍຣາຕຸຍາ ອສຸສາໂທ ໂກ ອາທິນໂວ ກິ
ນິສຸສຣນນຕິ ຯ ຕສຸສ ມຍຸກິ ກິກຸຂເວ ເອຕທໂຫສີ ຍິ ໂຂ ປຈິວິຣາຕຸ
ປຣິຈຸຈ ອຸປປຣຸຸຸຕິ ສຸຸຸ ໂສ່ມນສຸສິ ອຍິ ປຈິວິຣາຕຸຍາ ອສຸສາໂທ ຍິ
ປຈິວິຣາຕຸ ອນິຈຸຈາ ທຸກຸຂາ ວິປຣິດາມຣມຸມາ ອຍິ ປຈິວິຣາຕຸຍາ ອາທິນໂວ
ໂຍ ປຈິວິຣາຕຸຍາ ຄນຸທຣາຄວິນໂຍ ຄນຸທຣາຄປປຸຸຸຸ ອິທິ ປຈິວິຣາຕຸຍາ
ນິສຸສຣນິ ຯ ຍິ ອາໂປຣາຕຸ ປຣິຈຸຈ... ຍິ ເຕໂຮຣາຕຸ ປຣິຈຸຈ... ຍິ
ວາໂຍຣາຕຸ ປຣິຈຸຈ ອຸປປຣຸຸຸຕິ ສຸຸຸ ໂສ່ມນສຸສິ ອຍິ ວາໂຍຣາຕຸຍາ
ອສຸສາໂທ ຍິ ວາໂຍຣາຕຸ ອນິຈຸຈາ ທຸກຸຂາ ວິປຣິດາມຣມຸມາ ອຍິ
ວາໂຍຣາຕຸຍາ ອາທິນໂວ ໂຍ ວາໂຍຣາຕຸຍາ ຄນຸທຣາຄວິນໂຍ ຄນຸທ-
ຣາຄປປຸຸຸຸ ອິທິ ວາໂຍຣາຕຸຍາ ນິສຸສຣນິ ຯ

[๔๐๕] ยาวถีนวญจาทิ ภิกขเว อิมาสំ จตฺตุนํ ชาติฺตุนํ เหวํ อสฺสํสา-
ทญฺจ อสฺสํสาทโต อาทิํทวญฺจ อาทิํทวโต นิสฺสํสฺรณญฺจ นิสฺสํสฺรณโต
ยถาภุทํ นาพฺพญฺญาสํ เหว ตาฉาหิ ภิกขเว สํเทวเก โตเก
สํมารเก สํพฺรหฺมเก สสฺสํสฺมณพฺรหฺมณินยา ปชาย สํเทวมนุสฺสํสํ
อนุคฺตวํ สํมมาสํมุโพธิํ อภิสํมฺพุทฺโธ ปจฺจุญฺญาสํ ๑ ยโต จ ชาติฺตุนํ
ภิกขเว อิมาสំ จตฺตุนํ ชาติฺตุนํ เหวํ อสฺสํสาทญฺจ อสฺสํสาทโต อาทิํท-
วญฺจ อาทิํทวโต นิสฺสํสฺรณญฺจ นิสฺสํสฺรณโต ยถาภุทํ อพฺพญฺญาสํ
อถาหิ ภิกขเว สํเทวเก โตเก สํมารเก สํพฺรหฺมเก สสฺสํสฺมณ-
พฺรหฺมณินยา ปชาย สํเทวมนุสฺสํสํ อนุคฺตวํ สํมมาสํมุโพธิํ อภิสํม-
พุทฺโธ ปจฺจุญฺญาสํ ๑ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสํนํ อุกฺกปาทิ อุกฺกปฺปา
เม วิมุตฺติ อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิทานิ ปฺนพฺภาโวติ ๑ ทฺติยํ ๑

[๔๐๖] สำนวตถุณิ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... ปจฺจวชฺชาตุ-
 ยาทํ ภิกฺขเว อตฺถสํวทปริเยสํ อจฺริ โย ปจฺจวชฺชาตุยา อตฺถสํวท
 ตทขณฺณคํ ยาวตา ปจฺจวชฺชาตุยา อตฺถสํวท ปณฺณาย เม โส
 สุตฺติญฺโง ๑ ปจฺจวชฺชาตุยาทํ ภิกฺขเว ธาตํทวปริเยสํ อจฺริ โย
 ปจฺจวชฺชาตุยา ธาตํทว ตทขณฺณคํ ยาวตา ปจฺจวชฺชาตุยา ธาตํทว
 ปณฺณาย เม โส สุตฺติญฺโง ๑ ปจฺจวชฺชาตุยาทํ ภิกฺขเว นิสฺสํสรณ-
 ปริเยสํ อจฺริ ยํ ปจฺจวชฺชาตุยา นิสฺสํสรณํ ตทขณฺณคํ ยาวตา
 ปจฺจวชฺชาตุยา นิสฺสํสรณํ ปณฺณาย เม ทํ สุตฺติญฺจํ ๑ ธาปวชฺชาตุยาทํ
 ภิกฺขเว ๑ เป ๑ เทโชชฺชาตุยาทํ ภิกฺขเว... วาโยชฺชาตุยาทํ ภิกฺขเว

อุตฺตสาทปริเยสนํ อจฺริ โย วาโยธาคฺคยา อุตฺตสาโท ตทชฺฌคฺคํ
 ยาวตา วาโยธาคฺคยา อุตฺตสาโท ปณฺณาย เม โส สฺสทิฏฺฐิโส ๑
 วาโยธาคฺคยาหิ ภิกฺขเว อาทันนปริเยสนํ อจฺริ โย วาโยธาคฺคยา
 อาทันนโว ตทชฺฌคฺคํ ยาวตา วาโยธาคฺคยา อาทันนโว ปณฺณาย
 เม โส สฺสทิฏฺฐิโส ๑ วาโยธาคฺคยาหิ ภิกฺขเว นิสฺสัรณปริเยสนํ อจฺริ
 ยํ วาโยธาคฺคยา นิสฺสัรณํ ตทชฺฌคฺคํ ยาวตา วาโยธาคฺคยา นิสฺสัรณํ
 ปณฺณาย เม ตํ สฺสทิฏฺฐิโส ๑

[๔๐๘] ยาวถวญฺจาหิ ภิกฺขเว อิมาสํ จตฺตุนํ ชาตฺตุนํ อุตฺตสาทญฺจ
 อุตฺตสาทโต อาทันนญฺจ อาทันนโต นิสฺสัรณญฺจ นิสฺสัรณโต ยถาภูตํ
 น อพฺภฏญฺจาสิ เนว ตาวาหิ ภิกฺขเว สฺสเทวเก โสเก สฺมารเก
 สฺพหุเมเก สฺสัสมณพฺรหฺมณฺเวยา ปชาย สฺสเทวมนุสฺสาย อนนฺตคฺคํ
 สฺมมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธ ปจฺจุญฺจาสิ ๑ ยโต จ ชฺวาทิ ภิกฺขเว
 อิมาสํ จตฺตุนํ ชาตฺตุนํ อุตฺตสาทญฺจ อุตฺตสาทโต อาทันนญฺจ อาทันนโต
 นิสฺสัรณญฺจ นิสฺสัรณโต ยถาภูตํ อพฺภฏญฺจาสิ อถาหิ ภิกฺขเว
 สฺสเทวเก โสเก สฺมารเก สฺพหุเมเก สฺสัสมณพฺรหฺมณฺเวยา ปชาย
 สฺสเทวมนุสฺสาย อนนฺตคฺคํ สฺมมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธ ปจฺจุญฺจาสิ ๑
 ฌาณญฺจ ปน เม ทสฺสํ อุตฺปาติ อกฺุปฺปา เม วิมุตฺติ อยมนฺติมา
 ชาติ นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโวติ ๑ คคฺคิยํ ๑

[๔๐๘] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตคฺคฺว โห ภคฺวา... โน เจทํ
 ภิกฺขเว ปจฺวีธาคฺคยา อุตฺตสาโท อภิวิสฺสํ นยิทํ สคฺคา ปจฺวีธาคฺคยา

สวรรชเชยฺยํ ๑ ยสฺมา ๑ โข ภิกฺขเว อตฺถิ ปจฺฉิชาคฺคยา อสฺสํสาโท
 ตสฺมา สคฺคตา ปจฺฉิชาคฺคยา สวรรชชนฺติ ๑ โน เจทํ ภิกฺขเว ปจฺฉิ-
 ชาคฺคยา อาทั้นโถ อภวิสฺสํ นยิทํ สคฺคตา ปจฺฉิชาคฺคยา นิพฺพินฺนํเทยฺยํ ๑
 ยสฺมา ๑ โข ภิกฺขเว อตฺถิ ปจฺฉิชาคฺคยา อาทั้นโถ ตสฺมา สคฺคตา
 ปจฺฉิชาคฺคยา นิพฺพินฺนํ ๑ โน เจทํ ภิกฺขเว ปจฺฉิชาคฺคยา นิสฺสรณํ
 อภวิสฺสํ นยิทํ สคฺคตา ปจฺฉิชาคฺคยา นิสฺสรณํ ๑ ยสฺมา ๑ โข
 ภิกฺขเว อตฺถิ ปจฺฉิชาคฺคยา- นิสฺสรณํ ตสฺมา สคฺคตา ปจฺฉิชาคฺคยา
 นิสฺสรณํ ๑ โน เจทํ ภิกฺขเว อาโปชาคฺคยา อสฺสํสาโท อภวิสฺสํ...
 โน เจทํ ภิกฺขเว เตโธชาคฺคยา... โน เจทํ ภิกฺขเว วาโยชาคฺคยา
 อสฺสํสาโท อภวิสฺสํ นยิทํ สคฺคตา วาโยชาคฺคยา สวรรชเชยฺยํ ๑ ยสฺมา
 ๑ โข ภิกฺขเว อตฺถิ วาโยชาคฺคยา อสฺสํสาโท ตสฺมา สคฺคตา
 วาโยชาคฺคยา สวรรชชนฺติ ๑ โน เจทํ ภิกฺขเว วาโยชาคฺคยา อาทั้นโถ
 อภวิสฺสํ นยิทํ สคฺคตา วาโยชาคฺคยา นิพฺพินฺนํเทยฺยํ ๑ ยสฺมา ๑ โข
 ภิกฺขเว อตฺถิ วาโยชาคฺคยา อาทั้นโถ ตสฺมา สคฺคตา วาโยชาคฺคยา
 นิพฺพินฺนํ ๑ โน เจทํ ภิกฺขเว วาโยชาคฺคยา นิสฺสรณํ อภวิสฺสํ
 นยิทํ สคฺคตา วาโยชาคฺคยา นิสฺสรณํ ๑ ยสฺมา ๑ โข ภิกฺขเว อตฺถิ
 วาโยชาคฺคยา นิสฺสรณํ ตสฺมา สคฺคตา วาโยชาคฺคยา นิสฺสรณํ ๑

[๔๐๘] ยาวกัณฺณจิมะ ภิกฺขเว สคฺคตา อิมาสํ จตฺตุนํ ชาตฺตุนํ
 อสฺสํสาทญฺ ๑ อสฺสํสาทโค อาทั้นวญฺ ๑ อาทั้นวโค นิสฺสรณญฺ ๑ นิส-
 สรณโค ยถาภูตํ อพฺพญญํสุ เนว ตาวิเม ภิกฺขเว สคฺคตา สเทวกา

โลกา สมารกา สพรหมกา สัสตมณพรมณั ปชา สเทวมนุสสา
 นิสัสญา วิสัยุตตา วิปปมุตตา วิมรียาทิกเตน เจตสา วิหริสฺ ๑
 ยโต จ ขวิเม ภิกขเว สตุตา อิมาสံ จตุนันิ ชาตุนิ อสัสสาทญจ
 อสัสสาทโต อาทันนญจ อาทันนโต นิสัสสรณญจ นิสัสสรณโต ยถาภูตํ
 อพภณณังสุ อถ ขวิเม ภิกขเว สตุตา สเทวกา โลกา สมารกา
 สพรหมกา สัสตมณพราหมณั ปชา สเทวมนุสสา นิสัสญา วิสัยุตตา
 วิปปมุตตา วิมรียาทิกเตน เจตสา วิหรณตํติ ๑ จตุทถํ ๑

[๔๑๐] สำนวตฺถิยํ วิหริตี... ตตฺร โข ภควา... ปจฺจวັชชาตฺตมฺห
 หิํ ภิက္ขเว เขณฺหตฺตทฺกฺขา อภิวิสฺสํ ทฺกฺขานุปฺติตา ทฺกฺขาวဂฺกนฺตา
 อนวဂฺกนฺตา สฺสฺเชน นยิํ สํคฺตา ปจฺจวັชชาตฺตยา สํวชฺชเยยฺยํ ฯ
 ยสฺมา จ โข ภิက္ขเว ปจฺจวັชชาตฺตํ สฺสฺวานุปฺติตา สฺสฺชาวဂฺกนฺตา อน-
 วกฺกนฺตา ทฺกฺกฺเชน ตสฺมา สํคฺตา ปจฺจวັชชาตฺตยา สํวชฺชชฺนตี ฯ
 ธาโปชชาตฺตมฺห หิํ ภิက္ขเว... เทโชชชาตฺตมฺห หิํ ภิက္ขเว...
 วาโยชชาตฺตมฺห หิํ ภิက္ขเว เขณฺหตฺตทฺกฺขา อภิวิสฺสํ ทฺกฺขานุปฺติตา
 ทฺกฺขาวกฺกนฺตา อนวกฺกนฺตา สฺสฺเชน นยิํ สํคฺตา วาโยชชาตฺตยา
 สํวชฺชเยยฺยํ ฯ ยสฺมา จ โข ภิက္ขเว วาโยชชาตฺตํ สฺสฺวานุปฺติตา
 สฺสฺชาวกฺกนฺตา อนวกฺกนฺตา ทฺกฺกฺเชน ตสฺมา สํคฺตา วาโยชชาตฺตยา
 สํวชฺชชฺนตี ฯ

[๔๑๑] ปัจฉิชาตุนฺจ หิ ภิภูเข เอกนตสฺสา อภิวัสสํ สฺสา-
นุปิตา สฺสาวกกนฺตา อนวกกนฺตา ทุกฺเคน นยิทํ สคฺคา ปัจฉิ-

ชาตุยา นิพพินฺเทยฺยํ ๑ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว ปจฺวีชาตุํ ทฺวฺชา
 ทฺวฺชานุปตฺติตา ทฺวฺชาวกฺกนฺตา อนวกฺกนฺตา สฺสฺเชน ตสฺมา สฺตฺตา
 ปจฺวีชาตุยา นิพพินฺทนฺติ ๑ อาโปชาตุญฺจ หิ ๑ ภิกฺขเว... เตโธ-
 ชาตุญฺจ หิ ๑ ภิกฺขเว... วาโยชาตุญฺจ หิ ๑ ภิกฺขเว เถกนฺตสฺสา
 อภิวิสฺสํ สฺสฺชานุปตฺติตา สฺสฺชาวกฺกนฺตา อนวกฺกนฺตา ทฺวฺเชน นยิทํ
 สฺตฺตา วาโยชาตุยา นิพพินฺเทยฺยํ ๑ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว วาโยชาตุ
 ทฺวฺชา ทฺวฺชานุปตฺติตา ทฺวฺชาวกฺกนฺตา อนวกฺกนฺตา สฺสฺเชน ตสฺมา
 สฺตฺตา วาโยชาตุยา นิพพินฺทนฺตฺติ ๑ ปณฺจมํ ๑

[๔๑๒] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... โย ภิกฺขเว
 ปจฺวีชาตุํ อภินฺนฺทติ ทฺวฺชํ โส อภินฺนฺทติ ๑ โย ทฺวฺชํ อภินฺนฺทติ
 อปริมุตฺโต โส ทฺวฺชสฺมาติ วทามิ ๑ โย อาโปชาตุํ อภินฺนฺทติ...
 โย เตโธชาตุํ อภินฺนฺทติ... โย วาโยชาตุํ อภินฺนฺทติ ทฺวฺชํ โส
 อภินฺนฺทติ ๑ โย ทฺวฺชํ อภินฺนฺทติ อปริมุตฺโต โส ทฺวฺชสฺมาติ
 วทามิ ๑

[๔๑๓] โย จ โข ภิกฺขเว ปจฺวีชาตุํ น อภินฺนฺทติ ทฺวฺชํ
 โส น อภินฺนฺทติ ๑ โย ทฺวฺชํ น อภินฺนฺทติ ปริมุตฺโต โส
 ทฺวฺชสฺมาติ วทามิ ๑ โย อาโปชาตุํ... โย เตโธชาตุํ... โย
 วาโยชาตุํ น อภินฺนฺทติ ทฺวฺชํ โส น อภินฺนฺทติ ๑ โย ทฺวฺชํ
 น อภินฺนฺทติ ปริมุตฺโต โส ทฺวฺชสฺมาติ วทามิ ๑ นนฺจ ๑

[๔๑๔] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... โย ภิกฺขเว

ปจฺจวชฺชาตฺยา อุปฺปาโท จิตฺติ อภินิพฺพุตฺติ ปาตุภาโว ทุกฺขสฺสเสโส
 อุปฺปาโท โรคาณํ จิตฺติ ชรามรณสฺส ปาตุภาโว ฯ โย ธาโปชฺชาตฺยา...
 โย เทโชชฺชาตฺยา... โย วาโยชฺชาตฺยา อุปฺปาโท จิตฺติ อภินิพฺพุตฺติ
 ปาตุภาโว ทุกฺขสฺสเสโส อุปฺปาโท โรคาณํ จิตฺติ ชรามรณสฺส
 ปาตุภาโว ฯ

[๔๓๕] โย จ ๒ วิกฺขเว ปจฺจวชฺชาตฺยา นิโรโห วุปฺสโม อตฺถงฺก-
 คโม ทุกฺขสฺสเสโส นิโรโห โรคาณํ วุปฺสโม ชรามรณสฺส อตฺถงฺก-
 คโม ฯ โย ธาโปชฺชาตฺยา นิโรโห... โย เทโชชฺชาตฺยา นิโรโห...
 โย วาโยชฺชาตฺยา นิโรโห วุปฺสโม อตฺถงฺกคโม ทุกฺขสฺสเสโส นิโรโห
 โรคาณํ วุปฺสโม ชรามรณสฺส อตฺถงฺกคโมติ ฯ สत्ตมํ ฯ

[๔๓๖] สํวตฺถิณํ วิหรติ... ตตฺร ๒ ภคฺวา... จตฺสโส อิมํ
 วิกฺขเว ชาตฺโย ภคฺมา จตฺสโส ปจฺจวชฺชาตฺยา ธาโปชฺชาตฺยา เทโชชฺชาตฺยา
 วาโยชฺชาตฺยา ฯ เอ หิ เกจิ วิกฺขเว สมนํ วา พุร่าหุมนํ วา
 อิมาสํ จตฺขุนํ ชาตฺขุนํ อสฺสสาทญฺจ อาทันนญฺจ นิสฺสัรณญฺจ ยถาภูตํ
 นปฺปชานนฺติ น เมเต วิกฺขเว สมนํ วา พุร่าหุมนํ วา
 สมนฺเตสุ วา สมนฺตมฺมตา พุร่าหุมนฺเตสุ วา พุร่าหุมนตฺมมฺตา
 น จ ปน เต อายสฺมन्नโต สํมณฺญคฺคํ วา พุร่าหุมนฺญคฺคํ วา
 ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกฺควา อุปสํมปฺชชฺช วิหรนฺติ ฯ

[๔๓๗] เอ จ ๒ เกจิ วิกฺขเว สมนํ วา พุร่าหุมนํ วา
 อิมาสํ จตฺขุนํ ชาตฺขุนํ อสฺสสาทญฺจ อาทันนญฺจ นิสฺสัรณญฺจ ยถาภูตํ

๔๒๐] ชาติสุตตสูตร จตุตถวรรค ปจฺวีธาทุปชานนати ๒๓๑

[๔๒๐] เย จ โห เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุราหุมนฺนา วา
ปจฺวีธาคฺ์ ปชานนฺติ ปจฺวีธาคฺ์สมุทฺยํ ปชานนฺติ ปจฺวีธาคฺ์นิโรธํ
ปชานนฺติ ปจฺวีธาคฺ์นิโรธคามินิํ ปฏิปทํ ปชานนฺติ ฯ อโฆชาคฺ์
ปชานนฺติ ฯ เป ฯ เตโฆชาคฺ์ ปชานนฺติ... วาโยชาคฺ์ ปชานนฺติ
วาโยชาคฺ์สมุทฺยํ ปชานนฺติ วาโยชาคฺ์นิโรธํ ปชานนฺติ วาโยชาคฺ์
นิโรธคามินิํ ปฏิปทํ ปชานนฺติ เต โหเม ภิกฺขเว สมนฺนา
วา พุราหุมนฺนา วา สมนฺเนสุ เจว สมนฺนสมฺมตฺตา พุราหุเนสุ
จ พุราหุมนสมฺมตฺตา เต จ ปณายสมฺมตฺโต สํมณฺณคฺ์คฺ์
พุราหุณฺณคฺ์คฺ์ ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉิกคฺ์วา
อุปลมฺปชฺช วิหรนฺตฺติ ฯ ทสฺมํ ฯ

จตุตถวรรค จตุตฺถโก

จตุตถสูตร วคฺคสูตร อุตฺถทานํ

จตฺสฺส ปุพฺเพ อจฺริ โน เจทํ ทฺวเณ จ

อภินนฺทนฺนจฺ อุปลาทํ คโย สมนฺพุราหุมนฺนาคิ ฯ

ชาติสุตฺตํ ทฺติยํ สมฺตํ ฯ

อนมตคฺคสํยุตฺตํ

ปจํวคฺโค ปจโม

[๔๒๑] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สํมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริตี
เชตวนเ อนาถปฺปณฺทิกสฺส อารามे ฯ ตตฺร โห ๑ เป ๑ เอตทโวจ
อนมตคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร ปุพฺพา โกฏิ น ปณฺณายติ อวิชฺชา-
นํวณฺณํ สคฺคานํ คณฺหาสณฺโฆชนานํ สนฺชาวตํ สํสวตํ ฯ

[๔๒๒] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส ยํ อิมสฺมี ชมฺพุทฺธิเป ติน-
กฺขุจฺจสาธาปถาสํ คจฺเจตฺวา เอกชฺฌํ สํหเรยฺย เอกชฺฌํ สํหริตฺวา
จตุรํจฺจุถํ จตุรํจฺจุถํ จฏฺฐิํ กริตฺวา นิกฺขิเปยฺย อयํ เม มาตา
ตสฺสา เม มาตุ อयํ มาตาคี ฯ อปรียาทินฺนา จ ภิกฺขเว ตสฺส
ปุริสสฺส มาตุ มาตโร อสฺสุ อถ อิมสฺมี ชมฺพุทฺธิเป ตินกฺขุ-
จฺจสาธาปถาสํ ปริกฺขยํ ปรียาทานํ คจฺเจยฺย ตํ กิถฺสํ เหตุ อน-
มตคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร ปุพฺพา โกฏิ น ปณฺณายติ อวิชฺชา-
นํวณฺณํ สคฺคานํ คณฺหาสณฺโฆชนานํ สนฺชาวตํ สํสวตํ เอว
ทํชฺรตฺตํ โห ภิกฺขเว ทุกฺขํ ปจฺจุณฺหนตฺตํ ติปปํ ปจฺจุณฺหนตฺตํ พฺยสํ
ปจฺจุณฺหนตฺตํ กฏฺฐํ วทฺธมิตฺตา ฯ ยาวณฺจิทํ ภิกฺขเว อถเมว สํพุ-
สงฺขารสฺส นิพฺพิณฺทิตฺตุํ อถ วิชฺชิตฺตุํ อถ วิมุจฺจิตฺตุนฺติ ฯ ปจํ ๑

[๔๒๓] สํวตฺถิยํ วิหริตี... ตตฺร โห ภควา... อนมตคฺคโคยํ

๔๒๕] อนมตคัคคัมมุตตสัฏฐัง ปจฺจวมคฺคเค อสฺสํพหุตรภาโว ๒๑๓

ภิกฺขเว สํสาโร ปุพฺพวา โภจิ น ปณฺณายติ อวิชฺชานํวณฺณํ
สํตฺตํ คณฺหาสณฺโณชฺชานํ สันฺชาวตํ สํสํวตํ ฯ

[๔๒๕] เสยฺยถาปึ ภิกฺขเว ปุริโส อิมํ มหาปจฺจวํ โภตฺถจิมฺมตฺตํ
โภตฺถจิมฺมตฺตํ คุฬิกํ กิริตฺวา นิภฺมิเปยฺยํ อยํ เม ปิตา ตสฺส
เม มิตฺตํ อยํ ปิตาติ ฯ อปฺปริยาทินฺนา จ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส
มิตฺตํ มิตฺตโร อสฺสํ อถายํ มหาปจฺจวํ ปริกฺขยํ ปฺปริยาทานํ คจฺเจยฺย
ตํ กิสฺสํ เหตุํ อนมตคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร ปุพฺพวา โภจิ น
ปณฺณายติ อวิชฺชานํวณฺณํ สํตฺตํ คณฺหาสณฺโณชฺชานํ สันฺชาวตํ
สํสํวตํ เอวํ ทึมฺมวตฺตํ โห ภิกฺขเว ทุกฺขํ ปจฺจกฺกมฺมํ ติปปํ ปจฺจกฺกมฺมํ
พฺยสํ ปจฺจกฺกมฺมํ กฺกมฺมํ วทฺธมฺมิตา ฯ ยาวณฺจิทํ ภิกฺขเว อตฺตเมว
สํพฺพสํวาราเรสุ นิพฺพินฺนํ อตฺตํ วิรชฺชิตํ อตฺตํ วิมฺจุจฺจิตฺตํ ฯ ทุติยํ ฯ

[๔๒๕] สํวตฺตํ วิหริตี... ตตฺร โห ภควา... อนมตคฺคโคยํ
ภิกฺขเว สํสาโร ฯ เปฯ ตํ กิ มณฺเฑน ภิกฺขเว กตมํ นุ โห
พหุตรํ ยํ วา โว อิมินา ทึมฺเณ อทฺตุนา สันฺชาวตํ สํสํวตํ
อมฺนาปสํมฺปโยคา มนาปวิปฺปโยคา กนฺทนฺตํ โรทฺทนฺตํ อสฺสํ
ปสํมฺมํ ปคฺคหริตํ ยํ วา จตฺตํ มหาสํมฺมํ อทฺตกฺกมฺมิตํ ฯ ยถา
โห มยํ ภนฺเต ภควตา ชมมํ เทสิตํ อาชานาม เอตฺเทว ภนฺเต
พหุตรํ ยํ โน อิมินา ทึมฺเณ อทฺตุนา สันฺชาวตํ สํสํวตํ อมฺนา-
ปสํมฺปโยคา มนาปวิปฺปโยคา กนฺทนฺตํ โรทฺทนฺตํ อสฺสํ ปสํมฺมํ
ปคฺคหริตํ น เจว จตฺตํ มหาสํมฺมํ อทฺตกฺกมฺมิตํ ฯ

[๔๒๖] สัจจ สัจจ ภิกขเว สัจจ โข เม ตุมฺเห ภิกขเว
 เหวํ ฆมฺมํ เทสํ อชานาถ เอตฺตว ภิกขเว พหุตรํ ยํ โว
 อิมินา ที่เขน อทฺตนา สฺนฺชาวตํ สํสวตํ อมฺนาปสฺมปโยคา มนา-
 ปวิปฺปโยคา กนฺทนฺตานํ โรทฺนฺตานํ อสฺสํ ปสฺนํ ปคฺชวริตํ น
 เหวว จตุสฺส มหาสฺมฺมฺเทสํ อุกกํ ฯ ที่สมฺมตํ โว ภิกขเว มาตุมฺรณํ
 ปจฺจุณฺณํ เตสํ โว มาตุมฺรณํ ปจฺจุณฺณโกณฺตานํ อมฺนาปสฺมปโยคา
 มนาปวิปฺปโยคา กนฺทนฺตานํ โรทฺนฺตานํ อสฺสํ ปสฺนํ ปคฺชวริตํ น
 เหวว จตุสฺส มหาสฺมฺมฺเทสํ อุกกํ ฯ ที่สมฺมตํ โว ภิกขเว ปิตุมฺรณํ
 ปจฺจุณฺณํ... ภาตุมฺรณํ ปจฺจุณฺณํ... ภคินีมฺรณํ ปจฺจุณฺณํ...
 ปุตฺตมฺรณํ ปจฺจุณฺณํ... ชิตุมฺรณํ ปจฺจุณฺณํ... ฌาติพฺยสฺนํ ปจฺจุณ-
 ญํ... โภคพฺยสฺนํ ปจฺจุณฺณํ... ที่สมฺมตํ โว ภิกขเว โรคพฺยสฺนํ
 ปจฺจุณฺณํ เตสํ โว โรคพฺยสฺนํ ปจฺจุณฺณโกณฺตานํ อมฺนาปสฺมปโยคา
 มนาปวิปฺปโยคา กนฺทนฺตานํ โรทฺนฺตานํ อสฺสํ ปสฺนํ ปคฺชวริตํ น
 เหวว จตุสฺส มหาสฺมฺมฺเทสํ อุกกํ ตํ กิธฺสํ เหตุ อนมตฺตโคโย
 ภิกขเว สํสาโร ฯ เป ฯ ยาวณฺจิทํ ภิกขเว อตฺตเมว สพฺพสํชาเรสฺส
 นิพฺพิทิตฺตํ อตฺตํ วิรชชิตฺตํ อตฺตํ วิมฺจุจฺจิตฺตํ ฯ ตติยํ ฯ

[๔๒๗] สัจจตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... อนมตฺตโคโย
 ภิกขเว สํสาโร ฯ เป ฯ ตํ กิธฺสํ อนมตฺตโคโย ภิกขเว กตมํ นุ โข
 พหุตรํ ยํ วา โว อิมินา ที่เขน อทฺตนา สฺนฺชาวตํ สํสวตํ มาตุ-
 มฺรณํ ปิตุ- ยํ วา จตุสฺส มหาสฺมฺมฺเทสํ อุกกนฺติ ฯ ยถา โข

๔๓๐] อนมตคฺคสัณฺฑิตสฺส ปจฺจวคฺเค กปฺปพหุตรภาโว ๒๓๕

มยฺ ภนฺเต ภควตา ฐมฺมํ เทสิตํ อชานาม เอตเทว ภนฺเต
พหุตรํ ยํ โน อิมินา ทีฺ่เชน อทฺฐนา สันฺชาวตํ สัสมํ มาตุ
ถณฺณํ ปิตํ น เจวฺว จตุสฺส มหาสฺสมุเทสฺส อุตฺถนฺติ ฯ

[๔๒๘] สํวฺว สํวฺว ภิกฺขเว สํวฺว โข เม ตุมฺเห ภิกฺขเว
เอวํ ฐมฺมํ เทสิตํ อชานาม เอตเทว ภิกฺขเว พหุตรํ ยํ โว
อิมินา ทีฺ่เชน อทฺฐนา สันฺชาวตํ สัสมํ มาตุ ถณฺณํ ปิตํ น
เจวฺว จตุสฺส มหาสฺสมุเทสฺส อุตฺถํ ตํ กิธฺสํ เหตุ อนมตคฺคโย
ภิกฺขเว สัสมโร ฯ เป ฯ อถ วิมฺวฺวจิตฺตฺตํ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๔๒๙] สํวฺวติยํ จิหฺวติ... อถ โข อณฺณคโร ภิกฺขุ เยน
ภควา เตนฺนปสงฺกมฺมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ฯ เป ฯ เอกมฺนตํ นิสินฺโน
โห โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ กัวทํโฆ นฺ โห ภนฺเต
กปฺปโปติ ฯ ทํโฆ โห ภิกฺขุ กปฺปโป โส น สุกโร สงฺฆาตุ
เอตฺตกานิ วสฺสํ อิติ วา เอตฺตกานิ วสฺสํสคานิ อิติ วา
เอตฺตกานิ วสฺสํสสฺสํ อิติ วา เอตฺตกานิ วสฺสํสสฺสํสสฺสํ
อิติ วาติ ฯ สกฺกา ปน ภนฺเต อฺปมา กาคฺชนฺติ ฯ

[๔๓๐] สกฺกา ภิกฺขุติ ภควา อโวจ เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ มหา
เสโต ปพฺพโต โยชนํ อายาเมน โยชนํ วิคฺคทาเรน โยชนํ อพฺเพเชน
อจฺฉิตฺโต อสฺสํโสโร เอกมฺโน ตเมนํ ปุริโส วสฺสํสคสฺสํ วสฺสํสคสฺสํ
อจฺฉเยน กาสิเกน วคฺเชน สกํ สกํ ปริมชฺเชยฺย ธิปฺปตฺว โห
โส ภิกฺขุ มหาเสโต ปพฺพโต อิมินา อฺปกกฺกเมน ปริกฺขมํ ปริยาทานํ

คจฺเจยฺย น เถวว กปฺโป เอวํ ทิโฆ โห ภิภฺช กปฺโป ฯ
 เอวํ ทิฆานํ โห ภิภฺช กปฺปานํ เนโก กปฺโป สํสีโต เนกํ
 กปฺปสํคํ สํสีตํ เนกํ กปฺปสํหสฺสํ สํสีตํ เนกํ กปฺปสํคสํหสฺสํ
 สํสีตํ ตํ ภิสฺสํ เหตุ อนมตฺตคฺโคยํ ภิภฺช สํสาโร ฯ เป ฯ
 ยาวณฺจิตํ ภิภฺช อตฺตเมว สํพุสสงฺขาราเรสุ นิพฺพุตํ อดํ วิรชฺชิตํ
 อดํ วิมฺบุจฺจิตุนฺติ ฯ ปณฺณมํ ฯ

[๔๓๓] สํวคฺคิยํ วิหริติ... อถ โห อณฺณตโร ภิภฺช เยน
 ภควา ฯ เป ฯ เอกมฺนตํ นิสินฺโน โห โส ภิภฺช ภควนฺตํ เอตทโวจ
 กิวํทิโฆ นุ โห ภนฺเต กปฺโปติ ฯ ทิโฆ โห ภิภฺช กปฺโป
 โส น สุกฺโก สงฺฆาตุํ เอตฺตกานิ วสฺสํสาณิ อิติ วา ฯ เป ฯ
 เอตฺตกานิ วสฺสํคสํหสฺสํสาณิ อิติ วาติ ฯ สกฺกา ปน ภนฺเต
 อปฺปมา กาคฺคฺคฺติ ฯ

[๔๓๔] สกฺกา ภิภฺชฺชติ ภควา อโวจ เสงฺขณานิ ภิภฺช อายสํ
 นครํ โยชนํ อายาเมน โยชนํ วิตุฏฺฐาเรน โยชนํ อพฺเพเชน ปุณฺณํ
 สํสํปานํ คุพฺพิกาพนฺธิ ตโต ปุริโส วสฺสํคสํหสฺสํ วสฺสํคสํหสฺสํ อจฺจุเยน
 เอกเมกํ สํสํปํ อุตฺตเรยฺย จิปปตฺโร โห โส ภิภฺช มหาสํสํปวราสี
 อิมินา อปฺปกฺกเมน ปริภุชฺชํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย น เถวว กปฺโป
 เอวํ ทิโฆ โห ภิภฺช กปฺโป ฯ เอวํ ทิฆานํ โห ภิภฺช กปฺปานํ เนโก
 กปฺโป สํสีโต เนกํ กปฺปสํคํ สํสีตํ เนกํ กปฺปสํหสฺสํ สํสีตํ
 เนกํ กปฺปสํคสํหสฺสํ สํสีตํ ตํ ภิสฺสํ เหตุ อนมตฺตคฺโคยํ ภิภฺช

๔๓๕] อนมตคฺคสํยุตฺตสํ ปจํวคฺเค กปฺปพหุตรภาโว ๒๑๗

สํสาโร ๑ เป ๑ ธถํ วิมฺจุจิตฺตุนฺติ ๑ ฉฺชจํ ๑

[๔๓๓] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ธถ ไช สํมพฺพุตา ภิกฺขุ เยน
ภคฺวา ๑ เป ๑ เอกมฺมํคํ นิสินฺนา ไช เต ภิกฺขุ ภคฺวณฺคํ เอตทโวจํ
กัฏฺพหุตา นุ ไช ภนฺเต กปฺปา อพฺภคฺคตา ธตฺติกฺกนฺตาทิ ๑ พหุตา
ไช ภิกฺขเว กปฺปา อพฺภคฺคตา ธตฺติกฺกนฺตา เต น สุกฺรา สงฺฆาตุํ
เอตฺตกา กปฺปา อิติ วา เอตฺตกานิ กปฺปสํตานิ อิติ วา
เอตฺตกานิ กปฺปสํสํหํสํนํ อิติ วา เอตฺตกานิ กปฺปสํสํสํหํสํนํ
อิติ วาติ ๑ สกฺกา ปน ภนฺเต อุปมา กาคฺคฺนฺติ ๑

[๔๓๔] สกฺกา ภิกฺขเวติ ภคฺวา อโวจ อิศฺสํสํ ภิกฺขเว
จตุตฺตารํ สํวกา วสฺสํสํตายุกา วสฺสํสํตชฺชวิโน เต เจ ทิวเส
ทิวเส กปฺปสํสํสํหํสํ กปฺปสํสํสํหํสํ อนฺตํสํเรยฺยํ ๑ อนฺตํสํสํวิตฺวา
ภิกฺขเว เตหิ กปฺปา อสฺสํ ๑ ธถ ไช เม จตุตฺตารํ สํวกา
วสฺสํสํตายุกา วสฺสํสํตชฺชวิโน วสฺสํสํสํสํสํ วสฺสํสํสํสํสํ อจฺจเยน กถํ
กเรยฺยํ ๑ เอวํ พหุตา ไช ภิกฺขเว กปฺปา อพฺภคฺคตา ธตฺติกฺกนฺตา
เต น สุกฺรา สงฺฆาตุํ เอตฺตกา กปฺปา อิติ วา เอตฺตกานิ
กปฺปสํตานิ อิติ วา เอตฺตกานิ กปฺปสํสํหํสํนํ อิติ วา เอตฺตกานิ
กปฺปสํสํสํหํสํนํ อิติ วา ตํ กิธฺสํ เหตุ อนมตคฺคโคยํ ภิกฺขเว
สํสาโร ๑ เป ๑ ธถํ วิมฺจุจิตฺตุนฺติ ๑ สกฺคํ ๑

[๔๓๕] เอกํ สํมํ ภคฺวา ราชคฺเค วิหริติ เวพฺพเน กถนฺทก-
นิวาเป ๑ ธถ ไช อณฺณตโร พุราหุมนฺโน येन ภคฺวา เตนฺปสํสํกมิ

อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทณฺเฑ กถํ สํวราณญํ
 วจิตฺตํวเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสิตํ ฯ เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโน โข โส
 พฺรหฺมโน ภควนฺตํ เอตทโวจ กัณฺหา นุ โข โภ โคตม
 กปฺปา อพฺภคฺคตา อติกฺกนฺตาติ ฯ พหุกา โข พฺรหฺมณ กปฺปา
 อพฺภคฺคตา อติกฺกนฺตา เต น สํวรา สงฺขาตํ เอตฺตกา กปฺปา
 อิติ วา เอตฺตกาณิ กปฺปสฺตานิ อิติ วา เอตฺตกาณิ กปฺป-
 สหสฺสํ อิติ วา เอตฺตกาณิ กปฺปสฺตสฺสสฺสํ อิติ วาติ ฯ
 สกกา ปน โภ โคตม อุปมา กาคฺคณฺติ ฯ

[๔๓๖] สักกฯ พุราหมณาติ ภคฺวา อโวจ เสงฺยุถาบี พุราหมณ
ยโต จายํ คงฺคานํ ปโหติ ยตฺถ จ มหาสมฺมุทํ อปฺเปติ ยา
เอตฺตมํ อนฺตเร วาติกา สํ น สักฺกรา สงฺฆาตุํ เอตฺตกา วาติกา
อิติ วา เอตฺตกาณิ วาติกสฺตานิ อิติ วา เอตฺตกาณิ วาติก-
สฺสสฺสํ อิติ วา เอตฺตกาณิ วาติกสฺสสฺสํ อิติ วา ฯ
ตโต พหุตรา โห พุราหมณ กปฺปา อพฺภตฺตา อติภฺนฺตา เค
น สักฺกรา สงฺฆาตุํ เอตฺตกา กปฺปา อิติ วา เอตฺตกาณิ กปฺป-
สฺตานิ อิติ วา เอตฺตกาณิ กปฺปสฺสสฺสํ อิติ วา เอตฺตกาณิ
กปฺปสฺสสฺสสฺสํ อิติ วา ตํ กิธฺสํ เหตุ อนมตฺตโคยํ พุราหมณ
สํสาโร ปุพฺพา โทฏี น ปณฺณายติ อวิจฺจํ นวณฺณํ สฺตฺตานํ
ตณฺหาสณฺโณชานํ สฺนฺชาวตํ สํสฺรตํ เอวํ ทิสฺสวตฺตํ โห พุราหมณ
ทุกฺขํ ปจฺจุณฺหนตฺติ ปิปปิ ปจฺจุณฺหนตฺติ พฺยสํ ปจฺจุณฺหนตฺติ กฏฺฐํ วทฺธมิตา ฯ

๔๔๓] อนมตคฺคตฺยตฺตสฺส ปจฺมวคฺเค อฏฺฐิปปุณฺณสมหุตภาโว ๒๓๘

ยาวณฺจิตํ พุราหุณฺณ อถเมว สํพฺพสํขารสฺสุ นิพฺพิทิตฺตํ อถ วิรชชิตฺตํ
อถ วิมฺจุจฺจิตฺตํ ฯ

[๔๔๔] เอวํ วุตฺเต โส พุราหุณฺโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺขณฺตํ โภ โกตม อภิกฺขณฺตํ โภ โกตม อฺปาสกํ มํ ภวํ
โคตโม ชารตฺถ อชฺชตคฺคเค ปาณูปเต สํวณฺณคตฺตํ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๔๔๕] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โช ภควา... อนมตคฺคโคยํ
ภิกฺขเว สํสาโร ปุพฺพวา โภจฺจ น ปณฺณายติ อวิชฺชานํวรณานํ
สํตฺตานํ คณฺหาสณฺณโยชนานํ สมนฺชาวตํ สํสํวตํ ฯ เป ฯ

[๔๔๖] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ทณฺโห อฺปรีเวหสํ จิตฺโต สกฺกิมฺมํ
มฺหเตน นิปตฺติ สกฺกิมฺมํ มชฺฌเณน นิปตฺติ สกฺกิมฺมํ อคฺคเณ นิปตฺติ
เอวเมว โช ภิกฺขเว อวิชฺชานํวรณา สํตฺตา คณฺหาสณฺณโยชณา
สมนฺชาวนฺตา สํสํวตา สกฺกิมฺมํ อสฺมา โถกา ปวํ โถกํ คจฺจนฺติ
สกฺกิมฺมํ ปวสฺมา โถกา อิมํ โถกํ อากจฺจนฺติ ตํ กิธฺสํ เหตุ
อนมตคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร ฯ เป ฯ อถ วิมฺจุจฺจิตฺตํ ฯ นวมํ ฯ

[๔๔๗] เอกํ สมนํ ภควา ราชคเห วิหริติ คิञฺจนฺตเต ปพฺพเต ฯ
ตตฺร โช ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺตเตติ เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสสํสุ ฯ

[๔๔๘] ภควา เอตทโวจ อนมตคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร ฯ เป ฯ
เอกสฺส ปุคฺคตสฺส ภิกฺขเว กปฺปํ สมนฺชาวโต สํสํวโต สฺสียา เอวํ
มหา อฏฺฐิปปุณฺณโต อฏฺฐิปปุณฺโณ อฏฺฐิราสํ ยถายํ เวปุลฺลโต ปพฺพโต

๒๒๐   สุตตุนตปิฏเก สัตตุนิกายสูตร นิตานวคโค   [๔๔๒]

สเจ สंहารโก อสูตร สมนุทญจ น วินัสเสยฺย ตํ กิสูตร เหตุ
อนมคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสാരํ ๑ เป ๑ อถํ วิมฺบุจิจฺจนฺติ ๑

[๔๔๒] อิทมวโจ ภคฺวา อิทํ วตฺวาน สุตโต อถาปรํ เอต-
ทวโจ สตุถา

เอกสฺสเถเกน กปฺเปน	ปฺปคฺคตสฺสจฺจนฺจโย
สียา ปพฺพตสโม ราสี	อิติ วุตฺตํ มเหสีนา
โส ไซ ปนํยํ อกฺขาโต	เวปฺตุโถ ปพฺพโต มหา
อตุตฺตโร คิขฺณญฺจสูตร	มคฺชานํ คิริพฺพเช
ยโต จ อริยสฺสจฺจานิ	สมฺมปฺปณฺณาย ปสฺสตี
ทฺถขํ ทฺถขสฺมปฺปาทํ	ทฺถขสฺส จ อติกกมํ
อริยญฺจจฺจุคฺคิ มคฺคํ	ทฺถขปฺสํคามินํ
สตุตฺตทฺถขตฺตปฺรมํ	สฺนฺหาวิตฺวาน ปฺปคฺคโต
ทฺถขสฺสสฺนตฺกโร โหติ	สพฺพสฺสญฺโฆชนกฺขยาติ ๑ ทสฺมํ ๑

ปจฺมวคฺโค ปจฺโม ๑

ตสฺส อุตฺถานํ

คินกญฺจญจ ปจวี	อสฺสํ ชีรญจ ปพฺพตํ
สํสปา สํวโก คงฺคา	ทณฺโฆ จ ปฺปคฺคเถน จาติ ๑

ทศิยวคฺโค ทศิโย

[๔๔๓] เอกิ สมนิ ภควา สํวตฺธิยํ วิหริติ ฯ เป ฯ ตตฺร
โฆ ภควา... อนมตฺตคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสํโร ปุพฺพา โกฏิ น
ปณฺณายติ อวิชฺชานํวณฺณํ สตฺตํ ตณฺหาสณฺโณชนํ สนฺทวคฺ
สํสํโร ฯ ยํ ภิกฺขเว ปสฺสเสยฺยาถ ทฺวคฺคํ ทฺวเปคํ นิฏฺฐเมตฺถ
คนฺตพฺพํ อเมหิ เหวรูปํ ปจฺจุณฺณํ อิมินา ที่เชน อทฺตุนาติ
คํ กิสฺสํ เหตุ อนมตฺตคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสํโร ฯ เป ฯ อถ วิมฺจุ-
จิตฺตุนติ ฯ ปจฺจํ ฯ

[๔๔๔] สํวตฺธิยํ วิหริติ... ตตฺร โฆ ภควา... อนมตฺตคฺโคยํ
ภิกฺขเว สํสํโร... ยํ ภิกฺขเว ปสฺสเสยฺยาถ สฺสํโร สฺสํโร นิฏฺฐ-
เมตฺถ คนฺตพฺพํ อเมหิ เหวรูปํ ปจฺจุณฺณํ อิมินา ที่เชน อทฺตุนาติ
คํ กิสฺสํ เหตุ อนมตฺตคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสํโร ปุพฺพา โกฏิ น
ปณฺณายติ ฯ เป ฯ อถ วิมฺจุจิตฺตุนติ ฯ ทศิยํ ฯ

[๔๔๕] ราชคฺเห วิหริติ เวพฺพเน... อถ โฆ คีสํมคฺคา ปาเวยฺยกา
ภิกฺขุ สํพฺเพ อารณฺณิกา สํพฺเพ มีนฺทปาติกา สํพฺเพ มีสฺสณฺณิกา
สํพฺเพ เตจฺจวิกา สํพฺเพ สสณฺโณชนา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมํ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺคํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺคํ นิสฺสํสิ ฯ

[๔๔๖] อถ โฆ ภควโต เอตทโหสิ อิมเ โฆ คีสํมคฺคา
ปาเวยฺยกา ภิกฺขุ สํพฺเพ อารณฺณิกา สํพฺเพ มีนฺทปาติกา สํพฺเพ

ปัสสุงฺกิกา สพฺเพ เตจฺจวริกา สพฺเพ สสฺสญฺโฆชนา ยนฺนุนาหิ อิมํ
 คตา ชมฺมํ เทเสยฺยํ ยถา เหนฺ อิมํสมิเยว อาสเน อนฺนปาทาย
 อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมฺบุเจยฺยุนฺติ ฯ อถ โห ภาควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ
 ภิกฺขโวติ ฯ ภาทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภาควโต ปจฺจุสฺสโสสุ ฯ

[๔๔๗] ภาควา เขตทโวจ อนมตฺคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร
 ปุพฺพา โภฏี น ปญฺณายติ อวิชฺชาหิวนฺณํ สคฺคานํ ตณฺหา-
 สสฺสญฺโฆชนานํ สฺนฺชาวตํ สํสฺรตํ ฯ ตํ กิ มญฺเณถ ภิกฺขเว กตมํ น
 โห พหุทฺรํ ยํ วา โว ภิกฺขเว อิมินา ที่เชน อทฺทฺธนา สฺนฺชาวตํ
 สํสฺรตํ สํสฺจจินฺนํ โลหิตํ ปสฺนํ ปคฺขวริตํ ยํ วา จตุสฺ
 มหาสฺมมฺพุทฺธํ อุตฺถกนฺติ ฯ ยถา โห มยํ ภาทฺเต ภาควตา ชมฺมํ
 เทสิตํ อาชานาม เขตเทว ภาทฺเต พหุทฺรํ ยํ โน อิมินา
 ที่เชน อทฺทฺธนา สฺนฺชาวตํ สํสฺรตํ สํสฺจจินฺนํ โลหิตํ ปสฺนํ
 ปคฺขวริตํ น เหวว จตุสฺ มหาสฺมมฺพุทฺธํ อุตฺถกนฺติ ฯ

[๔๔๘] สํสาโร สํสาโร ภิกฺขเว สํสาโร โห เม ตฺวเมห ภิกฺขเว
 เขวํ ชมฺมํ เทสิตํ อาชานาม เขตเทว ภิกฺขเว พหุทฺรํ ยํ โว
 อิมินา ที่เชน อทฺทฺธนา สฺนฺชาวตํ สํสฺรตํ สํสฺจจินฺนํ โลหิตํ
 ปสฺนํ ปคฺขวริตํ น เหวว จตุสฺ มหาสฺมมฺพุทฺธํ อุตฺถกํ ฯ ที่มฺวตํ
 โว ภิกฺขเว คฺคฺคํ สคฺคํ โคฏฺฏานํ สํสฺจจินฺนํ โลหิตํ ปสฺนํ
 ปคฺขวริตํ น เหวว จตุสฺ มหาสฺมมฺพุทฺธํ อุตฺถกํ ฯ ที่มฺวตํ โว
 ภิกฺขเว มหิสํสาโร สคฺคํ มหิสํสาโร สํสฺจจินฺนํ โลหิตํ ปสฺนํ

๔๕๑] อนมตคฺคสัฏฺฐตฺตสฺส ทฺติยวคฺเค อนนํคฺคฏฏปฺพพฺภาโว ๒๒๓

ปคฺขริตํ ฯ ที่มฺรตฺตํ โว ภิกฺขเว อรพฺภานํ สํคํ อรพฺภฏฺฏานํ
ฯ เป ฯ อชานํ สํคํ อชฏฺฏานํ ฯ เป ฯ มิคานํ สํคํ มิคฏฺฏานํ
ฯ เป ฯ สฺฐกรานํ สํคํ สฺฐกรฏฺฏานํ ฯ เป ฯ กุกฺกฏฺฏานํ สํคํ กุกฺกฏ-
ฏฺฏานํ ฯ เป ฯ ที่มฺรตฺตํ โว ภิกฺขเว โฉรา ความฆาตกาติ คเหตุวา
สัฏฺฐจฺฉินฺนํ โฉหิตํ ปสฺนํ ปคฺขริตํ ฯ ที่มฺรตฺตํ โว ภิกฺขเว
โฉรา ปาริปนฺนกาติ คเหตุวา ฯ เป ฯ โฉรา ปารทวิกาติ คเหตุวา
สัฏฺฐจฺฉินฺนํ โฉหิตํ ปสฺนํ ปคฺขริตํ น เทว จตฺตํ มหาสมฺมทฺเต
อฺทกํ คํ กิธฺสํ เหตุ อนมตคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร ฯ เป ฯ
อถํ วิมฺจุจฺฉินฺนํ ฯ

[๔๕๔] อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีคํ
อภินนฺทํ ฯ อิมสฺมิณฺจ ปน เวยฺยากรณสฺมํ ภณฺณมาเน ทิส-
มตฺตํ ปาเวยฺยกานํ ภิกฺขูนํ อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมฺจุ-
จฺฉิตฺติ ฯ ตตฺถิ ฯ

[๔๕๐] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... อนมตคฺคโคยํ
ภิกฺขเว สํสาโร ฯ เป ฯ น โส ภิกฺขเว สตฺโต สุตฺตํ โย น
มาตา ฏฏปฺพโป อิมินา ที่เมณ อทฺตนา คํ กิธฺสํ เหตุ อน-
มตคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร ฯ เป ฯ อถํ วิมฺจุจฺฉินฺนํ ฯ จตฺตํ ฯ

[สพฺเพสํ เหวํ เปยฺยาโต]

[๔๕๑] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... อนมตคฺคโคยํ
ภิกฺขเว สํสาโร ฯ เป ฯ น โส ภิกฺขเว สตฺโต สุตฺตํ โย

น ปิตา ภูตปุพฺโพ ๑ เป ๑ ปณฺจมนํ ๑

[๔๕๒] สัจจตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โช ภควา... อนมตฺตโคโย
ภิกฺขเว สํสาโร ๑ เป ๑ น โส ภิกฺขเว สตฺโต สุตฺตํ ปร โย
น ภคตา ภูตปุพฺโพ ๑ เป ๑ ญฺจํ ๑

[๔๕๓] สัจจตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โช ภควา... อนมตฺตโคโย
ภิกฺขเว สํสาโร ๑ เป ๑ น โส ภิกฺขเว สตฺโต สุตฺตํ ปร โย
น ภคินี ภูตปุพฺโพ ๑ เป ๑ สตฺตมนํ ๑

[๔๕๔] สัจจตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โช ภควา... อนมตฺตโคโย
ภิกฺขเว สํสาโร ๑ เป ๑ น โส ภิกฺขเว สตฺโต สุตฺตํ ปร โย
น ปุตฺโต ภูตปุพฺโพ ๑ เป ๑ อญฺจมนํ ๑

[๔๕๕] สัจจตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โช ภควา... อนมตฺตโคโย
ภิกฺขเว สํสาโร ปุพฺพา โกฏิ น ปณฺณายติ อวิชฺขานํ วนฺณํ
สตฺตํ ตณฺหา สณฺโณ ชนฺชาวตํ สํสํ ๑ น โส ภิกฺขเว
สตฺโต สุตฺตํ ปร โย น ชิตา ภูตปุพฺโพ อิมินา ที่เชน อทฺตุนา
คํ กิธํ เหตุ อนมตฺตโคโย ภิกฺขเว สํสาโร ปุพฺพา โกฏิ น
ปณฺณายติ อวิชฺขานํ วนฺณํ สตฺตํ ตณฺหา สณฺโณ ชนฺชา-
วตํ สํสํ ๑ เอวํ ที่ชรตํ โว ภิกฺขเว ทฺวํ ปจฺจนฺนํ
ติปฺปํ ปจฺจนฺนํ พุสฺสนํ ปจฺจนฺนํ กฏฺฐํ วทฺธิตา ๑ ยาวณฺจํ
ภิกฺขเว อตฺตเมว สํพุทฺธชาเรสุ นิพฺพินฺทิตุํ อตํ วิรชฺชิตุํ อตํ
วิมฺบุจฺจิตฺตํ ๑ นวมนํ ๑

[๔๕๖] เอถํ สํมยํ ภควา ราชคฺเค วิหริติ ทิฆฏฺฐณฺเฏ ปพฺพเต ๑
 ศตฺร โห ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ ภิกฺขโวลิตี ๑ ภทฺนเตติ เต
 ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสุ ๑

[๔๕๗] ภควา เขตฺทโวจ อนมตคฺคโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร
 ปพฺพทา โกฏฺฐิ น ปณฺณายติ อวิชฺชานํวณฺณํ สํตฺตํ ตณฺหา-
 สมนฺนิยมนํ สมนฺชาวคํ สํสํรตํ ๑ ภูตปฺพพํ ภิกฺขเว อิมสฺส เวปฺตุ-
 ตสฺส ปพฺพตสฺส ปาจันวํโสเตว สมนฺณวา อุตฺปาที ๑ เตน โห
 ปน ภิกฺขเว สมนฺเยน มนุสฺสํ ปาจันวํโสเตว สมนฺณวา อุตฺปาที ๑
 ทิวรํ ภิกฺขเว มนุสฺสํ จตฺตพัสสํสํสํสํสาณิ อายุปฺปมาณํ
 อโหสี ๑ ทิวรา ภิกฺขเว มนุสฺสํ ปาจันวํสํ ปพฺพตํ จตฺตเห
 อโรรหติ จตฺตเห อโรรหติ ๑ เตน โห ปน ภิกฺขเว สมนฺเยน
 กกุสฺสนฺโห ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ โธเก อปฺปนฺโน โหติ ๑
 กกุสฺสนฺตสฺส ภิกฺขเว ภควโต อรหโต สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส วิชฺฐ สมนฺชีวณ-
 นาม สํวากุคํ อโหสี อคฺคํ ภทฺทกํ ๑ ปสฺสธ ภิกฺขเว สํ
 เจวมสฺส ปพฺพตสฺส สมนฺณวา อนตฺรหิตา เต จ มนุสฺสํ กาล-
 กตา โส จ ภควา ปรีนิพฺพุโต ๑ เอวํ อนิจฺจา ภิกฺขเว สํขารา
 เอวํ อทฺฐวา ภิกฺขเว สํขารา เอวํ อนตฺถาสํกิตฺตา ภิกฺขเว สํขารา ๑
 ยาวณฺจิตํ ภิกฺขเว อตฺตเมว สํพฺพสํขาราเรสุ นิพฺพิณฺนิตํ อตํ วิรชฺชิตํ
 อตํ วิมฺจุจฺจิตํ ๑

[๔๕๘] ภูตปฺพพํ ภิกฺขเว อิมสฺส เวปฺตุตสฺส ปพฺพตสฺส จงฺกโต-

เตว สมนฺว อุตฺปาติ ฯ เตน โห ปน ภิกฺขเว สมนฺว มนุสฺसानํ โรหิตสฺสํเตว สมนฺว อุตฺปาติ ฯ โรหิตสฺสํ
 ภิกฺขเว มนุสฺसानํ คีฬสฺสํสทฺธํ อายุปฺปมาณํ อโหสิ ฯ โรหิต-
 สฺสํ ภิกฺขเว มนุสฺสา วฏฺฏํ ปพฺพत् ตึเหเน อโรหนติ ตึเหเน
 โอโรหนติ ฯ เตน โห ปน ภิกฺขเว สมนฺว โจนาคมนํ ภควา
 อรหํ สมนฺวามพุทฺธํ โลกเก อุมฺปนฺโน โหติ ฯ โจนาคมนสฺส ภิกฺขเว
 ภควโต อรหโต สมนฺวามพุทฺธสฺส ภิกฺขเว สัจจํ นาม สํวทฺธํ
 อโหสิ อคฺคํ ภทฺทํ ฯ ปสฺสธ ภิกฺขเว สํ เจวมสฺสํ ปพฺพตสฺส
 สมนฺว อนฺตรหิตา เต จ มนุสฺสา กาลกตา โส จ ภควา ปริ-
 นิพฺพุโต ฯ เอวํ อนิจฺจา ภิกฺขเว สงฺขารา ฯ เป ฯ อตฺถ วิมฺบุจิจฺจุ ฯ

[๔๕๘] ภูตฺตํ ภิกฺขเว อิมสฺส เวปฺปสฺสํ ปพฺพตสฺส สฺสํ
 เตว สมนฺว อุตฺปาติ ฯ เตน โห ปน ภิกฺขเว สมนฺว มนุสฺसानํ
 สฺสํเตว สมนฺว อุตฺปาติ ฯ สฺสํ มนุสฺसानํ คีฬสฺสํสทฺธํ
 อายุปฺปมาณํ อโหสิ ฯ สฺสํ ภิกฺขเว มนุสฺสา
 สฺสํ ปพฺพत् ทฺวึเหเน อโรหนติ ทฺวึเหเน โอโรหนติ ฯ เตน
 โห ปน ภิกฺขเว สมนฺว กสฺสํไป ภควา อรหํ สมนฺวามพุทฺธํ
 โลกเก อุมฺปนฺโน โหติ ฯ กสฺสํปสฺสํ ภิกฺขเว ภควโต อรหโต
 สมนฺวามพุทฺธสฺส คีฬสฺสํภทฺทํ นาม สํวทฺธํ อโหสิ อคฺคํ
 ภทฺทํ ฯ ปสฺสธ ภิกฺขเว สํ เจวมสฺสํ ปพฺพตสฺส สมนฺว
 อนฺตรหิตา เต จ มนุสฺสา กาลกตา โส จ ภควา ปริ-
 นิพฺพุโต ฯ เอวํ

๔๖๓] อนมตคัคคัสมุตตัสสะ ทุตติยวคฺเค สงฺขารานิจฺจภาโว ๒๒๗

อนิจฺจา ภิกฺขเว สงฺขารਾ เอวံ อทฺฐวา ภิกฺขเว สงฺขารā เอวံ
ฯ เป ฯ อถံ วิมฺบุจิจฺตุ ฯ

[๔๖๐] เอตฺรหิ โห ปน ภิกฺขเว อิมัสส เวปฺตุตฺตัสสะ ปพฺพตฺตัสสะ
เวปฺตุโตเตว สมนฺนฺวา อุตฺปาติ ฯ เอตฺรหิ โห ปน ภิกฺขเว
อิมัสส มนุสฺสํ มาคชกาเตว สมนฺนฺวา อุตฺปาติ ฯ มาคชกานํ
ภิกฺขเว มนุสฺสํ อปฺปํ อายุปฺปมาณํ ปริตฺตํ ตฺหุํ โย จิรํ
ชีวติ โส วตฺตัสสะ อปฺปํ วา ภิกฺขเว วา ฯ มาคชกา ภิกฺขเว มนุสฺสํ
เวปฺตุตฺตํ ปพฺพตฺตํ มุหุตฺเตเนว อารโหณฺติ มุหุตฺเตเนว โอรโหณฺติ ฯ
เอตฺรหิ โห ปนํ ภิกฺขเว อรหํ สมนฺนํ มพฺพุโห โตเก อปฺปนฺโน ฯ
มยฺหํ โห ปน ภิกฺขเว สํวิปฺตุตฺตโมคฺคตฺตํ นาม สํวณฺณํ
อคฺคํ ภาทฺทญฺญํ ฯ ภวิสฺสํติ ภิกฺขเว โส สมนฺนํ ยถา อยฺเมเจวิมสฺส
ปพฺพตฺตัสสะ สมนฺนํ อนฺตรชายิสฺสํติ อิมํ จ มนุสฺสํ กาดํ
กริสฺสํติ อหฺมจฺ ปริณิพฺพายิสฺสํติ ฯ เอวํ อนิจฺจา ภิกฺขเว
สงฺขารā เอวံ อทฺฐวา ภิกฺขเว สงฺขารā เอวํ อนตฺตํ สํกขา
ภิกฺขเว สงฺขารā ฯ ยาวณฺจิทํ ภิกฺขเว อตฺตเมว สํพฺพสงฺขารสฺสุ
นิพฺพินฺนํติ อถํ วิรชฺชิตฺตุ อถํ วิมฺบุจิจฺจนฺติ ฯ

[๔๖๑] อิทมวโจ ภคฺวา อิทํ วตฺวาน สุกฺโก อถาปวํ เอต-
ทวโจ สตฺถา

ปาจันนํโส ติวรณํ   โรหิตตฺตํ นวฺกโต
สฺสํปญฺยานํ สฺสํโสมี   มาคชานฺนํ เวปฺโต

อนิจจา วค สัจจวรา อปฺปาทวยรมฺมิโน
 อปฺปชฺชิตฺวา นิจฺจณฺนติ เคถํ วุปฺสโม สฺสฺสฺส ๑ ทสฺมํ ๑
 ทุตฺตวคโค ทุตฺตโย ๑

คตฺถ อุตฺตทานํ

ทูกคํ สฺสฺสฺสเจว คตฺถมาตา บิเตน จ
 ภาตา ภคินี ปุคฺโค จ ชฺชิตา เวปฺปตฺตปฺพทํ ๑
 อนนตคคคตฺถคค คคคค คคคค ๑

กสฺสปลํยฺยํ

[๔๖๒] สํวตฺถิณํ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... สํหคฺคฺชํ
 ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺถิเรน จัวเรน อิตฺถิรจัวรสํหคฺคฺชํ จ วณฺณ-
 วาที น จ จัวรเหตฺตํ อเนสํ อปฺปฏฺฐิรํ อาปชฺชติ อตฺถา จ
 จัวรํ น ปริตฺตํ ตฺถา จ จัวรํ อคฺชิโต อมฺจุณฺโติ อนชฺฌา-
 ปนฺโน อาทิํวทสฺสํ นิสฺสรณปณฺโณ ปริภุชฺติ ฯ สํหคฺคฺชํ
 ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺถิเรน ปิณฺหาปาทนํ อิตฺถิรปิณฺหาปาทสํหคฺคฺชํ
 จ วณฺณวาที น จ ปิณฺหาปาทนํ อเนสํ อปฺปฏฺฐิรํ
 อาปชฺชติ อตฺถา จ ปิณฺหาปาทํ น ปริตฺตํ ตฺถา จ
 ปิณฺหาปาทํ อคฺชิโต อมฺจุณฺโติ อนชฺฌาปนฺโน อาทิํวทสฺสํ
 นิสฺสรณปณฺโณ ปริภุชฺติ ฯ สํหคฺคฺชํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺ-
 ตเรน เสณาสเนน อิตฺถิรเสณาสนสํหคฺคฺชํ จ วณฺณวาที น จ
 เสณาสนเหตฺตํ อเนสํ อปฺปฏฺฐิรํ อาปชฺชติ อตฺถา จ เสณาส-
 นํ น ปริตฺตํ ตฺถา จ เสณาสนํ อคฺชิโต อมฺจุณฺโติ อนชฺฌาปนฺโน
 อาทิํวทสฺสํ นิสฺสรณปณฺโณ ปริภุชฺติ ฯ สํหคฺคฺชํ ภิกฺขเว
 กสฺสโป อิตฺถิเรน คิถานปจฺจุยฺยเกสฺสชฺชปริกฺขารนํ อิตฺถิรคิถาน-
 ปจฺจุยฺยเกสฺสชฺชปริกฺขารสํหคฺคฺชํ จ วณฺณวาที น จ คิถาน-
 ปจฺจุยฺยเกสฺสชฺชปริกฺขารนํ อเนสํ อปฺปฏฺฐิรํ อาปชฺชติ อตฺถา
 จ คิถานปจฺจุยฺยเกสฺสชฺชปริกฺขารํ น ปริตฺตํ ตฺถา จ คิถาน-

ปัจจุยเภสัชชปริกขารํ อคฺคิโต อมฺจุณฺนิโต อนชฺฌมาปนโน อาทันน-
ทสฺสํวํ นิสฺสํรณเปณฺนํ ปรีกฺขชฺติ ฯ

[๔๖๓] ตถมาคิห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ สันตุจฺจุจํ ภวิสฺสํตาม
อิตฺถํเรณ จีวรเณ อิตฺถํตฺรจิวรสันตุจฺจุจียา ฯ วณฺณวาทีโน น จ
จิวรเหตฺตุ อเนสํ อยํปฏฺฐึรํ อปชฺชิสฺสํตาม อตฺถทฺธา จ จีวรํ น
ปรีตสฺสํตาม อตฺถทฺธา จ จีวรํ อคฺคิตา อมฺจุณฺนิตา อนชฺฌมาปนนา
อาทันนทสฺสํวโน นิสฺสํรณเปณฺนํ ปรีกฺขชฺติสฺสํตาม ฯ

[เอวํ สพฺพํ กาทพฺพํ]

สันตุจฺจุจํ ภวิสฺสํตาม อิตฺถํเรณ ปิณฺนทปาเตน ฯ เป ฯ สันตุจฺจุจํ
ภวิสฺสํตาม อิตฺถํเรณ เสนาถเนน ฯ เป ฯ สันตุจฺจุจํ ภวิสฺสํตาม อิตฺถํ-
เรณ คิถานปัจจุยเภสัชชปริกฺขารเณ อิตฺถํตฺรคิถานปัจจุยเภสัชช-
ปริกฺขารสันตุจฺจุจียา ฯ วณฺณวาทีโน น จ คิถานปัจจุยเภสัชช-
ปริกฺขารเหตฺตุ อเนสํ อยํปฏฺฐึรํ อปชฺชิสฺสํตาม อตฺถทฺธา จ คิถาน-
ปัจจุยเภสัชชปริกฺขารํ น ปรีตสฺสํตาม อตฺถทฺธา จ คิถานปัจจุย-
เภสัชชปริกฺขารํ อคฺคิตา อมฺจุณฺนิตา อนชฺฌมาปนนา อาทันนทสฺสํวโน
นิสฺสํรณเปณฺนํ ปรีกฺขชฺติสฺสํตามาคิ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ
กสฺสํเปณ วา หิ โว ภิกฺขเว โยวทิสฺสํตามิ โย วา ปนสฺสํ กสฺสํปา-
ทิสฺสํ โยวทิตฺเทหิ จ ปน โว ตถตฺตํ ปฏฺฐิพชฺชิตพฺพนฺติ ฯ ปจฺจํ ฯ

[๔๖๔] เอวมนฺ เสงฺกํ เสงฺกํ สมนํ อายสฺมา จ มหากสฺสํโป
อายสฺมา จ สํวิปฺบุตฺโต พาวราณณียํ วิหรนฺติ อธิปตฺเท มิคทาเย ฯ

อถ โห อายสฺมา สารีปุตฺโต ส่ายณฺหสมฺมํ ปฏิสตฺตานา อุกฺกสิโต
 เยนายสฺมา มหากัสสป เตนุปลงฺกมิ อุปสงฺกมิทฺวา อายสฺมา
 มหากัสสปเณ สทฺธิ สมนฺโหติ สมนฺโหทํนํ กถํ สํวณฺณํ วตฺติ-
 สํเวตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ ฯ

[๔๖๕] เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโน โห อายสฺมา สารีปุตฺโต อายสฺมฺนตํ
 มหากัสสปํ เอกทโวจ อุกฺกจติ หิทํ อาวุโส กัสสป อนาตาปึ
 อโนตฺตาปึ อภฺพโป สมนฺโพชาย อภฺพโป นิพฺพานาย อภฺพโป
 อนุตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคฺมาย อาตาปึ จ โห โอตฺตาปึ
 ภฺพโป สมนฺโพชาย ภฺพโป นิพฺพานาย ภฺพโป อนุตฺตรสฺส โยคกฺ-
 เขมสฺส อธิคฺมาย กิตฺตาวตฺตา นุ โห อาวุโส อนาตาปึ โหติ
 อโนตฺตาปึ อภฺพโป สมนฺโพชาย อภฺพโป นิพฺพานาย อภฺพโป
 อนุตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคฺมาย กิตฺตาวตฺตา จ ปนาวุโส
 อาตาปึ โหติ โอตฺตาปึ ภฺพโป สมนฺโพชาย ภฺพโป นิพฺพานาย
 ภฺพโป อนุตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคฺมายาติ ฯ

[๔๖๖] อิทาธุโส ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺุสฺสา
 รมฺมา อุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย ลํวตฺเตยฺยุหนฺติ น อาตปฺปํ กโรติ
 อุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺุสฺสา รมฺมา อุปฺปทฺธิยมานา อนตฺถาย
 ลํวตฺเตยฺยุหนฺติ น อาตปฺปํ กโรติ อนุปฺปนฺนา เม กุสฺสา รมฺมา
 อุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย ลํวตฺเตยฺยุหนฺติ น อาตปฺปํ กโรติ อุปฺ-
 ปนฺนา เม กุสฺสา รมฺมา นิสฺสํวณฺณมานา อนตฺถาย ลํวตฺเตยฺยุหนฺติ น

อาคปฺปํ กโรติ ฯ เอวํ โห อากุโส อนาคาปํ โหติ ฯ

[๔๖๗] กถญฺจากรุโส อโนคฺคาปํ โหติ ฯ อิจากรุโส ภิกฺขุ
 อหุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขตา ชมฺมา อหุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย
 สํวตฺเตยฺยุหนฺติ น โอตฺตปฺปติ อหุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขตา
 ชมฺมา อหุปฺปหฺยมานา อนตฺถาย สํวตฺเตยฺยุหนฺติ น โอตฺตปฺปติ
 อหุปฺปนฺนา เม กฺขตา ชมฺมา อหุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย สํวตฺเตย-
 ยุหนฺติ น โอตฺตปฺปติ อหุปฺปนฺนา เม กฺขตา ชมฺมา นิรุชฺฌมานา
 อนตฺถาย สํวตฺเตยฺยุหนฺติ น โอตฺตปฺปติ ฯ เอวํ โห อากุโส
 อโนคฺคาปํ โหติ ฯ เอวํ โห อากุโส อนาคาปํ อโนคฺคาปํ
 อภพฺโพ สมนุโพชย อภพฺโพ นิพฺพานาย อภพฺโพ อนุตฺตรสฺส
 โยคกฺกเขมสฺส อธิคฺมาย ฯ

[๔๖๘] กถญฺจากรุโส อาคาปํ โหติ ฯ อิจากรุโส ภิกฺขุ อหุ-
 ปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขตา ชมฺมา อหุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย
 สํวตฺเตยฺยุหนฺติ อาคปฺปํ กโรติ อหุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขตา
 ชมฺมา อหุปฺปหฺยมานา อนตฺถาย สํวตฺเตยฺยุหนฺติ อาคปฺปํ กโรติ
 อหุปฺปนฺนา เม กฺขตา ชมฺมา อหุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย สํวตฺเตย-
 ยุหนฺติ อาคปฺปํ กโรติ อหุปฺปนฺนา เม กฺขตา ชมฺมา นิรุชฺฌมานา
 อนตฺถาย สํวตฺเตยฺยุหนฺติ อาคปฺปํ กโรติ ฯ เอวํ โห อากุโส
 อาคาปํ โหติ ฯ

[๔๖๙] กถญฺจากรุโส โอตฺคาปํ โหติ ฯ อิจากรุโส ภิกฺขุ

อนุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขตา ชมฺมา อุปฺปชฺชมานา อนคฺทาย
 สํวตฺเตยฺยุนฺติ โอตฺตปฺปติ อุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขตา ชมฺมา
 อุปฺปทียมานา อนคฺทาย สํวตฺเตยฺยุนฺติ โอตฺตปฺปติ อนุปฺปนฺนา เม
 กฺขตา ชมฺมา อนุปฺปชฺชมานา อนคฺทาย สํวตฺเตยฺยุนฺติ โอตฺตปฺปติ
 อุปฺปนฺนา เม กฺขตา ชมฺมา นิรุชฺฌมานา อนคฺทาย สํวตฺเตยฺยุนฺติ
 โอตฺตปฺปติ ฯ เอวํ โช อากุโส โอตฺตปฺปํ โหติ ฯ เอวํ โช
 อากุโส อตฺตปฺปํ โอตฺตปฺปํ ภพฺโพ สมนุสฺสาย ภพฺโพ นิพฺพานาย
 ภพฺโพ อนนฺตตรสฺส โยคกฺกเชมสฺส อธิคฺมายาติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๔๗๐] สํวตฺติยํ วิหริติ... ตตร โช ภควา... จนฺตฺวา
 ภิกฺขเว กุฏานิ อุปลงฺกมถ อปกสฺเสว กายํ อปกสฺส จิตฺตํ นิจุ-
 จนฺวกา กุเตสฺส อุปลคฺคภา ฯ เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ปุริโส ชรฺทฺพานํ
 วา โอโธเกยฺย ปพฺพตฺติสฺมํ วา นทิวทฺตคฺคํ วา อปกสฺเสว กายํ
 อปกสฺส จิตฺตํ เอวเมว โช ภิกฺขเว จนฺตฺวา กุฏานิ อุปลงฺกมถ
 อปกสฺเสว กายํ อปกสฺส จิตฺตํ นิจุจฺจนฺวกา กุเตสฺส อุปลคฺคภา ฯ
 กสฺสโป ภิกฺขเว จนฺตฺวาโม กุฏานิ อุปลงฺกมถ อปกสฺเสว กายํ
 อปกสฺส จิตฺตํ นิจุจฺจนฺวโก กุเตสฺส อุปลคฺคภา ฯ

[๔๗๑] ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว กถํวโป ภิกฺขุ อรหิติ กุฏานิ
 อุปลงฺกมิตฺตุนฺติ ฯ ภควํมุตฺตา โน ภนฺเต ชมฺมา ภควํเนตฺติกา
 ภควํปฐิสฺสเรณา ตํว วต ภนฺเต ภควนฺตํเยว ปฏฺฐิภาตฺถุ เอตสฺส
 ภาสิตสฺส อคฺโคโต ภควโต สุตฺตวา ภิกฺขุ ชาเรตฺสสฺสํหิติ ฯ อถ

โฆ ภควา อากาเส ปาณิ จาเลสิ เสยฺยถาปึ ภิกฺขเว อยํ
 อากาเส ปาณิ น สขฺชติ น คยฺหติ น พชฺฌติ เอวเมว โฆ
 ภิกฺขเว ยตฺถสทฺถสจฺจิ ภิกฺขุโน กุตานิ อุปสงฺกมโต กุเลสุ จิตฺตํ น
 สขฺชติ น คยฺหติ น พชฺฌติ ตถนฺตุ ตาภกามา ปุณฺณกามา
 กโรนฺตุ ปน ปุณฺณมานํติ ยถาสฺสเกน ตาเกน อตฺตมโน โหติ
 สุมโน เอวํ ปเรสํ ตาเกน อตฺตมโน โหติ สุมโน ฯ เอวํวโป
 โฆ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อวหติ กุตานิ อุปสงฺกมิตฺตุํ ๑ กตฺถสทฺถส ภิกฺขเว
 กุตานิ อุปสงฺกมโต กุเลสุ จิตฺตํ น สขฺชติ น คยฺหติ น พชฺฌติ
 ตถนฺตุ ตาภกามา ปุณฺณกามา กโรนฺตุ ปน ปุณฺณมานํติ ยถา-
 สฺสเกน ตาเกน อตฺตมโน โหติ สุมโน เอวํ ปเรสํ ตาเกน
 อตฺตมโน โหติ สุมโน ฯ

[๔๗๒] ตํ ก็ มนุญฺส ภิกฺขเว กถํวปสฺส ภิกฺขุโน อปริสฺสุทฺธา
 ชมฺมเทสฺนา โหติ กถํวปสฺส ภิกฺขุโน ปริสฺสุทฺธา ชมฺมเทสฺนา
 โหติตฺติ ๑ ภควํมุตฺตา โน ภนฺเต ชมฺมา ภควํเนตฺติกา ภควํ-
 ปฏฺฐิธฺรนา สํสาธุ วต ภนฺเต ภควนฺตํเยว ปฏฺฐิภาตฺถุ เอตฺถสฺส
 ภาสิตสฺส อตฺถโก ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ชาเรสฺสํนํตฺติ ๑ เตนฺหิ
 ภิกฺขเว สุตฺวา สํสาธุ มนฺสิโกโรธ ภาสิตสฺสํมํติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ
 โฆ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสุ ๑ ภควา เอตฺทโวจ โย หิ
 โทจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํจิตฺโต ปเรสํ ชมฺมํ เทเสติ อโห วต
 เม ชมฺมํ สฺสเนยฺยํ สุตฺวา จ ปน ชมฺมํ ปสฺสํเตยฺยํ ปสฺสนฺนาว เม

ปล้ำนากาฬ กเรยฺยุนฺติ ฯ เหววรูปลั้ง ไช ภิภูเว ภิภูโน อปริสฺสุชา
 รมมเทศนา โหติ ฯ โย จ ไช ภิภูเว ภิภู เอวํจิตฺโต ปเรสํ
 รมํ เทเสติ สฺวากุชาโต ภควตา รมโม สันติฏฺฐิจิโก อกาลโก
 เอหิปลั้งโก โยปณฺนิโก ปจฺจุตฺตํ เวทิตฺตํ วิณฺญหิตฺติ อโห วต
 เม รมํ สฺสเนยฺยํ สฺสวา จ ปน รมํ อาชาเนยฺยํ อาชานิตฺวา จ
 ปน ตถตฺตาย ปฏิปชฺเชยฺยุนฺติ อิติ รมมฺสรมมํ ปฏิจฺจุ ปเรสํ
 รมํ เทเสติ การุณฺณํ ปฏิจฺจุ ปเรสํ รมํ เทเสติ อนุทฺย
 ปฏิจฺจุ ปเรสํ รมํ เทเสติ อนุกมฺบํ อฺปาทาย ปเรสํ รมํ
 เทเสติ ฯ เหววรูปลั้ง ไช ภิภูเว ภิภูโน อปริสฺสุชา รมม-
 เทศนา โหติ ฯ

[๔๗๓] กัณฑ์ไป ภิภูเว เอวํจิตฺโต ปเรสํ รมํ เทเสติ
 สฺวากุชาโต ภควตา รมโม สันติฏฺฐิจิโก อกาลโก เอหิปลั้งโก
 โยปณฺนิโก ปจฺจุตฺตํ เวทิตฺตํ วิณฺญหิตฺติ อโห วต เม รมํ
 สฺสเนยฺยํ สฺสวา จ ปน รมํ อาชาเนยฺยํ อาชานิตฺวา จ ปน
 ตถตฺตาย ปฏิปชฺเชยฺยุนฺติ อิติ รมมฺสรมมํ ปฏิจฺจุ ปเรสํ รมํ
 เทเสติ การุณฺณํ ปฏิจฺจุ ปเรสํ รมํ เทเสติ อนุทฺย ปฏิจฺจุ ปเรสํ
 รมํ เทเสติ อนุกมฺบํ อฺปาทาย ปเรสํ รมํ เทเสติ ฯ กัณฑ์ปน
 วา หิ โว ภิภูเว โยวทิสฺสามิ โย วา ปนลั้ง กัณฑ์ปาทิส
 โยวทิตฺเทหิ จ ปน โว ตถตฺตาย ปฏิปชฺชิตฺตพฺพนฺติ ฯ คติยํ ฯ

[๔๗๔] สํวตฺถิณํ วิหริติ... ตํ ก็ มณฺณณ ภิภูเว กัณฑ์ไป

ภิกขุ อรหติ กุณฺโปโก โหตุํ กถํวโป ภิกขุ น อรหติ กุณฺโปโก
โหตุํนติ ฯ ภควํมุตตา โน ภนฺเต ชมฺมา ฯ เป ฯ

[๔๗๕] ภควา เอตทวโจ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว ภิกขุ เอวํ-
จิตฺโต กุณฺณิ อุปสงฺกมฺติ เทนฺตุเยว เม มา นาทิสฺส พหุ-
กณฺเณว เม เทนฺตุ มา โลกํ ปณฺตณฺเณว เม เทนฺตุ มา
ตฺถํ สัมมณฺเณว เม เทนฺตุ มา ทนฺธิ สกฺกจฺจณฺเณว เม เทนฺตุ
มา อสฺสกฺกจฺจนฺติ ฯ ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกขุโน เอวํจิตฺตสฺส
กุณฺณิ อุปสงฺกมฺโต น เทนฺติ เตน ภิกขุ สนฺทียติ โส ตโตนิทานํ
ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ โลกํ เทนฺติ โน พหุํ ฯ เป ฯ
ตฺถํ เทนฺติ โน ปณฺตํ ทนฺธิ เทนฺติ โน สัมมํ เตน ภิกขุ
สนฺทียติ โส ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ อสฺสกฺกจํ
เทนฺติ โน สกฺกจํ เตน ภิกขุ สนฺทียติ โส ตโตนิทานํ ทุกฺขํ
โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ เอวํวโป โช ภิกฺขเว ภิกขุ น อรหติ
กุณฺโปโก โหตุํ ฯ

[๔๗๖] โย จ โช ภิกฺขเว ภิกขุ เอวํจิตฺโต กุณฺณิ อุป-
สงฺกมฺติ ตํ กุเตตฺถ ตพฺภา ปรรุเสสฺส เทนฺตุเยว เม มา นาทิสฺส
พหุกณฺเณว เม เทนฺตุ มา โลกํ ปณฺตณฺเณว เม เทนฺตุ มา
ตฺถํ สัมมณฺเณว เม เทนฺตุ มา ทนฺธิ สกฺกจฺจณฺเณว เม เทนฺตุ
มา อสฺสกฺกจฺจนฺติ ฯ ตสฺส เจ ภิกฺขเว ภิกขุโน เอวํจิตฺตสฺส กุณฺณิ
อุปสงฺกมฺโต น เทนฺติ เตน ภิกขุ น สนฺทียติ โส น ตโตนิทานํ

ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ โลกํ เทนฺติ โน พหุํ เตน
 ภิกฺขุ น สํหิยติ โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิ-
 สํเวทยติ ฯ อฺฐํ เทนฺติ โน ปณฺตํ... ทนฺธํ เทนฺติ โน สํฆํ เตน
 ภิกฺขุ น สํหิยติ โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ
 อสํกุกฺกํ เทนฺติ โน สํกุกฺกํ เตน ภิกฺขุ น สํหิยติ โส น
 ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ เอวฺรโป ไช ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ อรหติ กุณฺนปโก โหตุํ ฯ

[๔๗๗] กัสสปโป ภิกฺขเว เอวํจิตฺโต กุณฺนนิ อฺปสงฺกมณฺติ ตํ
 กุเตตฺถ จพฺพา ปรากุเตสฺสุ เทนฺตุเยว เม มา นาทิสฺสุ พหุณฺนเยว
 เม เทนฺตุ มา โลกํ ฯ เป ฯ น เทนฺติ เตน กัสสปโป น สํหิยติ
 โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ โลกํ เทนฺติ
 โน พหุํ เตน กัสสปโป น สํหิยติ โส น ตโตนิทานํ
 ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ อฺฐํ เทนฺติ โน ปณฺตํ เตน
 กัสสปโป น สํหิยติ โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิ-
 สํเวทยติ ฯ ทนฺธํ เทนฺติ โน สํฆํ เตน กัสสปโป น สํหิยติ
 โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ อสํกุกฺกํ
 เทนฺติ โน สํกุกฺกํ เตน กัสสปโป น สํหิยติ โส น ตโตนิทานํ
 ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสํเวทยติ ฯ กัสสปเน วา หิ โว ภิกฺขเว
 โอวทิสฺสามิ โย วา ปนสฺส กัสสปาทิสํ โอวทิตฺติ จ ปน
 โว ตถตฺตตาย ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๔๗๘] เอวมเม สุตํ เอกํ สมัยํ ภควา ราชคเเท วิหริติ เวพุ-
วเน ฯ เป ฯ อถ โส อายสฺมา มหากัสสป โย เยน ภควา เตนุ-
ปสงฺกมิ อุตฺตงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสีทิ ฯ

[๔๗๙] เอกมณฺตํ นิสีทนฺ โส อายสฺมณฺตํ มหากัสสปํ ภควา
เอตทโวจ ฐิตฺวโนสํทานิ ตฺวํ กัสสป คุรุทานิ จ เต อิมานิ
สํณานานิ ปัสฺสูกุณฺธา นิพฺพตฺตานานิ ตสฺมาตฺติห ตฺวํ กัสสป คหปตานิ
เจว จัรวานิ ชาเวหิ นิมฺมตฺตานานิ จ ญฺญูชาหิ มม สฺนฺตฺติเก วิหาราหิติ ฯ
อหํ โส ภนฺเต ทํชฺรตฺตํ อารณฺญนิโก เจว อารณฺญนิกกตฺตสฺส จ
วณฺณวาทํ มัชฺนนฺตฺวาติโก เจว มัชฺนนฺตฺวาติกกตฺตสฺส จ วณฺณวาทํ
ปัสฺสูกุณฺธิโก เจว ปัสฺสูกุณฺธิกกตฺตสฺส จ วณฺณวาทํ เตจฺจวิริโก เจว
เตจฺจวิริกกตฺตสฺส จ วณฺณวาทํ อปฺปบีจฺโก เจว อปฺปบีจฺกตฺตสฺส จ
วณฺณวาทํ สนฺตฺตฺวาติโก เจว สนฺตฺตฺวาติกกตฺตสฺส จ วณฺณวาทํ ปวิวิคฺติโก
เจว ปวิวิคฺตสฺส จ วณฺณวาทํ อตฺตงฺกฺโข เจว อตฺตงฺกฺขสฺส จ
วณฺณวาทํ อารทฺธวิริโย เจว อารทฺธวิริยสฺส จ วณฺณวาทํติ ฯ

[๔๘๐] กิเมวํ ตฺวํ กัสสป อตฺตงฺกํ สัมปตฺตฺมาโน ทํชฺรตฺตํ
อารณฺญนิโก เจว อารณฺญนิกกตฺตสฺส จ วณฺณวาทํ ฯ

[เอวํ เปยฺยาโต]

มัชฺนนฺตฺวาติโก เจว... ปัสฺสูกุณฺธิโก เจว... เตจฺจวิริโก เจว... อปฺป-
บีจฺโก เจว... สนฺตฺตฺวาติโก เจว... ปวิวิคฺติโก เจว... อตฺตงฺกฺโข
เจว... อารทฺธวิริโย เจว อารทฺธวิริยสฺส จ วณฺณวาทํติ ฯ

[๔๘๓] เทว ขวาท ภาเน อตุลวเส สัมปัสตมาโน ที่มรตัม
 อารณนิโก เจว อารณนิกตตตต จ วณณวาท ๑ เป ๑ มีนุท-
 ปาติโก เจว... มัสสุตติโก เจว... เตจจวิโก เจว... อปป์จโก
 เจว... สนตฺตฺจ โส เจว... ปวิวิตฺโต เจว... อตฺตฺจ โส เจว...
 อารทฺทวิโร เจว วิริยารมฺภตฺต จ วณณวาท อตุลโน จ
 ทิฏฐมฺมตฺตวิหาร สัมปัสตมาโน ปจฺฉิมณฺจ สนตฺ อนุกมฺปมาโน
 อปฺเปวณาม ปจฺฉิมา สนตา ทิฏฐานุกตฺ อปฺชเชยฺย เป กิร เต
 อเหตุํ พุทฺธานุพุทฺธสวกา เต ที่มรตัม อารณนิกา เจว อเหตุํ
 อารณนิกตตตต จ วณณวาทินโน ๑ เป ๑ มีนุทปาติกา เจว
 อเหตุํ... มัสสุตติกา เจว อเหตุํ... เตจจวิโร เจว อเหตุํ... อปป์จกา
 เจว อเหตุํ... สนตฺตฺจ โส เจว อเหตุํ... ปวิวิตฺตา เจว อเหตุํ...
 อตฺตฺจ โส เจว อเหตุํ... อารทฺทวิโร เจว อเหตุํ วิริยารมฺภตฺต
 จ วณณวาทินนติ เต ตถตฺตาย ปฏฺฐิตฺตฺตฺตติ เตสฺสํ ภาวตฺตติ
 ที่มรตัม หิตาย สฺสยาตติ อิม โส อหํ ภาเน เทว อตุลวเส
 สัมปัสตมาโน ที่มรตัม อารณนิโก เจว อารณนิกตตตต จ
 วณณวาท มีนุทปาติโก เจว... มัสสุตติโก เจว... เตจจวิโร
 เจว... อปป์จโก เจว... สนตฺตฺจ โส เจว... ปวิวิตฺโต เจว...
 อตฺตฺจ โส เจว... อารทฺทวิโร เจว วิริยารมฺภตฺต จ วณณ-
 วาทินนติ ๑

[๔๘๔] สารุ สารุ กตฺตป พุทฺธนหิตาย กิร ตฺวํ กตฺตป

ปฏิปนฺโน พหุชนสุตฺตยา โสภณนุคฺคปาย อตฺตยา หิตาย สุตฺตยา เทว-
มนุสฺสํณํ คตฺตมาตฺติหํ ตฺวํ กตฺตํปํ สํณานํ เจว มํสํกฺกณานํ ชาเวหิ
นิพฺพตฺตนาณิ มํณฺตฺตยา จราหิ อรณฺณเณว วิหราหิตฺติ ฯ ปณฺจมนํ ฯ

[๔๘๓] ราชคเเท วิหริติ เวพฺพเน... อถ โข อายสฺมา มหา-
กตฺตํปํ เยน ภคฺวา เทนฺตํปสํกฺกมิ อฺปสํกฺกมิตฺตฺวา ภคฺวณฺตํ อภิ-
วาเทตฺตฺวา เอกมณฺตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมณฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมณฺตํ
มหากตฺตํปํ ภคฺวา เอกตฺตโวจ โสวท กตฺตํปํ ภิกฺขุ กโรหิ
กตฺตํปํ ภิกฺขุณฺํ ฐมฺมํ กถํ อหํ วา กตฺตํปํ ภิกฺขุ โสวเทยฺยํ ตฺวํ
วา อหํ วา ภิกฺขุณฺํ ฐมฺมํ กถํ กรายฺยํ ตฺวํ วาติ ฯ

[๔๘๔] ทพฺพจา โข ฆนฺเต ภคฺวา เอกตฺตโร ภิกฺขุ โทวจสฺส-
กรณฺเหหิ ฐมฺเมหิ สมนฺนาคตา อกฺขมา อปฺปทกฺกฺขิณฺคคาหิโน อหุ-
สํสํณํ ฯ อิทํ ฆนฺเต อทฺตสํ ภณฺตฺตญฺจ นาม ภิกฺขุ อามนฺตสฺส
สํทฺธิวิหาริ อภิขฺยิกญฺจ นาม ภิกฺขุ อนนฺตสฺส สํทฺธิวิหาริ อณฺเณ-
มณฺเณ สฺสเคน อจฺจาวทนฺเต เอหิ ภิกฺขุ โก พหุตฺรํ ภาสิสฺสตี
โก สุนฺทรวตฺรํ ภาสิสฺสตี โก จิตฺรํ ภาสิสฺสตีติ ฯ

[๔๘๕] อถ โข ภคฺวา อณฺเณตฺรํ ภิกฺขุ อามนฺเตหิ เอหิ
ตฺวํ ภิกฺขุ มม วจเนน ภณฺตฺตญฺจ ภิกฺขุ อามนฺตสฺส สํทฺธิวิหาริ
อภิขฺยิกญฺจ ภิกฺขุ อนนฺตสฺส สํทฺธิวิหาริ อามนฺเตหิ สฺสคฺคา
อายสฺมณฺเต อามนฺเตตฺติติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ โข โส ภิกฺขุ ภคฺวโต
ปฏิสฺสณฺตฺตฺวา เยน เต ภิกฺขุ เทนฺตํปสํกฺกมิ อฺปสํกฺกมิตฺตฺวา เต

ภิกฺขุ เอตทโวจ สํคฺคา อายสฺมนุเค อามนฺเตตฺติ ๑ เหวมาวุโสติ
โฆ เต ภิกฺขุ ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสฺสณฺติเตวา เชน ภควา เตนฺปสฺสณฺมัสสุ
อุปสฺสณฺมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทเตวา เอกมนฺตํ นิสฺสํกํ ๑

[๔๘๖] เอกมนฺตํ นิสฺสนเน โฆ เต ภิกฺขุ ภควา เอตทโวจ
สจฺจํ กิร ตุมฺहे ภิกฺขเว อญฺญมณฺณํ สฺสฺเตน อจฺจาวทถ เเฮหิ
ภิกฺขุ โโก พหุตรํ ภาสิสฺสตี โโก สฺนฺทรวรํ ภาสิสฺสตี โโก จิรฺตรํ
ภาสิสฺสตี ๑ เหวํ ฆนฺเตติ ๑ กิณฺหุ เม ตุมฺहे ภิกฺขเว เหวํ
ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาถ เหวํ ตุมฺहे ภิกฺขเว อญฺญมณฺณํ สฺสฺเตน
อจฺจาวทถ เเฮหิ ภิกฺขุ โโก พหุตรํ ภาสิสฺสตี โโก สฺนฺทรวรํ
ภาสิสฺสตี โโก จิรฺตรํ ภาสิสฺสตี ๑ โน เหนฺตํ ฆนฺเต ๑ โน เจ
กิร เม ตุมฺहे ภิกฺขเว เหวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาถ อถ
กิญฺจเรหิ ตุมฺहे โมฆปฺริสา กิ ฆานนฺตา กิ ปสฺสณฺตา เหวํ สฺวากฺขาเต
ธมฺมวินฺเย ปพฺพชิตา สฺมานา อญฺญมณฺณํ สฺสฺเตน อจฺจาวทถ เเฮหิ
ภิกฺขุ โโก พหุตรํ ภาสิสฺสตี โโก สฺนฺทรวรํ ภาสิสฺสตี โโก จิรฺตรํ
ภาสิสฺสตี ๑

[๔๘๗] อถ โฆ เต ภิกฺขุ ภควโต ปาเทสุ สิวสา นิปตฺติเตวา
ภควนฺตํ เอตทโวจ อจฺจโย โน ฆนฺเต อจฺจคฺมา ยถาปาเท
ยถามุเพห ยถาอุกฺสฺสเถ เย มยฺย เหวํ สฺวากฺขาเต ธมฺมวินฺเย
ปพฺพชิตา สฺมานา อญฺญมณฺณํ สฺสฺเตน อจฺจาวทมิหฺหา เเฮหิ ภิกฺขุ
โก พหุตรํ ภาสิสฺสตี โโก สฺนฺทรวรํ ภาสิสฺสตี โโก จิรฺตรํ ภาสิสฺสตี

๒๔๒   สุตตตบฏีฏเก สัมมุตตนิทายสุต นิตานวคโค   [๔๗๗]

เตสํ โน ภนฺเต ภควา อจฺจํ อจฺจยโต ปฏิคฺคณฺหาตุ อายคํ
สํวรายาติ ฯ

[๔๗๗] ตคฺช ตุเมห ภิกฺขเว อจฺจโย อจฺจมา ยถาพาเต
ยถามูเพห ยถาอภฺตเต เย ตุเมห เอวํ สํวากฺขาเต ชมฺมวินฺเย
ปพฺพชิตา สฺमानา อณฺณมณฺณํ สฺเตน อจฺจาจฺจกฺกตฺต เอहि ภิกฺข
โก พหุตรํ ภาสีสฺสตี โก สฺนุทรรตฺรํ ภาสีสฺสตี โก จิรตฺรํ ภาสีสฺสตี
ยโต ฯ โส ตุเมห ภิกฺขเว อจฺจํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาชรฺม
ปฏิทโรถ ตํ โว มยํ อจฺจํ ปฏิคฺคณฺหาตฺวา อจฺจํ เสดา
ภิกฺขเว อริยสฺส วินฺเย โย อจฺจํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาชรฺม
ปฏิทโรติ อายคํ ฯ สํวํ อปชฺชตฺตี ฯ นนฺจํ ฯ

[๔๗๘] ราชคฺเห วิหริติ เวพฺพเน... อถ โส อายสฺมา มหา-
กสฺสโป येन ภควา เตนุสํภกฺมิ... เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โส อายสฺมณฺตํ
มหากสฺสปํ ภควา เอกทโวจ โสวท กสฺสโป ภิกฺขุ กโรหิ
กสฺสโป ภิกฺขุํ ชมฺมํ กถํ อหํ วา กสฺสโป ภิกฺขุ โสวเทยฺย
ตฺวํ วา อหํ วา ภิกฺขุํ ชมฺมํ กถํ กเรยฺยํ ตฺวํ วาติ ฯ

[๔๗๙] ทพฺพจา โส ภนฺเต ภควา เอกโรหิ 'ภิกฺขุ โทวจสฺส-
กรณฺเห ชมฺเมหิ สมนฺนาคตา อภฺตมา อปฺปทกฺกิตฺเตคาหิโน อนุ-
สํสํ นี ๑ ยสฺสสํสํสํสํ ภนฺเต สทฺธา นตฺติ กสฺสเตสฺส ชมฺเมสฺส ทิวิ
นตฺติ กสฺสเตสฺส ชมฺเมสฺส โสตฺตปฺปํ นตฺติ กสฺสเตสฺส ชมฺเมสฺส วิริยํ
นตฺติ กสฺสเตสฺส ชมฺเมสฺส ปณฺณวา นตฺติ กสฺสเตสฺส ชมฺเมสฺส ตสฺส

ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ หานิเยว ปาฏิกงฺขา กุสฺสเถสุ
 ชมฺเมสุ โน วุฑฺฒิ ฯ เสงฺยณามิ ฃนฺเต ภาพปกฺเข จนฺทสฺส
 ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ หายเตว จ วณฺณเนน
 หายติ มณฺชฺรเตน หายติ อากาย หายติ อารโหปริณเวเนน เหวเมว
 โช ฃนฺเต ยสฺสํกสฺสจฺจิ สทฺธา นตฺติ กุสฺสเถสุ ชมฺเมสุ ทิวิ นตฺติ...
 โอตฺตปฺปํ นตฺติ... จิริยํ นตฺติ... ปณฺณวา นตฺติ กุสฺสเถสุ ชมฺเมสุ
 ตสฺส ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ หานิเยว ปาฏิกงฺขา
 กุสฺสเถสุ ชมฺเมสุ โน วุฑฺฒิ ฯ อสฺสํทฺโช ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ฃนฺเต ปริ-
 หานเมตํ อหิริโก ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ฃนฺเต ปริหानเมตํ อนินฺตฺตาปํ
 ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ฃนฺเต ปริหานเมตํ กุสฺสโต ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ฃนฺเต
 ปริหานเมตํ ทฺวปฺปณฺโณ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ฃนฺเต ปริหานเมตํ โภจโน
 ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ฃนฺเต ปริหานเมตํ อุปนาหํ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ฃนฺเต
 ปริหานเมตํ น สฺนฺติ ภิกฺขุ โยวาทกาทิ ฃนฺเต ปริหานเมตํ ฯ

[๔๘๑] ยสฺสํกสฺสจฺจิ ฃนฺเต สทฺธา อตฺติ กุสฺสเถสุ ชมฺเมสุ ทิวิ
 อตฺติ กุสฺสเถสุ ชมฺเมสุ โอตฺตปฺปํ อตฺติ กุสฺสเถสุ ชมฺเมสุ จิริยํ
 อตฺติ กุสฺสเถสุ ชมฺเมสุ ปณฺณวา อตฺติ กุสฺสเถสุ ชมฺเมสุ ตสฺส
 ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ วุฑฺฒิเยว ปาฏิกงฺขา กุสฺสเถสุ
 ชมฺเมสุ โน ปริหานิ ฯ เสงฺยณามิ ฃนฺเต ชฺชนฺทปกฺเข จนฺทสฺส
 ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ วุฑฺฒิเตว จ วณฺณเนน
 วุฑฺฒิติ มณฺชฺรเตน วุฑฺฒิติ อากาย วุฑฺฒิติ อารโหปริณเวเนน

เขวเมว โข ภนฺเต ยถาสกฺกสฺสจฺจิ สทฺธา อตฺถิ กุสฺสเถสุ ฆมฺเมสุ
 หิริ อตฺถิ... โอตฺตปฺปํ อตฺถิ... จิริยํ อตฺถิ... ปณฺณวา อตฺถิ
 กุสฺสเถสุ ฆมฺเมสุ ตสฺส ยถา วตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ
 วุทฺธมฺปิเยว ปาฏิกงฺขา กุสฺสเถสุ ฆมฺเมสุ โน ปรีหามิ ฯ สทฺโฆ
 ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ภนฺเต อปรีหามมํ หิริมา ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ภนฺเต
 อปรีหามมํ โอตฺตาปํ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ภนฺเต อปรีหามมํ
 อารทฺธจิริยํ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ภนฺเต อปรีหามมํ ปณฺณวา ปุริส-
 ํปฺกุคฺคโตติ ภนฺเต อปรีหามมํ อกฺโกทฺโธ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ภนฺเต
 อปรีหามมํ อนุปนาทํ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ ภนฺเต อปรีหามมํ
 สนฺติ ภิกฺขุ โยวาทกาทิ ภนฺเต อปรีหามมตฺตนิฏฺเฐ ฯ

[๔๘๒] สํว สํว กสฺสํป ยถาสกฺกสฺสจฺจิ สทฺธา นตฺถิ กุสฺสเถสุ
 ฆมฺเมสุ หิริ นตฺถิ... โอตฺตปฺปํ นตฺถิ... จิริยํ นตฺถิ... ปณฺณวา
 นตฺถิ กุสฺสเถสุ ฆมฺเมสุ ตสฺส ยถา วตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ
 หานฺปิเยว ปาฏิกงฺขา กุสฺสเถสุ ฆมฺเมสุ โน วุทฺธมฺปิ ฯ เสงฺฆยถาปิ
 กสฺสํป กาลปกฺเข จนฺทสฺส ยถา วตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ
 หายเตว จ วณฺณเนน หายติ มณฺฑาเนน หายติ อาภาย หายติ
 อาโรหปรีณาเนน เขวเมว โข กสฺสํป ยถาสกฺกสฺสจฺจิ สทฺธา นตฺถิ
 กุสฺสเถสุ ฆมฺเมสุ หิริ นตฺถิ... โอตฺตปฺปํ นตฺถิ... จิริยํ นตฺถิ...
 ปณฺณวา นตฺถิ กุสฺสเถสุ ฆมฺเมสุ ตสฺส ยถา วตฺติ วา ทิวโส วา
 อากฺขณฺติ หานฺปิเยว ปาฏิกงฺขา กุสฺสเถสุ ฆมฺเมสุ โน วุทฺธมฺปิ ฯ

๔๘๔] กัสสปตั้งบุคคลผู้สี่ อัญจมนัสสุเต ภควนุคฺคปสงฺกมณํ ๒๔๕

อัสสทฺโธ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ กัสสป ปรีหานเมตํ อหิริโก ๑เป ๑
อโนตฺตาปํ ๑เป ๑ กุสฺสโต ๑เป ๑ กุปฺปณฺโณ ๑เป ๑ โกชโน
๑เป ๑ อุปนาหิ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ กัสสป ปรีหานเมตํ น สฺนฺติ
ภิกฺขุ โยวาทกาทิ กัสสป ปรีหานเมตํ ๑

[๔๘๓] ยสฺสํกสฺสํจิ กัสสป สทฺธา อตฺถิ กุสฺเสสฺสุ ชมฺเมสฺสุ
หิริ อตฺถิ... โอตฺตปฺปํ อตฺถิ... วิริยํ อตฺถิ... ปณฺณวา อตฺถิ
กุสฺเสสฺสุ ชมฺเมสฺสุ คสฺสํ ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ
วฺจฺจฺมิเยว ปาฏิกงฺขา กุสฺเสสฺสุ ชมฺเมสฺสุ โน ปรีหานิ ๑ เสยฺยถาปํ
กัสสป ชฺณฺหปฺกฺเช จฺนฺทสฺสํ ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากฺขณฺติ
วฺจฺจฺมเตว จ วณฺณเณน วฺจฺจฺมตฺติ มณฺจฺเทน วฺจฺจฺมตฺติ อากาย วฺจฺจฺมตฺติ
อาโรหปรีณาเหเน เอวเมว โธ กัสสป ยสฺสํกสฺสํจิ สทฺธา อตฺถิ
กุสฺเสสฺสุ ชมฺเมสฺสุ หิริ อตฺถิ... โอตฺตปฺปํ อตฺถิ... วิริยํ อตฺถิ...
ปณฺณวา อตฺถิ กุสฺเสสฺสุ ชมฺเมสฺสุ คสฺสํ ยา รตฺติ วา ทิวโส วา
อากฺขณฺติ วฺจฺจฺมิเยว ปาฏิกงฺขา กุสฺเสสฺสุ ชมฺเมสฺสุ โน ปรีหานิ ๑
สทฺโธ อตฺถิ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ กัสสป อปรีหานเมตํ หิริมา ๑เป ๑
โอตฺตาปํ ๑เป ๑ อารทฺธวิริโย ๑เป ๑ ปณฺณวา ๑เป ๑ อุกโกชโน
๑เป ๑ อุปนาหิ ปุริสํปฺกุคฺคโตติ กัสสป อปรีหานเมตํ สฺนฺติ
ภิกฺขุ โยวาทกาทิ กัสสป อปรีหานเมตฺตนฺติ ๑ สตฺตมํ ๑

[๔๘๔] ราชคฺเห วิหริติ เวพฺพเณ กตฺตทกฺกนิวาเป ๑ อถ โธ
ธายสฺมา มหากสฺสํโป เยน ภควา เตนฺปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมฺมิตฺวา

วาทํ   อตฺถํสํทฺทํ   เจว   อตฺถํสํทฺทํ   จ   วณฺณวาทํ   อหฺมํสํสํทຕํ
 เจว   อหฺมํสํสํทຕํ   จ   วณฺณวาทํ   ทํ   เถว   ภาทํ   อหฺมํสํ
 นิมฺนํเตนํ   เอหิ   ภาทํ   โท   นามายํ   ภาทํ   ภาทํ   โท   วตํ   ภาทํ
 สิกฺขากาโม   วตํ   ภาทํ   เอหิ   ภาทํ   อิทํ   อตฺถํ   นิสฺสํทํ   ๑
 ทตฺร   กตฺถสฺส   นวํ   ภาทํ   เอว   โท   โย   ทิ   โส   โท   ภาทํ
 อหฺมํสํ   เจว   อหฺมํสํ   กตฺถสฺส   จ   วณฺณวาทํ   นิสฺสํทํ   โท
 เจว...   ปสฺสํ   โท   เจว...   เถว   โท   เจว...   อหฺมํ   โท   เจว...
 สํทฺทํ   เจว...   ปวิเวกํ   เจว...   อตฺถํ   เจว...   อหฺมํ
 สํ   เจว   อหฺมํ   สํ   จ   วณฺณวาทํ   ทํ   เถว   ภาทํ   อหฺมํ
 นิมฺนํเตนํ   เอหิ   ภาทํ   โท   นามายํ   ภาทํ   ภาทํ   โท   วตํ
 ภาทํ   สิกฺขากาโม   วตํ   ภาทํ   เอหิ   ภาทํ   อิทํ   อตฺถํ   นิสฺสํทํ
 เตะ   ทตฺร   ปวิเวกํ   เตะ   โท   ทํ   ทํ   ทํ   ทํ   ทํ   ๑

[๔๘๖]   เตะ   ปน   กตฺถสฺส   เตะ   ภาทํ   น   เจว   อหฺมํ
 น   จ   อหฺมํ   กตฺถสฺส   วณฺณวาทํ   น   เจว   นิสฺสํ
 น   จ   นิสฺสํ   กตฺถสฺส   วณฺณวาทํ   น   เจว   ปสฺสํ   น
 จ   ปสฺสํ   กตฺถสฺส   วณฺณวาทํ   น   เจว   เตะ   น   จ   เตะ
 กตฺถสฺส   วณฺณวาทํ   น   เจว   อหฺมํ   น   จ   อหฺมํ
 วณฺณวาทํ   น   เจว   สํ   น   จ   สํ   วณฺณวาทํ   น
 น   เจว   ปวิเวกํ   น   จ   ปวิเวกํ   วณฺณวาทํ   น   เจว
 อตฺถํ   น   จ   อตฺถํ   วณฺณวาทํ   น   เจว   อหฺมํ

น จ วิริยารมฺภสฺส วณฺณวาทิโน ๑ ตตฺร โย โหติ ภิกฺขุ
 ฌาโต ยสฺสสฺสึ ตาภี จีวร ปิณฺฑปาตเสนาสนคิตานปจฺจยเภสชฺช-
 ปริกฺขารานํ ตํ เถวา ภิกฺขุ อาสเนน นิมฺนเตนฺติ เอहि ภิกฺขุ
 โก นามายํ ภิกฺขุ ภทฺทโก วตายํ ภิกฺขุ สฺพรหมจาริกาโม วตายํ
 ภิกฺขุ เอहि ภิกฺขุ อิทํ อาสนํ นิสฺสทาหฺติ ๑ ตตฺร กสฺสเป นวณํ
 ภิกฺขุณํ เอว โหติ โย กิร โส โหติ ภิกฺขุ ฌาโต ยสฺสสฺสึ
 ตาภี จีวร ปิณฺฑปาตเสนาสนคิตานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํ ตํ
 เถวา ภิกฺขุ อาสเนน นิมฺนเตนฺติ เอहि ภิกฺขุ โก นามายํ ภิกฺขุ
 ภทฺทโก วตายํ ภิกฺขุ สฺพรหมจาริกาโม วตายํ ภิกฺขุ เอहि ภิกฺขุ
 อิทํ อาสนํ นิสฺสทาหฺติ เต ตถคฺคตฺยา ปฏิปชฺชนฺติ เตสฺสนํ โหติ
 ทิฆรคฺคํ อหิตาย ทฺถุชฺช ๑ ยญฺหิ ตํ กสฺสเป สฺมมา วทฺมาโน
 วเทยฺย อุปทฺทฺตา พฺรหฺมจารี พฺรหฺมจารูปทฺทเวณ อภิวานา
 พฺรหฺมจารี พฺรหฺมจาราวภาวเนนาติ ๑ เอตฺรหิ ตํ กสฺสเป สฺมมา
 วทฺมาโน วเทยฺย อุปทฺทฺตา พฺรหฺมจารี พฺรหฺมจารูปทฺทเวณ อภิ-
 วานา พฺรหฺมจารี พฺรหฺมจาราวภาวเนนาติ ๑ อญฺชํ ๑

[๔๘๗] สํวตฺถิยํ วิหฺรติ... อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ
 วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อกฺุสเสหิ ชฺมเมหิ สฺวิตกฺกํ สฺวิจาร์ วิเวกขํ
 ปิติสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสํมฺปชฺช วิหฺรามี ๑ กสฺสเปปิ ภิกฺขเว
 ยาวเทว อากงฺขติ วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อกฺุสเสหิ ชฺมเมหิ
 สฺวิตกฺกํ สฺวิจาร์ วิเวกขํ ปิติสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสํมฺปชฺช วิหฺรติ ๑

๕๐๙] กัสสปัสยัตตสัสส นวมัสสุเต อากาสาณญายตนํ ๒๔๘

[๔๘๘] อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ วิตถุภิกฺขารานํ รูป-
สฺมา อชฺชณฺคํ สํมุปสาหนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตถุกํ อวิจาร์
สฺมาธิขํ ปิตีสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺมปชฺช วิหรามิ ฯ กัสสปโปปิ
ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ วิตถุภิกฺขารานํ รูปสฺมา ฯ เป ฯ ทุติยํ
ฌานํ อุปสมฺมปชฺช วิหรติ ฯ

[๔๘๘] อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ ปิตียา จ วิราคา
อุเปกฺขโก จ วิหรามิ สโต จ สํมปชาโน สุขญฺจ กาเยน
ปฏิสันฺเวเทมิ ยนฺตํ อริยา อากิณฺหนติ อุเปกฺขโก สติมา สุข-
วิहारีติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺมปชฺช วิหรามิ ฯ กัสสปโปปิ ภิกฺขเว
ยาวเทว อากงฺขติ ปิตียา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ
สํมปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสันฺเวเทติ ยนฺตํ อริยา อากิณฺหนติ
อุเปกฺขโก สติมา สุขวิहारีติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺมปชฺช วิหรติ ฯ

[๕๐๐] อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ สุขสฺส จ ปหานา
ทฺถุขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสํ อตฺถงฺคมา
อทฺถวมสฺสํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสทฺธี จตุคฺคํ ฌานํ อุปสมฺมปชฺช วิหรามิ ฯ
กัสสปโปปิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ สุขสฺส จ ปหานา ฯ เป ฯ
จตุคฺคํ ฌานํ อุปสมฺมปชฺช วิหรติ ฯ

[๕๐๑] อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ สัพฺพโส รุปสณฺณานํ
สํตทิกกมา ปฏฺิขสณฺณานํ อตฺถงฺคมา นานคฺคสณฺณานํ อมนสิการา
อนนฺโต อากาโสติ อากาสาณญายตนํ อุปสมฺมปชฺช วิหรามิ ฯ

กสฺสโปยิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขติ สพฺพโส รูปสณฺณํ สม-
ติกกมา ฯ เป ฯ อากาสานญฺจายตนํ อุปสํปชฺช วิหริติ ฯ

[๕๐๒] อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขามิ สพฺพโส อากาสา-
นญฺจายตนํ สมติกกมฺม อนฺนํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตนํ
อุปสํปชฺช วิหรามิ ฯ กสฺสโปยิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขติ
สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกกมฺม อนฺนํ วิญฺญาณนฺติ
วิญฺญาณญฺจายตนํ อุปสํปชฺช วิหริติ ฯ

[๕๐๓] อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขามิ สพฺพโส วิญฺญา-
นญฺจายตนํ สมติกกมฺม นตฺถิ ภิกฺขุจฺติ อากิณฺจญฺจายตนํ อุป-
สํปชฺช วิหรามิ ฯ กสฺสโปยิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขติ ฯ เป ฯ
อากิณฺจญฺจายตนํ อุปสํปชฺช วิหริติ ฯ

[๕๐๔] อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขามิ สพฺพโส อากิณฺ-
จญฺจายตนํ สมติกกมฺม เนวสณฺณานาสณฺณายตนํ อุปสํปชฺช
วิหรามิ ฯ กสฺสโปยิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขติ ฯ เป ฯ เนว-
สณฺณานาสณฺณายตนํ อุปสํปชฺช วิหริติ ฯ

[๕๐๕] อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขามิ สพฺพโส เนว-
สณฺณานาสณฺณายตนํ สมติกกมฺม สณฺณาเวทียินฺโรจํ อุปสํปชฺช
วิหรามิ ฯ กสฺสโปยิ ภิกฺขเว ฯ เป ฯ สณฺณาเวทียินฺโรจํ อุป-
สํปชฺช วิหริติ ฯ

[๕๐๖] อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขามิ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิจํ

ปัจจุณโณมิ เอโกปี หุตฺวา พหุชา โหมิ พหุชาปี หุตฺวา เอโก
โหมิ อาภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขทํ ติโรปการํ ติโรปพฺพตํ
อตฺตชฺชมาโน คจฺจนามิ เสยฺยถาปี อากาเส ปจฺฉิยาปี อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ
กโรมิ เสยฺยถาปี อุตฺเท อุตฺเทปี อภิชฺชมาเน คจฺจนามิ เสยฺยถาปี
ปจฺฉิยา อากาเสปี ปตฺตงฺเกน จงฺกมามิ เสยฺยถาปี ปกฺขี สกฺกฺโณ
อิมิปี จนฺติมสฺสุริเย เอวํหิตฺตฺเท เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริณสํมิ
ปริณชฺชามิ ยาว พฺรหฺมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตมิ ฯ กัถฺสโปปี
ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจุณฺโณติ ฯ เป ฯ
ยาว พฺรหฺมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตติ ฯ

[๕๐๗] อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ ทิพฺพาย โสตฺถาตุยา
ฯ เป ฯ เย ทูเร สฺนฺติเก จ ฯ กัถฺสโปปี ภิกฺขเว... สฺนฺติเก จ ฯ

[๕๐๘] อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ ประสฺสคฺคฺตํ ประ
ปฺปคฺคฺตํ เจตฺถา เจโต ปริจฺจุ ชานามิ สฺรํคํ วา จิตฺตํ
สฺรํคํ จิตฺตฺนฺติ ปชานามิ วັตฺรํคํ วา จิตฺตํ วັตฺรํคํ จิตฺตฺนฺติ
ปชานามิ สฺโทสํ วา จิตฺตํ ฯ เป ฯ วັตฺโทสํ วา จิตฺตํ...
สฺโมหํ วา จิตฺตํ... วັตฺโมหํ วา จิตฺตํ... สํฆิจฺจํ วา จิตฺตํ...
วิภูจฺจํ วา จิตฺตํ... มหคฺคํ วา จิตฺตํ... อมฺหคฺคํ วา จิตฺตํ...
สฺยจฺจํ วา จิตฺตํ... อนฺยจฺจํ วา จิตฺตํ... สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ...
อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ... วิมฺมุคฺคํ วา จิตฺตํ... อวิมฺมุคฺคํ วา จิตฺตํ
อวิมฺมุคฺคํ จิตฺตฺนฺติ ปชานามิ ฯ กัถฺสโปปี ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ

ปรสฺสคฺคานํ ปรปฺปคฺคณานํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ชานาติ สฺวาคํ
 วา จิตฺตํ สฺวาคํ จิตฺตณฺติ ปชานาติ ฯ เป ฯ อวิมฺตคฺคํ วา จิตฺตํ
 อวิมฺตคฺคํ จิตฺตณฺติ ปชานาติ ฯ

[๕๐๘] อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพ-
 นิवासํ อนุสฺสํรามิ เสยฺยถิํ เอกมฺมํ ชาตี เทวํ ชาติโย
 ติสฺโสมี ชาติโย จตฺสฺโสมี ชาติโย ปณฺจมี ชาติโย ทสฺมี ชาติโย
 วีสฺมมี ชาติโย ตีสฺมมี ชาติโย จตฺตาฬฺสมี ชาติโย ปณฺณาสมี
 ชาติโย ชาตีสตมมี ชาตีสหสฺสมี ชาตีสตสฺสหสฺสมี อเนเกมี สํวฏฺฏ-
 กปฺเป อเนเกมี วิวฏฺฏกปฺเป อเนเกมี สํวฏฺฏวิวฏฺฏกปฺเป อมฺตฺวาสํ
 เหวํนาโม เหวํโคตฺโต เหวํวณฺโณ เหวมาหาโร เหวสฺสชฺชกฺขปฺปิสฺสเวทํ
 เหวมายฺยปรียนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺว ชุตฺปาที ตตฺตฺวปาสํ
 เหวํนาโม เหวํโคตฺโต เหวํวณฺโณ เหวมาหาโร เหวสฺสชฺชกฺขปฺปิสฺสเวทํ
 เหวมายฺยปรียนฺโต โส ตโต จโต อธิรฺูปปณฺโนติ อิติ สํการํ
 สชฺชกฺขเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิवासํ อนุสฺสํรามิ ฯ กสฺสโปมี ภิกฺขเว
 ยาวเทว อากงฺขติ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิवासํ อนุสฺสํรติ เสยฺยถิํ
 เอกมฺมํ ชาตี ฯ เป ฯ อิติ สํการํ สชฺชกฺขเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพ-
 นิवासํ อนุสฺสํรติ ฯ

[๕๐๙] อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ ทิพฺพเพณ จกฺขฺขนา
 วิสฺสชฺเชน อตฺถิภณฺตมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺสํวามิ จวมาเน อปฺปชฺชมาเน
 ที่เน ปณฺเฑเต สฺวณฺณเณ ทฺพพณฺณเณ สฺสคเต ทฺกคฺคเต ยถากมฺมูปคเ

๕๓๒] กตฺถสฺสปลยฺกตฺถสฺส ทสฺมสฺสคเต มหกกตฺถสฺสปลยฺกมณฺ ๒๕๓

สฺสคเต ปชานามิ อิมเ วต โภญฺโค สฺสคตา กายทฺจฺจวิเตน สมนฺนา-
คตา วจฺจฺทฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา อริยานํ
อุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทาทา เต กายสฺส
เกทา ปวฺ มรณา อปายํ ทฺถคคฺติ วินิปาคํ นิรยํ อุปปนฺนา อิมเ วา
ปน โภญฺโค สฺสคตา กายสฺจวิเตน สมนฺนาคตา วจฺจฺทฺจฺจวิเตน สมนฺนา-
คตา มโนสฺจวิเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อนุปวาทกา สมนฺมาทิฏฺฐิจิภา
สมนฺมาทิฏฺฐิจิกมฺมสฺมาทาทา เต กายสฺส เกทา ปวฺ มรณา สฺสคคฺติ
สฺสคคฺ โถกํ อุปปนฺนาติ อิติ ทิพฺเพเน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเธเน อติก-
กนฺตมานุสฺสเกเน สฺสคเต ปสฺสสํมิ จวมาเน อุปปชฺชมาเน ทึเน ปณฺเฑเต
สฺวณฺเณ ทฺถพฺพณฺเณ สฺสคเต ทฺถคคเต ยถากมฺมูปเค สฺสคเต ปชานามิ ฯ
กตฺถสฺสไปปฺปี ภิกฺขเว ยาวเทเว อากฺขติ ทิพฺเพเน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเธเน
อติกกนฺตมานุสฺสเกเน สฺสคเต ปสฺสสฺติ จวมาเน ฯ เป ฯ ยถากมฺมูปเค
สฺสคเต ปชานาติ ฯ

[๕๓๑] อหํ ภิกฺขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปญฺญา-
วิมุตฺตํ ทิฏฺฐเฐว สมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺวา อุปสํมปชฺช
วิหรามิ ฯ กตฺถสฺสไปปฺปี ภิกฺขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ
ปญฺญาวิมุตฺตํ ทิฏฺฐเฐว สมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺวา อุปสํมปชฺช
วิหเรตฺติ ฯ นวมนํ ฯ

[๕๓๒] เหวมฺเม สฺสคํ เอกํ สมยํ อายสฺมา มหกกตฺถสฺสไป
สํวตฺถุณฺนํ วิหริติ เชตวเน อนาถปฺปณฺนิกสฺส อารามे ฯ อถ ไช

อายนฺตมา อานนฺโท ปุพฺพพณฺหสมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจํวรมาทาย
 เยนายตฺมา มหากุสฺสโป เตนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา อายนฺตมฺหํ
 มหากุสฺสโป เอตทโวจ อายาม ภนฺเต กุสฺสโป เยน อณฺเฑตโร
 ภิกฺขุณฺสปฺปลงฺกโย เตนุปลงฺกมิตฺถํมาติ ฯ คจฺจน ตวํ อากุโส อานนฺท
 พหุกิจฺโจ ตวํ พหุภรณํโยติ ฯ ทุติยํปิ โส อายนฺตมา อานนฺโท
 อายนฺตมฺหํ มหากุสฺสโป เอตทโวจ อายาม ภนฺเต กุสฺสโป เยน
 อณฺเฑตโร ภิกฺขุณฺสปฺปลงฺกโย เตนุปลงฺกมิตฺถํมาติ ฯ คจฺจน ตวํ อากุโส
 อานนฺท พหุกิจฺโจ ตวํ พหุภรณํโยติ ฯ ตติยํปิ โส อายนฺตมา
 อานนฺโท อายนฺตมฺหํ มหากุสฺสโป เอตทโวจ อายาม ภนฺเต
 กุสฺสโป เยน อณฺเฑตโร ภิกฺขุณฺสปฺปลงฺกโย เตนุปลงฺกมิตฺถํมาติ ฯ

[๕๓๓] อถ โส อายนฺตมา มหากุสฺสโป ปุพฺพพณฺหสมํ นิวา-
 เสตฺวา ปตฺตจํวรมาทาย อายนฺตมา อานนฺเทน ปจฺจตมฺมเนน เยน
 อณฺเฑตโร ภิกฺขุณฺสปฺปลงฺกโย เตนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ปณฺเฑตฺเต
 อาสเน นิสิตฺติ ฯ อถ โส สมฺพหุตา ภิกฺขุณฺโง เยนายตฺมา มหา-
 กุสฺสโป เตนุปลงฺกมิตฺถํ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา อายนฺตมฺหํ มหากุสฺสโป อภิ-
 วาเทตฺวา เอกมฺหํ นิสิตฺถํ ฯ เอกมฺหํ นิสินฺนา โส ตา ภิกฺขุณฺโง
 อายนฺตมา มหากุสฺสโป ชมฺมิมยา กถาย สันทสฺสเสติ สฺมาทเปติ
 สฺมุตฺเตเชติ สฺมปฺหํเสติ ฯ อถ โส อายนฺตมา มหากุสฺสโป ตา
 ภิกฺขุณฺโง ชมฺมิมยา กถาย สันทสฺสเสตฺวา สฺมาทเปตฺวา สฺมุตฺเตเชตฺวา
 สฺมปฺหํเสตฺวา อญฺญายาสนา ปกฺกามิ ฯ

๕๑๕] กตฺถปฺปํยฺยตฺตํ ทสฺมตฺตเต อานนฺทปฏฺฐา ๒๕๕

[๕๑๔] อถ โข กุตฺตติสฺสา ภิกฺขุณฺโณ อนตฺตมฺนา อนตฺตมฺนฺวํ
นิจฺจาเรตี กิํ ปน อโย มหากุสฺสโป อโยสฺส อานนฺทสฺส
เวเทหฺมฺนิโน สฺมมฺชา ชมฺมํ ภาสิตพฺพํ มณฺเฑติ เสงฺยธํมฺมํ นาม
สฺวจิตฺตโก สฺวสฺสจฺจการสฺส สฺนฺตฺเก สฺวํ วิภฺเจตพฺพํ มณฺเฑยฺย
เอวเมว อโย มหากุสฺสโป อโยสฺส อานนฺทสฺส เวเทหฺมฺนิโน
สฺมมฺชา ชมฺมํ ภาสิตพฺพํ มณฺเฑตฺติ ฯ อสฺสสฺส โข อายสฺมา
มหากุสฺสโป กุตฺตติสฺสํ ภิกฺขุณฺนิยา อิมํ วาจํ ภาสฺมานาย ฯ
อถ โข อายสฺมา มหากุสฺสโป อายสฺมฺนฺตํ อานนฺทํ เอตทวโจ
กิํ นฺ โข อาวุโส อานนฺท อหํ สฺวจิตฺตโก ตวํ สฺวจิตฺตโร
อฺหํ สฺวจิตฺตโร ตวํ สฺวจิตฺตโกติ ฯ ชมถ ภนฺเต กตฺถป
พาโล มาตฺคาโมติ ฯ

[๕๑๕] อถ เมหิ ตวํ อาวุโส อานนฺท มา เต สงฺโฆ
อฺหํ อปฺปปริกฺขิ ตํ กิํ มณฺเฑตี อาวุโส อานนฺท อิมํ น
ตวํ ภควโต สฺมมฺชา ภิกฺขุสงฺฆเ อปฺปนีโต อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว
อากฺขามิ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺขเลหิ ชมฺเมหิ สฺวิตฺตกํ
สฺวิจารํ วิเวกํ ปิตฺตํ ปจฺมํ ฌานํ อปฺปสํปฺปชฺช วิหฺรามี อานนฺโทปิ
ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขติ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺขเลหิ
ชมฺเมหิ สฺวิตฺตกํ สฺวิจารํ วิเวกํ ปิตฺตํ ปจฺมํ ฌานํ อปฺปสํปฺปชฺช
วิหฺรตฺติ ฯ โน เหตุ ภนฺเต ฯ อหํ โข อาวุโส ภควโต สฺมมฺชา
ภิกฺขุสงฺฆเ อปฺปนีโต อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากฺขามิ วิวิจฺเจว

กาเมหิ วิวิจฺจ อภุสฺสเถหิ ชมฺเมหิ สวิตกุกํ สวิจารํ วิเวกขํ ปัสสิสุขํ
 ปจฺจํ ฌานํ อุปสํมปฺปชฺช วิหรามิ กสฺสโปนํ ภิภฺชเว ยาวเทว
 อากงฺขติ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อภุสฺสเถหิ ชมฺเมหิ ฯ เป ฯ ปจฺจํ
 ฌานํ อุปสํมปฺปชฺช วิหรตฺติ ฯ [นวฺนํ อหุพุพฺพวิหารสฺมาปคฺคํ
 ปญฺจนนฺนฺจ อภิญฺเฌานํ เอวํ เปยฺยาโต] ฯ

[๕๑๖] คํ ก็ มนุสฺสึ ชาดูโส อานนฺท อมฺมํ นุ ตวํ ภควโต
 สํมูชา ภิภฺชสฺส
 เจโตวิมุตฺติํ ปญฺเฌาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเฌว ชมฺเม สยํ อภิญฺเฌา สจฺจนิคฺคฺวา
 อุปสํมปฺปชฺช วิหรามิ อานนฺโทมฺมํ ภิภฺชเว อสฺสวณํ ชยา อนาสวํ
 เจโตวิมุตฺติํ ปญฺเฌาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเฌว ชมฺเม สยํ อภิญฺเฌา สจฺจนิคฺคฺวา
 อุปสํมปฺปชฺช วิหรตฺติ ฯ โน เหน้ ภาเน ฯ อหํ โห ชาดูโส
 ภควโต สํมูชา ภิภฺชสฺส
 ชยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปญฺเฌาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเฌว ชมฺเม สยํ
 อภิญฺเฌา สจฺจนิคฺคฺวา อุปสํมปฺปชฺช วิหรามิ กสฺสโปนํ ภิภฺชเว
 อสฺสวณํ ชยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปญฺเฌาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเฌว ชมฺเม
 สยํ อภิญฺเฌา สจฺจนิคฺคฺวา อุปสํมปฺปชฺช วิหรตฺติ ฯ

[๕๑๗] สัตถฺรตนํ วา โส ชาดูโส นาคํ อหุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ตาตปตฺติคฺกาย ฉาเทตพฺพํ มนฺเฌเยยฺย โย มํ นหิ อภิญฺเฌาหิ
 ฉาเทตพฺพํ มนฺเฌเยยฺยาติ ฯ จวิตฺถ จ ปน กุตฺตติสฺสํ ภิภฺชณํ
 พุทฺทมจฺริยมหาติ ฯ ทสฺมํ ฯ

๕๒๑] กัสสปัสยัตตัสส เอกาทสสมัสสุเต กุมารกวัตโต ๕๕๗

[๕๑๘] เอกัง สมนํ อายสฺมา มหากัสสปโ รามคเห วิหริตี
เวพฺพเน กถนฺตกนิวาเป ฯ เตน ๒ ปน สมนฺเนน อายสฺมา อานนฺโต
ทกฺขิณาคิริสฺมํ จาริกํ จรตี มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สํทฺธิํ ฯ เตน ๒
ปน สมนฺเนน อายสฺมโต อานนฺตัสส ตัสสํคฺคา สํทฺธิวิหาริโน ภิกฺขุ
สังฺฆํ ปจฺจุจฺจาย หิณายาวตฺตา ภวนฺติ เขยฺยูเยน กุมารกฺวาตา ฯ

[๕๑๙] อถ ๒ อายสฺมา อานนฺโต ทกฺขิณาคิริสฺมํ ยถาภิรํคํ
จาริกํ จริตฺวา येเน รามคหํ เวพฺพนํ กถนฺตกนิวาเป येनายสฺมา
มหากัสสปโ เตนฺปสงฺกมิมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนํคํ มหากัสสปํ
อภิวาทิตฺวา เอกมนํคํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมนํคํ นิสฺสินํ ๒ อายสฺมนํคํ
อานนฺทํ อายสฺมา มหากัสสปโ เอตทโวจ กติ นุ ๒ อาวุโส
อานนฺท อตฺถวเส ปฏิจฺจุ ภควตา กุเลสุ ติกโกชนํ ปณฺณตฺตุนฺติ ฯ

[๕๒๐] ตโย ๒ ภนฺเต กัสสป อตฺถวเส ปฏิจฺจุ ภควตา
กุเลสุ ติกโกชนํ ปณฺณตฺตํ ทุมฺมจฺจนํ ปุคฺคตฺถนํ นิคฺคหาย เปตฺถนํ
ภิกฺขุณํ ผาสฺสุวิหาราย มา ปาปิจฺฉา ปกฺขํ นิสฺสํสาย สงฺฆํ ภินฺทเยยฺย
กุตานฺทหฺมคฺคา ย จ อิมे ๒ ภนฺเต กัสสป ตโย อตฺถวเส ปฏิจฺจุ
ภควตา กุเลสุ ติกโกชนํ ปณฺณตฺตุนฺติ ฯ

[๕๒๑] อถ ภิกฺขุจรหิ คจฺฉ อาวุโส อานนฺท อิมหิ ภิกฺขุหิ
อินฺทริเยสุ อคฺคตฺตทฺวารหิ โกชนเ อมตฺตคณฺณหิ ชาครियํ อนนฺยุคฺเคหิ
สํทฺธิํ จาริกํ จรสี สัสสํฆาตํ มณฺเฒे จรสี กุตฺตปฺปฆาตํ มณฺเฒे
จรสี โยจฺจุชฺชติ ๒ เต อาวุโส อานนฺท ปวีณา ปตฺตฺชนฺติ

โธ เต อากุโส อานนฺท นวปฺปายา น วายํ กุมารโก มตฺต-
มณฺเฑาสํติ ฯ ๑ อปี เม ภนฺเต กถสฺสเป สิริสุมิ ปถิตานิ ชาตานิ
อถ ๑ ปน มยิ อชฺชามิ อายสฺมโต มหากถสฺสเปสฺส กุมารกวาทา
น มุจฺจามาติ ฯ ตถา हि ปน ตวํ อากุโส อานนฺท อิมเหิ นเวहि
ภิกฺขุहि อินฺทริเยสฺส อคฺคตฺตทฺวาเรहि โภชเน มตฺตมณฺเฑนิ ชาครियิ
อนนฺยุตฺเตहि สทฺธิ จาริกิ จรสิ สสฺสสฺสาทํ มณฺเฑ จรสิ กุถปฺปวาทํ
มณฺเฑ จรสิ โอลุสฺสติ โธ เต อากุโส อานนฺท ปริสา ปฺลชฺชนฺติ
โธ เต อากุโส นวปฺปายา น วายํ กุมารโก มตฺตมณฺเฑาสํติ ฯ

[๕๒๒] อสฺสสฺส โธ กุถนฺนทา ภิกฺขุนี้ อยฺเยน กิร มหา-
กถสฺสเปน อยฺโย อานนฺโท เวเทหมฺนิ กุมารกวาเทน อปฺสํทิตฺติ ฯ
อถ โธ กุถนฺนทา ภิกฺขุนี้ อนตฺตมฺนา อนตฺตมฺนวาจํ นิจฺจาวเรสิ
กิ ปน อยฺโย มหากถสฺสโป อณฺเฑตฺติยปฺพุโพ สฺมาโน อยฺยิ
อานนฺท เวเทหมฺนิ กุมารกวาเทน อปฺสํเทตฺพุมฺมิ มณฺเฑตฺติ ฯ
อสฺสสฺส โธ อายสฺมา มหากถสฺสโป กุถนฺนทาย ภิกฺขุณิยา อิมํ
วาจํ ภาสฺमानาย ฯ

[๕๒๓] อถ โธ อายสฺมา มหากถสฺสโป อายสฺมมฺตํ อานนฺท
เขตฺทโวจ ตคฺชากุโส อานนฺท กุถนฺนทาย ภิกฺขุณิยา สหสฺสา
อปฺปฏิสงฺขา วาจา ภาสิตา ยโตหิ อากุโส เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา
กาธายานิ วคฺถานิ อจฺจนาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยิ ปฺพพฺพิโต
นาภิชานามิ อณฺเฑ สคฺคาวํ อุกฺกิสฺสิตา อณฺเฑตฺร เตน ภคฺวตา

๕๒๔] กัสสปตัฏฐุตตัสส เภกาทสสมัสสุเต มหากัสสปภาสึติ ๒๕๘

อหตา สมนาสมพุทฺเธน ฯ ปุพฺเพ เม อากุโส อากาวิกฏตัสส
สโต เอตทโหสิ สมนปาโห อววาโส ราชปโป อชฺโณกาโส
ปพฺพชฺชา นยิทํ สุกโร อการํ อชฺฌมาวสตา เภกนฺตปริปุณฺณํ
เภกนฺตปริสฺสุทฺธํ สงฺขติชิตํ พุทฺธมจฺริยํ จริตํ ยนฺนุนาหํ เกสฺมสฺสํ
โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺเวยฺยนฺติ ฯ โส ชฺวาทํ อากุโส อปเรน สมนเยน ปฏฺวิโลคิกานํ
สงฺฆาญฺหํ กริตฺวา เย โลเก อรหฺนโตะ เต อุกฺกิสฺส เกสฺมสฺสํ
โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺชํ โส เหวํ ปพฺพชฺชโตะ สมานอ อทฺธานมคฺคํ ปฏิปนฺโน
อทฺทสํ ภควนฺตํ อนฺตรว จ ราชคหํ อนฺตรว จ นาพฺหํ พุ
ปฺพุตฺตเจติเย นิสินฺนํ ทิสฺวาน เม เอตทโหสิ สตฺถาวณฺจ วตฺทํ
ปัสฺสเยยฺยํ ภควนฺตเมว ปัสฺสเยยฺยํ สุกตณฺจ วตฺทํ ปัสฺสเยยฺยํ ภควนฺต
เมว ปัสฺสเยยฺยํ สมนาสมพุทฺธณฺจ วตฺทํ ปัสฺสเยยฺยํ ภควนฺตเมว
ปัสฺสเยยฺยนฺติ ฯ โส ชฺวาทํ อากุโส ตตฺถเวย ภควโตะ ปาเทสุ
สิรสา นิปิตฺตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจํ สตฺถา เม ภนฺเต ภควา
สํวโกทมสฺมิ สตฺถา เม ภนฺเต ภควา สํวโกทมสฺมีติ ฯ

[๕๒๕] เหวํ วุตฺเต มํ อากุโส ภควา เอตทโวจ โย โห
กัสสป เหวํ สพุพฺเจตโส สมนุนาหตํ สํวกํ อชานณฺเบว วเทยฺย
ชานามํติ อปัสฺสณฺเบว วเทยฺย ปัสฺสํมํติ มุทฺธาปิ ตสฺส
วิปเคยฺย ฯ อหํ โห ปน กัสสป ชานณฺเบว วทามิ ชานามํติ

ปัสสณฺณเวว วทามิ ปัสสณฺณมิตฺติ ๑ ตสฺมาตฺติห เต กสฺสป เหว
 สิกฺขิตฺตพฺพํ ตฺวพฺพํ เม หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปฺปจฺจิตํ ภวิสฺสตี เถเรสุ
 นวโส มชฺฌิเมตฺติ เหวตฺติห เต กสฺสป สิกฺขิตฺตพฺพํ ๑ ตสฺมาตฺติห
 เต กสฺสป เหว สิกฺขิตฺตพฺพํ ยงฺกณฺจิ รมฺมํ สุนฺนิตฺตํ กุสฺส-
 ปสฺสณฺณํ สํพฺพนํ อจฺจุจฺจุตฺวา มนฺตฺติภวฺตฺวา สํพฺพเจตฺโส สมนฺนา-
 หวฺตฺวา โอหิตฺโสโต รมฺมํ สุนฺนิตฺตํ เหวตฺติห เต กสฺสป
 สิกฺขิตฺตพฺพํ ๑ ตสฺมาตฺติห เต กสฺสป เหว สิกฺขิตฺตพฺพํ สํตสฺสคคฺคา
 จ เม กายคตาสฺติ น วิหิตฺตํ เหวตฺติห เต กสฺสป สิกฺขิต-
 ตพฺพนํ ๑ อถ โห มํ อวฺโส ภควา อิมินา โอวาเทน โอว-
 ทิตฺวา อจฺจุจฺจุตฺวา ปกฺกามิ ๑ สัจจกถาเมว โหํ อวฺโส สํโณ
 รจฺจุจฺจุตฺวา ญฺญํ อถ อจฺจุจฺจุตฺวา อจฺจุจฺจุตฺวา ๑ อถ โห
 อวฺโส ภควา มคฺคา โอภกฺกมฺม เยน อจฺจุจฺจุตฺวา รุจฺจุจฺจุตฺวา เตนุ-
 ปสฺสณฺณํ ๑ อถ จฺจุจฺจุตฺวา อวฺโส ปจฺจุปฺปจฺจิตํ สจฺจุจฺจุตฺวา จคฺคคฺค-
 ปสฺสณฺณํ ภควนฺตํ เหวตฺติห อจฺจุจฺจุตฺวา นิสฺสํ ยํ
 มนฺตฺตํ ทิสฺสํ ทิตฺตํ สจฺจุจฺจุตฺวา ๑ นิสฺสํ โห อวฺโส ภควา
 ปสฺสณฺณํ อจฺจุจฺจุตฺวา ๑ นิสฺสํ โห มํ อวฺโส ภควา เหวตฺติห
 มุทฺดา โห ตฺวํ กสฺสป ปจฺจุปฺปจฺจิตํ สจฺจุจฺจุตฺวา ๑ ปจฺจุจฺจุตฺวา
 เม ภนฺเต ภควา ปจฺจุปฺปจฺจิตํ สจฺจุจฺจุตฺวา อจฺจุจฺจุตฺวา อจฺจุจฺจุตฺวา ๑
 จาเรตฺตํ ปน เม ตวํ กสฺสป สํณานํ ปัสสณฺณํ นิสฺสํ ๑
 จาเรตฺตํ ภนฺเต ภควา สํณานํ ปัสสณฺณํ นิสฺสํ ๑

สาริปฺพุโต พารานตียํ วิหรนฺติ อธิปตฺตเน มิคทาเย ฯ อถ ไช
 ขายสุมมา สาริปฺพุโต ส่ายณฺหสฺมยํ ปฏิสฺสฏฺฏานา วุฏฺฐิจิโต เยนาย
 ยสุมมา มหากสฺสโป เตนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ขายสุมตา มหา
 กสฺสเปณ สทฺธิํ สมนฺโหมติ สมนฺโหมทฺธิยํ กถํ สารานํยํ วุตฺติสาเรตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ ฯ

[๕๒๘] เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโน ไช ขายสุมมา สาริปฺพุโต ขายสุมนฺตํ
 มหากสฺสเปํ เอตทวโจ กิณฺณุ ไช อาวุโส กสฺสปล โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณาทิ ฯ อพฺพยากตํ ไช เอตํ อาวุโส ภควตา โหติ
 ตถาคโต ปรมฺมรณาทิ ฯ กิํ ปนาวุโส น โหติ ตถาคโต
 ปรมฺมรณาทิ ฯ เอตมฺปิ ไช อาวุโส อพฺพยากตํ ภควตา น
 โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาทิ ฯ กิํ นุ ไช อาวุโส โหติ จ
 น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาทิ ฯ อพฺพยากตํ ไช เอตํ อาวุโส
 ภควตา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาทิ ฯ กิํ
 ปนาวุโส เณว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาทิ ฯ
 เอตมฺปิ ไช อาวุโส อพฺพยากตํ ภควตา เณว โหติ น น
 โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาทิ ฯ กสฺมา เจตํ อาวุโส อพฺพยากตํ
 ภควตาทิ ฯ น เหนตํ อาวุโส อตฺถกสฺสณฺหิตํ นาทิพฺพหฺมจฺริยํ น
 นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อฺปฺปสฺมาย น อภินฺนุณาย น
 สมนฺโพธาย น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ตสฺมา ตํ อพฺพยากตํ ภควตาทิ ฯ

[๕๓๐] อถ กิณฺณจฺรหาวุโส พฺพยากตํ ภควตาทิ ฯ อิทํ ทฺถกฺขณฺติ

โฆ อาวุโส พุยากตัม ภควตา อัมมํ ทุณฺหสํมุกโยติ พุยากตัม ภควตา
 อัมมํ ทุณฺหนิโรชโยติ พุยากตัม ภควตา อัมมํ ทุณฺหนิโรชคามินิํ ปฏิปทาติ
 พุยากตัม ภควตาติ ฯ กัสฺมา เจตัม อาวุโส พุยากตัม ภควตาติ ฯ
 เอตมฺหิ อาวุโส อตฺถสฺสณฺหิตัม เอตัม อาทิพฺรหฺมจฺริยํ เอตัม นิพฺพิทาย
 วิราคาย นิโรชาย อุปฺปมฺมาย อภินฺนํมาย สมนฺโพนํมาย นิพฺพานาย
 สํวตฺตติ ตสฺมา ตัม พุยากตัม ภควตาติ ฯ ทฺวาทสํมํ ฯ

[๕๓๑] เขกัม สมนํ ภควา สํวตฺตณฺิ วิหฺรติ เขตฺวเน อนาถ-
 ปิณฺฑกิสฺสํ อารามเ ฯ อถ โฆ อายสฺมา มหากิสฺสํไป เยน ภควา
 เตนฺุปลํสํกมฺมิ อุปฺปลํสํกมฺมิตฺวา ภควนฺตัม อภิวาเทตฺวา เขกมฺนฺตัม นิสฺสีติ ฯ
 เขกมฺนฺตัม นิสฺสินฺโน โฆ อายสฺมา มหากิสฺสํไป ภควนฺตัม เอตทโวจ
 โก นุ โฆ ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน ปุพฺเพ อปฺปตฺรานิ
 เจว สิกฺขาปทานิ อเหตุ พฺหุตรา จ ภิกฺขุ อณฺเวยย สณฺุชฺหิํ
 โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยนเนตฺรหิ พฺหุตรานิ เจว
 สิกฺขาปทานิ อปฺปตฺรานิ จ ภิกฺขุ อณฺเวยย สณฺุชฺหนฺตํติ ฯ

[๕๓๒] เอวญฺเหดัม กิสฺสํป โหติ สํตฺเตสฺสุ หายมาเนสฺสุ สทฺธมฺเม
 อนนฺตรชายนฺเ พฺหุตรานิ เจว สิกฺขาปทานิ โหนฺติ อปฺปตฺรานิ จ
 ภิกฺขุ อณฺเวยย สณฺุชฺหนฺติ น ตาว กิสฺสํป สทฺธมฺมสฺส อนนฺตรชานํ
 โหติ ยาว น สทฺธมฺมปฏฺิรูปกัม โถเก อุปฺปชฺชติ ยโต จ
 โฆ กิสฺสํป สทฺธมฺมปฏฺิรูปกัม โถเก อุปฺปชฺชติ อถ สทฺธมฺมสฺส
 อนนฺตรชานํ โหติ ฯ เสงฺยุถามิ กิสฺสํป น ตาว ชาตฺรปฺสํสํ อนนฺต-

รชานํ โหติ ยาว น ชาตฺรปฺปฏฺฐิรูปํ โถเก อุปฺปชฺชติ ยโต
 ๑ ๒ กสฺสํป ชาตฺรปฺปฏฺฐิรูปํ โถเก อุปฺปชฺชติ อถ ชาตฺรปฺสฺส
 อนุตฺตรชานํ โหติ ๑ เอวเมว ๒ กสฺสํป น ตาว สํทุมฺมสฺส
 อนุตฺตรชานํ โหติ ยาว น สํทุมฺมปฏฺฐิรูปํ โถเก อุปฺปชฺชติ
 ยโต ๑ ๒ กสฺสํป สํทุมฺมปฏฺฐิรูปํ โถเก อุปฺปชฺชติ อถ
 สํทุมฺมสฺส อนุตฺตรชานํ โหติ ๑

[๕๓๓] น ๒ กสฺสํป ปจฺจวชฺชติ สํทุมฺมํ อนุตฺตรชาเปติ น
 อวปชฺชติ สํทุมฺมํ อนุตฺตรชาเปติ น เทวชฺชติ สํทุมฺมํ อนุตฺ-
 ตรชาเปติ น วาโยชฺชติ สํทุมฺมํ อนุตฺตรชาเปติ อถ ๒ อธิเชว เท
 อุปฺปชฺชติ โมฆปริณิสา เป อิมํ สํทุมฺมํ อนุตฺตรชาเปติ เสงฺฆกามี
 กสฺสํป นาวา อาทิเกเนว โอบีตาวติ ๑ น ๒ กสฺสํป เหว
 สํทุมฺมสฺส อนุตฺตรชานํ โหติ ๑

[๕๓๔] ปณฺ ๑ ๒เม กสฺสํป โยกฺกมณฺเฑ ชมฺมา สํทุมฺมสฺส
 สมนฺโณสํย อนุตฺตรชานาย สัจจตนฺตนิ ๑ กตเม ปณฺ ๑ ๒ อธิ กสฺสํป
 ภิกฺขุ ภิกฺขุณีโย อุปาถกา อุปาถกาโย สจฺจติ อคฺคาวา วิหรณฺติ
 อปฺปติสฺสํ ชมฺเม อคฺคาวา วิหรณฺติ อปฺปติสฺสํ สงฺฆे อคฺคาวา
 วิหรณฺติ อปฺปติสฺสํ สิกฺขาย อคฺคาวา วิหรณฺติ อปฺปติสฺสํ สมาริสม
 อคฺคาวา วิหรณฺติ อปฺปติสฺสํ ๑ อิม ๒ กสฺสํป ปณฺ ๑ โยกฺกมณฺเฑ
 ชมฺมา สํทุมฺมสฺส สมนฺโณสํย อนุตฺตรชานาย สัจจตนฺตนิ ๑

[๕๓๕] ปณฺ ๑ ๒เม กสฺสํป ชมฺมา สํทุมฺมสฺส จิตฺติยา

๕๓๕] กสฺสปลยฺสํยฺยตฺตํ เทวธมฺมํสํยํ อนนฺตรธานกถา ๒๖๕

อสมฺโมสํย อนนฺตรธานาย สํวตฺตุนฺติ ฯ กตเม ปญฺจ ฯ อีช
กสฺสปล ภิกฺขุ ภิกฺขุณีโย อุปาธกา อุปาธกาโย สํตฺถิ สํคาวา
วิหฺรนฺติ สํปฺปติสฺสํ ฆมฺเม สํคาวา วิหฺรนฺติ สํปฺปติสฺสํ สงฺฆ
สํคาวา วิหฺรนฺติ สํปฺปติสฺสํ สิกฺขาย สํคาวา วิหฺรนฺติ สํปฺปติสฺสํ
สมฺมาสิมฺมํ สํคาวา วิหฺรนฺติ สํปฺปติสฺสํ ฯ อิม โข กสฺสปล
ปญฺจ ฆมฺมา สํกฺขมฺมํสํย จิตฺยา อสมฺโมสํย อนนฺตรธานาย
สํวตฺตุนฺตฺติ ฯ เทวธมฺมํ ฯ

กสฺสปลยฺสํยฺยตฺตํ จตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ตสฺส อุกฺกทานํ

สํญฺญสํยํ	อโนตฺตปิ	จหนฺตฺตํ	กตฺตํ
สิณฺณํ	ตโย จ โยวาทา	ฉานาภินฺนา	อุปสฺสํ
จํวํ	ปรหมฺมณํ	สํกฺขมฺมํ	ปฏฺฐูปกนฺติ ฯ

ตาภสฏการสัพตฺ

ปจิมวคฺโค ปจิม

[๕๓๖] เอมฺเม สฺคํ เอกํ สมํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริตี
เขตฺตเน อนาถปิตฺตํ สฺคํ อารามํ ๑ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ๑ ภาทํเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสํ ๑

[๕๓๗] ภควา เขตฺตวาจ ทารุโณ ภิกฺขเว ตาภสฏการสฺสโถโก
กญฺโถ ฌรฺโส อนุตฺตรายิโก อนุตฺตรสฺสํ โยคกฺเขมสฺสํ อธิคฺมาย
คฺคฺคฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ อปฺปนฺนํ ตาภสฏการสฺสโถกํ
ปชฺหิสฺสํ น จ โน อปฺปนฺโน ตาภสฏการสฺสโถโก จิตฺตํ ปริยาทาย
สฺสํคํติ เอมฺมิหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ ปจฺมํ ๑

[๕๓๘] สาวตฺถิยํ วิหริตี... ทารุโณ ภิกฺขเว ตาภสฏการสฺสโถโก
กญฺโถ ฌรฺโส อนุตฺตรายิโก อนุตฺตรสฺสํ โยคกฺเขมสฺสํ อธิคฺมาย ๑

[๕๓๙] เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว พาวสิโก อามิสฺสคํ พฬฺสํ คมฺภีเร
อฺทฺทรหเท ปกฺขิเปยฺย คเมณํ อณฺณคโร อามิสฺสจฺจุ มจฺโถ
คิเลยฺย เอมฺมิหิ สฺสํ ภิกฺขเว มจฺโถ คิตฺตพฺพิสฺสํ พาวสิกสฺสํ อนนํ
อาปนฺโน พยฺสํ อาปนฺโน ยถา กามกฺคณฺโณ พาวสิกสฺสํ ๑

[๕๔๐] พาวสิโกติ โข ภิกฺขเว มาวรฺสเสคํ ปาปมโต อธิวณํ ๑
พฬฺสนฺติ โข ภิกฺขเว ตาภสฏการสฺสโถกสฺสํคํ อธิวณํ ๑ โย หิ

โกจิ ภิกขเว ภิกขุ อุปฺปนฺนํ ตาภสัฏการสัโถกํ อสัธสาเทติ นิกาเมติ
 อัมมํ อจฺจุจติ ภิกขเว ภิกขุ คิตฺตพฺพิโส มารสัธสํ อนนฺมํ อาปนฺโน พุยสัณํ
 อาปนฺโน ยถา กามกฺกรณํโย ปาปมโต ฯ เอวํ ทารุโณ โห ภิกขเว
 ตาภสัฏการสัโถโก กฏฺโโก ฌรุโส อนนฺตฺราโยโก อนนฺตฺตรสัธสํ โยคก-
 เขมสัธสํ อธิคฺมาย ฯ

[๕๔๓] ตสัสมาติห ภิกขเว เอวํ สิกฺขิตฺตพฺพํ อุปฺปนฺนํ ตาภ-
 สัฏการสัโถกํ ปชฺหิตสัตาม น จ โน อุปฺปนฺโน ตาภสัฏการ-
 สัโถโก จิตฺตํ ปริยาทาย สัธสัคัคัคิ เอวณฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิ-
 ตพฺพนฺติ ฯ ทุติยํ ฯ

[๕๔๔] สัถวตฺถุณิ วิหฺรติ... ทารุโณ ภิกขเว ตาภสัฏการสัโถโก
 ฯ เป ฯ อธิคฺมาย ฯ

[๕๔๕] ภูตปพพํ ภิกขเว อณฺณตฺรสมิ อุกฺกกรทเท มหาภุม-
 กุตํ จิรนิวาสิ อโหสิ ฯ อถ โห ภิกขเว อณฺณตฺโร ภุมฺโม เยน
 อณฺณตฺโร ภุมฺโม เทนฺปสังฺกมิ อณฺณตฺรํ ภุมฺมํ เอตทโวจ มา
 โห ตวํ ตาต ภุมฺม เอตํ ปเทสั อคฺมาสัคิ ฯ อคฺมาสิ โห
 ภิกขเว โส ภุมฺโม ตํ ปเทสั คเมณํ ตทฺโห ปปตฺตาย วิชฺฌิ ฯ
 อถ โห ภิกขเว โส ภุมฺโม เยน โส ภุมฺโม เทนฺปสังฺกมิ ฯ
 อทฺทสา โห ภิกขเว โส ภุมฺโม ตํ ภุมฺมํ ทูรโตว อากฺขณฺตํ
 ทิสัวาน ตํ ภุมฺมํ เอตทโวจ กจฺจุ ตวํ ตาต ภุมฺม น ตํ
 ปเทสั อคฺมาสัคิ ฯ อคฺมาสิ ขุวาหิ ตาต ภุมฺม ตํ ปเทสัณฺติ ฯ

กจฺจิ ปณามิ คาค กุมฺม อกฺขโต อนฺุปหโตติ ฯ อกฺขโต ไชมฺหิ
 คาค กุมฺม อนฺุปหโต อตฺถิ ปน เม อิทํ สัจจกํ ปิฎฺฐจฺโตะ
 ปิฎฺฐจฺโตะ อนฺุพพณฺฺติ ฯ ตคฺชฺหิ คาค กุมฺม อกฺขโต ตคฺช
 อฺุปหโต เอเตนฺ หิ เต คาค กุมฺม สัจจกณฺ ปิตโร จ ปิตา-
 มหา จ อนนฺํ อปฺนฺนา พฺยสฺนํ อปฺนฺนา คจฺจนฺทานิ ตฺวํ คาค
 กุมฺม นทานิ ตฺวํ อมฺหากนฺฺติ ฯ

[๕๔๔] สจฺจโศติ โช ภิกฺขเว มารสฺสํ ปาปมฺโตะ อธิวจฺนํ ฯ
 ปปตฺยาติ โช ภิกฺขเว ตาภสฺสการสฺสโถสฺสํ อธิวจฺนํ ฯ สัจจกนฺฺติ
 โช ภิกฺขเว นนฺฺติวาคสฺสํ อธิวจฺนํ ฯ โย หิ โกจิ ภิกฺขเว ภิกฺข
 อฺุปฺปนฺนํ ตาภสฺสการสฺสโถกํ อสฺสาเทติ นิกามฺเตติ อยํ อจฺจติ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปปตฺยา อนนฺํ อปฺนฺโน พฺยสฺนํ อปฺนฺโน ยถา
 กามกณฺฺนโย ปาปมฺโตะ ฯ เอวํ ทารุณฺโณ โช ภิกฺขเว ตาภสฺสการ-
 สฺสโถโก ฯ เป ฯ เอวณฺฺหิ โว ภิกฺขเว สัจจกพฺพณฺฺติ ฯ ตติยํ ฯ

[๕๔๕] สจฺจกฺกณฺ วิหริติ... ทารุณฺโณ ภิกฺขเว ตาภสฺสการสฺสโถโก
 ฯ เป ฯ อธิคฺมาย ฯ

[๕๔๖] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทิมฺโถมิกา เภพกา กณฺฺนุกคฺชนํ
 ปวิเสยฺย สจฺจ คตฺถ คตฺถ สจฺจเสยฺย คตฺถ คตฺถ คณฺฺนุหยฺย คตฺถ
 คตฺถ พชฺฌเยยฺย คตฺถ คตฺถ อนนฺพยสฺนํ อปฺสจฺจเสยฺย เอวเมว โช
 ภิกฺขเว อธิเรกจฺโโจ ภิกฺขุ ตาภสฺสการสฺสโถกณฺ อภิกฺขโต ปริยาทินฺ-
 จิตฺโต ปุพฺพพณฺฺนํ นินฺวาเสตฺถวา ปตฺตจฺจวราทาย คามํ วา นิคมํ

ดา มีนุทาย ปวิสติ โส ตตฺร ตตฺร สหฺขติ ตตฺร ตตฺร คยฺหติ
 ตตฺร ตตฺร พหฺมติ ตตฺร ตตฺร อนฺนพฺยสงฺโก อวสฺสขติ ฯ เหว
 ทารุโณ โห ภิกฺขเว จามสํกการสํโสโก ฯ เป ฯ เหวญฺหิ โว
 ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนติ ฯ จตฺตํ ฯ

[๕๔๗] สาวตฤณีย์ วิหริติ... ทารุโณ ภิกขเว ตามสกุการสีโตโก
ฯ เปฯ อธิคมาย ฯ

[๕๔๔] เสี่ยยุถามี ภิกขเว กัณฺหา คฺคาทํ คฺคาปฺวา ปุณฺณา
 คฺคาถํ ปฺวาโต จสฺสํ มหาคฺคาปฺวาโต ธา เตน อณฺเณ กัณฺหา
 อติมณฺเณยฺย อหฺมํหิ คฺคาทํ คฺคาปฺวา ปุณฺณา คฺคาถํ ปฺวาโต
 จ มฺยาอํ มหาคฺคาปฺวาโตติ ฯ เอวเมว โห ภิกขเว อิทฺเธจฺจุ
 ภิกขุ ตาภสํกการสํโถเถนาภิกฺวาโต ปริยาทินฺนจิตฺโต ปุพฺพพณฺหสํมํ
 นินฺวาเสตฺวา ปคฺคตจํวรมาทาย ความํ วา นิคมนํ วา ปิณฺนุทาย ปวิสฺติ
 โส คคฺคต ภูตฺตาว่า จ โหติ ยาวทตฺโต นินฺนติโต จ สฺวาตนาย
 ปิณฺนุทปาโตปสฺสํ ปฺวาโร โส อารามํ คนฺตฺวา ภิกขุคฺคาถํ มชฺเชว
 วิกเถติ ภูตฺตาว่า จมฺหิ ยาวทตฺโต นินฺนติโต จมฺหิ สฺวาตนาย
 ปิณฺนุทปาโต จ มฺยาอํ ปฺวาโร ตาภํ จมฺหิ จํวรปิณฺนุทปาตเสนาสํ
 คิตานปจฺจุยภေสํชฺชปฺริขารานํ อิเม ปน อณฺเณ ภิกขุ อปฺป-
 ปุณฺณา อปฺปเปสํกฺขา น ตาภินฺโน จํวรปิณฺนุทปาตเสนาสํ คิตานปจฺจุย-
 ภสํชฺชปฺริขารานนฺติ ฯ โส เตน ตาภสํกการสํโถเถน อภิกฺวาโต
 ปริยาทินฺนจิตฺโต อณฺเณ เปสํเต ภิกขุ อติมณฺเณติ ฯ คณฺหิ คฺคาถํ

๒๗๐   สุตตฺตบฏีเย สัตฺตตฺตนิภายสฺส นิตฺทນวคฺโค   [๕๔๘

ภิกฺขเว โมฆปริณสฺสํ โหติ ที่มฺรตํ อหิตาย ทฺภฺชาย ฯ เอวํ
ทวฺรฺโณ โข ภิกฺขเว ตาภสํกฺการสฺสโตโก ฯ เป ฯ เอวฺเมหิ โว
ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ปณฺณมํ ฯ

[๕๔๘] สํวตฺถิยํ วิหฺรติ... ทวฺรฺโณ ภิกฺขเว ตาภสํกฺการสฺสโตโก
เป ฯ อธิคฺมาย ฯ

[๕๔๙] กํ ภิกฺขเว อสํนิวฺจกํ ฯ เสกฺขํ อปฺปตฺตมาณสํ ตาภ-
สํกฺการสฺสโตโก อหฺนฺปาปฺนฺนาตุ ฯ อสํนิวฺจกนฺติ โข ภิกฺขเว ตาภ-
สํกฺการสฺสโตกสฺสํ อหฺนฺจํ ฯ เอวํ ทวฺรฺโณ โข ภิกฺขเว ตาภ-
สํกฺการสฺสโตโก เป ฯ เอวฺเมหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ นนฺจํ ฯ

[๕๔๙] สํวตฺถิยํ วิหฺรติ... ทวฺรฺโณ ภิกฺขเว ตาภสํกฺการสฺสโตโก
เป ฯ อธิคฺมาย ฯ

[๕๕๐] กํ ภิกฺขเว ทิฏฺฐิคฺคเตน สํสฺสเนน วิชฺฌตฺตํ ฯ เสกฺขํ
อปฺปตฺตมาณสํ ตาภสํกฺการสฺสโตโก อหฺนฺปาปฺนฺนาตุ ฯ สํสฺสนฺติ โข
ภิกฺขเว ตาภสํกฺการสฺสโตกสฺสํ อหฺนฺจํ ฯ เอวํ ทวฺรฺโณ โข
ภิกฺขเว ตาภสํกฺการสฺสโตโก เป ฯ อธิคฺมาย ฯ เอวฺเมหิ โว
ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ สุตฺตมํ ฯ

[๕๕๐] สํวตฺถิยํ วิหฺรติ... ทวฺรฺโณ ภิกฺขเว ตาภสํกฺการสฺสโตโก
เป ฯ อธิคฺมาย ฯ

[๕๕๑] ปสฺสํ โน ตฺวเมห ภิกฺขเว รตฺติยา ปจฺจุสฺสํมํ ชฺรตฺติคา-
ถสฺสํ วสฺมาณสฺสํสํติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ โส โข ภิกฺขเว ชฺรตฺติคาถ

อุกุกณณเคน นาม โรคชาเคน ญุไซ เหว ถคโคโต รมติ น
 รุกขมุดคโคโต รมติ น อพโภกาตโคโต รมติ เยน เยน คจุนติ
 ยตุถ ยตุถ คิฏฐติ ยตุถ ยตุถ นิสัทธิ ยตุถ ยตุถ นิปชชติ ตตุถ
 ตตุถ อนนพยุสัณ อปชชติ ๑ เอวเมว ไซ ภิกขเว อิคกจโจ
 ภิกขุ ตารางสฤการสัโถเคน อภิกโกโต ปริยาทินนจิตโต เหว สุนณมา-
 คารคโคโต รมติ น รุกขมุดคโคโต รมติ น อพโภกาตโคโต รมติ
 เยน เยน คจุนติ ยตุถ ยตุถ คิฏฐติ ยตุถ ยตุถ นิสัทธิ ยตุถ ยตุถ
 นิปชชติ ตตุถ ตตุถ อนนพยุสัณ อปชชติ ๑ เอว ทารุโน ไซ
 ภิกขเว ตารางสฤการสัโถโก ๑ เป ๑ เอวณหิ โว ภิกขเว สิกขิ-
 คพพนติ ๑ อญัสมั ๑

[๕๕๕] ส่าวตถิยั วิหริติ... ทารุโน ภิกขเว ตารางสฤการสัโถโก
 ๑ เป ๑ อธิคมาย ๑

[๕๕๖] อปปริ ภิกขเว อากาเส เวรมุภา นาม วาตา วายนุติ
 ตตุถ โย ปกัช คจุนติ ตเมณ เวรมุภา วาตา ขิปนติ ตตัส
 เวรมุภาวคฤทธิตตัส อณณเณว ปาทา คจุนนติ อณณเณว ปกฐา
 คจุนนติ อณณเณว สัส คจุนติ อณณเณว กาโย คจุนติ ๑ เอวเมว
 ไซ ภิกขเว อิคกจโจ ภิกขุ ตารางสฤการสัโถเคน อภิกโกโต ปริยา-
 ทินนจิตโต ปุพพณหสัณนิ นีวาเสตวา ปตตัจจวมาทาย คามั वा
 นิคมั वा ปิณนทาย ปวิสติ อรกขิเตเนว กาเยน อรกขิตาย วาจา
 อรกขิเตน จิตฺเตน อนุปญฺจิตาย สติยา อสัฏฺเทหิ อินฺทริเยหิ โส

ตตถ ปัสสตี มาตุคามํ ทุนนิวตฺถิ วา ทุปฺปารุคฺคํ วา ตสฺส มาตุ-
 คามํ ทิสฺสวาน ทุนนิวตฺถิ วา ทุปฺปารุคฺคํ วา วาโค จิตฺตํ อนฺนทฺธํเสติ
 โส รากานทฺธํเสน จิตฺเตน สิกฺขิ ปจฺจุทฺถาย หีนายวตฺตติ ตสฺส
 อญฺเญ จีวรํ หรฺนติ อญฺเญ ปตฺตํ หรฺนติ อญฺเญ นิสฺสํหํ หรฺนติ
 อญฺเญ สฺวจิมฺวํ หรฺนติ เวรมุภวาทุทฺธิตตฺถสฺส เสว สกฺกนฺตสฺส ฯ เอวํ
 ทารุโณ โช ภิกฺขเว ตาภสฺสการสฺสโถโก ฯ เป ฯ เอวญฺหิ वो
 ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ นวมํ ฯ

[๕๕๗] สํวตฺถิยํ วิหริตี... ทารุโณ ภิกฺขเว ตาภสฺสการสฺสโถโก
 ฯ เป ฯ อธิคฺมาย ฯ

[๕๕๘] อิทํ ภิกฺขเว เอกํจํ ปุคฺคํ ปัสสํมี สกฺกาเรน
 อภิกฺกํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณํ อปายํ ทฺวคฺคํ
 วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปนฺนํ ฯ อิทํ ปนํภิกฺขเว เอกํจํ ปุคฺคํ
 ปัสสํมี อสฺสการเณ อภิกฺกํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ กายสฺส เกทา ปรมฺ-
 มรณํ อปายํ ทฺวคฺคํ วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปนฺนํ ฯ อิทํ ปนํภิกฺขเว
 เอกํจํ ปุคฺคํ ปัสสํมี สกฺกาเรน ฯ อสฺสการเณ ฯ
 ตทฺถเยน อภิกฺกํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณํ อปายํ
 ทฺวคฺคํ วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปนฺนํ ฯ เอวํ ทารุโณ โช ภิกฺขเว
 ตาภสฺสการสฺสโถโก ฯ เป ฯ เอวญฺหิ वो ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

[๕๕๙] อิทมฺโวจ ภาควา อิทํ วตฺสวาน สฺกโค อถาปวํ
 เขตทวโจ สตฺถา

ยตต ตฏกรียมานตต ตฏกาเรน จุภย
 ตมาชิ น วิกรมปติ อปฺปมาณวิหาริโน
 ตํ ฌายินิ ตาตติกํ ตุมทิจิวิปตตํ
 อุตาทานกขยารามํ อาหุ ตปฺปวิโส อิตฺติ ๑ ทตมํ ๑

ปจมวคโค ปจโม ๑

ตตต อุตาทานํ

ตุมทํ พพิตํ กุมํ ทิมโตมํ ปุเนพกํ
 อตนิ ทิจิ สิกาทํ เวรมุเกน ตคยทกนฺติ ๑

ทุตียวคฺโค ทุตฺติโย

[๕๖๐] สํวตฺถิณํ วิหริติ... ทารุโณ ภิกฺขเว ตาภสํกการสฺสโตโก
๑ เป ๑ อธิคฺมาย ๑

[๕๖๑] อิทาหิ ภิกฺขเว เอกจฺจํ ปุคฺคตํ เอวํ เจตสา เจโต
ปริจฺจุ ปชานามิ น วายมายสฺมา สฺวณฺณปาตียาบี ฐมฺมียจฺจุณ-
นปริปฺปาย เหตุ สํปชานมฺสา ภาเสยฺยาติ ตเมนนํ ปสฺสํสามิ อปเรณ
สํมเยณ ตาภสํกการสฺสโตเกณ อภิกฺขุํ ปริยาทินฺนจฺจิตฺตํ สํปชานมฺสา
ภาสํนุํ ๑ เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว ตาภสํกการสฺสโตโก ๑ เป ๑
เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ ปจฺจํ ๑

[๕๖๒] สํวตฺถิณํ วิหริติ... ทารุโณ ภิกฺขเว ตาภสํกการสฺสโตโก
๑ เป ๑ อธิคฺมาย ๑

[๕๖๓] อิทาหิ ภิกฺขเว เอกจฺจํ ปุคฺคตํ เอวํ เจตสา เจโต
ปริจฺจุ ปชานามิ น วายมายสฺมา ฐมฺมียปาตียาบี สฺวณฺณจฺจุณ-
นปริปฺปาย เหตุ สํปชานมฺสา ภาเสยฺยาติ ตเมนนํ ปสฺสํสามิ อปเรณ
สํมเยณ ตาภสํกการสฺสโตเกณ อภิกฺขุํ ปริยาทินฺนจฺจิตฺตํ สํปชานมฺสา
ภาสํนุํ ๑ เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว ตาภสํกการสฺสโตโก ๑ เป ๑
เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ ทุตฺติยํ ๑

[๕๖๔] สํวตฺถิณํ วิหริติ... อิทาหิ ภิกฺขเว เอกจฺจํ ปุคฺคตํ
เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจุ ปชานามิ น วายมายสฺมา สฺวณฺณ-

๕๖๔] ตาภสัฏการสังยุตตสูตร ทุติยวคฺเค ตาภาทิหารุณภาโว ๒๗๕

นิกฺขตฺตํ เหตุ... สัณฺณนิกฺขตฺตํ เหตุ... สິงฺคินิกฺขตฺตํ
เหตุ... สິงฺคินิกฺขตฺตํ เหตุ... ปจฺฉิยาบี ชาตฺรฺปปริปุราย เหตุ...
อามิสฺสณฺณิจฺฉเหตุบี... ชีวิตเหตุบี... ชนปทกฺขยาณิยาบี เหตุ สม-
ปชานมฺหํ ภาเสยฺยาติ ตเมณํ ปสฺสํมึ อปเรณ สํเขน ตาภ-
สัฏการสึโลเกน อภิกฺขตํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ สมฺปชานมฺหํ ภาสฺนตํ ฯ
เอวํ ทาวุโณ โข ภิกฺขเว ตาภสัฏการสึโลกิโก ฯ เป ฯ เอวณฺหิ
โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ทสฺมํ ฯ

ทุติยวคฺโค ทุติโย ฯ

ตตฺถ อุตฺตทานํ

เทว ปาตี เทว สัณฺณนา สິงฺคิหิ อปเร ทฺเว

ปจฺฉิ กิณฺณิจฺฉชิวิต- ชนปทกฺขยาณิยา ทสฺวาติ ฯ

ตติยวคฺโค ตติโย

[๕๖๕] สํวตฺถิํ วิหริ... ตตฺร โห ภควา... ทารุโน
ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโตโก ฯ เป ฯ อธิคมา ย ฯ

[๕๖๖] น ตสฺส ภิกฺขเว มาตฺคาโม เอโก เอกสฺส จิตฺตํ
ปริยาทาย ติญฺจติ ยสฺส ตาภสํกการสึโตโก จิตฺตํ ปริยาทาย
ติญฺจติ ฯ เป ฯ เอวํ ทารุโน โห ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโตโก
ฯ เป ฯ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ปจฺมํ ฯ

[๕๖๗] สํวตฺถิํ วิหริ... ทารุโน ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโตโก
ฯ เป ฯ อธิคมา ย ฯ

[๕๖๘] น ตสฺส ภิกฺขเว ชนปทกถฺยานํ เอกา เอกสฺส จิตฺตํ
ปริยาทาย ติญฺจติ ยสฺส ตาภสํกการสึโตโก จิตฺตํ ปริยาทาย
ติญฺจติ ฯ เป ฯ เอวํ ทารุโน โห ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโตโก
ฯ เป ฯ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ทฺติยํ ฯ

[๕๖๙] สํวตฺถิํ วิหริ... ทารุโน ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโตโก
ฯ เป ฯ อธิคมา ย ฯ

[๕๗๐] สํทฺธา ภิกฺขเว อฺปาสํกา เอกํ ปุคฺคกํ นียํ มนาปํ
เอวํ สํมา อายาจมานา อายาเจยฺย ตาทีโส ตาต ภวาทิ
ยาทีโส จิตฺโต จ คหปติ หคฺคโต จ อาพวโกติ ฯ เอสา

๕๗๒] ตาภัสการัญยคุตตัสส ตติยวคฺเค สāvikaปมาณภาโว ๒๗๗

ภิกฺขเว ศุลา เอตํ ปมาณํ มม สāvikanํ อุปาสกานํ ยถิทํ
จิตฺโต จ คหปติ หตฺถโก จ อาพวโก ฯ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐
๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐
๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐
๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

[๕๗๑] สāvคฺคิยํ วิหริตฺติ... ทารุโณ ภิกฺขเว ตาภัสการัญยคุตฺโตโก
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

[๕๗๒] สทฺธา ภิกฺขเว อุปาสิกา เอกํ ชีตฺรํ ปิยํ มนปํ เหวํ
สํมา อายาจมานา อายาเจยฺย ตาฬิสา อยฺเย ภวาทิ ยาทิสํ
ขุขฺขุคฺคฺรา จ อุปาสิกา เวพฺพณฺขุทฺธิยา จ นนฺทมาคฺคิยา ฯ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

เขมา จ ภิกขุณี อรูปปตฺตวณฺณา จ ๑ มา จ ๒ ทวํ อยฺเย
 เสฏฺฐิ อรูปปตฺตมานสํ ตาภสํกการสํโถโก อานุปาปฺณาตํติ ๑ ตณฺเฏ
 ภิกฺขเว ภิกขุณี เสฏฺฐิ อรูปปตฺตมานสํ ตาภสํกการสํโถโก อานุ-
 ปาปฺณาติ โส ตสฺสํสา โหติ อนุตฺตรายาย ๑ เอวํ ทารุโณ
 ๒ ภิกฺขเว ตาภสํกการสํโถโก ๑ เป ๑ เขวณฺหิ โว ภิกฺขเว
 สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ จตุตฺถํ ๑

[๕๗๓] สํวตฺถิยํ วิหรติ... เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา
 พุราหฺมณา วา ตาภสํกการสํโถกสฺสํ อสฺสํสาทณฺเฏจ อาทํนฺวณฺเฏจ
 นิสฺสํสรณฺเฏจ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ [เอวํ กาคพฺพํ] ปชานนฺติ สยฺม
 อภิญฺเฌว สจฺฉนิกฺขวา อูปสมฺปชฺช วิหรนฺตํติ ๑ ปณฺจมํ ๑

[๕๗๔] สํวตฺถิยํ วิหรติ... เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา
 พุราหฺมณา วา ตาภสํกการสํโถกสฺสํ สมนฺทยณฺเฏจ อตฺถณฺจคมณฺเฏจ
 อสฺสํสาทณฺเฏจ อาทํนฺวณฺเฏจ นิสฺสํสรณฺเฏจ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ [เอวํ
 กาคพฺพํ] ๑

[๕๗๕] เย จ ๒ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา พุราหฺมณา
 วา ตาภสํกการสํโถกสฺสํ สมนฺทยณฺเฏจ อตฺถณฺจคมณฺเฏจ อสฺสํสาทณฺเฏจ
 อาทํนฺวณฺเฏจ นิสฺสํสรณฺเฏจ ยถาภูตํ ปชานนฺติ [เอวํ กาคพฺพํ]
 วิหรนฺตํติ ๑ นนฺนํ ๑

[๕๗๖] สํวตฺถิยํ วิหรติ... เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมนฺนา วา

๑ บ. สยฺม อภิญฺเฌว สจฺฉนิกฺขวา อูปสมฺปชฺช วิหรนฺตํติ อิติ ทิสฺสตี ๑

๕๗๘] ตาภสฏการสัณฺฑิตสัณฺฑิต คตियวคฺเค รชฺชเวจฺจิตชฺชูปมา ๒๗๘

พราหมณา วา ตาภสฏการสัโถถํ นปฺปชานนฺติ ตาภสฏการสัโถถ-
สํมุกฺขํ นปฺปชานนฺติ ตาภสฏการสัโถถนิโรธํ นปฺปชานนฺติ ตาภ-
สฏการสัโถถนิโรธคามินิํ ปฏฺฐิภํ นปฺปชานนฺติ [เอวํ กาศพฺพํ] ปชา-
นนฺติ สยํ อภินฺเววา สจฺฉนิกคฺคา อปฺปสํปชฺช วิหรนฺตํ ๑ สคฺคํ ๑

[๕๗๗] สํวตฺถิยํ วิหรติ... ทารุโณ ภิกฺขเว ตาภสฏการ-
สัโถโก ๑ ตาภสฏการสัโถโก ภิกฺขเว นวํ ฉินฺทติ นวํ เจตฺวา
จมฺมํ ฉินฺทติ จมฺมํ เจตฺวา มํถํ ฉินฺทติ มํถํ เจตฺวา นหารุ-
ฉินฺทติ นหารุ เจตฺวา อญฺจี ฉินฺทติ อญฺจี เจตฺวา อญฺจิมินฺชํ
อาหจฺจ คฺคฺคฺจติ ๑ เอวํ ทารุโณ โส ภิกฺขเว ตาภสฏการสัโถโก
๑ เป ๑ เอวเมว โว ภิกฺขเว สกฺขิตพฺพนฺติ ๑ อญฺจํ ๑

[๕๗๘] สํวตฺถิยํ วิहरติ... คตฺร โส ภควา... ทารุโณ
ภิกฺขเว ตาภสฏการสัโถโก ๑ ตาภสฏการสัโถโก ภิกฺขเว นวํ
ฉินฺทติ นวํ เจตฺวา จมฺมํ ฉินฺทติ จมฺมํ เจตฺวา มํถํ ฉินฺทติ
มํถํ เจตฺวา นหารุ ฉินฺทติ นหารุ เจตฺวา อญฺจี ฉินฺทติ อญฺจี
เจตฺวา อญฺจิมินฺชํ อาหจฺจ คฺคฺคฺจติ ๑

[๕๗๙] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว พทฺวา ปุริโส ทพฺพาย พาตฺรชฺชยา
ชงฺกํ เวเจตฺวา ฆํเสยฺย สํ นวํ ฉินฺทเทยฺย นวํ เจตฺวา จมฺมํ
ฉินฺทเทยฺย จมฺมํ เจตฺวา มํถํ ฉินฺทเทยฺย มํถํ เจตฺวา นหารุ
ฉินฺทเทยฺย นหารุ เจตฺวา อญฺจี ฉินฺทเทยฺย อญฺจี เจตฺวา อญฺจิ-
มินฺชํ อาหจฺจ คฺคฺคฺจเทยฺย ๑ เอวเมว โส ภิกฺขเว ตาภสฏการ-

สีโลโก ฉวี ฉินฺทติ ฉวี เจตฺวา จมฺมํ ฉินฺทติ จมฺมํ เจตฺวา
มํสํ ฉินฺทติ มํสํ เจตฺวา นหารุํ ฉินฺทติ นหารุํ เจตฺวา อฏฺฐิ
ฉินฺทติ อฏฺฐิ เจตฺวา อฏฺฐิมิณฺขํ อากฺขจฺ ทิจฺจุจฺติ ฯ เอวํ
ทารุโณ โข ภิกฺขเว ตาภสํกฺการสีโลโก ฯ เป ฯ เอวณฺหิ โว
ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ นวมนํ ฯ

[๕๘๐] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตตฺร โข ภควา... โยมี โส
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหํ ชฺฌนาสฺสวํ ตสฺสํปํ ตาภสํกฺการสีโลโก
อนฺตรายาย วทามิติ ฯ เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ
เอตทโวจํ กิธฺสํ ปน ภนฺเต ชฺฌนาสฺสวสฺสํ ภิกฺขุโน ตาภสํกฺการ-
สีโลโก อนฺตรายายาติ ฯ

[๕๘๑] ยา หิธฺสํ สํ อานนฺท อภฺปฺปา เจโตวิมฺุตติ นํ
ตสฺสํ ตาภสํกฺการสีโลโก อนฺตรายาย วทามิ ฯ ยะ จ ชฺวสฺส
โว อานนฺท อปฺปมตฺตสฺสํ อตาปีโน ปหิตตฺตสฺสํ วิหริโต ทิจฺจุ-
จฺมมฺมสฺสํวิหารา อธิคฺตา เตสํหมสฺสํ ตาภสํกฺการสีโลโก อนฺตรา-
ยาย วทามิ ฯ เอวํ ทารุโณ โข อานนฺท ตาภสํกฺการสีโลโก
กฏฺโถ ผรุสํ อนฺตรายิโก อนฺตฺตรสฺสํ โยคฺกฺเขมสฺสํ อธิคฺมาย ฯ
ตสฺมาติห อานนฺท เอวํ สิกฺขิตพฺพํ อฺปฺปนฺนํ ตาภสํกฺการสีโลโก
ปชฺหิธฺสํ น จ โน อฺปฺปนฺโน ตาภสํกฺการสีโลโก จิตฺตํ ปริยาทาย
จฺสํสํคํติ ฯ เอวณฺหิ โว อานนฺท สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ทสฺมนํ ฯ

ตติยวคฺโค ตติโย ฯ

๕๘๑] ถาภตถุการลัษฏคตลัษฏ ตติยวคเค ถาภาที่ทารุณภาโว ๒๘๑

ตลัษฏ อุตฺททานั

มาตุคาโม จ กถยาณั ปุตุโต จ เขกขัตุยา

สมณพวราหุมนนา ตัณนิ นนวิ ราชฐ จ ภิกขุขนาติ ฯ

จตุตถวรรคโค จตุตฺโถ

[๕๘๒] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... ทารุโณ
ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโถโก ๑ เป ๑ ตาภสํกการสึโถเกณ อภิกฺขโต
ปริยาทินฺนจิตฺโต ภิกฺขเว เทวทตฺโต สงฺฆํ ภินฺนํ ๑ เอวํ ทารุโณ
โห ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโถโก ๑ เป ๑ สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ ปจฺฉํ ๑

[๕๘๓] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... ทารุโณ
ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโถโก ๑ เป ๑ ตาภสํกการสึโถเกณ อภิกฺขตสฺส
ปริยาทินฺนจิตฺตสฺส ภิกฺขเว เทวทตฺตสฺส กุสฺสณฺฏํ สํจุເหมมคฺมา ๑
เอวํ ทารุโณ โห ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโถโก ๑ เป ๑ สิกฺขิ-
ตพฺพนฺติ ๑ ทฺธิยํ ๑

[๕๘๔] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... ทารุโณ
ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโถโก ๑ เป ๑ ตาภสํกการสึโถเกณ อภิกฺขตสฺส
ปริยาทินฺนจิตฺตสฺส ภิกฺขเว เทวทตฺตสฺส กุสฺสโถ ขมฺโม สํจุເหม-
มคฺมา ๑ เอวํ ทารุโณ โห ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโถโก ๑ เป ๑
สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ ทฺธิยํ ๑

[๕๘๕] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ตตฺร โห ภควา... ทารุโณ
ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโถโก ๑ เป ๑ ตาภสํกการสึโถเกณ อภิกฺขตสฺส
ปริยาทินฺนจิตฺตสฺส ภิกฺขเว เทวทตฺตสฺส สํกโก ขมฺโม สํจุເหม-
มคฺมา ๑ เอวํ ทารุโณ โห ภิกฺขเว ตาภสํกการสึโถโก ๑ เป ๑

สีกฺขิตพฺพนฺติ ฯ จตุตฺถํ ฯ

[๕๘๑] เขกํ สํมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ คิษฺฌณฺฏเฐ ปพฺพเต ฯ
 อจิรปฏฺกณฺเต เทวทตฺเต ตตฺร โช ภควา เทวทตฺตํ อารพฺภ ภิภฺช
 อามนฺเตสํ อตฺตวธฺช ภิภฺชเว เทวทตฺตสฺส ตาภัสการสีโลโก
 อุกฺปาทิ ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ตาภัสการสีโลโก อุกฺปาทิ ฯ

[๕๘๒] เสยฺยถาปํ ภิภฺชเว กถํ อตฺตวธฺช ฌถํ เทติ ปรา-
 ภวาย ฌถํ เทติ ฯ เอวเมว โช ภิภฺชเว อตฺตวธฺช เทวทตฺตสฺส
 ตาภัสการสีโลโก อุกฺปาทิ ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ตาภัสการ-
 สีโลโก อุกฺปาทิ ฯ

[๕๘๓] เสยฺยถาปํ ภิภฺชเว เวพฺพ อตฺตวธฺช ฌถํ เทติ ปรา-
 ภวาย ฌถํ เทติ ฯ เอวเมว โช ภิภฺชเว อตฺตวธฺช เทวทตฺตสฺส
 ตาภัสการสีโลโก อุกฺปาทิ ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ตาภัสการ-
 สีโลโก อุกฺปาทิ ฯ

[๕๘๔] เสยฺยถาปํ ภิภฺชเว นโฬ อตฺตวธฺช ฌถํ เทติ ปรา-
 ภวาย ฌถํ เทติ ฯ เอวเมว โช ภิภฺชเว อตฺตวธฺช เทวทตฺตสฺส
 ตาภัสการสีโลโก อุกฺปาทิ ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ตาภัสการ-
 สีโลโก อุกฺปาทิ ฯ

[๕๘๕] เสยฺยถาปํ ภิภฺชเว อสฺสตรํ อตฺตวธฺช คพฺภํ คณฺหาติ
 ปราภวาย คพฺภํ คณฺหาติ ฯ เอวเมว โช ภิภฺชเว อตฺตวธฺช
 เทวทตฺตสฺส ตาภัสการสีโลโก อุกฺปาทิ ปราภวาย เทวทตฺตสฺส

ตามถกการตีโตโก อุกุปาติ ฯ เอวํ ทารุโณ โห ภิภูเว ตามถกการตีโตโก อุกุปาติ... เอวณฺหิ โว ภิภูเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

[๕๘๑] อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺถวาน ตฺสคฺโค อถาปรํ
เอตทโวจ ตฺตถา

ผลํ เว กถถํ หนฺติ ผลํ เวฬุ ผลํ นฬํ

ตฺตถาโร กาปฺปิสฺสํ หนฺติ คพฺโภา อสฺสสฺสทฺริ ยถาติ ฯ ปณฺจมนํ ฯ

[๕๘๒] ราชคเห วิหริติ เวฬุเนน กถนุทกนิวาเป ฯ เตน โห
ปน สมนฺเณ เทวทตฺตสฺส อชาตสฺตคฺคุมาริ ปณฺจหิ รตฺสเคหิ สํายํ
ปาทํ อฺปฏฺฐานํ คจฺฉติ ปณฺจ จ ถาติปากสฺตานิ ภคฺคาภิหาโร
อภิหริยติ ฯ อถ โห สมนุพฺพุตา ภิภูว เยน ภควา เตนุปลงฺกมิตฺสํ
อฺปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทเตวฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิสฺสํ ฯ เอกมณฺตํ
นิสฺสินฺหา โห เต ภิภูว ภควนฺตํ เอตทโวจํ เทวทตฺตสฺส ภนฺเต
อชาตสฺตคฺคุมาริ ปณฺจหิ รตฺสเคหิ สํายํ ปาทํ อฺปฏฺฐานํ คมิตฺสํติ
ปณฺจ จ ถาติปากสฺตานิ ภคฺคาภิหาโร อภิหริยสฺสํตฺติ ฯ

[๕๘๓] มา ภิภูเว เทวทตฺตสฺส ตามถกการตีโตโก มีหิยคฺคํ ฯ
ยาวถวณฺจ ภิภูเว เทวทตฺตสฺส อชาตสฺตคฺคุมาริ ปณฺจหิ รตฺสเคหิ
สํายํ ปาทํ อฺปฏฺฐานํ คมิตฺสํติ ปณฺจ จ ถาติปากสฺตานิ ภคฺคา-
ภิหาโร อภิหริยสฺสํตฺติ ฯ หานิเยว ภิภูเว เทวทตฺตสฺส ปาฏิกงฺขา
กฺขสฺสํ ฐมฺเมสฺส โน วุฑฺฒิ ฯ

[๕๘๔] เสยฺยถาปี ภิภูเว จณฺทสฺสํ กุกฺกสฺสํ นาสาย ปิตฺติ

๕๘๗] ตาภสฏการสังยุตตสูตร จตุตถวคเค ตาภาทิทารุณภาโว ๒๘๕

ภินุเทยฺยํ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว กุกฺกุโร ภิชฺชโยโส มตฺตตาย จณฺทตโร
อสุตฺต ๑ เอวเมว โช ภิกฺขเว ยาวถวณฺจ เทวทตฺตสุตฺต อชาตสฺสคฺค-
กุมารो ปณฺจหิ รตฺสเทหิ สํยํ ปาตํ อุပ္ปฐจํ คมิสฺสตี ปณฺจ จ
ถาติปากสฺตานิ ภตฺตภาหิโร อภิหริยิสฺสตี หานิเยว ภิกฺขเว เทว-
ทตฺตสุตฺต ปาฐิกงฺขา กุสฺเสสุ ชมฺเมสุ โน อุตฺตมํ ๑ เอวํ ทารุโณ
โช ภิกฺขเว ตาภสฏการสีโลโก ๑ เป ๑ สีกฺขิตพฺพนฺติ ๑ ฉฐํ ๑

[๕๘๕] ตาตฺถปิ วิหริตี... ทารุโณ ภิกฺขเว ตาภสฏการสีโลโก
กฺกุโก ฌรฺโส อนฺตรายิกो อนฺตฺตรสฺส โยคกฺกเขมฺมสฺส อธิคมา ย ๑

[๕๘๖] อิทํ ภิกฺขเว เอกจํ ปุคฺคํ เอวํ เจตสา เจโต
ปริจฺจ ปชานามิ น วายมายสฺมา มาตฺสยํ เหตุ สมนฺปชานมฺสา
ภาเสยฺยาติ ตเมหํ ปสฺสํมํ อปเรน สมนฺเยน ตาภสฏการสีโลเกน
อภิกฺกํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ สมนฺปชานมฺสา ภาสฺนํ ๑ เอวํ ทารุโณ
โช ภิกฺขเว ตาภสฏการสีโลโก กฺกุโก ฌรฺโส อนฺตรายิกो อนฺตฺ-
ตรสฺส โยคกฺกเขมฺมสฺส อธิคมา ย ๑ ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สีกฺขิตพฺพํ
อุปฺปนฺนํ ตาภสฏการสีโลกํ ปชหิสฺสํ น จ โน อุปฺปนฺโน ตาภ-
สฏการสีโลโก จิตฺตํ ปริยาทาย สฺสสฺสตีติ ๑ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว
สีกฺขิตพฺพนฺติ ๑ สตฺตมํ ๑

[๕๘๗] ตาตฺถปิ วิหริตี... ทารุโณ ภิกฺขเว-ตาภสฏการสีโลโก
กฺกุโก ฌรฺโส อนฺตรายิกो อนฺตฺตรสฺส โยคกฺกเขมฺมสฺส อธิคมา ย ๑

[๕๘๘] อธิชาหิ ภิกฺขเว เอกจํ ปุคฺคํ เอวํ เจตสา เจโต
 ปริจฺจ ปชานามิ น วายมายสฺมา มิตฺติ เหตุ [วิตฺถาเรตพฺพํ]
 ภาตฺตึ เหตุ... ภคินียาปิ เหตุ... ปุคฺคสฺสตี เหตุ... ฐิตฺยาปิ
 เหตุ... ปชาปตฺติยาปิ เหตุ สมนฺปชานมฺหฺสา ภาเสยฺยาติ ตเมนํ
 ปสฺสํสามิ อปเรน สมนฺเยน ตาภสฺสการสฺสโถเกน อภิกฺขตํ ปริยาทินฺน-
 จิตฺตํ สมนฺปชานมฺหฺสา ภาสฺสํ ๑ เอวํ ทารุโณ. โช ภิกฺขเว ตาภ-
 สฺสการสฺสโถโก ฏฏโก ฝรุโส อนุตฺตรายโก อนุตฺตรสฺส โยคกฺขมสฺส
 อธิคฺมาย ๑ ตสฺมาคิหิ ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ อฺปฺปนฺโน ตาภ-
 สฺสการสฺสโถกํ ปชหิสฺสํสาม น จ โน อฺปฺปนฺโน ตาภสฺสการ-
 สฺสโถโก จิตฺตํ ปริยาทาย สสฺสํคตฺติ ๑ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว
 สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ เตรสมํ ๑

จตุตฺถวคฺโค จตุตฺถโก ๑

ตสฺส อุตฺถานิ

ภินฺทิ มฺหํ ทฺวิชมฺโม จ ปกฺกนฺตํ รกฺมาตฺริ

มิตฺตา จ ภาตฺตา ภคินี ปุคฺคโตะ ฐิตฺตา ปชาปตฺติ ๑

ตาภสฺสการสัจจตฺตํ ปณฺจมํ สมนฺตํ ๑

ราหุลสัพตฺ

ปจฺมวคฺโค ปจฺโม

[๕๘๘] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมนํ ภควา สาวคฺคิยํ วิหริติ
เชตวเน อนาถบิณฑิกสฺส อารามे ฯ อถ โส อายสฺมา ราหุโต
เยน ภควา เตนฺปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสนฺโน โส อายสฺมา ราหุโต
ภควนฺตํ เอตทโวจ สํว เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ชมมํ
เทเสตฺถ ยมํ ภควโต ชมมํ สุตฺวา เอโก วูปกฺกฺโข อปฺปมตฺโต
อาคาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ

[๖๐๐] ตํ กิ มณฺณสี ราหุล จกฺขุํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ
อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยํ ปณานิจฺจํ ทฺวํ วา ตํ สฺวํ วาติ ฯ ทฺวํ
ภนฺเต ฯ ยํ ปณานิจฺจํ ทฺวํ วิปริณามชมมํ กตฺถํ นุ ตํ สมนุ-
ปสฺสํติ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาติ ฯ โน
เหตํ ภนฺเต ฯ

[เอวํ เปยฺยาโต]

โสตํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต... ชานํ นิจฺจํ วา
อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต... ชิวหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ
อนิจฺจา ภนฺเต... กาโย นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ

ภนฺเต... มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ
 ยํ ปนํนิจฺจํ ทฺวํ วา ตํ สัจฺจํ วาติ ฯ ทฺวํ ภนฺเต ฯ ยํ ปนํนิจฺจํ
 ทฺวํ วิปริณามชฺชมํ กถํ นุ ตํ สมนุสฺสํติ ๑ เอตํ มม เอโส-
 หนฺตฺมิ เอโส เม อคฺคตาติ ฯ โน เหนฺตํ ภนฺเต ฯ

[๖๐๑] เหวํ ปสฺสํ ราชฺตุ สจฺจวา อริยสํวโก จกฺขุสฺมิมฺบิ
 นิพฺพิทฺทติ สจฺจสฺมิมฺบิ นิพฺพิทฺทติ ฆานสฺมิมฺบิ นิพฺพิทฺทติ ฌิหวายบิ
 นิพฺพิทฺทติ กายสฺมิมฺบิ นิพฺพิทฺทติ มนสฺมิมฺบิ นิพฺพิทฺทติ นิพฺพิทฺท
 วิรชฺชติ วิราคา วิมฺบฺจติ ฯ วิมฺบฺจสฺมิมฺบิ วิมฺบฺจตฺมิตฺติ ฌาณํ โหติ ฯ
 ฐีณา ชาติ วุสฺสํ พุทฺธมจฺริยํ กตํ กวณฺเณ นํ ปวํ อิตฺถตฺตยาติ
 ปชานาตฺติ ฯ ปจฺมํ ฯ

[เอเตน เปยฺยาเตน ทสฺ สจฺจตนฺตา กาทพฺพา]

[๖๐๒] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตํ ทิ มณฺเณสํ ราชฺตุ ฐฺปา นิจฺจา
 วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต... สทฺทวา ฯ เป ฯ คนฺธา...
 รสา... โสฏฺชพฺพา... ชฺมมา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา
 ภนฺเต... ฯ

[๖๐๓] เหวํ ปสฺสํ ราชฺตุ สจฺจวา อริยสํวโก ฐฺเปสฺมิ นิพ-
 พฺพิทฺทติ สทฺทสฺมิ นิพฺพิทฺทติ คนฺเชสฺมิ นิพฺพิทฺทติ รเสสฺมิ นิพฺพิทฺทติ
 โสฏฺชพฺเพสฺมิ นิพฺพิทฺทติ ชฺมเมสฺมิ นิพฺพิทฺทติ นิพฺพิทฺท วิรชฺชติ
 ฯ เป ฯ ปชานาตฺติ ฯ ทฺติยํ ฯ

๑ กถํ วิมฺบฺจตฺมํหิตฺตบิ ปาโง ทิสฺสติ ฯ

๖๐๘] ราหุตถุสฺสํมุตฺตํ ปชํวคฺเค จกฺขุสฺมุตฺตํชาเวทนา ๒๘๘

[๖๐๔] ต้าวตฺถิยํ วิหริติ... ตํ กิํ มณฺเณสี ราหุต จกฺขุ-
วิญฺญาณํ นิจุจํ วา อนิจุจํ วาติ ๑ อนิจุจํ ภาณเต... โสค-
วิญฺญาณํ ๑ เป ๑ ฆานวิญฺญาณํ... ชิวฺหาวิญฺญาณํ... กาย-
วิญฺญาณํ... มโนวิญฺญาณํ นิจุจํ วา อนิจุจํ วาติ ๑ อนิจุจํ
ภาณเต... ๑

[๖๐๕] เหวํ ปสฺสํ ราหุต สุตฺวา อริยสํวโก จกฺขุวิญฺญา-
ณสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ โสควิญฺญาณสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ ฆานวิญฺญา-
ณสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ ชิวฺหาวิญฺญาณสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ กายวิญฺญา-
ณสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ มโนวิญฺญาณสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ
วิรชฺชติ ๑ เป ๑ ปชานาตฺติ ๑ คตฺติ ๑

[๖๐๖] ต้าวตฺถิยํ วิหริติ... ตํ กิํ มณฺเณสี ราหุต จกฺขุ-
สฺมุตฺตํ นิจุโจ วา อนิจุโจ วาติ ๑ อนิจุโจ ภาณเต... โสคสฺมุตฺตํ
๑ เป ๑ ฆานสฺมุตฺตํ... ชิวฺหาสฺมุตฺตํ... กายสฺมุตฺตํ... มโน-
สฺมุตฺตํ นิจุโจ วา อนิจุโจ วาติ ๑ อนิจุโจ ภาณเต... ๑

[๖๐๗] เหวํ ปสฺสํ ราหุต สุตฺวา อริยสํวโก จกฺขุสฺมุตฺต-
สฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ โสคสฺมุตฺตสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ ฆานสฺมุตฺต-
สฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ ชิวฺหาสฺมุตฺตสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ กายสฺมุตฺต-
สฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ มโนสฺมุตฺตสฺมิมฺบิํ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ
๑ เป ๑ ปชานาตฺติ ๑ จตฺตํ ๑

[๖๐๘] ต้าวตฺถิยํ วิหริติ... ตํ กิํ มณฺเณสี ราหุต จกฺขุ-

สัจจกถาปิฎก นิจจา วา อนิจจา วาติ ฯ อนิจจา ภาเน... โสค-
สัจจกถาปิฎก ๑ เป ๑ ฆานสัจจกถาปิฎก... ฆิฆาสัจจกถา-
ปิฎก... ภาเนสัจจกถาปิฎก... มโนสัจจกถาปิฎก นิจจา วา
อนิจจา วาติ ฯ อนิจจา ภาเน... ๑

[๖๐๙] เอวํ ปสฺสํ ราหุท สุตวา อริยสํวโก จกขุสัจจกถา-
ปิฎกานิ นิจฺจนฺตํ โสคสัจจกถาปิฎกานิ นิจฺจนฺตํ ฆาน-
สัจจกถาปิฎกานิ นิจฺจนฺตํ ฆิฆาสัจจกถาปิฎกานิ นิจ-
จนฺตํ ภาเนสัจจกถาปิฎกานิ นิจฺจนฺตํ มโนสัจจกถาปิฎกานิ
นิจฺจนฺตํ ๑ เป ๑ ปชานาตํ ๑ ปณฺณํ ๑

[๖๑๐] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตํ กิ มนฺตํ ราหุท รูปสณฺณ-
นิจจา วา อนิจจา วาติ ฯ อนิจจา ภาเน... สกฺกสณฺณ... คนฺธ-
สณฺณ... รสสณฺณ... โสจฺจสณฺณ... มมฺมสณฺณ นิจจา
วา อนิจจา วาติ ฯ อนิจจา ภาเน... ๑

[๖๑๑] เอวํ ปสฺสํ ราหุท สุตวา อริยสํวโก รูปสณฺณ-
นิจฺจนฺตํ สกฺกสณฺณ-นิจฺจนฺตํ คนฺธสณฺณ-นิจฺจนฺตํ
รสสณฺณ-นิจฺจนฺตํ โสจฺจสณฺณ-นิจฺจนฺตํ มมฺม-
สณฺณ-นิจฺจนฺตํ ๑ เป ๑ ปชานาตํ ๑ ญฺจํ ๑

[๖๑๒] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตํ กิ มนฺตํ ราหุท รูป-
สณฺณเจตนา นิจจา วา อนิจจา วาติ ฯ อนิจจา ภาเน...
สกฺกสณฺณเจตนา... คนฺธสณฺณเจตนา... รสสณฺณเจตนา... โสจฺจสณฺณ-

ตณฺเฏเจตนา... ชมฺมตณฺเฏเจตนา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ ฯ อนิจุจา
ภนฺเต... ฯ

[๖๓๓] เอวํ ปสฺสํ ราหูตฺตํ สุตฺวา อริยสํวโก รุปตณฺเฏเจตนาหํ
นิพฺพินฺนํ สทฺทตณฺเฏเจตนาหํ นิพฺพินฺนํ คนฺธตณฺเฏเจตนาหํ นิพ-
พินฺนํ รสตณฺเฏเจตนาหํ นิพฺพินฺนํ โสฏฺฐพฺพตณฺเฏเจตนาหํ นิพฺพินฺนํ
ชมฺมตณฺเฏเจตนาหํ นิพฺพินฺนํ ฯ เป ฯ ปชานาตฺติ ฯ สทฺตมํ ฯ

[๖๓๔] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตํ กิํ มณฺเณสี ราหูตฺตํ รุปตณฺหา
นิจุจา วา อนิจุจา วาติ ฯ อนิจุจา ภนฺเต... สทฺทตณฺหา...
คนฺธตณฺหา... รสตณฺหา... โสฏฺฐพฺพตณฺหา... ชมฺมตณฺหา นิจุจา
วา อนิจุจา วาติ ฯ อนิจุจา ภนฺเต... ฯ

[๖๓๕] เอวํ ปสฺสํ ราหูตฺตํ สุตฺวา อริยสํวโก รุปตณฺหาหํ
นิพฺพินฺนํ สทฺทตณฺหาหํ นิพฺพินฺนํ คนฺธตณฺหาหํ นิพฺพินฺนํ
รสตณฺหาหํ นิพฺพินฺนํ โสฏฺฐพฺพตณฺหาหํ นิพฺพินฺนํ ชมฺม-
ตณฺหาหํ นิพฺพินฺนํ ฯ เป ฯ ปชานาตฺติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๖๓๖] สํวคฺคิยํ วิหริติ... ตํ กิํ มณฺเณสี ราหูตฺตํ ปจฺจวชฺชา-
ติ นิจุจา วา อนิจุจา วาติ ฯ อนิจุจา ภนฺเต... อาโปชาตฺ...
เตโชชาตฺ... วาโยชาตฺ... อากาสชาตฺ... วิญฺญาณชาตฺ นิจุจา วา
อนิจุจา วาติ ฯ อนิจุจา ภนฺเต... ฯ

[๖๓๗] เอวํ ปสฺสํ ราหูตฺตํ สุตฺวา อริยสํวโก ปจฺจวชฺชาตฺยาหํ
นิพฺพินฺนํ อาโปชาตฺยาหํ นิพฺพินฺนํ เตโชชาตฺยาหํ นิพฺพินฺนํ วาโย-

ธาตุยาบี นิพพินุทติ อากาสธาตุยาบี นิพพินุทติ วิญญานธาตุยาบี
นิพพินุทติ ๑ เป ๑ ปชานาคัตติ ๑ นวม ๑

[๖๓๘] สัจจตถะปิฎก สัจจตถะนิกายสัจจ นิตานวคโค ๑ นิพ
วา อนิจจัง วาติ ๑ อนิจจัง ภาณเต... เวทนา... สัจจตถะ...
สัจจตถะ... วิญญานนิ จัง วา อนิจจัง วาติ ๑ อนิจจัง ภาณเต ๑
ยัม ปณานิจัง ทุกขัง วา ตัม สัจจ วาติ ๑ ทุกขัง ภาณเต ๑ ยัม
ปณานิจัง ทุกขัง วิปริณามธมมัม กถัม นุ ตัม สมนุสัจจัตถุ เต
มม เอโสธมมัม เอโส เม อตฺตาติ ๑ โน เหตุ ภาณเต ๑

[๖๓๙] เอว ปสฺส สัจจตถะ สัจจตถะ อริยสัจจโก รูปสัจจตถะ นิพ
พินุทติ เวทนายบี นิพพินุทติ สัจจตถะ นิพพินุทติ สัจจตถะ
นิพพินุทติ วิญญานสัจจตถะ นิพพินุทติ นิพพินุทติ วิชฺชติ วิราคา
วิมูจติ ๑ วิมุตตสัจจตถะ วิมุตตมิตติ ภาณัม โหติ ๑ ชีณา ชาคิ วุสฺส
พฺรหฺมจริยัม กตัม ภณณัม นวปว อิตฺถตฺตาติ ปชานาคัตติ ๑ ทสฺม ๑

ปจฺมวคโค ปจฺโม ๑

ตสฺส อุตฺถาน

จกฺขุ รูปมจ วิญญานัม สมนุสัจจ เวทนาย จ

สัจจตถะ จ เจตนา ตณฺหา ธาตุ ธนฺเรน เต ทสฺส ๑

ทุตียวคฺโค ทุตฺติโย

[๒๒๐] เอวฺมเม สฺตํ เอกํ สํมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริติ
เชตฺวเน อนาถปิตฺตํภิกฺขุสฺส อารามे ๑ อถ โข อายสฺมา ราหุโล
เยน ภควา เทนุปลงฺกมฺมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ๑

[๒๒๑] เอกมนฺตํ นิสฺสินฺหํ โข อายสฺมณฺตํ ราหุลํ ภควา เอต-
ทโวจ ตํ กิํ มณฺเฑสี ราหุส จกฺขุํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ๑
อนิจฺจํ ภนฺเต ๑ ยํ ปณฺณิจฺจํ ทฺวชฺชํ วา ตํ สฺวชฺชํ วาติ ๑ ทฺวชฺชํ
ภนฺเต ๑ ยํ ปณฺณิจฺจํ ทฺวชฺชํ วิปริณามชฺชมํ กถฺถํ นุ ตํ สํม-
นุปลฺลิสฺสํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาคิ ๑ โน เหน้
ภนฺเต ๑ โสตํ... ฆานํ... ชิวฺหา... กาโย... มโน นิจฺจํ วา
อนิจฺจํ วาติ ๑ อนิจฺจํ ภนฺเต ๑ ยํ ปณฺณิจฺจํ ทฺวชฺชํ วา ตํ
สฺวชฺชํ วาติ ๑ ทฺวชฺชํ ภนฺเต ๑ ยํ ปณฺณิจฺจํ ทฺวชฺชํ วิปริณามชฺชมํ
กถฺถํ นุ ตํ สํมณฺุปลฺลิสฺสํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม
อตฺตาคิ ๑ โน เหน้ ภนฺเต ๑

[๒๒๒] เอวํ ปลฺลสฺสํ ราหุส สุตฺวา อริยสํวโก จกฺขุสฺสมิมฺหิ
นิพฺพินฺทติ โสตสฺสมิมฺหิ นิพฺพินฺทติ ฆานสฺสมิมฺหิ นิพฺพินฺทติ ชิวฺหา-
ยิมฺหิ นิพฺพินฺทติ กาเยสฺสมิมฺหิ นิพฺพินฺทติ มนฺสํมิมฺหิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺท-
วิรชฺชติ วิรชฺคา วิมฺุจฺจติ ๑ วิมุตฺตสฺสมิ วิมุตฺตมิตฺติ ฃาณํ โหติ ๑

๒๘๕   สุกฺตุนคฺคํ ฐิตํ สํยุคฺคํ นิกายสฺส นิตฺถานวคฺโค   [๖๒๓]

ฐิตา ชาติ วุตฺติคํ พุทฺธมฺหจจิริยํ กตํ ภวณียํ นาปวํ อิตฺถตฺตยาติ
ปชานาคฺคิ ។ ปจฺจํ ។

[เอเตน เปยฺยาเตน ทสฺส สุกฺตุนคฺคา กาคพุพา]

[๖๒๓] คํ ก็ มนุสฺสํ ราชุสฺสํ ฐาปํ นิจุจา วา อนิจุจา
วาติ ។ อนิจุจา ภนฺเต... สทฺธา... คนฺธา... วธฺธา... โผฏฺฐพฺพา...
ธมฺมา... ។

[๖๒๔] จกฺขุวิญฺญาณํ... โสทฺวิญฺญาณํ... ฆานวิญฺญาณํ...
ชิวุหาวิญฺญาณํ... กายวิญฺญาณํ... มโนวิญฺญาณํ... ។

[๖๒๕] จกฺขุสํมฺมฺโส... โสทฺสํมฺมฺโส... ฆานสํมฺมฺโส...
ชิวุหาสํมฺมฺโส... กายสํมฺมฺโส... มโนสํมฺมฺโส... ។

[๖๒๖] จกฺขุสํมฺมฺสฺสชาเวทฺหา... โสทฺสํมฺมฺสฺสชาเวทฺหา... ฆาน-
สํมฺมฺสฺสชาเวทฺหา... ชิวุหาสํมฺมฺสฺสชาเวทฺหา... กายสํมฺมฺสฺสชา-
เวทฺหา... มโนสํมฺมฺสฺสชาเวทฺหา... ។

[๖๒๗] รูปสํมฺมฺชา... สทฺทสํมฺมฺชา... คนฺธสํมฺมฺชา... วธฺ-
สํมฺมฺชา... โผฏฺฐพฺพสํมฺมฺชา... ธมฺมสํมฺมฺชา... ។

[๖๒๘] รูปสํมฺมฺเจตฺหา... สทฺทสํมฺมฺเจตฺหา... คนฺธสํมฺมฺเจตฺหา...
วธฺสํมฺมฺเจตฺหา... โผฏฺฐพฺพสํมฺมฺเจตฺหา... ธมฺมสํมฺมฺเจตฺหา... ។

[๖๒๙] รูปตณฺหา... สทฺทตณฺหา... คนฺธตณฺหา... วธฺ-
ตณฺหา... โผฏฺฐพฺพตณฺหา... ธมฺมตณฺหา... ។

[๖๓๐] ปจฺจวํชาตุ... อวปจฺจวํชาตุ... เตวปจฺจวํชาตุ... วาโยวํชาตุ...

อาภาสชาตุ... วิญญานชาตุ... ฯ

[๖๓๑] ฐึปฺ... เวทนา... สมนฺวา... สงฺขาร... วิญญานํ
นิจุจํ วา อนิจุจํ วาติ ฯ อนิจุจํ ภาเนเต ฯ เป ฯ เหวํ ปสฺสํ
ราชหุต ฯ เป ฯ นวปรี อิตฺตคฺคตยาติ ปชานาตฺติ ฯ ทสฺมํ ฯ

[๖๓๒] สํวคฺคิยํ วิหริติ... อถ โช อายสฺมา ราชหุตโต เยน
ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอก-
มนฺตํ นิสฺสํ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โช อายสฺมา ราชหุตโต ภควนฺตํ
เอตทโวจ กถํ หุ โช ภาเนเต ชานโต กถํ ปสฺสโต อิมสฺมิณฺจ
สํวิญญานเก กาเย พหิทฺธา จ สํพุพฺพนิมิตฺเตสุ อหฺงการ มมฺงการ-
มานานสฺยา น โหนตฺติ ฯ

[๖๓๓] ยงฺกิญฺจิ ราชหุต ฐึปฺ อตฺตํ ตานาคตปจฺจุปปนฺนํ อชฺฌตฺตํ
วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สฺสุทฺธํ วา หีนํ วา ปณฺตํ วา
ยํ ทูเร สฺนฺติเก วา สํพุพฺ ฐึปฺ เนตํ มม เนโสหฺมสฺมิ น
เมโส อตฺตํ ตาติ เหวเมตํ ยถาภูตํ สํมมฺปฺปญฺญาเย ปสฺสตี ฯ ยากาจิ
เวทนา... ยากาจิ สมนฺวา... เยเกจิ สงฺขาร... ยงฺกิญฺจิ วิญญานํ
อตฺตํ ตานาคตปจฺจุปปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา
สฺสุทฺธํ วา หีนํ วา ปณฺตํ วา ยํ ทูเร สฺนฺติเก วา สํพุพฺ
วิญญานํ เนตํ มม เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตํ ตาติ เหวเมตํ
ยถาภูตํ สํมมฺปฺปญฺญาเย ปสฺสตี ฯ เหวํ โช ราชหุต ชานโต เหวํ
ปสฺสโต อิมสฺมิณฺจ สํวิญญานเก กาเย พหิทฺธา จ สํพุพฺพนิมิตฺเตสุ

อหังการ มมังการ มานานุสยา น โหนตฺติ ฯ เอกาทสํ ฯ

[๖๓๔] สัจจกฺขิณํ วิหริติ... อถ โห อายสฺมา ราหุโต เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสนฺโน โห อายสฺมา ราหุโต ภควนฺตํ เอตทโวจ กถํ นุ โห ภนฺเต ชานโต กถํ ปลฺลสฺสโต อิมสฺมิณฺจ สํวิญฺญาณเก กาเย พหิทฺธา ๑ สํพุพฺพนิมิตฺเตสฺส อหังการ มมังการ มานาปคฺคํ มานสํ โหติ วิชา สํตทิฏฺกนฺตํ สนฺตํ สัจฺจมฺสัจฺจตนตฺติ ฯ

[๖๓๕] ยงฺกิญฺจิ ราหุโต ฐปฺปี อตฺตํ นาคคปฺปจฺจุปฺปนํ อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา โธพาริกํ วา สัจฺจํ วา หีนํ วา ปลฺลสฺสํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สํพุพฺ ฐปฺปี เนตํ มม เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตํ ตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สํมมปฺปญฺญา ย ทิสฺวา อนุปาทา วิมฺมตฺโต โหติ ฯ

[ปณฺจณฺห์ ชนฺชานํ เอวํ กาคพฺพํ]

ยากาจิ เวทนา... ยากาจิ สญฺญา... เยเกจิ สังฺขาร... ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตฺตํ นาคคปฺปจฺจุปฺปนํ อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา โธพาริกํ วา สัจฺจํ วา หีนํ วา ปลฺลสฺสํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สํพุพฺ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตํ ตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สํมมปฺปญฺญา ย ทิสฺวา อนุปาทา วิมฺมตฺโต โหติ ฯ เอวํ โห ราหุโต ชานโต เอวํ ปลฺลสฺสโต อิมสฺมิณฺจ สํวิญฺญาณเก กาเย พหิทฺธา ๑ สํพุพฺพนิมิตฺเตสฺส อหังการ มมังการ มานาปคฺคํ มานสํ

ลกฺขณตัณฺหุคฺคํ

ปจฺจวคฺคโค ปจฺจโม

[๖๓๖] เอวฺมุเม สุตํ เอกํ สมนํ ภควา ราชคฺเห วิหริตี
เวพุเน กถนุทกนิวาเป ฯ เตน โห ปน สมนฺเนน อายสฺมา จ
ลกฺขโณ อายสฺมา จ มหาโมคฺคตฺตาโน คิञฺฌณฺฏเฐ ปพุพเต
วิหรนฺติ ฯ

[๖๓๗] อถ โห อายสฺมา มหาโมคฺคตฺตาโน ปพุพณฺหสมยํ
นิวาเสตุวา ปตฺตจฺฉีรมาทาย เยนายสฺมา ลกฺขโณ เตนุปลงฺกมิ
ชฺุปลงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ลกฺขณํ เอตทโวจ เอหิ อากุโส ลกฺขณ
ราชคฺห์ ปิณฺฑทาย ปวิสีสุสํมาติ ฯ เอวฺมากุโสติ โห อายสฺมา
ลกฺขโณ อายสฺมโต มหาโมคฺคตฺตานสฺส ปจฺจสฺสโสสี ฯ อถ โห
อายสฺมา มหาโมคฺคตฺตาโน คิञฺฌณฺฏเฐ ปพุพตา โอโรหนฺโต อณฺณ-
ตรสฺมึ ปเทเส สิตํ ปาตุวากาสี ฯ อถ โห อายสฺมา ลกฺขโณ
อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคตฺตานํ เอตทโวจ โก นุ โห อากุโส
โมคฺคตฺตาน เหตุ โก ปจฺจโย สิตสฺส ปาตุกมฺมายาติ ฯ อกาโต
โห อากุโส ลกฺขณ เอตสฺส ปณฺหสฺส ภควโต มํ สนฺติเก
เอตํ ปณฺหํ ปุจฺฉาติ ฯ

[๖๓๘] อถ โห อายสฺมา จ ลกฺขโณ อายสฺมา จ มหา-

โคฆาตโก อโหสิ โส ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน พหฺนึ วสฺสํ
พหฺนึ วสฺสํตานิ พหฺนึ วสฺสํสํสํตานิ พหฺนึ วสฺสํสํสํสํตานิ
นิริเย ปจฺจิตฺตํ ตสฺสํสํสํ วิปาภาวสฺสํสํสํสํสํสํสํสํ
ภาวปฏิจจํ ปฏิจฺจเวทยตฺติ ๑ ปจฺมํ ๑

[สพฺเพสํ สัจจตนฺตมฺปิฏเก เอสํ เปยฺยาโต]

[๖๔๑] อิทํ อวฺสุสํ คิञฺชณฺณํ ปพฺพตา โอรุทฺตํ อทฺทํ
มํสํเปสํ เวหํสํ คจฺจนฺตํ ตเมนํ คิञฺชณฺณํ กากาณํ กุสฺสณํ อนุ-
ปตฺติวา อนุปตฺติวา วิตฺตเจเนติ วิราเชเนติ สํ สํ อฏฺฐสฺสํ
กรโรติ ๑ เอสํ ภิกฺขเว สจฺจํ อิมํสํมณฺเฑว ราชคเท โคฆาตโก
อโหสิ ๑ ทฺติยํ ๑

[๖๔๒] อิทํ อวฺสุสํ คิञฺชณฺณํ ปพฺพตา โอรุทฺตํ อทฺทํ
มํสํมณฺเฑว เวหํสํ คจฺจนฺตํ ตเมนํ คิञฺชณฺณํ กากาณํ กุสฺสณํ อนุ-
ปตฺติวา อนุปตฺติวา วิตฺตเจเนติ วิราเชเนติ โส สํ อฏฺฐสฺสํ
กรโรติ ๑ เอสํ ภิกฺขเว สจฺจํ อิมํสํมณฺเฑว ราชคเท สํกฺกณฺโโก
อโหสิ ๑ ทฺติยํ ๑

[๖๔๓] อิทํ อวฺสุสํ คิञฺชณฺณํ ปพฺพตา โอรุทฺตํ อทฺทํ
นิจฺจนฺตํ ปุริสํ เวหํสํ คจฺจนฺตํ ตเมนํ คิञฺชณฺณํ กากาณํ กุสฺสณํ อนุ-
ปตฺติวา อนุปตฺติวา วิตฺตเจเนติ วิราเชเนติ โส สํ อฏฺฐสฺสํ
กรโรติ ๑ เอสํ ภิกฺขเว สจฺจํ อิมํสํมณฺเฑว ราชคเท โอรุทฺตํ
อโหสิ ๑ จตฺตํ ๑

[๖๔๔] อิทาหิ อากุโส คิขณณฺญา ปพฺพตา โอรุหนฺโต อทฺทสํ
 อสฺสโถมํ ปุริสํ เวหาสํ คจฺจนฺตํ ตสฺส เต อสฺสํ อูปฺปตฺติฯ อูปฺ-
 ปตฺติฯ ตสฺสเสว กาเย นิปตฺนฺติ โส สุกํ อฏฺฐสฺสํ กโรติ ฯ เอโส
 ภิกฺขเว สคฺโค อิมสฺมิมฺเบว ราชคฺเห สุนิภาวโก อโหสิ ฯ ปณฺจมํ ฯ

[๖๔๕] อิทาหิ อากุโส คิขณณฺญา ปพฺพตา โอรุหนฺโต อทฺทสํ
 สคฺคโถมํ ปุริสํ เวหาสํ คจฺจนฺตํ ตสฺส ตา สคฺคิโย อูปฺปตฺติฯ อูปฺ-
 ปตฺติฯ ตสฺสเสว กาเย นิปตฺนฺติ โส สุกํ อฏฺฐสฺสํ กโรติ ฯ เอโส
 ภิกฺขเว สคฺโค อิมสฺมิมฺเบว ราชคฺเห มาคฺวิโก อโหสิ ฯ ฉฺชํ ฯ

[๖๔๖] อิทาหิ อากุโส คิขณณฺญา ปพฺพตา โอรุหนฺโต อทฺทสํ
 อสฺสโถมํ ปุริสํ เวหาสํ คจฺจนฺตํ ตสฺส เต อสฺสํ อูปฺปตฺติฯ อูปฺ-
 ปตฺติฯ ตสฺสเสว กาเย นิปตฺนฺติ โส สุกํ อฏฺฐสฺสํ กโรติ ฯ เอโส
 ภิกฺขเว สคฺโค อิมสฺมิมฺเบว ราชคฺเห การณฺนิโก อโหสิ ฯ สคฺคํ ฯ

[๖๔๗] อิทาหิ อากุโส คิขณณฺญา ปพฺพตา โอรุหนฺโต อทฺทสํ
 สุนิโถมํ ปุริสํ เวหาสํ คจฺจนฺตํ ตสฺส ตา สุนิโย อูปฺปตฺติฯ อูปฺ-
 ปตฺติฯ ตสฺสเสว กาเย นิปตฺนฺติ โส สุกํ อฏฺฐสฺสํ กโรติ ฯ เอโส
 ภิกฺขเว สคฺโค อิมสฺมิมฺเบว ราชคฺเห สคฺโค อโหสิ ฯ อฏฺฐํ ฯ

[๖๔๘] อิทาหิ อากุโส คิขณณฺญา ปพฺพตา โอรุหนฺโต อทฺทสํ
 สุนิโถมํ ปุริสํ เวหาสํ คจฺจนฺตํ ตสฺส ตา สุนิโย สฺสํ ปวิเสตฺวา
 มุขโต นิภฺขมฺนฺติ มุเข ปวิเสตฺวา อฺรโต นิภฺขมฺนฺติ อฺเร ปวิเสตฺวา
 อฺทรโต นิภฺขมฺนฺติ อฺทฺเร ปวิเสตฺวา อฺรหิ นิภฺขมฺนฺติ อฺรฺสํ

ปวิเสตฺตวา ชงฺฆาหิ นิกฺขมฺมฺหิติ ชงฺฆาสุ ปวิเสตฺตวา ปาเทหิ นิกฺขมฺมฺหิติ
โส สฺสํ อฏฺฐสฺสํ ภิโรติ ฯ เอโส ภิกฺขเว สตฺโต อิมสฺมิมฺเบเว
ราชคฺเห สฺสจฺโกลิ อโหสิ ฯ นวมนํ ฯ

[๖๔๘] อิทํ อากุโส คิञฺฉณกฺุฏฺฐา ปพฺพตา โอรุทฺทํ อทฺทํ
กฺุณฺณกฺุณฺทํ ปุริสํ เวหาสํ คจฺฉณกฺุณฺทํ โส คจฺฉณกฺุณฺทํ เท จ อณฺเฑ
ชนฺเฑ อโรเปตฺตวา คจฺฉณกฺุณฺทํ นิสฺสํทฺทํ เทเสว อณฺเฑสฺส นิสฺสํทฺติ
คเมณํ คิञฺฉณกฺุณฺทํ กากาณํ กุสฺสณกฺุณฺทํ อณฺเฑตฺตวา อณฺเฑตฺตวา วิคจฺฉณกฺุณฺทํ
วิราเชนฺทํ โส สฺสํ อฏฺฐสฺสํ ภิโรติ ฯ เอโส ภิกฺขเว สตฺโต
อิมสฺมิมฺเบเว ราชคฺเห คามกฺุฏฺฐอโหสิ ฯ ทสฺมนํ ฯ

ปจฺจมวคฺโค ปจฺจโม ฯ

คตฺถํ อุตฺถาณํ

อฏฺฐจฺิ เปสฺสิ อุกฺโธ คาวจฺฉาตกา
มฺิณฺโฑ สํกฺุณฺณกฺุณฺทํ นิจฺฉณวโรพภิ
อสิ สฺสจฺโกลิ สตฺติ มาคจฺฉ
อสุ การณฺณกฺุณฺทํ สฺสจฺโกลิ สํวริ
โย จ สัพฺพิสฺสํ สฺสจฺโกลิ หิ โส
อณฺเฑทวารํ อหุ คามกฺุฏฺฐโกติ ฯ

ทุติยวคฺโค ทุติโย

[๖๕๐] เอมฺเม สฺมํ เอกํ สมฺมํ ภควา ราชคเห วิหริติ
เวพฺพเน กพฺพทกนิวาเป ๑ อิทํ อากุโส คิञฺเณฏฐา ปพฺพตา
โอโรหฺนโต อทฺทํ ปุริสํ คฺคกฺกเป สํสกาํ นิมุคฺคํ ๑ เอโส ภิกฺขเว
สคฺโคติ อิมสฺมิมฺเณว ราชคเห ปารทาริกิ อโหสิ ๑ ปชฺมี ๑

[เอวํ เปยฺยาโต กาคพฺพโ] ๑

[๖๕๑] อิทํ อากุโส คิञฺเณฏฐา ปพฺพตา โอโรหฺนโต อทฺทํ
ปุริสํ คฺคกฺกเป นิมุคฺคํ อุกฺกิ หตฺถิ คฺคํ ชาทนต์ ๑ เอโส ภิกฺขเว
สคฺโคติ อิมสฺมิมฺเณว ราชคเห พฺราหฺมโณ อโหสิ ๑ โส กสฺสปสฺส
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาวจเน ภิกฺขุสงฺฆํ ภคฺเตน นิมนฺเตตฺวา โทณียา
คฺคสฺส ปฺราเปตฺวา กาคํ อาริจาเปตฺวา เอตทโวจ อโห โภณโต
ยาวทคฺคํ ญฺชนฺตุ เจว หรณฺตุ จาติ ๑ ทุติยํ ๑

[๖๕๒] อิทํ อากุโส คิञฺเณฏฐา ปพฺพตา โอโรหฺนโต อทฺทํ
นิจฺฉวี อิตฺถิ เวหาสํ คจฺฉนฺตํ ตเมนํ คิञฺเณมี กากามี กุตฺถามี
อนฺูปติตฺวา อนฺูปติตฺวา วิตฺตเจเนติ วิราเชเนติ สํ สํ อฏฺฐสฺสวํ
กโรติ ๑ เอโส ภิกฺขเว อิตฺถิ อิมสฺมิมฺเณว ราชคเห อติจารินํ
อโหสิ ๑ ตติยํ ๑

[๖๕๓] อิทํ อากุโส คิञฺเณฏฐา ปพฺพตา โอโรหฺนโต อทฺทํ
อิตฺถิ ทฺคฺคณฺขํ มงฺคฺขํ เวหาสํ คจฺฉนฺตํ ตเมนํ คิञฺเณมี กากามี

กุตถาปี อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ
อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ
อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ

[๖๕๕] อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ
อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ
อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ

[๖๕๕] อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ
อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ
อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ

[๖๕๖] อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ
อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ
อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ อหํ

๖๖๓] ตฤชณตฺยตฺตสฺส ทฺตฺยวคฺเค ปาปสํเณวฺวิปาโก ๓๐๕

[๖๕๗] อทฺทสํ ภิกฺขุํ เวหสํ คจฺจนฺตํ ตสฺสํ สงฺฆาฏิํ
อาทิตฺตา ฯ เป ฯ ปาปภิกฺขุํ อโหสิ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๖๕๘] อทฺทสํ สิกฺขมานํ เวหสํ คจฺจนฺตํ ตสฺสํ สงฺฆาฏิํ
อาทิตฺตา ฯ เป ฯ ปาปสิกฺขมานา อโหสิ ฯ นวมํ ฯ

[๖๕๙] อทฺทสํ สํเณวํ เวหสํ คจฺจนฺตํ ตสฺสํ สงฺฆาฏิํ
อาทิตฺตา ฯ เป ฯ ปาปสํเณวอ อโหสิ ฯ ทสฺมํ ฯ

[๖๖๐] อิทํ อาวุโส คิञฺฉณภูฏา ปพฺพตา โอโรหนฺโต อทฺทสํ
สํเณวํ เวหสํ คจฺจนฺตํ ตสฺสํ สงฺฆาฏิํ อาทิตฺตา สมนฺปชฺชติตา
สณฺโฆติภูฏา ปตฺโตมํ อาทิตฺโต สมนฺปชฺชติโต สณฺโฆติภูฏา กาย-
พนฺธมนฺนํ อาทิตฺตํ สมนฺปชฺชติตํ สณฺโฆติภูฏํ กาโยมํ อาทิตฺโต
สมนฺปชฺชติโต สณฺโฆติภูฏา สํ สํ อฏฺฐสฺสวํ กโรติ ฯ ตสฺส
มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ อจฺฉริยํ วค โภ อพฺภุตํ วค โภ
เอวรฺุโปมํ นาม สคฺโค ภวิสฺสติ เอวรฺุโปมํ นาม ยกฺโข ภวิสฺสติ
เอวรฺุโปมํ นาม อตฺตภาวปฏฺิตาโก ภวิสฺสตํติ ฯ

[๖๖๑] อถ โช ภคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ จกฺขฺภฺตา วค
ภิกฺขเว สํวกา วิหรนฺติ ฌาณภฺตา วค ภิกฺขเว สํวกา วิหรนฺติ
ยตฺร หิ นาม สํวโก เอวรฺุโปมํ ฌสฺสติ วา ทกฺขติ วา สกฺขํ วา
ภวิสฺสติ ฯ ปุพฺพเพว เม สํ ภิกฺขเว สํเณวํ ทิฏฺฐา อโหสิ ฯ
อมีจํหํ น พฺยาการํ อหณฺเจตํ พฺยากรเยยฺยํ ปเรมํ เม น
สํกฺกตฺเตยฺยํ เย เม น สํกฺกตฺเตยฺยํ เตสํ ตํ อสฺสํ ทิฆรคฺตํ

อหิตาย ทุฏฺฐาย ฯ เอสา ภิกฺขเว สามเณรํ กสฺสปสฺส สมนฺมา-
 สมฺพุทฺธสฺส ปาวจนฺ ปาปสามเณรํ อโหสิ สํ คสฺส กมฺมสฺส
 วิปาเกน พหฺนํ วสฺสํนิ พหฺนํ วสฺสํตานิ พหฺนํ วสฺสํสหฺสํนิ
 พหฺนํ วสฺสํตสฺสสหฺสํนิ นีรเย ปจิตฺถ คสฺสเสว กมฺมสฺส วิปากา-
 วเสเสน เหวรูปํ อตฺตภาวปฏิตาํ ปฏิสฺสเวทยตีติ ฯ เอกาทสํ ฯ

ทุติยวคฺโค ทุติโย ฯ

คสฺส อุตฺตมานํ

ภูเป นิมฺมคฺโค หิ โส ปรรทริโก

คฺฤชชาติ อหุ ทฺวํพุทฺธพฺราหฺมณ

นิจฺฉนฺตํ อติจาวินํ อหุ

มจฺจุพิตฺถํ อหุ อิกฺขณฺตติกา

โอยิตินํ สปตํ กโรติ

สํสจฺฉนฺโน อหุ จีรฆาตโก

ภิกฺขุ ภิกฺขุณี สิกฺขมานา

สามเณโร อถ สามเณริกา

กสฺสปสฺส วินยสฺส ปพฺพชฺชํ

ปาปกมฺมํ อภิวํสุ ตาวเท ฯ

ตถฺชนสยฺยตฺถํ สคฺคํ สมนฺตํ ฯ

โอบมมสัณฑะ

[๖๖๒] เอวเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สāvคญิํ วิหริตี
เชตวนเ อนาถปิตุทิสส อารามे ๑ ตตฺร โห ภควา... เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว กฺขมาคารุสส ยากาจิ โคปานสึโย สพฺพา ตา กฺขมา
กฺขสโมสฺรนา กฺขสมุคฺฆาตา สพฺพา ตา สมุคฺฆาตํ คจฺจนตี
เอวเมว โห ภิกฺขเว เยเกจิ อกฺขตา ฐมา สพฺเพ เต อวิชฺชา-
มุตตา อวิชฺชาสโมสฺรนา อวิชฺชาสมุคฺฆาตา สพฺเพ เต สมุคฺฆาตํ
คจฺจนตี ๑ ศฺคฺมาตีห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ อปฺปมคฺตา
วิหริสฺสามาตี เอวญฺหิ वो ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนตี ๑ ปจฺมํ ๑

[๖๖๓] สāvคญิํ วิหริตี... อถ โห ภควา ปริตฺตํ นหสิชานํ
ปัสสํ อารโหเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสึ ตํ ทิ มณฺเณถ ภิกฺขเว
กตมํ นุ โห พหุทฺรํ โย จายํ มยา ปริตฺโต นหสิชานํ ปัสสํ
อารโหปีโต ยา จายํ มหาปจฺจวตี ๑ เอตเทว ภนฺเต พหุทฺรํ ยทิตํ
มหาปจฺจวํ อปฺปมคฺตโกยํ ภควตา ปริตฺโต นหสิชานํ ปัสสํ อารโ-
หปีโต สงฺฆมฺปิ น อูเปตี อุนิธมฺปิ น อูเปตี กตภาคมฺปิ น อูเปตี
มหาปจฺจวํ อุนิธาย ภควตา ปริตฺโต นหสิชานํ ปัสสํ อารโหปีโตติ ๑

[๖๖๔] เอวเมว โห ภิกฺขเว อปฺปกา เต สคฺคา ये
มฺหุสฺเสสฺส ปจฺจาชายนตี อถ โห เอเตยฺว พหุทฺรา สคฺคา ये
อณฺณทฺร มฺหุสฺเสหิ ปจฺจาชายนตี ๑ ศฺคฺมาตีห ภิกฺขเว เอวํ

สัจจิตพพํ อปฺปมตฺตา วิหริตฺถามาคิ เอวเมวํ โว ภิกฺขเว
สัจจิตพพนฺติ ฯ คติยํ ฯ

[๖๖๕] สัจจคฺติยํ วิหริตฺถ... ตตฺร ไซ ภคฺวา... เสยฺยถาบี
ภิกฺขเว ยานิกานิจิ กุฏานิ พหุคฺติกาณิ อปฺปปริสฺธานิ ตานํ สุป-
ปฺปิตฺยานิ โหนฺติ จาเรหิ กุมฺภคฺเตนเกหิ ฯ เอวเมว ไซ ภิกฺขเว
ยสฺสสฺสสฺสจฺจิ ภิกฺขุโน เมตฺตา เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา อพฺหุตฺถกา
โส สุปฺปิตฺติโย โหติ อมฺนุสฺเสหิ ฯ

[๖๖๖] เสยฺยถาบี ภิกฺขเว ยานิกานิจิ กุฏานิ อปฺปคฺติกาณิ
พหุปริสฺธานิ ตานํ สุปฺปิตฺยานิ โหนฺติ จาเรหิ กุมฺภคฺเตนเกหิ
เอวเมว ไซ ภิกฺขเว ยสฺสสฺสสฺสจฺจิ ภิกฺขุโน เมตฺตา เจโตวิมุตฺติ
ภาวิตา อพฺหุตฺถกา โส สุปฺปิตฺติโย โหติ อมฺนุสฺเสหิ ฯ ตสฺมาตฺถิ
ภิกฺขเว เอวํ สัจจิตพพํ เมตฺตา โน เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา ภวิสฺสจฺจิ
พหุตฺถกา ยานิกตา วตฺถุกตา อญฺญจิตา ปริจิตา สฺสํมารทฺฐาติ
เอวเมวํ โว ภิกฺขเว สัจจิตพพนฺติ ฯ คติยํ ฯ

[๖๖๗] สัจจคฺติยํ วิหริตฺถ... โย ภิกฺขเว ปุพฺพพณฺหสมํ โยภา-
สํ ทานํ ทเทยฺย โย มชฺฌนคฺติกสมํ โยภาสํ ทานํ ทเทยฺย
โย สยณพณฺหสมํ โยภาสํ ทานํ ทเทยฺย โย วา ปุพฺพพณฺห-
สมํ อนฺตมโส คทฺทุหนมคฺตมบี เมตฺตจิตฺตํ ภาเวยฺย โย วา
มชฺฌนคฺติกสมํ อนฺตมโส คทฺทุหนมคฺตมบี เมตฺตจิตฺตํ ภาเวยฺย

๑ อุกฺกาสคฺติยํ ปาโง ฯ

๖๖๔] โอปมมสังยุตตสูตร ปณฺจมสังยุเต เจโตวิมุตติเมตฺตา ๓๐๘

โย วา ส่ายณฺหสมํ อนุตฺมโส คหฺนุหนนฺตมฺบี เมตฺตจิตฺตํ
ภาเวยฺย อิทํ ตโต มหปฺผตฺตวํ ฯ ๑ ตสฺมาตฺติห ภิกฺขเว เอวํ
สํกฺกิตพฺพํ เมตฺตา โน เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา ภวิสฺสตี พหุํถกฺตา
ยานํกฺตา วตฺถกฺตา อนุจฺจุตา ปริจฺจตา สํสํมวทฺธาติ เอวเมหิ โว
ภิกฺขเว สํกฺกิตพฺพนฺติ ฯ ๑ จตฺตํ ๑

[๖๖๔] สํวตฺถิยํ วิหริตี... เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว สํคฺติ ตินฺนุผลา
ชถ ปุริโส อากฺขณฺเอยฺย อหํ อิมํ สํคฺติ ตินฺนุผลํ ปาณินา วา
มุจฺจุณา วา ปฏฺิเตณฺสํมํ ปฏฺิโกจฺจุเณฺสํมํ ปฏฺิวจฺจุเณฺสํมํติ ฯ
ตํ ก็ มณฺเอย ภิกฺขเว ภพฺโพ นุ ไช โส ปุริโส อมํ สํคฺติ
ตินฺนุผลํ ปาณินา วา มุจฺจุณา วา ปฏฺิเตเนตฺถํ ปฏฺิโกจฺจุเณตฺถํ ปฏฺิ-
วจฺจุเณตฺถนฺติ ฯ โน เหตุ ภาเน ๑ ตํ กิธฺสํ เหตุ ๑ อสุํ หิ
ภาเน สํคฺติ ตินฺนุผลา น สุกฺรา ปาณินา วา มุจฺจุณา วา
ปฏฺิเตเนตฺถํ ปฏฺิโกจฺจุเณตฺถํ ปฏฺิวจฺจุเณตฺถํ ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส
กิตฺตมธฺสํ วิฆาตธฺสํ ภาคํ อธฺสํติ ฯ

[๖๖๕] เอวเมว ไช ภิกฺขเว ยธฺสํกธฺสํจิ ภิกฺขุโน เมตฺตา
เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา พหุํถกฺตา ยานํกฺตา วตฺถกฺตา อนุจฺจุตา
ปริจฺจตา สํสํมวทฺธา ๑ ตสฺส เจ อมฺนุโส จิตฺตํ อิมํตพฺพํ
มณฺเอย ๑ ชถ ไช เสวอ อมฺนุโส กิตฺตมธฺสํ วิฆาตธฺสํ
ภาคํ อธฺสํ ๑ ตสฺมาตฺติห ภิกฺขเว เอวํ สํกฺกิตพฺพํ เมตฺตา
โน เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา ภวิสฺสตี พหุํถกฺตา ยานํกฺตา วตฺถกฺตา

อนฺนุจिता ปริจิตา สัจจมารทฺชาติ เอวเมหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ปณฺณํ ฯ

[๖๗๐] สัจจตถิยํ วิหริตี... เสยฺยถามี ภิกฺขเว จตฺตารโ ทพฺพ-
 ฆมฺมา ฆนฺนุคฺคหา สัจจิกฺขิตา กตฺตตฺถา กตฺตปาดฺนา จตฺตทิสฺสา จิตฺตา
 อตฺตํ ฯ อถ ปุริโส อากฺขณฺนํ อหํ อิมํ จตฺตํ ทพฺพฆมฺมานํ
 ฆนฺนุคฺคหานํ สัจจิกฺขิตานํ กตฺตตฺถานํ กตฺตปาดฺนานํ จตฺตทิสฺสา กณฺเฑ
 จิตฺเต อปฺปติฏฺฐิตํ ปจฺฉิมํ คเหตฺวา อาหริสฺสํมํตี ฯ อํ กิ มณฺณณ
 ภิกฺขเว ฆวโน ปุริโส ปรมฺเณ ฆเวณ สมนฺนาคโตติ อตฺถํ วจฺญา-
 ยตี ฯ เอกสฺส เจมี ฆนฺเต ทพฺพฆมฺมสฺส ฆนฺนุคฺคหสฺส สัจจิกฺขิตสฺส
 กตฺตตฺถสฺส กตฺตปาดฺนสฺส กณฺเฑ จิตฺตํ อปฺปติฏฺฐิตํ ปจฺฉิมํ คเหตฺวา
 อาหเรยฺย ฆวโน ปุริโส ปรมฺเณ ฆเวณ สมนฺนาคโตติ อตฺถํ วจฺญา-
 โโก ปน วาโท จตฺตํ ทพฺพฆมฺมานํ ฆนฺนุคฺคหานํ สัจจิกฺขิตานํ กต-
 ตฺถานํ กตฺตปาดฺนानฺนฺติ ฯ

[๖๗๑] ยถา ฯ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส ฆโว ยถา ฯ
 จนฺทิมสฺสุริยานํ ฆโว ตโต สัมมตโร ฯ ยถา ฯ ภิกฺขเว ตสฺส
 ปุริสสฺส ฆโว ยถา ฯ จนฺทิมสฺสุริยานํ ฆโว ยถา ฯ ยา
 เทวตา จนฺทิมสฺสุริยานํ ปุริโต ฆวณฺติ ตาสํ เทวตานํ ฆโว ตโต
 สัมมตโร ฯ ยถา ฯ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส ฆโว ยถา ฯ
 จนฺทิมสฺสุริยานํ ฆโว ยถา ฯ ยา เทวตา จนฺทิมสฺสุริยานํ ปุริโต
 ฆวณฺติ ตาสํ เทวตานํ ฆโว ตโต สัมมตโร อายฺยสฺสวรา ฆยณฺติ ฯ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ อปฺปมตฺตา วิหริตฺถามาทิ
 เหวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ ๑ ๑ ๑

[๖๗๒] สํวตฺถิยํ วิหริติ... ภูตฺตพฺพํ ภิกฺขเว ทสฺสํรหํ
 อานโก นาม มุทฺติโก อโหสิ ฯ ตสฺสํ ทสฺสํรหา อานเก ผิเต
 อณฺณํ อานํ โอตฺถิสฺสํ ฯ อหุ โห สํ ภิกฺขเว สมฺมโย ยํ อานกสฺส
 มุทฺติกสฺส ปฺปวณฺณํ ปภุสํ ผลกํ อนฺตรชายิ อานิสฺสงฺขาโต จ
 อวสฺสยิ ฯ เอวเมว โห ภิกฺขเว ภวิสฺสํนฺติ ภิกฺขุ อเนกตมทฺธานํ
 เป เต สุตฺตนฺตา ตถาคคภาสิตา คมฺภีรํ คมฺภีรตฺตา โถกุตฺตรา
 สุตฺตณฺตปฺปิสฺสณฺตตฺตา เตสุ ภณฺณมาเนสุ น สุตฺตสฺสิสฺสํนฺติ น
 อณฺณวจิตฺตํ อปฺปญฺจาเปสฺสํนฺติ น จ เต ชมฺเม อุกฺคเหตุพฺพํ
 ปริยาปฺนิตพฺพํ มณฺณิสฺสํนฺติ ฯ เป ปน เต สุตฺตนฺตา กวิกฺกา
 กาเวยฺยา จิตฺตกฺขรํ จิตฺตพฺยณฺนา พาหิรกา สํวทภาสิตา เตสุ
 ภณฺณมาเนสุ สุตฺตสฺสิสฺสํนฺติ สํวทํ โอตฺถิสฺสํนฺติ อณฺณวจิตฺตํ
 อปฺปญฺจาเปสฺสํนฺติ เต จ ชมฺเม อุกฺคเหตุพฺพํ ปริยาปฺนิตพฺพํ
 มณฺณิสฺสํนฺติ ฯ

[๖๗๓] เอวเมว เตสํ ภิกฺขเว สุตฺตนฺตานํ ตถาคคภาสิตานํ
 คมฺภีรํ คมฺภีรตฺตานํ โถกุตฺตรานํ สุตฺตณฺตปฺปิสฺสณฺตตฺตานํ อนฺตร-
 ชานํ ภวิสฺสํนฺติ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ เป เต
 สุตฺตนฺตา ตถาคคภาสิตา คมฺภีรํ คมฺภีรตฺตา โถกุตฺตรา สุตฺตณ-
 ตปฺปิสฺสณฺตตฺตา เตสุ ภณฺณมาเนสุ สุตฺตสฺสิสฺสํนํ สํวทํ โอต-

หิंसฺสาม อณฺเวยจิตฺตํ อปฺปฏฺฐาเปสฺสาม เต จ ชมฺเม อุกฺค-
 เทตพฺพํ ปริยาปฺปณฺนิตพฺพํ มณฺเณสฺสามาติ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว
 สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ สत्ตมํ ฯ

[๖๗๔] เอกํ สมฺมํ ภควา เวสํถิยํ วิหรติ มหาเวเน กุฏฺฐา-
 คารสํถายํ ฯ ตตฺร โห ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ ภิกฺขโวติ ฯ
 ภทฺทเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสุ ฯ

[๖๗๕] ภควา เอตทโวจ กถิงฺครูปชานา ภิกฺขเว เอตฺรหิ
 ติจฺจนํ วิหรนฺติ อปฺปมตฺตา อาตานิโน อฺปาสฺนสฺมํ เตสํ ราชา
 มากโร อชาตสฺตฺตฺตฺ เวเทหิปปุคฺโค น ตภฺติ โธตารํ น ตภฺติ
 อารมฺมณํ ฯ ภวิสฺสณฺติ ภิกฺขเว อนาคคมทฺธานํ ติจฺจนํ สฺซุมาตา
 มุทฺตถา หตฺถปาทา เต มุทฺทาสฺส เสยฺยาสุ ภูตพฺมโพนฺหาสุ ยาว
 สฺริยฺยคฺคมนา เสยฺยํ กปฺปิสฺสณฺติ เตสํ ราชา มากโร อชาตสฺตฺตฺ
 เวเทหิปปุคฺโค ตจฺจนฺติ โธตารํ ตจฺจนฺติ อารมฺมณํ ฯ

[๖๗๖] กถิงฺครูปชานา ภิกฺขเว เอตฺรหิ ภิกฺขุ วิหรนฺติ อปฺป-
 มตฺตา อาตานิโน ปชานสฺมํ เตสํ มาโร ปาบีมา น ตภฺติ
 โธตารํ น ตภฺติ อารมฺมณํ ฯ ภวิสฺสณฺติ ภิกฺขเว อนาคคมทฺธานํ
 ภิกฺขุ สฺซุมาตา มุทฺตถา หตฺถปาทา เต มุทฺทาสฺส เสยฺยาสุ ภูต-
 พฺมโพนฺหาสุ ยาว สฺริยฺยคฺคมนา เสยฺยํ กปฺปิสฺสณฺติ เตสํ มาโร
 ปาบีมา ตจฺจนฺติ โธตารํ ตจฺจนฺติ อารมฺมณํ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว

---

๓ ส. มุทฺตตฺตนา ฯ

๖๗๘] โอบมมัลยัตตสัส นวมสฺสเต ภูตปุพฺพวตฺถุ

๓๑๓

เอวํ สิกฺขิตพฺพํ กถิงฺครูปจฺจนา วิหริสฺสาม อปฺปมตฺตา อาตาปีโน
ปจฺจาสฺมินฺติ เอวเมหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ อฏฺฐมํ ฯ

[๖๗๘] เอวเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริติ
เชตวเน อนาถปิตฺติกสฺส อารามे ฯ เทน โห ปน สมนฺเ
นาณฺเวตโร นโว ภิกฺขุ อติเวถํ กุตาณิ อุปสงฺกมฺติ ฯ ตเมณํ ภิกฺขุ
เอวมาหํสุ มา อายสฺมา อติเวถํ กุตาณิ อุปสงฺกมฺติ ฯ โส
ภิกฺขุหิ วุจฺจมาโน เอวมาห อิมे हि นาม เถรา ภิกฺขุ กุตาณิ
อุปสงฺกมิตพฺพํ มณฺเณสฺสํนฺติ กิมํคํ ปนาหนฺติ ฯ อถ โห สมนฺพฺหุตา
ภิกฺขุ เยน ภควา เทนอุปสงฺกมํสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิ
วาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํสุ ฯ เอกมณฺตํ นิสฺสนฺนา โห เต ภิกฺขุ
ภควนฺตํ เอตทโวจํ อีธ ภนฺเต อนฺนตโร นโว ภิกฺขุ อติเวถํ
กุตาณิ อุปสงฺกมฺติ ตเมณํ ภิกฺขุ เอวมาหํสุ มา อายสฺมา
อติเวถํ กุตาณิ อุปสงฺกมฺติ โส ภิกฺขุหิ วุจฺจมาโน เอวมาห
อิมे हि นาม เถรา ภิกฺขุ กุตาณิ อุปสงฺกมิตพฺพํ มณฺเณสฺสํนฺติ
กิมํคํ ปนาหนฺติ ฯ

[๖๗๘] ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว อรณฺณายตเน มหา สรัสสิ ตํ
นาคา อุปนิสฺสํย วิหรนฺติ ฯ เต ตํ สรัสสิ โอคฺเหตฺวา โสณฺทาย
ภิสฺมุพาทํ อพฺภุคฺคเหตฺวา สฺวิกฺขวตฺตํ วิกฺขวาเตตฺวา อกทฺทมํ สงฺขา
ทิตฺวา อชฺโฆหรนฺติ เตสํคํ วณฺณาย เจว โหติ พลาย จ
น จ ตโคณิทานํ มรณํ วา นิคฺคจฺจนฺติ มรณเมตฺตํ วา ทฺวํ ฯ

เตสญญเว โข ปน ภิกขเว มหานครานํ อหุสิขมานา ตรุณา
ภิกขุณาปา เต ตํ สรัสํ โอคเหตฺวา โสณฺฑาย ภิสฺมุพาสํ
อพฺภุคฺคเหตฺวา น สํวิชฺชาตํ วิชฺชาเตตฺวา สกทฺทมํ อสงฺขาทิตฺวา
อชฺโฌหรณฺติ เตสฺสํ เหนว วณฺณาย โหติ น พลาย ตโต-
นิตานํ มรณํ वा นิคฺคฺชนฺติ มรณมตฺตํ वा ทุกฺขํ ฯ

[๖๗๘] เหวเมว โข ภิกขเว อีธ เถรา ภิกขุ ปุพฺพพณฺ्हสมํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวมาทาย คามํ वा นิคฺคํ वा ปิณฺฑาย ปวิสฺสนฺติ
เต ตตฺถ ชมมํ ภาสฺสนฺติ เตสํ คีหิ ปสฺสนฺนา ปสฺสนฺนาการํ กโรนฺติ
เต ตํ ตาภํ อคฺคิตา อมฺภุจฺฉิตา อหฺมฺมาปฺนฺนา อาทันนวทสฺสาวิโน
นินฺตฺสฺรณปญฺญา ปรีกฺขฺชนฺติ เตสฺสํ เหนว วณฺณาย เจว โหติ พลาย
จ น จ ตโตนิตานํ มรณํ वा นิคฺคฺชนฺติ มรณมตฺตํ वा ทุกฺขํ ฯ
เตสญญเว โข ปน ภิกขเว เถรานํ ภิกขุณํ อหุสิขมานานํ वा
ภิกขุ ปุพฺพพณฺ्हสมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวมาทาย คามํ वा นิคฺคํ
วา ปิณฺฑาย ปวิสฺสนฺติ เต ตตฺถ ชมมํ ภาสฺสนฺติ เตสํ คีหิ
ปสฺสนฺนา ปสฺสนฺนาการํ กโรนฺติ เต ตํ ตาภํ คฺคิตา มฺภุจฺฉิตา
อหฺมฺมาปฺนฺนา อาทันนวทสฺสาวิโน อนินฺตฺสฺรณปญฺญา ปรีกฺขฺชนฺติ
เตสฺสํ เหนว วณฺณาย โหติ น พลาย ตโตนิตานํ มรณํ वा
นิคฺคฺชนฺติ มรณมตฺตํ वा ทุกฺขํ ฯ ศสฺมาคิหิ ภิกขเว เอวํ
สิกฺขิตพฺพํ อคฺคิตา อมฺภุจฺฉิตา อหฺมฺมาปฺนฺนา อาทันนวทสฺสาวิโน
นินฺตฺสฺรณปญฺญา ปรีกฺขฺชนฺตฺสฺมาคิ เหวณฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิ-

ตพฺพนฺติ ฯ นวมํ ฯ

[๖๘๐] สํวตฺถิยํ วิหริติ... เตน โข ปน สมฺเยน อณฺเณตโร
ภิกฺขุ อติเวถํ กุเลสุ จาริตํ อาปชฺชติ ฯ ตเมनํ ภิกฺขุ เหวมาหํสุ
มา อายสฺมา อติเวถํ กุเลสุ จาริตํ อาปชฺชติ ฯ โส ภิกฺขุหิ
ดฺจุจฺจมาโน น รมติ ฯ อถ โข สมฺพุทฺธา ภิกฺขุ เยน ภควา
เตนุปลงฺกมํสฺสํ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺถํ
นิสฺสํสิ ๑ เอกมณฺถํ นิสฺสนฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เขตฺทโวจุ
อิธ ภนฺเต อณฺเณตโร ภิกฺขุ อติเวถํ กุเลสุ จาริตํ อาปชฺชติ
ตเมนํ ภิกฺขุ เหวมาหํสุ มา อายสฺมา อติเวถํ กุเลสุ จาริตํ
อาปชฺชติ โส ภิกฺขุหิ ดฺจุจฺจมาโน น รมตฺติ ฯ

[๖๘๑] ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว วิพาโร สันนิสฺสมตฺตงฺกติเร จิโต
อโหสิ มุทฺธุสิ อากมยมาโน ยตฺถายํ มุทฺธุสิ โคจฺราย ปกฺก-
มิตฺตํ ตตฺถเว นํ คเหตฺวา ขาทิสํสํมํติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว
มุทฺธุสิ โคจฺราย ปกฺกามิ ฯ ตเมนํ วิพาโร คเหตฺวา สหสา มํสํ
ขาทิตฺวา อชฺโฌหริ ๑ ตสฺสํ สํ มุทฺธุสิ อนฺตมฺบิ ขาทิ อนฺต-
คฺคณมฺบิ ขาทิ ๑ โส ตโตนิทานํ มรณมฺบิ นิคฺคจฺจติ มรณมตฺตมฺบิ
ทฺถุ ๑

[๖๘๒] เหวเมว โข ภิกฺขเว อิเธจฺจุจฺจ ภิกฺขุ ปุพฺพณฺทสํมํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย คามํ วา นิคมํ วา มฺนิชฺชาย ปวิสฺสิ
อภฺกฺขิตฺเตเนว กาเยน อภฺกฺขิตาย วาจาย อภฺกฺขิตฺเตน จิตฺเตน อนฺ-

[illegible]

[๖๘๓] ส่วนคุณิย์ วิหริติ... อัสสํตถุ โน ตุมฺเห ภิกขเว รตฺติยา
ปจฺจุตฺตมํ สิกขาตสฺส วสฺมานุตฺตาคี ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ เอโส โส
ภิกขเว ชรตีคาโณ อุกกณฺณเกน นาม โรชชาเตน ผุฏฺโฐ ฯ โส
เยน เยน อจฺฉติ เตन เตน คจฺฉติ ยตฺถ ยตฺถ อิจฺฉติ ตตฺถ
ตตฺถ ทิฏฺฐติ ยตฺถ ยตฺถ อิจฺฉติ ตตฺถ ตตฺถ นิสฺสํทติ ยตฺถ
ยตฺถ อิจฺฉติ ตตฺถ ตตฺถ นิปรชฺชติ ฯ สัตถโกปี นํ วาโต อุปวาทยติ ฯ

[៦៨៤] សាស្ត្រ ខុសគ្នា ភិក្ខុវេទ បំ ឱរោហិត សម្បត្តិយុត្តិយុត្តិ
 ចេតនាបដិ ចតុត្ថារាជប្បិទានំ ប្បិទំលោកិយេ ។ គណៈភិក្ខុវេទ ចេត

๑ บ. มรณญะห์ ภูษเวตี หิสุสตี ๑ ๒ บ. มรณมุตตญะเตนุติ หิสุสตี ๑

๖๘๕] โอปมมุตยัคคตัสสะ ทฺวาทสฺมตฺตฺเต กตณฺณกตเวทิตา ๓๑๗

ลิกฺขิตพฺพํ อปฺปมตฺตา วิหริสฺสามาติ เขวณฺหิ โว ภิกฺขเว
ลิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ เอกาทสํ ๑

[๖๘๕] สํวคฺคิยํ วิหริติ... อตฺตํตฺถ โน ตฺเมห ภิกฺขเว รตฺติยา
ปจฺจุตฺตมํ ลิกฺกตสฺส วสฺมานตฺตํ ๑ เขวํ ภนฺเต ๑ ลียา โช
ภิกฺขเว ตสฺมํ ชรลิกาเต กาจิ กตณฺณตฺตา กตเวทิตา น เควว
อิเธกจฺเจ สกฺขปฺปคฺคิยปฺปณฺณเว ลียา กาจิ กตณฺณตฺตา กตเวทิตา ๑
ตสฺมาติห ภิกฺขเว เขวํ ลิกฺขิตพฺพํ กตณฺณโน ภวิสฺสาม กตเวทิโน
น จ โน อเมหสฺส อปฺปกมฺบิ กตํ วินลิสฺสตีติ เขวณฺหิ โว
ภิกฺขเว ลิกฺขิตพฺพนฺติ ๑ ทฺวาทสํ ๑

ตสฺส อุกฺกทานํ

กุญฺํ นลฺลิสฺส กุถํ โยเกว สตฺติ ฆนฺนุคฺโค
อาณิ กตฺติจฺจโร นาคโค วิพาโร เทว ลิกฺกตกาติ ๑

โอปมมุตยัคคตํ อฏฺฐมํ สมตฺตํ ๑

---

๑ ข. น จ โนติ น ลิสฺสตีติ ๑ อเมหสฺส อปฺปกมฺบิ กตํ มา นลฺลิสฺสตีติ อิติ เอตฺตกมฺปน
ลิสฺสตีติ ๑

ภิกขุสัพพตัม

[๒๘๖] เอมฺเม สุตํ เถกํ สมยํ ภควา สาวคฺคิยํ วิหริตี
เชตวเน อนาถบิณฑิกสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข อายสฺมา มหา-
โมคฺคตฺตนาโน ภกฺขุ อามนฺเตสฺส อากุโส ภิกฺขเวติ ฯ อากุโส ต-
โห เต ภิกฺขุ อายสฺมโต มหาโมคฺคตฺตานสฺส ปจฺจสฺสโสสุ ฯ

[๒๘๗] อายสฺมา มหาโมคฺคตฺตนาโน เขตทโวจ อึช มยฺหํ
อากุโส รโหคตสฺส ปฏิสตฺถนสฺส เถวํ เจตโส ปรีวิตฺถโก อุตฺตปาที
อริโย ตฺถนุหํภาโว อริโย ตฺถนุหํภาโวติ อุกฺกตํ กตโม นุ โห
อริโย ตฺถนุหํภาโวติ ฯ ตสฺส มยฺหํ อากุโส เขตทโหสิ อึช
ภิกฺขุ วิตฺถกฺกวจารานํ วุปฺสมา อชฺฌตฺตํ สมนฺปสํสาหนํ เจตโส เอโกตี-
ภาวํ อวิตฺถกํ อวิจาร์ํ สมาริขํ ปิตีสุขํ ทฺติยชฺฌมานํ อฺปฺสํมฺปชฺช
วิหริตี อยํ อุกฺกตํ อริโย ตฺถนุหํภาโวติ ฯ โส ชฺวหา อากุโส
วิตฺถกฺกวจารานํ วุปฺสมา อชฺฌตฺตํ สมนฺปสํสาหนํ เจตโส เอโกตีภาวํ
อวิตฺถกํ อวิจาร์ํ สมาริขํ ปิตีสุขํ ทฺติยชฺฌมานํ อฺปฺสํมฺปชฺช วิหรามิ ฯ
ตสฺส มยฺหํ อากุโส อิมินา วิหารเณ วิหโรโต วิตฺถกฺกสฺสคฺคา สณฺณยา-
มนสึการา สมนุทาจฺรนฺติ ฯ อถ โห มํ อากุโส ภควา อิทฺธิยา
อฺปฺสํมฺปชฺชามิเตวา เขตทโวจ โมคฺคตฺตาน โมคฺคตฺตาน มา พฺรหฺมณ
อริยํ ตฺถนุหํภาวํ ปมาโท อริเย ตฺถนุหํภาเว จิตฺตํ สณฺนเปหิ
อริเย ตฺถนุหํภาเว จิตฺตํ เอโกตีภาวํ กโรหิ อริเย ตฺถนุหํภาเว

๒๘๐] ภัฏฐสัณฺฑิตสฺส ทุติยสฺส เต อหฺงการาภิสํมูหตภาโว ๓๑๘

จิตฺตํ สํมาทหาติ ฯ โส ชฺวาทํ อากุโส อปเวน สมนฺเยน วิตฏฺก-
กิจจารณํ รูปสฺมา อชฺชเวตฺตํ สมนฺปสํทณฺโณ เจตโส เอโกทิกภาวํ อวิตฏฺกํ
อวิจาร์ สํมาธิขํ ปิติสฺสํ ทุติยชฺฌณํ อุปสํมปชฺช วิหรามิ ฯ ยํ हि
อากุโส สมนฺมา วทมาโน วเทยฺย สत्ตการา อนนฺคคฺคิโต สํวโก
มหาภินฺนเวตฺตํ ปตฺโตติ ฯ มมนฺตํ สมนฺมา วทมาโน วเทยฺย สत्ตการา
อนนฺคคฺคิโต สํวโก มหาภินฺนเวตฺตํ ปตฺโตติ ฯ ปจฺจํ ฯ

[๒๘๑] สํวตฺถินิทานํ ฯ ตตฺร โห อายสฺมา สํวิปฺตฺโต ภัฏฐ
อามนฺเตสฺสิ อากุโส ภัฏฐเวติ ฯ อากุโสติ โห เต ภัฏฐ อายสฺมโต
สํวิปฺตฺตสฺส ปจฺจสฺสสฺสํ ฯ

[๒๘๒] อายสฺมา สํวิปฺตฺโต เอตทโวจ อิท มยฺหํ อากุโส
รโหคตสฺส ปฏิสฺสณฺณสฺส เอวํ เจตโส ปวิวิตฏฺโก อุกฺพาติ อตฺถิ
นุ โห ตํ กิณฺณจิ โลกสฺมึ ยสฺส เม วิปริณามณฺณตาภาวา
อูปฺปชฺชเยยฺยํ โสภ ปริเทว ทฺวฏฺท โทมนสฺสํ ปายาสํติ ฯ ตสฺส มยฺหํ
อากุโส เอตทโหสิ นตฺถิ โห ตํ กิณฺณจิ โลกสฺมึ ยสฺส เม วิปริณา-
มณฺณตาภาวา นูปฺปชฺชเยยฺยํ โสภ ปริเทว ทฺวฏฺท โทมนสฺสํ ปายาสํติ ฯ

[๒๘๓] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อานนฺโห อายสฺมนฺตํ สํวิปฺตฺตํ
เอตทโวจ สत्ตถุปี โห เต อากุโส สํวิปฺตฺตํ วิปริณามณฺณตา-
ภาวา นูปฺปชฺชเยยฺยํ โสภ ปริเทว ทฺวฏฺท โทมนสฺสํ ปายาสํติ ฯ สत्ตถุปี
โห เม อากุโส วิปริณามณฺณตาภาวา นูปฺปชฺชเยยฺยํ โสภ ปริเทว-
ทฺวฏฺท โทมนสฺสํ ปายาสํ อปฺปีจ เม เอวมนสฺสํ มहेตฺถุโห วต โภ

ภควตา ไช เม อาวุโส สทุธิ อโหสิ รมฺมี กถาติ ฯ ทูเร ไช
 อาวุโส ภควา เอตฺรหิ สวตฺถิยํ วิหริติ เชตวเน อนาถมฺนิทิกตฺส
 อารามे กิณฺณุ ไช อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺตฺตานโน ภควนฺตํ อิทธิยา
 อุปสงฺกมิ อุตฺทาหุ ภควา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคฺคฺตฺตานํ อิทธิยา
 อุปสงฺกมฺมิติ ฯ น ชฺวาทํ อาวุโส ภควนฺตํ อิทธิยา อุปสงฺกมิ
 นปี มํ ภควา อิทธิยา อุปสงฺกมิ อปฺปีจ เม ยาวตา ภควา
 เขตฺตฺตาวตา ทิพฺพจฺจขุํ วิสฺสุตฺติ ทิพฺพา จ โสตฺธาตฺตํ ภควโตปิ
 ยาวตาทํ เขตฺตฺตาวตา ทิพฺพจฺจขุํ วิสฺสุตฺติ ทิพฺพา จ โสตฺธาตฺตํ ฯ
 ยถากถํ ปณายสฺมโต มหาโมคฺคฺคฺตฺตานสฺส ภควตา สทุธิ อโหสิ
 รมฺมี กถาติ ฯ

[๖๘๓] อิทฺทาหํ อาวุโส ภควนฺตํ เขตฺทโวจํ อารทฺธวิริโย
 อารทฺธวิริโยติ ฆนฺเต อจฺจุจติ กิตฺตฺตาวตา นุ ไช ฆนฺเต อารทฺธ-
 วิริโย โหตฺตํ ฯ เหวํ อุตฺเต มํ อาวุโส ภควาปิ เขตฺทโวจ
 อิทฺ โมคฺคฺคฺตฺตาน ภิกฺขุ อารทฺธวิริโย วิหริติ กามํ ตโจ จ
 นหารุ จ อญฺจี จ อวสฺสํสฺสํ สวเร อวสฺสํสฺสํ มํสโตหิตํ ยนฺตํ
 ปุริสฺถาเมเน ปุริสฺวิริเยเน ปุริสฺปรกฺกเมเน ปตฺตพฺพํ น ตํ อปา-
 ปฺนิตฺวา วิริยสฺส สณฺขานํ ภวิสฺสคฺคิ เหวํ ไช โมคฺคฺคฺตฺตาน
 อารทฺธวิริโย โหตฺตํ ฯ เหวํ ไช เม อาวุโส ภควตา สทุธิ
 อโหสิ รมฺมี กถาติ ฯ

[๖๘๔] เสงฺยุถาปิ อาวุโส ทิมนวโต ปพฺพตฺตราชสฺส ปรีตฺตา

ปาสาณตักขรา ยาวเทว อุปนิฏฺเฐปนมตฺตตาย เหวเมว โห มยํ
 อายสุมโต มหาโมคฺคตฺตตานตฺต ยาวเทว อุปนิฏฺเฐปนมตฺตตาย
 อายสุมมา หิ มหาโมคฺคตฺตตานโน มหิตฺตโก มหานุภาโว อากงฺข-
 มาโน กปฺปํ คิฏฺฐเจยฺยติ ๑

[๖๕๕] เสยฺยถาปํ อากุโส มหคฺคยา โถณชฺชฎาย ปริตฺตยา โถณ-
 ตักขรา ยาวเทว อุปนิฏฺเฐปนมตฺตตาย เหวเมว โห มยํ อายสุมโต
 สารีปุตฺตตฺต ยาวเทว อุปนิฏฺเฐปนมตฺตตาย อายสุมมา หิ สารีปุตฺโต
 ภควตา อนนฺทปริยาเยน โถมิโต วณฺณนิโต ปตฺตโก

สารีปุตฺโต ๑ ปณฺณาย ตฺเถน อุปตฺตเมน ๑

โยปํ ปารคโต ภิกฺขุ เหว โส ปรโม สียาติ ๑

อิตฺติ เท อุกฺโก มหานาคา อณฺณมณฺณตฺต สฺสภาสิตํ สุตฺตํ สมนุ-
 โมทิสฺสํ ๑ คตฺติ ๑

[๖๕๖] เหวมฺเม สุตํ เอกํ สมนํ ภควา สํวตฺตํ วิหริ-
 เชตฺวเน อนนฺทปฺณฺทิกตฺต อาราม ๑ เตน โห ปน สมนเณ
 อนนฺทโร นโว ภิกฺขุ ปจฺจนาภตฺตํ ปฺณฺทปาตปฏิกกฺกโต วิหารํ
 ปวิสีตฺวา อุปปตฺตสฺสโก ตฺตุนฺทโก ตฺตุนฺทคฺคยาติ น ภิกฺขุ เวยฺยา-
 วจํ กโรติ จีวรการสฺมเย ๑ อถ โห สมนพฺพดา ภิกฺขุ เณ
 ภควา เตนุปตฺตํมิตฺตํ อุปตฺตํมิตฺตวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอก-
 มนฺตํ นิสฺสํ ๑

[๖๕๗] เอกมนฺตํ นิสฺสนา โห เท ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอกทโวจํ

อภิญญา สัจจคณตวา อุปสัมปชช วิหรัตติ ฯ

[๖๘๘] อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺวาน สัจฺจโต อถาปรํ
เอตทโวจ สตฺถา

นยิทํ สัจฺจิตมารพฺภ นยิทํ อปฺปปถามสา

นิพฺพานํ อธิคณตพฺพํ สพฺพคณตปฺปโมจณํ

อຍံ จ ททโร ภิกฺขุ อຍมุตฺตมโปริโส

ธาวเรติ อนฺติมํ เทหํ เชตฺวา มารํ สฺวาหนนฺติ ฯ จตฺตุถํ ฯ

[๗๐๐] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สํมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหรัติ
เชตวเน อนาถปิ่นฺนุทิกสฺส อารามे ฯ อถ โห อายสฺมา สฺฐาโต
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ฯ

[๗๐๑] อทฺทสา โห ภควา อายสฺมนฺตํ สฺฐาตํ ทฺวโรจ อากฺขณฺตํ
ทิสฺวาน ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ อุกฺเขเนวายํ ภิกฺขเว กุตฺปฺปโต โสภติ
ยญฺจ อภิวโป ทสฺสํนํโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตฺาย
สํมณฺหากโต ยสฺส จตฺถาย กุตฺปฺปตา สํมมเทว อถารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชนฺติ ตทณฺตฺวํ พุรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเชว รมฺเม สยํ
อภิญญา สัจจคณตวา อุปสัมปชช วิหรัตติ ฯ

[๗๐๒] อิทมโวจ ภควา ฯ เป ฯ สตฺถา

โสภติ วตฺถายํ ภิกฺขุ อุกฺกุฏเตน เจตสา

วิปฺปยุตฺโต วิสณฺณยุตฺโต อนุปาทาย นิพฺพุโต

ธาวเรติ อนฺติมํ เทหํ เชตฺวา มารํ สฺวาหนนฺติ ฯ ปณฺจมํ ฯ

๗๐๖] ภิกขุสัณฺฑิตสํ สํตมสํตเต ฐมฺมิกถาสนฺเทสนา ๓๒๕

[๗๐๓] เอวฺมุเม สํตํ เอกํ สํมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริตี
เชตวเน อนาถปิ่นฺฑิตกสฺส อารามे ๑ อถ โช อายสฺมา ตถฺนฺนฺน-
ภทฺธิโย เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ๑

[๗๐๔] อทฺทสา โช ภควา อายสฺมนฺตํ ตถฺนฺนฺนภทฺธิยํ ทูรโต
อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวาน ภิกขุ อามนฺเตสิ ปสฺสธ โน ตุมฺहे ภิกฺขเว
เอตํ ภิกขุํ อาคจฺจนฺตํ ทุพฺพณฺณํ ทุพฺพทสิกํ โอโกฏฺฐมกํ ภิกขุณฺ
ปริฏฺฐรฺพนฺติ ๑ เอวํ ภนฺเต ๑ เอโส โช ภิกฺขเว ภิกขุ มหิทธิโก
มหานฺภาโว น จ สํมาปตฺติ สุตฺตกรฺพา ยา เตน ภิกฺขุณา
อสงฺมาปนฺนปฺพุพา ยสฺส จตฺถาย กุตฺตปฺตฺตา สํมมฺเทว อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ตทฺหนฺตฺตวํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม
สํยํ อภิณฺญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสํมปชฺช วิหริตฺติ ๑

[๗๐๕] อิทมฺโวจ ภควา ๑เป ๑ สํตฺตา

หํสา กุญฺจา มยฺวรา จ หตฺธิโย ปสฺสุมิกา

สํพเพ สํหสฺสํ ภาณนฺติ นตฺถิ กายสํมิ ตฺถยตา

เชวเมว มนุสฺสเสสฺสํ ททโร เจปํ ปณฺณวา

โส หิ ตตฺถ มหา โหติ เณว พาทิ สรรฺวาติ ๑ นฺนุจํ ๑

[๗๐๖] เอวฺมุเม สํตํ เอกํ สํมยํ ภควา เวสํสยํ วิหริตี
มหาวเน กุฏฺฐาคารสํถายํ ๑ เตน โช ปน สํมเยน อายสฺมา
วิสํโส ปณฺจาตปฺกฺโต อุปฺปจฺจํสํถายํ ภิกขุ ฐมฺมิมิยา กถาย
สํนฺทสฺเสติ สํมาทเปติ สํมุตฺเตเชติ สํมปทํเสติ โปริยา วาจา

วิสูตรฐาย อเนกคพาย อตฺตสฺส วิมฺบวปนิยา ปริยาปนฺนํ อนิสฺ-
สิตาย ฯ

[๗๐๗] อถ ไช ภควา สํยณฺหสํมํ ปรุสฺสํตฺตนา วุจฺจํโต
เยน อปฺปจฺฉานํสาธา เทนฺปสํกมํ อปฺปสํกมํคฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน
นิสฺสํติ ฯ นิสฺสํ ไช ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสํ โท นุ ไช ภิกฺขเว
อปฺปจฺฉานํสาธายํ ภิกฺขุ ชมฺมํมียา กถาย สํนทสฺสํเตติ สํมาทเปติ สํมุตฺ-
เตเชติ สํมปทํสํเตติ โปริยา วาจาย วิสูตรฐาย อเนกคพาย อตฺตสฺส
วิมฺบวปนิยา ปริยาปนฺนํ อนิสฺสํตฺตยาติ ฯ อายสฺมา ภนฺเต วิสาโช
ปณฺจาทปฺกฺโต อปฺปจฺฉานํสาธายํ ภิกฺขุ ชมฺมํมียา กถาย สํนทสฺสํเตติ
สํมาทเปติ สํมุตฺเตเชติ สํมปทํสํเตติ โปริยา วาจาย วิสูตรฐาย
อเนกคพาย อตฺตสฺส วิมฺบวปนิยา ปริยาปนฺนํ อนิสฺสํตฺตยาติ ฯ
อถ ไช ภควา อายสฺมํนํ วิสาชํ ปณฺจาทปฺกฺตํ อามนฺเตสํ สํว
สํว วิสาช สํว ไช ทวํ วิสาช ภิกฺขุ ชมฺมํมียา กถาย สํนทสฺสํเตติ
ฯ เป ฯ อตฺตสฺส วิมฺบวปนิยา ปริยาปนฺนํ อนิสฺสํตฺตยาติ ฯ

[๗๐๘] อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺถวาน สฺสโค อถาปรํ
เอตทโวจ สตฺถา

นาภาสํมาน ชานนฺติ	มิตฺตํ พาเลหิ ปณฺทิตํ
ภาสํมานญฺช ชานนฺติ	เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ
ภาสํเย ไชตเย ชมฺมํ	ปคฺคณฺเห อิตฺถํ ชนํ
สฺสภาสิตชชา อิตฺโธ	ชมฺโม หิ อิตฺถํ ชโรติ ฯ สตฺถมํ ฯ

เตนุปลงฺกมิ อฺปลงฺกมิตฺวา ภคฺฉนํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสี
 ทฺวํ ทฺวํ มฺมโน อสฺสํ ปวตฺตยมาโน ๑

[๗๓๕] อถ ๒ ภคฺฉา อายสฺมณํ ติสฺสํ เอกทโวจ กิ น
 ๒ ตํ ติสฺสํ เอกมฺนํ นิสฺสินโน ทฺวํ ทฺวํ มฺมโน อสฺสํ ปวตฺตย-
 มาโนติ ๑ ตถา หิ ปน มํ ภนฺเต ภิกฺขุ สมนฺตา วาจา ย สฺสนิ-
 โตทเกน สมนฺตํ อภิสฺสํ ๑ ตถา หิ ปน ตํ ติสฺสํ วตฺตา
 โน ๑ วจนฺทโม น ๒ เต ตํ ติสฺสํ ปฏฺฐิ ๑ กุตฺตคฺคสฺส
 สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตสฺส ยํ ตํ วตฺตา โน ๑
 วจนฺทโม เต ๒ เต ติสฺสํ ปฏฺฐิ ๑ กุตฺตคฺคสฺส สทฺธา
 อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตสฺส ยํ ตํ วตฺตา ๑ อสฺมิ
 วจนฺทโม จาติ ๑

[๗๓๕] อิทมโวจ ภคฺฉา อิทํ วตฺวาน สฺสโต อถาปํ
 เอกทโวจ สตฺถา

กิ น กุชฺฌสฺมิ มา กุชฺฌิ อภฺโกโร ติสฺสํ เต ว

โกธมานมกฺขวินยตฺถํ หิ ติสฺสํ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสํ ตํ ๑ นวํ ๑

[๗๓๖] เอกํ สมนํ ภคฺฉา ราชคฺเห วิหริติ เวพฺพเน กถนฺทก-
 นิวาเป ๑ เตน ๒ ปน สมนฺเตน อณฺณตโร ภิกฺขุ เณรนามโก
 เอกวิหารี เจว โหติ เอกวิหารสฺส ๑ วณฺณวาทิ ๑ โส เอก
 คามํ ปิณฺฑายา ยวิสฺสี เอก ปฏิกุมฺปิ เอก รโห นิสฺสํ
 เอก จงฺกมํ อธิชฺชาติ ๑ อถ ๒ สมนฺตํ ภิกฺขุ เยน ภคฺฉา

เตนุปลงฺกมิตฺตํ อุปฺปงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมณฺถํ
 นิสฺสํ ๑ เอกมณฺถํ นิสฺสนํ ๒ เต ภิกขุ ภควนฺตํ เขตฺทโวจํ
 อิทฺถ ฆนฺเต อณฺเฑตโร ภิกขุ เกรนํโก เอกวิหารํ เอกวิหารสฺส
 ๑ วนฺณวาทิตํ ๑

[๗๓๗] อถ ๒ ภควา อณฺเฑตโร ภิกขุ อามนฺเตสิ เอहि
 ตฺวํ ภิกขุ มม วาเนน เถวํ ภิกขุ อามนฺเตสิ สฺตฺธา ตํ อาวุโส
 เถวํ อามนฺเตตฺติ ๑ เหวํ ฆนฺเตติ ๒ โส ภิกขุ ภควโต ปฏิสฺสณฺนิตฺวา
 เยนายสฺมา เถโร เตนุปลงฺกมิตฺตํ อุปฺปงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ เถวํ
 เขตฺทโวจ สฺตฺธา ตํ อาวุโส เถวํ อามนฺเตตฺติ ๑ เหวมาวุโสติ
 ๒ อายสฺมา เถโร ตสฺส ภิกขุโน ปฏิสฺสณฺนิตฺวา เยน ภควา
 เตนุปลงฺกมิตฺตํ อุปฺปงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมณฺถํ นิสฺสํ ๑

[๗๓๘] เอกมณฺถํ นิสฺสนํ ๒ อายสฺมณฺตํ เถวํ ภควา เขตฺทโวจ
 สจฺจํ ภิกขุ ตฺวํ เถร เอกวิหารํ เอกวิหารสฺส ๑ วนฺณวาทิตํ ๑
 เหวํ ฆนฺเต ๑ ยถากถํ ปน ตฺวํ เถร เอกวิหารํ เอกวิหารสฺส ๑
 วนฺณวาทิตํ ๑ อิทฺถ ฆนฺเต เอโก คามํ ปิณฑาย ปวิสํมิ
 เอโก ปฏิกฺกมามิ เอโก รโห นิสฺสํมิ เอโก จงฺกมํ อธิชฺชามิ
 เหวํ ขวาทํ ฆนฺเต เอกวิหารํ เอกวิหารสฺส ๑ วนฺณวาทิตํ ๑

[๗๓๙] อตฺถโส เถร เอกวิหารโร น โส นตฺถํติ วทามิ
 อมฺเฐ เต เถร ยถา เอกวิหารโร วิตุถารตฺเรน ปริปฺนฺโน โหติ ตํ
 สฺสณฺหาสิ สจฺจํ มนฺสิกโรหิ ภาตีสฺสํมิตํ ๑ เหวํ ฆนฺเตติ ๒ ๑ เป ๑

[๗๒๐] กณฺณจ เถร เขกวิหาโร วิตุถารตเรน ปริบุญโน
 โหติ อธิ เถร ยํ อตฺตํ ตํ ปหฺนํ ยํ อนาคตํ ตํ ปฏิ-
 นิธฺตฺถจํ ปจฺจุปปนฺเนสุ จ อคฺคภาวปฏิธากะสุ ฉนฺทราโค สุปฺพิ-
 วิณฺโโต เอวํ โช เถร เขกวิหาโร วิตุถารตเรน ปริบุญโน
 โหตฺติ ๑

[๗๒๑] อิทมโวจ ภควา อิทํ วชฺชานํ สุกโต อถาปรํ
 เขตทโวจ สคฺคา

สพฺพภาวิภูํ สพฺพวิภูํ สุมะ

สพฺพเพสุ ชมฺเมสุ อณฺุปลิตํ

สพฺพํ ชหิ คณฺหกฺขเย วิมุคฺติ

คณฺหํ นรํ เขกวิหารวํติ พุรุมฺมํติ ๑ ทสฺมํ ๑

[๗๒๒] เขวมฺเม สุกํ โสกํ สมยํ ภควา สํวคฺคิยํ วิหริติ
 เชตฺวเน อนาถบิณฑิกสฺส อารามे ๑ อถ โช อายสฺมา มหา-
 กปฺปิโน เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ อฺปฺลงฺกมิตฺวา ๑

[๗๒๓] อทฺทสา โช ภควา อายสฺมนํ มหากปฺปิโน ทูโรโต
 อากฺขณฺตํ ทิสฺวาน ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ปสฺสธ โน คฺมุเห ภิกฺขเว
 เขตํ ภิกฺขุ อากฺขณฺตํ โอตฺถาตํ ตณฺกํ ตฺวณฺาติกนฺติ ๑ เอวํ ภาณเต ๑
 เอโส โช ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหิทธิโก มหानฺภาโว น จ สํมาปตฺติ
 สฺสฏฺฐปา ยา เทน ภิกฺขุณา อสฺมาปนฺนํพุทฺธา ยสฺส จคฺคาย กุ-
 ปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชติ ตทณฺุคฺคํ พุทฺหม-

จริยปริโยธานัน ทิฏฐิเชว ชมฺเม สยํ อภินฺนุณา สจฺฉนิกคฺคา อุปลงฺกมฺปชฺช
 วิหรัคฺคิ ๑

[๗๒๔] อิทมโวจ ภคฺวา อิทํ วตฺถวาน สฺสคฺโค อถาปรํ
 เอตทโวจ สฺสคฺคา

ชฺชคฺคิโย เสฏฺฐโส ชเนตฺถมฺมิ เป โคตฺตปฏิสาริโน

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน โส เสฏฺฐโส เทวมาณฺเส

ทิวา คปฺติ อาทิจฺโจ รตฺติมาภาติ จฺนทิมฺมา

สนฺนทฺโธ ชฺชคฺคิโย คปฺติ ฌายี คปฺติ พุราหฺมโณ

อถ สํพฺพมโหรรคฺคํ พุทฺโธ คปฺติ เตชสฺสาติ ๑ เอกาทสฺมํ ๑

[๗๒๕] เอวฺมเม สฺสคฺคํ เอกํ สมนํ ภคฺวา สํวตฺถิยํ วิหรัคฺคิ
 เชตฺวเน อนาถมฺมณฺณิกสฺส อารามे ๑ อถ โส เทว ภิกฺขุ สํหายกา
 อายสฺมโต มหาภบฺบิณสฺส สทฺธิวิหาริโน เยน ภคฺวา เตนุปลงฺกมฺมิสฺสุ
 อุปลงฺกมิตฺวา ๑

[๗๒๖] อทฺทสา โส ภคฺวา เต ภิกฺขุ ทูรโตว อากฺขณฺเต
 ทิสฺสวาน ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ปสฺสธ โน कुเมห ภิกฺขเว เอเต เทว
 ภิกฺขุ สํหายเก อากฺขณฺเต มหาภบฺบิณสฺส สทฺธิวิหาริโนติ ๑ เอวํ
 ภนฺเต ๑ เอเต โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหิทฺธิกา มหานุภาวา น
 จ สํมาปคฺคิ สฺสภวฺวา ยา เตหิ ภิกฺขุหิ อสฺมาปนฺนปฺพุพา
 ยสฺส จตฺถาย กุตฺตคฺคา สมนฺนเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ
 คทฺถคฺคํ พุทฺธมฺจริยปริโยธานัน ทิฏฐิเชว ชมฺเม สยํ อภินฺนุณา สจฺฉน-

กตฺวา อปฺสํปชฺช จิหรนฺตํติ ฯ

[๗๒๗] อิทมโวจ ภควา อิทํ วคฺชาน สฺสคโต อถาปรํ
เขตทโวจ สฺสคตา

สหายา วติเม ภิกฺขุ จิรรคฺคํ สเมนิกา

สเมติ เนถํ สทฺธมฺโม ชมฺเม พุทฺธปฺปเวทิตะ

สฺสวีนฺตา กปฺปิเนน ชมฺเม อริยปฺปเวทิตะ

ชาเรนฺติ อนฺติมํ เทหํ เขตฺวา มารํ สฺวาหนนฺติ ฯ ทฺวาทสฺมํ ฯ

ภิกฺขุสัจฺจคฺคํ นวมํ สมนฺตํ ฯ

ตสฺสสฺสทฺทานํ

โกถิติ อปฺปติสฺสํ ฯ อโฆ จาบี ปวฺจจฺติ

นโว สฺสาโต ภทฺทํ ฯ วิสาขนฺนโท ติสฺสํ ฯ

เถรนาโม ฯ กปฺปิโน สหาเยน ฯ ทฺวาทสฺสํ ฯ

นิตานวคฺคสฺส สัจฺจคฺคโก

ตสฺส อุตฺทานํ

อภิสมยชาตฺตสัจฺจคฺคํ อนนตคฺคเตน กสฺสํ

สจฺจการวาทุตถกฺขโณ- ปมฺมภิกฺขุโน นิตาโน

ทฺติโย เตน ปวฺจจฺจํติ ฯ

นิตานวคฺคสัจฺจคฺคํ สมนฺตํ ฯ

ปทานุกรกโม

อจิรปฏกนฺเต เทวทตฺเต ตตฺร โห ภาควา	ปพฺเพ ๕๘๖	อจฺเเก ๒๘๓
อถ โห อณฺณตโร พฺรหฺมโน	.. ๓๖๘	.. ๘๐
อถ โห อณฺณตโร พฺรหฺมโน	.. ๔๓๕	.. ๒๓๗
อถ โห อณฺณตโร ภิกฺขุ	.. ๔๕	.. ๒๓
อถ โห อณฺณตโร ภิกฺขุ	.. ๔๒๘	.. ๒๓๕
อถ โห อณฺณตโร ภิกฺขุ	.. ๔๓๓	.. ๒๓๖
อถ โห อนนํมีณฺชิโก คหปติ	.. ๓๕๓	.. ๘๒
อถ โห อายสฺมา อานนฺโท	.. ๒๒๔	.. ๓๓๐
อถ โห อายสฺมา อานนฺโท	.. ๕๓๒	.. ๒๕๓
อถ โห อายสฺมา อุปวาโน	.. ๘๕	.. ๔๘
อถ โห อายสฺมา กจฺจวนโคตฺโต	.. ๔๒	.. ๒๐
อถ โห อายสฺมา คิสฺโส	.. ๗๓๓	.. ๓๒๗
อถ โห อายสฺมา นนฺโท	.. ๗๐๘	.. ๖
อถ โห อายสฺมา ปวิฏฺโง	.. ๒๖๘	.. ๓๔๐
อถ โห อายสฺมา ภูมิโห	.. ๗๘	.. ๔๔
อถ โห อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก	.. ๒๖๓	.. ๓๓๖
อถ โห อายสฺมา มหากปฺปโน	.. ๗๒๒	.. ๓๓๐
อถ โห อายสฺมา มหากสฺสโป	.. ๔๗๘	.. ๒๓๘

ชด ไช ขายสุมา มหากุสุมโป	ปพเพ ๔๘๓	ขงเก ๒๔๐
ชด ไช ขายสุมา มหากุสุมโป	.. ๔๘๘	.. ๒๔๒
ชด ไช ขายสุมา มหากุสุมโป	.. ๔๘๔	.. ๒๔๕
ชด ไช ขายสุมา มหากุสุมโป	.. ๕๓๓	.. ๒๖๓
ชด ไช ขายสุมา ราหุโต	.. ๕๘๘	.. ๒๘๗
ชด ไช ขายสุมา ราหุโต	.. ๖๒๐	.. ๒๘๓
ชด ไช ขายสุมา ราหุโต	.. ๖๓๒	.. ๒๘๕
ชด ไช ขายสุมา ราหุโต	.. ๖๓๔	.. ๒๘๖
ชด ไช ขายสุมา ลกณฏกภทฺธิโย	.. ๗๐๓	.. ๓๒๕
ชด ไช ขายสุมา สารีปุตฺโต	.. ๗๑	.. ๓๘
ชด ไช ขายสุมา สารีปุตฺโต	.. ๔๖๔	.. ๒๓๓
ชด ไช ขายสุมา สารีปุตฺโต	.. ๕๒๘	.. ๒๖๒
ชด ไช ขายสุมา สุชาโต	.. ๗๐๐	.. ๓๒๔
ชด ไช กพารชคฺติโย ภิกฺขุ	.. ๓๐๔	.. ๕๘
ชด ไช ชาณุตฺตไน พฺราหฺมโณ	.. ๓๗๒	.. ๘๓
ชด ไช คิมฺพรุกฺโข ปริพฺพาชโก	.. ๕๓	.. ๒๖
ชด ไช คัสสมคฺคา ปาเวยฺยกา	.. ๔๔๕	.. ๒๒๓
ชด ไช เทว ภิกฺขุ สหายกา	.. ๗๒๕	.. ๓๓๓
ชด ไช ภควา ปริคฺคํ นวตฺติยาย	.. ๓๓๓	.. ๓๖๒
ชด ไช ภควา ปริคฺคํ นวตฺติยาย	.. ๖๖๓	.. ๓๐๗

ปทานุกรกโม

๓๓๕

อถ ไช ภควา ปุพฺพณฺทสมฺม	ปพฺพ	๔๗	อจฺเ	๒๒
อถ ไช ภควา รโหคโค	..	๑๖๖	..	๘๘
อถ ไช โถกายติโก พุราหุมน	..	๑๗๕	..	๘๓
อถ ไช สัมพหุตา ภิกฺขุ	..	๔๓๓	..	๒๑๗
อทฺทสํ ภิกฺขุณี เวหาสํ คจฺฉนฺตํ	..	๖๕๗	..	๓๐๕
อทฺทสํ สํมณเฑโร เวหาสํ คจฺฉนฺตํ	..	๖๕๘	..	..
อทฺทสํ สิกฺขมานํ เวหาสํ คจฺฉนฺตํ	..	๖๕๘	..	..
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๒๑	..	๒๑๒
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๒๓	..	..
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๒๕	..	๒๑๓
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๒๗	..	๒๑๔
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๓๘	..	๒๑๘
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๔๓	..	๒๒๑
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๔๔	..	..
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๕๐	..	๒๒๓
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๕๑	..	..
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๕๒	..	๒๒๔
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๕๓	..	..
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๕๔	..	..
อนมตฺตํโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร	..	๔๕๕	..	..

อวิชฺชาเนวรณตฺถํ ภิกฺขเว พาดตฺถํ	ปพเพ	๕๗	อิงเก	๒๘
อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว ตํชาวรา	..	๘๘	..	๕๐
อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว ตํชาวรา	..	๓๒๘	..	๗๒
อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว ตํชาวรา	..	๓๓๗	..	๗๕
อตฺถํตถ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว	..	๖๘๓	..	๓๓๖
อตฺถํตถ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว	..	๖๘๕	..	๓๓๗
อตฺถํตถา ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนิ	..	๒๓๐	..	๓๓๔
อตฺถํตถา ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนิ	..	๒๓๕	..	๓๓๖
อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ	..	๔๘๗	..	๒๔๘
อิห ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชรามรณํ	..	๘๓	..	๕๓
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๔๒	..	๓๐๐
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๔๓	..	..
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๔๔	..	๓๐๓
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๔๕	..	..
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๔๖	..	..
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๔๗	..	..
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๔๘	..	..
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๔๘	..	๓๐๒
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๕๐	..	๓๐๓
อิชาหํ อากุโส คิขฺฌณฺญา	..	๖๕๓	..	..

ปทานุกรกโม

๓๓๗

อิชาห์ อากุโส คิขุณณู	ปพเพ ๖๕๒	อิงเก ๓๐๓
อิชาห์ อากุโส คิขุณณู	.. ๖๕๓	.. "
อิชาห์ อากุโส คิขุณณู	.. ๖๕๔	.. ๓๐๔
อิชาห์ อากุโส คิขุณณู	.. ๖๕๕	.. "
อิชาห์ อากุโส คิขุณณู	.. ๖๕๖	.. "
อิชาห์ อากุโส คิขุณณู	.. ๖๖๐	.. ๓๐๕
อิชาห์ อากุโส คิขุณณู ปพพตา	.. ๖๔๓	.. ๓๐๐
อิชาห์ ภิกขเว เขกัจจํ ปุคฺคํ	.. ๕๖๔	.. ๒๗๔
อุปาทานิเยสุ ภิกขเว รมฺเมสุ	.. ๓๘๖	.. ๓๐๒
อุปาทานิเยสุ ภิกขเว รมฺเมสุ	.. ๒๐๖	.. ๓๐๕
จตุตาโรเม ภิกขเว อาหารา	.. ๒๘	.. ๓๔
จตุตาโรเม ภิกขเว อาหารา	.. ๓๓	.. ๓๕
จตุตาโรเม ภิกขเว อาหารา	.. ๒๔๐	.. ๓๓๘
จตุตาโรเม ภิกขเว อาหารา	.. ๒๔๕	.. ๓๒๒
จตุสโส อิมภิกขเว ชาติโย	.. ๔๐๓	.. ๒๐๓
จตุสโส อิมภิกขเว ชาติโย	.. ๔๓๖	.. ๒๐๘
จตุสโส อิมภิกขเว ชาติโย	.. ๔๓๘	.. ๒๓๐
จตุจตุสสํ วั ภิกขเว ฌานวตฺถุณี	.. ๓๓๘	.. ๖๗
จนฺตูปมา ภิกขเว กุทานิ อุปตฺถกมก	.. ๔๗๐	.. ๒๓๓
ชวามรณํ ภิกขเว อชานตา	.. ๓๐๘	.. ๓๖๐

ขรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา	ปพฺพ ๓๓๐	ขงฺเก ๓๖๓
ชาติํ นปฺปชานนฺติ	.. ๓๐๘	.. ๓๕๘
ชานโตหํ ภิกฺขเว ปสฺสโต	.. ๖๘	.. ๓๕
ตตฺร โช อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺคตาโน	.. ๖๘๖	.. ๓๓๘
ตตฺร โช อายสฺมา สํวริปฺปฺตโต	.. ๖๘๘	.. ๓๓๙
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๓๙๐	.. ๓๙๘
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๓๙๑	.. ๖
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๓๙๕	.. ๓๙๙
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๓๙๗	.. ๒๐๐
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๓๙๘	.. ๒๐๑
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๔๐๓	.. ๖
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๕๘๒	.. ๒๘๒
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๕๘๓	.. ๖
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๕๘๔	.. ๖
ตตฺร โช ภคฺวา	.. ๕๘๕	.. ๖
ตตฺร โช ภคฺวา อายสฺมนฺตํ สํวริปฺปฺตํ	.. ๙๘	.. ๕๖
ตตฺร โช ภคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ	.. ๓	.. ๓
ตตฺร โช ภคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ	.. ๓๘๘	.. ๙๗
ตตฺร โช ภคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ	.. ๒๕๔	.. ๓๓๐
ตตฺร โช ภคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตติ	.. ๓๖๓	.. ๓๘๔

ปทานุกรกโม

๓๓๘

คตุร ไช ภคชา ภิกขุ อามนุเตสิ	ปพฺพ ๓๘๒	อังก ๓๘๘
คตุร ไช ภคชา ภิกขุ อามนุเตสิ	.. ๔๔๐	.. ๒๓๘
คตุร ไช ภคชา ภิกขุ อามนุเตสิ	.. ๕๓๖	.. ๒๖๖
คตุร ไช ภคชา ภิกขุ อามนุเตสิ	.. ๖๗๔	.. ๓๓๒
เคน ไช ปน สมนเยน อญฺญตโร	.. ๖๘๐	.. ๓๓๕
เคน ไช ปน สมนเยน อญฺญตโร	.. ๖๘๖	.. ๓๒๒
เคน ไช ปน สมนเยนาญฺญตโร	.. ๖๗๗	.. ๓๓๓
เคน ไช ปน สมนเยน อญฺญตโร ภิกขุ	.. ๗๓๖	.. ๓๒๘
เคน ไช ปน สมนเยน อายสฺมา อามนุโท	.. ๕๓๘	.. ๒๕๗
เคน ไช ปน สมนเยน อายสฺมา จ	.. ๖๓๖	.. ๒๘๘
เคน ไช ปน สมนเยน อายสฺมา จ	.. ๖๘๓	.. ๓๒๐
เคน ไช ปน สมนเยน อายสฺมา มี ไช สาริปุคฺโค	.. ๓๖๕	.. ๓๘๖
เคน ไช ปน สมนเยน อายสฺมา วิสาโช	.. ๗๐๖	.. ๓๒๕
เคน ไช ปน สมนเยน เทวทศฺตสฺส	.. ๕๘๒	.. ๒๘๔
เคน ไช ปน สมนเยน ภคชา	.. ๒๗๘	.. ๓๔๖
คํ กิ มนฺยติ ภิกขเว	.. ๔๗๔	.. ๒๓๕
คํ กิ มนฺยติ ราชุ	.. ๖๐๒	.. ๒๘๘
คํ กิ มนฺยติ ราชุ	.. ๖๐๕	.. ๒๘๘
คํ กิ มนฺยติ ราชุ	.. ๖๐๖	.. ,,
คํ กิ มนฺยติ ราชุ	.. ๖๐๘	.. ,,

คัมภีร์ มณฺเฑสิ ราชุด	ปพฺพ ๖๓๐	ขงฺเก ๒๘๐
คัมภีร์ มณฺเฑสิ ราชุด	.. ๖๓๒	.. ๖๖
คัมภีร์ มณฺเฑสิ ราชุด	.. ๖๓๔	.. ๒๘๓
คัมภีร์ มณฺเฑสิ ราชุด	.. ๖๓๖	.. ๖๖
คัมภีร์ มณฺเฑสิ ราชุด	.. ๖๓๘	.. ๒๘๒
คัมภีร์ มณฺเฑสิ ราชุด	.. ๖๓๙	.. ๒๘๔
ทศพลตมมุนาคโต ภิกฺขเว ตถาคโต	.. ๖๔	.. ๓๓
ทศพลตมมุนาคโต ภิกฺขเว ตถาคโต	.. ๖๕	.. ๖๖
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๓๘	.. ๒๖๖
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๔๒	.. ๒๖๗
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๔๕	.. ๒๖๘
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๔๗	.. ๒๖๙
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๔๘	.. ๒๗๐
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๕๓	.. ๖๖
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๕๓	.. ๖๖
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๕๕	.. ๒๗๓
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๕๗	.. ๒๗๒
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๖๐	.. ๒๗๔
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๖๒	.. ๖๖
ทวารุโน ภิกฺขเว ตาภตฺถการสีโตโก	.. ๕๖๕	.. ๒๗๖

ប្រាង្គកុមារ

៣៤៣

ការរុករាន ភិក្ខុវេទ តាមឥត្តការសិលា	បុព្វ ៥៦៧	បុព្វ ២៧៦
ការរុករាន ភិក្ខុវេទ តាមឥត្តការសិលា	.. ៥៦៨	.. ១១
ការរុករាន ភិក្ខុវេទ តាមឥត្តការសិលា	.. ៥៧១	.. ២៧៧
ការរុករាន ភិក្ខុវេទ តាមឥត្តការសិលា	.. ៥៧២	.. ២៧៨
ការរុករាន ភិក្ខុវេទ តាមឥត្តការសិលា	.. ៥៧៩	.. ១១
ការរុករាន ភិក្ខុវេទ តាមឥត្តការសិលា	.. ៥៨៥	.. ២៧៩
ការរុករាន ភិក្ខុវេទ តាមឥត្តការសិលា	.. ៥៨៧	.. ១១
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ សម្ពាសន៍	.. ៦០៣	.. ៨៦
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៣៥	.. ៦៧០
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៣៧	.. ៦៧១
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៣៨	.. ១១
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៤៣	.. ៦៧២
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៤៤	.. ៦៧៣
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៤៦	.. ៦៧៤
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៤៨	.. ៦៧៥
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៥០	.. ៦៧៧
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៥៣	.. ៦៧៨
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៥៤	.. ៦៧៩
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៥៦	.. ៦៨០
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៥៧	.. ៦៨១
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៥៩	.. ៦៨៣
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៦០	.. ៦៨៤
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៦២	.. ៦៨៦
កុមារស្រី ភិក្ខុវេទ ប្រាជ្ញា	.. ៦៦៣	.. ៦៨៧

ឆាតុស្តវ ភិក្ខុវេ ឥតុគា	បុព្វ ៣៧៥	ចុងកេ ៣៩២
ឆាតុស្តវ ភិក្ខុវេ ឥតុគា	.. ៣៨០	.. ៣៩៣
ឆាតុស្តវ ភិក្ខុវេ ឥតុគា	.. ៣៨៤	.. ៣៩៥
ឆាតុស្តវ ភិក្ខុវេ ឥតុគា	.. ៣៨៧	.. ១១
ឆាតុស្តវ ភិក្ខុវេ ឥតុគា	.. ៣៨៩	.. ៣៩៦
ន ភិក្ខុវេ ឥតុគា ច្រើនសាវត្ថុ	.. ៣៩៨	.. ៤១២
ន ភិក្ខុវេ ឥតុគា ច្រើនសាវត្ថុ	.. ៣៩៣	.. ៤១៤
នាយ ភិក្ខុវេ កាយ	.. ៤១៣	.. ៧៧
នៃ ទេវ ភិក្ខុវេ ប្រជ័យឆាតុគា	.. ៤០៨	.. ៤០៥
ប្រជ័យឆាតុគា វិ ភិក្ខុវេ	.. ៤	.. ២
ប្រជ័យឆាតុគា វិ ភិក្ខុវេ	.. ៦០	.. ៣០
ប្រជ័យឆាតុគា វិ ភិក្ខុវេ	.. ៤១០	.. ៤០៧
ប្រជ័យឆាតុគា វិ ភិក្ខុវេ	.. ៤១៦	.. ៤០៨
បុព្វ មេ ភិក្ខុវេ ឥតុគា	.. ៤៥០	.. ៣៩៦
បុព្វ មេ ភិក្ខុវេ ឥតុគា	.. ៤០៤	.. ៤០៣
ភក្ខា ចេតកវិ	.. ៣៩៤	.. ៣៧០
ភក្ខា ចេតកវិ	.. ៤៥៨	.. ៤៥៥
ភក្ខបុព្វ ភិក្ខុវេ ត្រូវការ	.. ៤៦២	.. ៣៩៣
មហាឥតុគា ភិក្ខុវេ ឧប្បនុគា	.. ៤៧៧	.. ៣៩៤
និទានប្រជ័យឆាតុគា វិ ភិក្ខុវេ	.. ៣៩	.. ៥

ປາທານຸກຸໂມ

໓໔໓

ຍຸໝາ ກິກຸໝາ ເຈເຕຕິ	ປຸພູ ໓໔໕	ອັງເກ ໗໔
ຍຸໝາ ກິກຸໝາ ເຈເຕຕິ	.. ໓໔໗	.. ໗໕
ຍຸໝາ ກິກຸໝາ ເຈເຕຕິ	.. ໓໔໘	.. ໗໖
ຍໂຕ ໂຂ ກິກຸໝາ ອວິຍາວກຸດຊຸດ	.. ໓໕໐	.. ໗໘
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໓໕	.. ໗໙
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໔໐	.. ໘໐
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໔໕	.. ໘໑
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໔໖	.. ໘໒
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໓໐໖	.. ໓໕໔
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໔໓໔	.. ໔໓໐
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໕໗໓	.. ໔໗໔
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໕໗໔	.. ..
ເຍ ທິ ເກຈິ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໕໗໖	.. ..
ໂຍມີ ໄສ ກິກຸໝາ ກິກຸໝາ	.. ໕໔໐	.. ໔໔໐
ໂຍ ກິກຸໝາ ປັຈ໌ວິຈາຕຸຍາ	.. ໔໓໔	.. ໔໐໔
ໂຍ ກິກຸໝາ ປັຈ໌ວິຈາຕຸ ອນິນນຸທຕິ	.. ໔໓໒	.. ..
ໂຍ ກິກຸໝາ ປຸພູພຸດທະສັມມັ	.. ໖໖໗	.. ໓໐໔
ໂດກຊຸດ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໓໖໔	.. ໔໗
ວິປັສັສິດຸ ກິກຸໝາ ກາວໂຕ	.. ໔໒	.. ໕
ສຸໝາໂພສນິເຍສຸ ກິກຸໝາ ສັມມາ ວາ	.. ໔໐໐	.. ໓໐໓

ตมฺโฆชนิเยสฺส ภิกฺขเว ชมฺเมสฺส	ปพฺพ ๒๓๒	อังเก ๓๐๗
ตมฺโฆชนิเยสฺส ภิกฺขเว ชมฺเมสฺส	.. ๒๓๖	.. ๓๐๘
ตมฺโฆชนิเยสฺส ภิกฺขเว ชมฺเมสฺส	.. ๒๒๐	.. ๓๐๘
ตตฺตตฺตตฺตริ โว ภิกฺขเว ฅาณวตฺตุนิ	.. ๓๒๖	.. ๗๓
ตตฺตตฺตตฺตริ พุทฺธานํ ฅวํ วิตฺตทาเวตฺตพฺโพ	.. ๒๕	.. ๓๓
ตตฺตติมา ภิกฺขเว ชาติโย	.. ๓๕๒	.. ๓๘๐
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว กตฺตสฺสโป	.. ๔๖๒	.. ๒๒๘
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว กุฏฺฐาคารตฺต	.. ๖๖๒	.. ๓๐๗
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว จตฺตทาโร ทพฺพทตฺตมา	.. ๖๗๐	.. ๓๓๐
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว ฅตฺตตฺต ปรฺวิจฺจ	.. ๒๐๔	.. ๓๐๔
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว ปรฺวิโส มหาปรฺจวียา	.. ๓๓๘	.. ๓๖๔
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว ปรฺวิโส มหาตฺตมฺมททา	.. ๓๒๓	.. ๓๖๖
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว ปรฺวิโส ติเนรฺตต	.. ๓๓๓	.. ๓๖๘
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว ปรฺวิโส ทิมาโต	.. ๓๒๗	.. ๓๖๗
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว ปรฺวิโส ทิมาต	.. ๓๓๓	.. ๓๖๒
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว มหาปรฺจว	.. ๓๒๓	.. ๓๖๕
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว มหาทฺตโต	.. ๒๓๐	.. ๓๐๖
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว มหาตฺตมฺมทโท	.. ๓๒๕	.. ๓๖๖
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว ยตฺตติมา มหานทฺติโย	.. ๓๓๕	.. ๓๖๓
ตตฺตตฺตตฺตตฺต ภิกฺขเว ยตฺตติมา มหานทฺติโย	.. ๓๓๗	.. ๓๖๔

ปทานุกรกโม

๓๔๕

เสยฺยถาปํ	ภิกฺขเว	ยานิกานิจิ	กฺุถาณิ	ปพฺพเพ	๖๖๕	อํงเก	๓๐๘
เสยฺยถาปํ	ภิกฺขเว	สํคฺคิ	คิณฺหผลา	..	๖๖๘	..	๓๐๙
เสยฺยถาปํ	ภิกฺขเว	หิมวา		..	๓๒๙	..	๓๖๗

อัฐาธารณนามานี

อจิรวดี มหานที	ปพ.เพ ๓๑๕	อิง.เก ๓๖๓
อชาตศัตรู กุมารโ	.. ๕๘๒	.. ๒๘๔
อนาถบิณฑิกโก (เสฏฐี)	.. ๓	.. ๓
อนรุทโธ (เถโร)	.. ๓๖๕	.. ๓๘๖
อานโก นาม มุทฺทิก	.. ๖๗๒	.. ๓๓๓
อานนุโธ (เถโร)	.. ๗๔	.. ๔๐
อิตฺติปตนํ มิคทายํ	.. ๒๖๓	.. ๓๓๖
อุตุตโร โกนาคมนนฺตํ อคฺคต้าวโก	.. ๔๕๘	.. ๒๒๖
อุปวาณ (เถโร)	.. ๘๕	.. ๔๘
อุปปตวณฺณา ภิกฺขุณี	.. ๕๗๒	.. ๒๗๗
อุปาทิ (เถโร)	.. ๓๖๕	.. ๓๘๖
กกุตฺตนฺโธ สมนฺตมฺพฺพุโธ	.. ๒๕	.. ๓๓
กกุจฺจณโคตฺโต (เถโร)	.. ๔๒	.. ๒๐
กกุจฺจโน (เถโร)	.. ๓๖๒	.. ๓๘๔
กมุจฺจทมนํ นาม นิคโม	.. ๒๒๔	.. ๓๓๐
กตฺติโก ราช	.. ๖๕๔	.. ๓๐๔
กตฺตโป สมนฺตมฺพฺพุโธ	.. ๒๕	.. ๓๓
กตฺตโป อเจโต	.. ๔๗	.. ๒๓

อัคราณนามานิ

മകൾ

กพารชตุติโย ภิกขุ	ปัพเพ ๓๐๔	องฺเก ๕๘
กุรุ (รฐจ)	.. ๒๒๔	.. ๓๑๐
โกนาคมโน สมนาสมพุทโธ	.. ๒๕	.. ๓๓
โกสุมพี (นคร)	.. ๒๖๘	.. ๓๔๐
ทุชชุตตรา อุปาสิกา	.. ๕๗๒	.. ๒๗๗
เขมา ภิกษุณี	.. ,,	.. ,,
คงคา มหานที	.. ๓๓๕	.. ๓๖๓
คิณฺฆราวาสโก ปาสาโท	.. ๓๖๖	.. ๘๘
คิชฌณฺฏโฆ ปพุทโธ	.. ๓๖๕	.. ๓๘๖
โฆสิตทาราโม วิหาร	.. ๒๖๘	.. ๓๔๐
จิตโต คหปติ อุปาสโก	.. ๕๗๑	.. ๒๗๖
ชาณฺตุโสณิ พราหมณ	.. ๓๗๒	.. ๘๓
เชตวนํ อาราโม	.. ๓	.. ๓
ฉาติโก (คาโม)	.. ๓๖๖	.. ๘๘
ติมฺพรุกฺโข บริพัทธโก	.. ๕๓	.. ๒๖
ติสุโส กถสฺบถส อคฺคสาวโก	.. ๔๕๘	.. ๒๒๖
ติสุโส ภควโต นิตฺยจฺณาปฺตโต (เถโร)	.. ๗๓๓	.. ๓๒๗
กูฏติสุตา ภิกษุณี	.. ๕๓๔	.. ๒๕๕
กูฏนมหา ภิกษุณี	.. ๕๒๒	.. ๒๕๘
เดรนามโก ภิกษุ	.. ๗๓๖	.. ๓๒๘

ทกฺขินาควิ (ชนปโท)	ปพฺพเพ ๕๓๘	ขิงเก ๒๕๗
เทวทศโต ภิกฺขุ	.. ๓๖๕	.. ๓๘๖
นารโท (เถโร)	.. ๒๖๘	.. ๓๕๑
นาพฺพทา (นคว)	.. ๕๒๓	.. ๒๕๘
ปวิฏฺโฐ (เถโร)	.. ๒๖๘	.. ๓๕๐
ปาจิณฺโง ปพฺพโต	.. ๔๕๗	.. ๒๒๕
ปาเวยฺยกา ภิกฺขุ	.. ๔๔๕	.. ๒๒๓
ปุนฺณโณ มนฺตานํปฺปโต (เถโร)	.. ๓๖๕	.. ๓๘๖
พหุปฺปตฺตเจตฺยิ (นิโครธรทฺถมุต)	.. ๕๒๓	.. ๒๕๘
พวราณสี (นคว)	.. ๒๖๓	.. ๓๓๖
ภารทฺวาโห กตฺถปฺปตฺถ อคฺคสวโก	.. ๔๕๘	.. ๒๒๖
ภิชฺชโยโธ โกนาคมนตฺถ อคฺคสวโก	.. ๔๕๘	.. ,,
ภุมฺมิโห (เถโร)	.. ๗๘	.. ๔๔
มหาโกฏฺฐิโต (เถโร)	.. ๒๖๓	.. ๓๓๖
มหากบฺบิโน (เถโร)	.. ๗๒๒	.. ๓๓๐
มหากตฺถโป (เถโร)	.. ๓๖๕	.. ๓๘๖
มหาโมคฺคตฺถาโน โคตมตฺถ อคฺคสวโก	.. ,,	.. ,,
มหาวน	.. ๖๗๔	.. ๓๓๒
มท มทานท	.. ๓๓๕	.. ๓๖๓
มุติโต (เถโร)	.. ๒๖๘	.. ๓๕๐

อักษรรณนามานี

๓๔๘

โมถียณคฺคฺโน (เถโร)	ปพฺพ ๓๒	อังก ๓๕
ยมนา มหานที	.. ๓๓๕	.. ๓๖๓
ราชคห (นคร)	.. ๔๗	.. ๒๒
ราหุโล (เถโร)	.. ๕๘๘	.. ๒๘๗
ตณฺณฏกทฺทโย (เถโร)	.. ๗๐๓	.. ๓๒๕
ตณฺณโน (เถโร)	.. ๖๓๖	.. ๒๘๘
ติจฺฉว ราชาน	.. ๖๗๕	.. ๓๓๒
โลกยติโก พุราหฺมโน	.. ๓๗๕	.. ๘๓
วงฺกโต ปพฺพโต	.. ๔๕๘	.. ๒๒๕
วิฐโร กกุณฺณสฺส อคฺคสวโก	.. ๔๕๗	.. ..
วิปฺสฺส สมนาสฺมพฺพุโ	.. ๒๒	.. ๕
วิสาข ปณฺจาทปฺพุโต (เถโร)	.. ๗๐๖	.. ๓๒๕
เวปฺพุโต ปพฺพโต	.. ๔๔๓	.. ๒๓๘
เวรมฺภา วาตา	.. ๕๕๖	.. ๒๗๓
เวสฺสภ สมนาสฺมพฺพุโ	.. ๒๕	.. ๓๓
เวสฺสธ (นคร)	.. ๖๗๔	.. ๓๓๒
เวพฺพณฺทก นนฺทมาตา อฺปาสิกา	.. ๕๗๒	.. ๒๗๗
เวพฺพน (ฮาราม)	.. ๔๗	.. ๒๒
สณฺฑโว กกุณฺณสฺส อคฺคสวโก	.. ๔๕๗	.. ๒๒๕
สรมฺ มหานที	.. ๓๓๕	.. ๓๖๓

ตำรวจโต โคตมุตต์ อคฺคสาวโก	ปพฺพ	๗๓	อญฺเ	๓๘
สาวตุถ์ (นคร)	..	๓	..	๓
สีขี สมนาสมฺพุทฺโธ	..	๒๕	..	๓๓
สีเนรุ ปพฺพตฺราชา	..	๓๓๓	..	๓๖๘
สุชาโต (เถโร)	..	๗๐๐	..	๓๒๔
สุปฺปสส ปพฺพโต	..	๔๕๘	..	๒๒๖
สุสิโม ปรีพฺพชโก	..	๒๘๐	..	๓๔๖
หตุโก อาพวโก อฺปาสโก	..	๕๗๐	..	๒๗๖
หาวโก นาม โจรฆาตโก	..	๖๕๕	..	๓๐๔

คาถานํ ปจิมปาทา

เอกสุเตเคน กปฺเปน	ปพฺเพ ๔๔๒	ปัจเจ ๒๒๐
กทาหํ นนฺทํ ปสฺสเยยฺยํ	.. ๗๑๓	.. ๓๒๗
กํ นุ กุชฺฌสฺสึ มํ กุชฺฌิ	.. ๗๑๕	.. ๓๒๘
ขคฺคิโย เสฏฺโฐ ชเนตฺถมํ	.. ๗๒๔	.. ๓๓๓
นยิทํ สํกิตฺตมารพฺภ	.. ๖๘๘	.. ๓๒๔
นาภาสฺमानาน ชานนฺติ	.. ๗๐๘	.. ๓๒๖
ปาจันวโส ติวรณํ	.. ๔๖๓	.. ๒๒๗
ผถํ เว กทถํ หนฺติ	.. ๕๘๓	.. ๒๘๔
ยถุสฺสํ สกฺกกริยมานถุสฺสํ	.. ๕๕๘	.. ๒๗๓
สพฺพาภิกฺขุ สพฺพวิทฺถุ สฺเมธํ	.. ๗๒๓	.. ๓๓๐
สหายา วตฺติเม ภิกฺขุ	.. ๗๒๗	.. ๓๓๒
สํวิปฺสฺสโต อ ปญฺญา	.. ๖๘๕	.. ๓๒๒
โสภติ วตฺถํ ภิกฺขุ	.. ๗๐๒	.. ๓๒๔
ตํสคฺคา วนฺโถ ชาโต	.. ๓๗๒	.. ๓๘๐
หํสา กุญฺจา มยฺวรา อ	.. ๗๐๕	.. ๓๒๕

ปทศุถปปเกโท

อตุถวธา	ตโย	ปพเพ ๕๒๐	อุงเก ๒๕๗
อาหารา	จตุตาโร	.. ๒๘	.. ๓๔
อูปาทานานิ	จตุตาริ	.. ๘	.. ๓
โธกุกมนิยา ชุมมา	ปญจ	.. ๕๓๔	.. ๒๖๔
ฌานวตฺถุณี	จตุจตุตาฬิ	.. ๓๓๘	.. ๖๗
ฌานวตฺถุณี	สตุตสตุตริ	.. ๓๒๗	.. ๗๓
ฌานานิ	เทว	.. ๓๒๒	.. ๖๘
คณฺหาภายา	น	.. ๓๐	.. ๓
ชุมมา	ปญจ	.. ๕๓๕	.. ๒๖๔
ชาตุโย	สตุต	.. ๓๕๒	.. ๓๘๐
ชาตุโย	จตุสโต	.. ๔๐๓	.. ๒๐๓
ผสฺสกายา	น	.. ๓๒	.. ๔
ภยานิ เวรานิ	ปญจ	.. ๓๕๒	.. ๘๒
ภวา	ตโย	.. ๘	.. ๓
มคฺโค	อฏฺฐงฺคิกโก	.. ๘๘	.. ๕๐
มหานทโย	ปญจ	.. ๓๓๕	.. ๓๖๓
วิญญานภายา	น	.. ๓๕	.. ๔
เวทนา	ติสฺโต	.. ๓๓๒	.. ๖๓

ปทศุถปฏเกโท

๓๕๓

เวทนาถาษา	ณ	ปพเพ	๑๑	ขงเก	๔
ตุงขาร	คโย	..	๑๖	..	..
โตคาปคตียุงคาน	จตุตาร	..	๓๕๓	..	๘๓

